

KARMA NEISTINE I 1/13

Rudolf Steiner

Dornach, 4 prosinca 1916.

Preveo: MonteChristo, [Galaksija forum](#)

Neprekinuta nit provlači se kroz sve rasprave održane ovdje kroz mnoge godine: Od vitalnog je značaja da oni koje pokreću impulsi duhovne znanosti razviju smisao, osjećaj za širinu u kojoj ova duhovna znanost ulazi u sve što čovječanstvo donosi na površinu za vrijeme ljudske evolucije — mislim na površinu duhovnog života ili, uistinu, sveg života, jer je apsurdno očekivati da duhovni život postoji u izolaciji. U stvari, sve što naizgled pripada materijalističkom životu nije ništa drugo osim efekt duhovnog života.

Za početak, veze između materijalnog života i duhovnog života su malo shvaćene zbog toga što se na duhovni život danas često gleda kao na ništa više nego zbroj apstraktnih filozofskih, apstraktnih znanstvenih i apstraktnih religioznih ideja. Od onog što je rečeno u drugim prigodama moći ćete pokupiti da su religiozne ideje danas najjače unesrećene apstrakcijom, sa idejama i osjećajima koje se mogu sasvim dobro razviti bez ikakvog direktnog duhovnog života. Apstraktna kultura ove vrste ne može ući u materijalni život; to može samo istinski duhovna kultura, kultura čiji izvor leži u životu duha. Ako čovjekov budući razvoj želi izbjeći zastranjenje u potpunu degeneraciju, istinska duhovna kultura će morati zauvijek ući u vanjski život. Vrlo malo ljudi shvaća ovo danas jer vrlo malo ima neki osjećaj što duhovni život uistinu je. Često sam naglašavao da je upravo sada iznimno teško govoriti o položaju koji duhovna znanost ima u mnogim bolnim događajima našeg vremena.

Prije više godina izabrali smo kao moto ove Goethe-ove riječi: 'Mudrost leži isključivo u istini'. Naš izvor nije bio upravljan površnim kapricima koji često upravljaju takvim odlukama ovih dana. Izabrali smo ovaj moto imajući na umu da ljudsko biće treba biti pripremljeno cijelom svojom dušom, cijelom svojom prirodom, ako želi apsorbirati duhovnu znanost u svoju dušu na pravi način, čineći je pravom vodećom silom svog života. Široka priprema koju treba da bi

prodro na ispravan način u duhovnu znanost danas, sadržana je u motu: 'Mudrost leži isključivo u istini'. Naravno riječ 'istina' mora biti gledana kao nešto ozbiljno i uzvišeno u vezi svih stvari. Čak i površno gledano nalazimo da nivo kulture koji smo danas dosegli — premda visoko hvaljen — i u Europi i u svijetu kao cjelini, pokazuje kako je malo duša pokrenuto sa onim što je izraženo ovim motom.

Molim da ne pretpostavljate da mislim na naše antropozofske krugove posebno! To bi bilo potpuno neshvaćanje. Duhovna znanost, naravno za početak, mora, u idealnom smislu, prepoznati svoju povezanost sa modernom kulturom u cjelini. Neizbježno moram spomenuti mnoge stvari koje pripadaju današnjoj kulturi koje je potpuno nemoguće povezati na ispravan način sa duhovnom znanošću. Ali u ovome mislim najmanje na sve naše antropozofske krugove koji pokušavaju svjesno prodrijeti u duhovne potrebe našeg vremena, i streme pronaći bilo što, što može donijeti ozdravljenje bez podcjenjivanja ičeg što se nalazi u biću.

Postoje, naravno, temeljne unutrašnje potrebe koje nisu bile nepredviđene. Ali stavljajući ovo po strani, izvana smo ušli na vrijeme u kojem su, unutar tog duhovnog života koji se diže na površinu u mjeri u kojoj to svatko može vidjeti u svojoj duši, ljudi najmanje skloni da uzmu istinu u svom pravom smislu, u svom najosnovnijem značenju. Ni na koji način, čak ni iz razloga unutarnjih impulsa duše, čak ni u radosnim trenucima unutarnje osjetljivosti, ljudi nisu osviješteni punim svjetlom istine koja ih najviše zanima. Umjesto toga osviješteni su — posebno u sadašnje vrijeme — svjetlom koje izranja iz njihova članstva u pojedinoj naciji ili drugoj zajednici. Svjesno i nesvjesno ljudi danas rade prosudbe u skladu s tom točkom gledišta. Što je brža prosudba, što je manje stvarnog uvida koji je sačinjava, to je udobnija za duše današnjice. To je razlog zašto je danas tako mnogo sasvim nemogućih prosudbi koje se odnose kako na šira pitanja a tako i na pojedine događaje. Ove prosudbe nisu bazirane ni na jednoj vrsti intimnog znanja; zaista nema težnje da ih se bazira na takvom znanju. Ljudi nastoje odvratiti pozornost od stvarnih problema i umjesto toga gledaju na stvari koje uopće nisu bitne.

U ovakvom raspoloženju ljudi danas govore o razlikama između nacija; rade se prosudbe o nacijama. Između nas ovo očito ne bi trebao biti slučaj, ali da bi imali ispravan aršin moramo jasno znati što se zbiva oko nas. Dakle, prosudbe se rade o nacijama, a ipak se nema razumijevanja za nekog koji ne radi takve procjene već, umjesto toga, prosuđuje što je stvarno. Ove procjene o nacijama nikada ne dotiču ono što je stvarno. Ipak kada netko sudi o ovim stvarima u realnostima i zbog toga mora kazati nešto o nekoj vladi, ili o određenoj osobi, ili o nečemu što se događa u politici, — bilo o svakodnevnim događajima ili dalekosežnijim stvarima — tada se taj procjenjuje kao da su mu namjere drugačije nego što u stvari jesu. Kako je nekome lako dati prosudbu o nekom

državniku koji je uključen u ono što se danas zbiva. Ako to dođe do ušiju osobe koja pripada istoj naciji kao i taj državnik, ona odmah osjeća suprotstavljanje. To je zato što se uzima nešto što je rečeno o stvarnosti i to povezuje, ne sa ovom stvarnošću već sa nečim što je teško definirati ako se ne gleda u svjetlu duhovne znanosti; to se povezuje s nacijom o kojoj se priča ili s nekom drugom nacijom.

Dakle najčudnije prosudbe se čuju u svijetu danas. Ljudi koji pripadaju određenoj naciji rade prosudbe o drugim nacijama ne shvaćajući da one nemaju nikakav sadržaj; one sadrže samo izrečene riječi i ne sadrže ništa što je na bilo koji način proživljeno. Samo razmislite što formiranje prosudbe o cijeloj naciji povlači za sobom — a upravo se takve prosudbe raspršuju okolo na sve strane! I ne samo to. Ljudi su strastveno predani svojim sudovima bez i da imaju i najmanji znak i o najoskudnijem dokazu na kojima bi ih trebali temeljiti. Naravno da ne možete od svakog tražiti da bude u posjedu takvih dokaza. Ali se može očekivati od svakog pojedinca da plasira prosudbe sa dozom umjerenosti, umjesto da ih izjavljuje kao apsolutan sud. Čak i ako ne idemo ovako daleko, mora nam biti jasna razlika između prosudbe koja ima sadržaj, rečenice koja nosi neki sadržaj, i rečenice koja je potpuno bez sadržaja. Možemo reći: veliki grijeh naše današnje kulture leži u činjenici da živi u rečenicama koje nemaju sadržaja, bez da shvaćamo koliko su te rečenice prazne. Više nego u bilo kojem vremenu možemo iskusiti danas: 'Onda su došle riječi da spase situaciju. One će voditi vaše bitke ako ih unovačite, ili vam namjestiti univerzalni sustav.' (Goethe/Faust op.pr.)

Zaista, mi osjećamo i još više; mi osjećamo kako je pravljena povijest i vođena politika sa riječima koje nemaju sadržaja. Ono što deprimira je da ima tako malo sklonosti da se shvati ova velika stvar. Vrlo rijetko sam sretao pravi smisao za ono što se stvarno događa kod ovih stvari. Ali u zadnjih nekoliko dana prešao sam neka poglavlja koja pokazuju smisao za ovaj nedostatak našeg vremena:

'Sa čuđenjem slušamo od proroka našeg vremena da su stare riječi, Sloboda, Jednakost, Bratstvo bili samo privremeni ideali da bi bili zamijenjeni nečim novim. Profesor Kjellén je ovo rekao ...'

Moram naznačiti — to je ovih dana neophodno — da profesor nije nijemac već šveđanin; pripada neutralnoj državi.

'u svom dokumentu "Ideje 1914" u kojem uspoređuje stari slogan iz 1789 sa novim iz 1914: Red, Dužnost, Pravda! Gledajući pažljivije ove takozvane nove riječi nalazimo da su one prilično stare i pohabane. Usporedba između njih otkriva drevni sukob koji karakterizira čovjekov duhovni život, sukob između unutarnjeg svijeta slobodnog djelovanja i vanjskog svijeta rigidnih zakona, mjera prinude. Čak i tako davno kao u vrijeme Krista, pravda kao ispunjenje

zakona je balansirana milošću, dužnost s ljubavlju, a pravni poredak dobrovoljnim oponašanjem Krista.

Da bi mu objasnio, profesor Kjellén ne zastupa bezuvjetnu aboliciju riječi Sloboda, Jednakost, Bratstvo, čak i jer su postale prekomjerne sa smrću "drevnog režima". On predlaže sintezu između njih i onih iz 1914: Red, Dužnost, Pravda. Ali također ni u ovoj sintezi nema ničega novog. Bilo je dovoljno realnosti u Engleskoj osamnaestog i devetnaestog stoljeća kako bi se omogućila nesavršenost svakoj ljudskoj ustanovi.

Činjenica da je ta sinteza sada postala neučinkovita samo dokazuje da su sve vrijednosti i protu-vrijednosti, zajedno sa sintezom koja god je postala važeća, postale prazne fraze čim se božanska iskra koja im je dala život ugasi. Sloboda, Jednakost, Bratstvo označavaju jednu formulu koja crpi snagu iz socijalne svijesti. Red, Dužnost i Pravda, na drugoj strani, pretpostavljaju uvjerljivu snagu višeg autoriteta ako žele biti efikasni. Ovdje se, i to ne u nadmoći jedne ili druge formule, otkriva nedostatak koji je tako odlučujući za sudbinu modernog čovječanstva: Snaga socijalne svijesti kod velike većine je odsutna da bi dominirale vrijednosti koje oslobađaju, a snazi autoriteta previše nedostaju one vrijednosti koje se vežu izvana da bi dominirale. Vrijednosti koje nisu duboko utemeljene u evoluciji mogu se brzo preokrenuti u prazne fraze i početi zloupotrebjavati ...' i tako dalje.

Ipak, povremeno se odsvira nota koja otkriva izvorni smisao onog što se događa. Ne bi me trebale iznenaditi riječi koje se za mene izdvajaju kao oaza u današnjoj pustinji praznih fraza. Napisane su, napokon, od moje stare prijateljice Rose Mayreder. Mogu se naći u Internationale Rundschau u broju iz studenog 1916 i ukazuju na mnogo toga o čemu smo razgovarali prije mnogo godina. Dakle ne bih se trebao iznenaditi našavši te riječi; ali sam na mnogo načina bio ushićen čuti kako su se misli te osobe razvile kroz godine. Premda se nije mogla uzdići do pogleda na svijet temeljenog na duhovnoj znanosti i uvijek je zauzimala stav jalove kritike, ipak mora reći:

'Svi problemi koji se mogu naći u vanjskim strukturama svijeta mogu se pratiti unatrag do jednog izvora-pitanje moći.'

Kada bi samo na ovo pazili, trebali bi biti puno manje skloni živjeti živote u praznim frazama!

'U centru svih svađa i uznemiravanja koja dominiraju stoji borba grupa i pojedinaca za moć. Ova borba za moć između cijelih grupa nacija ili država je, iza svih praznih fraza, pravi uzrok svakog rata. Rat se ne može odvojiti od traženja moći; oni koji se žele suprotstaviti ratu moraju najprije obezvrijediti princip moći — baš kao su, prilično je logično, to napravili rani kršćani. Odijelo u kojem se princip moći sada pojavljuje gore je nego što je to ikad bilo

u prošlosti; jer sada tretira ljudsku dušu u svim njenih divnim i uzvišenim svojstvima. To bi se moglo nazvati mehanizacija života kroz tehničko i ekonomsko gospodarenje prirodom. To je tragična sudbina čovjeka da zauvijek postane rob vlastitih kreacija zbog nesposobnosti da unaprijed izračuna posljedice. Tako se dogodilo da je čak i tamo gdje je upotrebom svoje genijalnosti i inventivnosti da uposli elementarne sile u svoju službu, još jednom postao rob nepredvidljivih efekata koje je preuzeo kroz njihovu kombinaciju s principom moći.

Moderna tehnologija, koja čini ljudski život na mnogo načina mnogo lakši, i moderna ekonomija, koja tako beskrajno uvećava čovjekovo materijalno bogatstvo, postaju sada oruđe modernog imperijalizma, okreću se protiv esencije bića kao individue.

Udruženi zajedno u bezdušnim razmjerima, ljudska bića su učvršćena sa mašinerijom stranačkih interesa koji upravljaju današnjom civilizacijom. Pojedinač postaje rezervni dio, zub; može držati sam sebe samo toliko koliko ima snage. Ali vrijednosti duševnih kvaliteta utemeljene u starim kulturama gube se u procesu ... U današnje vrijeme ovakve kulturne vrijednosti preživjele su jedino u zemljama koje su izvan imperijalističkih interesa, ili u ruralnim područjima i malim gradovima gdje je još uvijek prisutan određeni stupanj dokolice i odmora, gdje zahtjevi kod pojednaca ne prelaze njegov kapacitet da bi ih ispunio. Ovo su neophodni uvjeti za harmoničnu umjetnost života; ali oni su usisani u ubitačan vrtlog neumjerenosti koji prevladava u centrima moderne civilizacije ...'

Glasovi kao ovaj pokazuje da postoje neki — nema ih mnogo — koji razumiju što danas nedostaje. Ipak ovi ljudi uzmiču od toga da dohvate živi impuls duhovne znanosti. Važne stvari za shvaćanje stvarnosti su nadohvat ruke. Glavni razlog za ovo je u osnovi nedostatak impulsa u njihovim stremljenjima, i to osnovnog impulsa za istinu. Postoji težnja za traženje istinu u praznim frazama. Bez obzira koliko entuzijastično punili svoje biće s ovim frazama, ova potreba ih nikada neće dovesti do istine. Za nalaženje istine neophodno je imati osjećaj za činjenice, bez obzira da li su one nađene na fizičkom planu ili u duhovnom svijetu.

Pogledajmo na život kakav je danas: Da li potraga za istinom drži korak sa mudrošću i sa neizmjereno veličanstvenim napretkom utjelovljenim u vanjskoj kulturi? Ne. Možemo čak reći da su u određenom smislu ljudi izgubili dobru volju da gledaju ispravno i vide da li je ono što se nalazi u stvarnosti na bilo koji način povezano s istinom.. Ali je neophodno razviti ovaj osjećaj za istinu u svakodnevnom životu jer ga inače neće biti moguće podići do razumijevanja duhovnih svjetova.

Da bi pokazao što mislim, dati ću primjer, ne samo o laži u praznoj frazi već i kako se određena laž uzburkava i ljulja na valovima današnje civilizacije,

utječući na stvarni život. Ima mnogo događaja na koje se možemo sada osvrnuti a koji su protresli Europu do temelja. Neophodno je da se vratimo više decenija unatrag i prepoznamo esencijalne karakteristike ovih događaja ako želimo prosuđivati što danas uzrokuje da se cijeli svijet trese; ali moramo imati sluh za realnosti.

Već sam vam rekao da je u određenim tajnim bratstvima na Zapadu — imam dokaz za ovo — bilo govora 1890 u vezi sadašnjeg rata. Učenicima ovih bratstava davane su instrukcije u smislu karata koje su pokazivale kako bi Europa trebala biti promijenjena sa ovim svjetskim ratom. Posebno Engleska bratstva su razmatrala ovaj rat koji se trebao dogoditi — uistinu, koji je trebao biti vođen i dobro pripremljen. Govorim o činjenicama, ali postoje određeni razlozi zašto se moram suzdržati da vam nacrtam karte, iako bi vam lako mogao nacrtati mape koje su razmatrane u učenjima ovih zapadnih tajnih bratstava.

Ova tajna bratstva, zajedno svime što im je pridruženo, računali su na velike revolucije koje su se trebale dogoditi između Dunava i Egejskog mora i između Crnog mora i Jadrana u vezi s velikim europskim ratom o kojem su raspravljali — svaka rečenica koju govorim je prilično promišljena. Jedna od rečenica koja se javila u njihovim diskusijama, i koju ću reći više-manje doslovno, išla je: Čim su se snovi o panslavizmu razvili samo malo više, dobar dio se odrazio i na Balkan što je u suglasju sa razvojem u Europi. Mislili su u suglasju sa tajnim bratstvima.

Ovo je jedna velika mreža koju želim osvijestiti u vama. Snovi o panslavizmu su razmatrani neprestano od strane ovih tajnih bratstava. Oni su govorili o političkim snovima, o političkim revolucijama, a ne o kulturnim snovima što bi bilo potpuno ispravno; nismo li mi u našem duhovno znanstvenom pokretu raspravljani temeljitije nego bilo tko drugi o tome što živi u duši Istoka! Nakon što smo vidjeli kakvu su ulogu snovi o panslavizmu odigrali, sada se vratimo realitetima na fizičkom planu. Dati ću jedan primjer. Dosta decenija postojao je, pod zaštitom ruske vlade, 'Slavenski odbor za socijalnu skrb'. Što bi bilo ljepše od 'Slavenskog odbora za socijalnu skrb' pod zaštitom moćne vlade? Sada ću vam nešto kratko pročitati što ima veze s ovim Odborom, datirano 5 prosinac 1887. Kaže se slijedeće:

'Predsjednik Odbora za slavensku socijalnu skrb iz Petrograda uputio Ministarstvu vanjskih poslova zahtjev za oružjem i streljivom za ekspediciju Nabokov'.

Zahtjev nije bio za toplo donje rublje za malu djecu, bio je za streljivo za određenu ekspediciju povezanu sa poticanjem revolucije u različitim balkanskim državama! Možda vidite iz ovoga kako nešto što je laž, svjesna laž, kako se može pojaviti u javnom životu. 'Odbor za skrb', — kako neškodljivo, zaista

dostojno! — bavio se poslom različitih revolucionarnih odbora povezan s ruskom vladom kojih je zadatak bio poticanje balkanskih država.

Mogao bih vam lako citirati deset, dvadeset, ovakvih malih nota. Da dodam još nešto: U kobnoj godini 1914 određeni g. Pašić zauzeo je visoki položaj u vladi određene balkanske zemlje. Sigurno se sjećate tog imena. Dok je dinastija Obrenović još vladala Srbijom, ovaj g. Pašić je bio izgnan u drugu balkansku državu. Možete se pitati što je tamo radio. Ne bih ga želio kritizirati ali bi vam pročitao još jedno kratko pismo. Ono počinje: 'Tajna komunikacija od predsjednika Odbora za slavensku socijalnu skrb u Petrogradu, za konzularnog administratora u Rustshuku, datirano 3 prosinca 1885, Br. 4875.' Citirao sam broj dokumenta da ne mislite da manipuliram ili samo pravim anegdotu:

'Prema instrukcijama direktora azijskog odjela zadovoljstvo mi je poslati u vašu čast uz ovo i 6000 rubalja sa poniznim zahtjevom da se ovaj iznos plati srpskom emigrantu Nikoli Pašiću preko ureda udovice Natalya Karavelove koja je u Rustshuk-u. Molim da budete ljubazni i potvrdite prijem i dalje prosljedite ovaj iznos.'

Vidite da čak i oni koji su radili za neškodljivi 'Slavenski odbor za socijalnu skrb' su odigrali određenu ulogu u kobnim događajima Europe. Zar ne bi bilo dobro razviti instinkt za istinu tako da ne uzimamo stvari bezbrižno s obzirom na naziv ili frazu, te kultivirati volju da ih malo ispitamo? Dok to ne napravimo, do zaključaka dolazimo potpuno bezbrižno, a nepromišljenost u formiranju prosudbi je ono što nas sve više udaljava od istine. Činjenica da nas nepromišljenost u prosudbama udaljava od istine nikada ne može biti opravdanje da nismo znali ovo ili ono.. Prosudbe koje nosimo u svojoj duši su činjenice koje su bitne u svijetu; nikada ne smijemo zaboraviti da u svojoj duši nosimo činjenice koje su bitne u svijetu, iako u cjelini to je predmet s obzirom na ono što upravlja cijelim opsegom života.

Mala digresija, najčudnije prosudbe o relacijama između država mogu se čuti ovih dana. Naziv za ovo — prazna fraza na mjestu istine — je 'međunarodne veze'. Prosudbe rade ljudi koji nisu učinili ni najmanji napor da konzultiraju činjenice, iako ih je nekada prilično lako pronaći. Ne mislim, naravno, na one koji su ujedinjeni ovdje sa nama u antropozofskom društvu. I pored toga, mi živimo u svijetu i on djeluje na nas preko najmanje jednog posrednog načina, jer mi uvijek dopuštamo da se utječe na nas sa onim što neki zovu najveća sila: Tisak! Posljedice tiska su stvarno najviše katastrofalne, jer on falsificira i muti relativno sve. Kako bi malo toga bilo napisano kada bi oni koji pišu bili pozvani da pišu ispravno! Tko danas ne piše o odnosu Rumunjske i Rusije, ili Rumunjske i bilo koje druge države? Čak im ne pada na pamet da je temeljni preduvjet da reći bilo što o ovim vezama, pročitati memoare bivšeg kralja Karola od Rumunjske. Oni koji pišu bez da su to učinili, pišu samo stvari koje

nisu vrijedne čitanja, čak i najprostijih ljudi.

Vremena su teška; dakle samo teški i ozbiljni pogledi na svijet mogu biti korisni u ovo vrijeme. Važno je da se osjeti nešto što sam često opisivao kao esencijalno: iznad svega ne prosuđivati ishitreno već, umjesto toga, gledati na stvari stranu po stranu i pričekati da same progovore. Tijekom vremena reći će nam mnogo dobrih stvari. Upoznati se sa koliko je moguće aspekata je najbolja priprema za prodrijeti dubinski u teške i komplicirane uvjete života danas.

Bez želje da izrazim bilo kakvu prosudbu želio bih reći nešto što će pokazati pravi put za za smjestiti ono što ću reći zajedno sa ostalim stvarima koje se dogode. Važna uloga odigrana od strane rumunjske vojske u rusko-turskom ratu dobro je poznata. Nakon što su Rusi zahtijevali dopuštenje da prođu kroz Rumunjsku, i nakon što su bili odbijeni, došao je trenutak u ovom ratu kada je Veliki vojvoda Nikolaj, koji je već igrao važnu ulogu u tom vremenu, napisao Rumunjskoj ovako: 'Dođite nam pomoći, prijedite Dunav kako god želite i pod uvjetima kakvima želite. Samo dođite brzo, jer će Turci završiti s nama.' Kao rezultat, kao što znamo, intervencija rumunjske vojske dovela je do priželjkivanog ishoda za Rusiju.

Poslije ovog, kralj Karol od Rumunjske želio je imati udjela u mirovnim pregovorima. Nije mu dopušteno. Tako da je zauzeo prilično naprasitu poziciju vis-à-vis ruske vlade, a kao posljedicu toga je prolazio čudnovato iskustvo. Postojale su ruske trupe stacionirane u Bukureštu i lako je bilo uvjeriti se da im je namjera srušiti kralja; pošto je situacija bila kako sam upravo naznačio, možete lako shvatiti da su takve namjere zaista i postojale. Tako je kralj Karol zahtijevao povlačenje ruskih trupa, gdje je primio veoma grub, zbilja prilično zločesti odgovor od Goršakova, tadašnjeg ministra vanjskih poslova. Razmišljao je — ovi ljudi misle s vremena na vrijeme — i tješio se da se ipak car Aleksandar ne bi složio i da je to samo Goršakov koji se ponaša slobodno. Tako je pisao caru i primio odgovor iz kojeg doslovno citiram glavne rečenice:

'Neugodna situacija koju su donijeli vaši ministri nije ni na koji način izmijenila srdačni interes koji imam za vas; Žao mi je što je to aluzija na posebne mjere koje bi me stav vaše vlade prisilio poduzeti.'

Ovo vam govorim samo kao primjer kako smještati događaje proteklih decenija jedne do drugih, tako da prosudbe same proizlaze iz njih. Jedino sami događaji nam mogu pomoći da kreiramo prosudbu sa stvarnim sadržajem. A događaji prethodnih decenija su takvi da se ne mogu prosuđivati konačno jer previše veza ih vodi jedne do drugih. Nadalje, neophodno je uz svaku prosudbu imati na umu pravu motivaciju, pravu perspektivu. U tim vezama mogu biti sadržana najbolnija iskustva. Moram priznati da u licu velike akumulacije neljubaznosti koju sada susrećem u vezi ovog ne mogu nego doći do bolnog zaključka da

postoji jako malo naklonosti u svijetu da se prosudbama da prava perspektiva i malo volje da se razumije nekoga tko želi procjenjivati stvari na ovaj način, dakle tražeći pravu perspektivu za prosudbe.

Bez izražavanja svog mišljenja na bilo koji način, moram priznati da sam se izvan Njemačke jedva i susreo s nekom prosudbom o Njemačkoj koja ima razumijevanja i prijateljska je. Prosudbe su izražavane sa ogromnim samopouzdanjem, ali ne sa pravim razumijevanjem. U drugu ruku, postoje nebrojene iznimno pozitivne prosudbe o svemu u okruženju. Nitko ne treba misliti da me to iznenađuje. Sigurno da ne. Nisam niti malo iznenađen, ali pokušavam shvatiti zašto je to tako. Razlog je što nema baš nikakve volje da se ima prava perspektiva. Ljudi niti ne sumnjaju da se prosudba o tom što živi danas u Centralnoj Europi mora raditi iz perspektive koja je potpuno drugačija od one koja je potrebna za prosudbe o onom što živi na periferiji. Ne znaju što znači da je sa svime što je u Centralnoj Europi, svaka osoba osjetljiva i ugrožena, pa je prema tome nivo odnosa na nivou čovjeka, dok je na periferiji to nivo država i političke borbe, što treba prosuđivati iz potpuno drugačije perspektive. O svemu se sudi na istoj osnovi, što je u ovom slučaju beznačajno.

Kao što sam rekao, Ne izražavam mišljenje već govorim o formi u kojoj se daju prosudbe. Nigdje u svijetu nije uzeta u obzir činjenica da nešto što ne bi trebalo povezivati s pojedinom nacijom, je ipak, neprikladno viđeno u vezi s tom nacijom. Nitko ne uzima u obzir da Britansko carstvo prekriva četvrtinu zemljine kopnene površine, Rusija jednu sedminu, Francuska i njene kolonije jednu trinaestinu. Zajedno ovo čini gotovo polovinu kopnene površine Zemlje! Dobro shvaćam na dobronamjerno shvaćanje ovog može biti promatrano, jednostavno matematički. Očito nešto zavisi od onog što dominira polovinom zemlje! To razumijem. Ali loša misao koju treba razmotriti je da se ovo ne priznaje i, umjesto toga, koriste se svakakve moralne izjave i prazne fraze. Kada bi samo ljudi rekli: Mi ne možemo pomoći ali vidite sa jednom polovinom zemlje! U tom trenutku bi bilo skoro sve u redu. Ali ljudi će učiniti sve da ovo izbjegnu. Usput rečeno, mogu usput samo napomenuti da Njemačka, zajedno sa svim kolonijama što ih je ikada posjedovala, prekriva jednu trideset trećinu zemljine kopnene površine.

Ove se stvari definitivno moraju uzeti u obzir, i ja vas pitam: zar nije esencijalno uvrstiti ovakve stvari u nečije prosudbe? Što se mislilo pod 'imperijalizam' u prije citiranom eseju bilo je, naravno, širenje dominacije preko teritorija svijeta. Britansko carstvo je očito najveće. To je neosporno. Ne govorim o mišljenjima već o činjenicama. Molim da ne mislite da su moje opaske upućene bilo kojoj osobi koja pripada bilo kojoj naciji.

Imajući na umu što je upravo rečeno, nije iznenađujuće ako saznamo da je Britansko carstvo imalo, i još uvijek ima, najviše izvozne kvote. Ovo moramo

znati i uzeti u obzir. Međutim, pojavljuje se izuzetna okolnost: Njemački izvoz počinje hvatati britanski. Ne mnogo godina unatrag usporedba je pokazivala da su njemačke izvozne kvote bile vrlo niske a britanske vrlo visoke. Sada ću napisati na ploči kvote od siječnja do lipnja 1914. Za ovaj period njemačke izvozne kvote bile su £1,045,000,000 a britanske £1,075,000,000. Da je još jedna godina prošla bez dolaska svjetskog rata, moguće je da bi njemačke izvozne kvote bile veće od britanskih. Ovo se nije smjelo dopustiti!

Ove stvari treba gledati bez potrebe da pustimo osjećajima da nas vuku u jednom ili drugom pravcu. Što pojedinci, koji teže objektivnosti, misle o događajima ovih dana to je puno važnije od bilo koje subjektivne simpatije ili antipatije i, iznad svega, puno važnije od onog što udara kroz dnevni tisak na tako poguban način. Proći ću kroz ove stvari dublje sa duhovne točke gledišta uskoro. Međutim ne bi ispunio svoju dužnost kada bi ovo obasjao duhovnim svjetlom bez da naznačim realitete na fizičkom planu. Ne mogu sve napraviti ugodnim i izbjeći ranjavanje nećijih osjećaja tako da podignem donošenje prosudbi gore u zemlju oblaka-kukavice. Esencijalno je da pustim da svjetlo onog što se može reći o duhovnoj situaciji osvjetli također i ono što bi netko mogao i morao znati o fizičkom planu. Dakle dopustite mi da privučem vašu pažnju na nešto što vas može zanimati i što sada neće izazvati previše vrijeđanja, jer vjerujem da svi naši prijatelji prisutni ovdje su očito slobodni od bilo kojih predrasuda. Moram nositi svoj zadatak savjesno a to znači i kreiranje dobrog osnova.

Postoje neki ljudi koji streme jasnom gledanju na stvari i vidi ih kakve stvarno jesu. Iako izgleda da su svi pristrani ima, u stvari, različitih stupnjeva predrasuda i to moramo imati u vidu. Bez da ga preporučujem ili hvalim na bilo koji način, želim spomenuti članak koji je, zanimljivo, bio objavljen ovdje u Švicarskoj: O povijesti izbijanja rata prema službenim dokumentima britanske vlade njegova veličanstva od dr. Jakoba Ruchti. Ovaj članak značajno odstupa od ono što se svugdje čuje u polovini svijeta ovih dana o takozvanoj krivnji Centralnih sila. Stil članka je znanstveni, bolje reći pedantan, u maniri povijesnih seminara. Citirani zapisi su uglavnom od britanske vlade. Zbog razmatranja ljudskih osjećaja neću ponavljati do kojih se zaključaka došlo, jer u velikoj mjeri odstupaju od prosudbi koje se inače čuju u okruženju o Centralnoj Europi. Na kraju članka čitamo:

'Ali povijest ne može biti stalno krivotvorena; mit ne može doći na mjesto znanstvenog istraživanja; zlokobna mreža biti će donesena na svijetlo i razbijena na komadiće, iako je umjetnički ispletana.'

Ovaj članak, plod povijesnog seminara na švicarskom sveučilištu, čak je osvojio i nagradu Sveučilišta u Bernu. Dakle danas postoji članak koji je dobio nagradu švicarskog sveučilišta, članak koji nastoji otkriti činjenice u svjetlu različitom od onog kojeg često ovih dana nalazimo u okruženju. Ovo vrijedi uzeti u

razmatranje, jer se nitko ne bi usudio optužiti povijesni fakultet Sveučilišta u Bernu da je možda podmićen.

Ima još jedna činjenica koju želim spomenuti. Već neko vrijeme odvija se diskusija između Clemenceaua, g. Archer-a i Georg Brandes-a. Georg Brandes je danac, danski pisac. Mnogi od vas su čuli za njega, jer je jedan od najslavnijih europskih pisaca. Nemojte misliti da ga spominjem danas jer sam nekako povezan s njim; on je zaista pisac koji mi posebno nije drag, za kog imam vrlo malo simpatija.

Bez daljnjeg uvoda, pročitati ću vam članak kojeg je Brandes nedavno napisao, slijedeći raspravu sa Greyom, g. Archerom i Clemenceauom. Moram ponoviti, ipak, da računam da će se moja ranija izjava o našem sadašnjem krugu pokazati ispravna: naime, da će se primjenjivati diskriminacija i da nitko neće misliti da je moja svrha da tražim rupe kod bilo koje nacije. Ja ne dajem svoje mišljenje, jedino vam čitam članak od Georg Brandes-a. On piše:

‘Pošto sam se susreo s osobnim insinuacijama i u stranom tisku i u onim anonimnim pismima preko kojeg cvijet danskog šljama zrači svoje parfeme, jednom i zauvijek moram reći slijedeće: Imam čast biti član tri istaknuta londonska kluba, i bio sam predsjednik jednog, pod-predsjednik drugog; Počasni sam član tri učena društva i počasni doktor Škotskog sveučilišta. Dakle, jake veze povezuju me s Velikom Britanijom. Dugujem engleskom književnom i umjetničkom svijetu duboku zahvalnost i uvijek sam bio snažno privučen engleskim životom i književnošću. Njemački reich i Austro-Ugarska, kao suprotnost, nisu mi nikada dodijelili ni najmanju čast bilo koje vrste, čak ni sićušnu Malu crvenu pticu četvrte klase; Nisam nikada bio član ni jednog njemačkog kluba ili učenog društva i nisam nikada primio ni najmanju nagradu njemačkog sveučilišta.’

Ja, također, nisam nikada čuo o bilo kakvoj sklonosti sa strane njemačkog društva da uruče bilo kakvu počast Georgu Brandesu, ali jesu ga srčano grdili!

‘Zbog mojih primjedbi o Sjevernom Schleswig-u bio sam regularno i žestoko klevetan u njemačkom tisku u posljednjih dvadeset godina. Ne može se, dakle, stvarno se ne može tvrditi da sam bio podmićen da dižem batinu za Njemačku.’

Vrlo istinito! Ovo, dragi prijatelji, putem kratkog uvoda. Mogao bih dodati da je Brandes bio vrlo intiman prijatelj Clemenceau-a. Sam sam vidio u Austriji na imanju njihovih prijatelja, klupu na kojoj su — tako mi je rečeno — Clemenceau i Brandes jednom sjedili u najljepšoj i odanoj slozi i na kojoj su urezana imena ‘Clemenceau i Brandes’. Od tada ova klupa u tom divnom Silezijskom okružju bila je poznata kao sjedalo Clemenceau-Brandes. Predavajući u Budimpešti, Georg Brandes jednom je rekao:

'Pošto ne govorim mađarski neću vam moći govoriti na mađarskom, a pošto ne volim njemački jezik onoliko koliko i vi, neću vam govoriti niti na njemačkom. Održati ću ovo predavanje na francuskom.'

Kao što vidite, ne postoji ni najmanji razlog zašto bi bilo koji nijemac imao naklonost za Georga Brandesa. Njegov članak nastavlja:

'Ne može se, dakle, stvarno se ne može tvrditi da sam bio podmićen da dižem batinu za Njemačku. Ako sam govorio bez zauzimanja strane o onom što sam vidio da je istina, to sam učinio iz razloga drugih nego što je to glupo ukazivao g. Clemenceau kada je predlagao da budem na korist Kaiser-u.'

Ne znam da li je jedno ili drugo ime izbrisano sa onog sjedala od kada su se pojavile ove izjave! Brandes nastavlja:

'G. Archer temelji svoje argumente na pretpostavci da samo Centralne sile (naime, određene osobe) treba kriviti za rat i pripremu za njega. Ova ista pretpostavka stalno je naglašavana između Saveznika: pretpostavka da nepotpuna priprema za rat dokazuje da je jedna strana janje, a druga vuk.'

Po mom mišljenju nepripremljenost za rat određene zemlje na kontinentu u ljeto 1914 ne dokazuje ništa više nego određenu nebrigu, nehajnost, aljkavost i loše predviđanje kod odgovarajućih autoriteta. Određena nacija se dakle mogla dosta nadati, u smislu rata, da će povratiti u posjed neku oduzetu pokrajinu. Lako je zamisliti da je javno mnijenje mislilo da je takav rat sveta dužnosti ali, čak i uz to, nemarnost je značila da su vojne snage nepripremljene.

A što se odnosi na kopnene snage odnosi se isto toliko i na pomorske snage.

I.

27 studenog 1911 postavljeno je pitanje u engleskom parlamentu da li anglo-francuski ugovor oko Maroka iz travnja 1904 može biti tumačen, bilo od strane Francuske ili od strane engleske vlade, da uključuje vojnu podršku na kopnu ili na moru, i pod kojim uvjetima. Odgovor je dobiven kroz izjavu da diplomatska podrška nije potvrda ni vojne ni pomorske podrške. Na isti dan Sir Edward Grey je rekao: "Dopustite mi da stavim točku na neke sumnje u vezi tajnosti ... Mi smo položili ispred Doma tajne članke iz ugovora sa Francuskom iz 1904. Nema drugih tajnih angažmana ... Jer mi sami nismo napravili niti jedan tajni članak bilo koje vrste od kada smo došli u urede." Dana 3 kolovoza 1914 Sir Edward Grey čita u Parlamentu, između ostalih stvari, slijedeći pasus iz dokumenta koji je poslao francuskom ambasadoru u Londonu 22 studenog 1912: "Naznačili ste da ako bilo koja od

Vlada ima ozbiljan razlog očekivati neisprovocirani napad od treće Sile, može postati ključno znati da li se kod tog događaja može pouzdati u oružanu pomoć

one druge. S time se slažem, ako neka od Vlada ima ozbiljan razlog očekivati neisprovocirani napad od treće Sile, ili nešto što ugrožava opći mir, (prekomjerno maglovita izjava) treba odmah raspraviti s onom drugom da li obje Vlade trebaju raditi zajedno da spriječe agresiju i sačuvaju mir, i, ako je tako, koje mjere bi se trebale zajednički pripremiti." U istom govoru, Grey je kazao: "Mi nismo stranke u francusko-ruskoj Alijansi. Čak ne znamo ni uvjete tog Saveza."

Brandes je dodao, u zagradama: 'Zbilja izvanredna izjava.'

'Dana 10 ožujka 1913 Lord Hugh Cecil je rekao u debati nakon obraćanja: "Postoji veoma općenito vjerovanje da je ova zemlja pod obvezom, ne ugovornom obvezom, već obvezom koja proizlazi iz obećanja danog od ministarstva tijekom diplomatskih pregovora, da pošalje veliku oružanu silu van iz ove zemlje da operira u Europi ..." Ovdje je Mr Asquith prekinuo govornika riječima: "Dužan sam reći da to nije istina."

Dana 24 ožujka 1913 predsjednik vlade bio je ponovno upitan da li pod određenim uvjetima britanske trupe mogu biti mobilizirane u cilju da se prizemlje na kontinentu. On je odgovorio: "Kao što je već ponavljano, ova zemlja nije pod nikakvom obvezom ni javnom ni poznatoj Parlamentu koja je prisiljava da uzme stranu u bilo kojem ratu." Da li se ovaj odgovor slaže s istinom? Kada su se slijedeće godine ponovno pojavile glasine, Sir Edward Grey je odgovorio 28 travnja 1914: "Pozicija je ostala ista kao što je izjavio predsjednik vlade u odgovoru na pitanje u ovom Domu 24 ožujka 1913." Na još jedno pitanje 11 lipnja 1914 Sir Edward Grey je odgovorio: "Nema neobjavljenih ugovora koji bi ograničili ili smetali slobodu Vlade ili Parlamenta da odluče da li Velika Britanija treba učestvovati u ratu." Bez ikakvog preuveličavanja ovo se može nazvati sofisticirano. Naposljetku, postojalo je pismo od 22 studenog 1912 za Monsieur Cambon koje, u užasnom birokratskom stilu diplomatskog jezika, nedvosmisleno obvezuje Englesku na sudjelovanje u bilo kojoj vojnoj nesmotrenosti u koju bi Rusija mogla uvući Francusku.'

Stil je zaista bolan.

'Još i više izvanredan je završetak govora ministra vanjskih poslova: "Ali ako bi bilo koji ugovor bio sklopljen zbog kojeg bi trebalo neophodno poništiti ili mijenjati prošlogodišnju izjavu predsjednika vlade, treba, po mom mišljenju, biti, i pretpostavljam da bi bio, podastrt ispred parlamenta."

Cijeli svijet zna da se ovo nije dogodilo.

II.

Ovi ulomci iz parlamentarnih govora dokazuju da Velika Britanija nije bila

nespremna za rat sa Njemačkom. G. Archer gleda kao prilično nedvosmisleno da je Njemačka strastveno težila ratu s Velikom Britanijom.

Dokazano je da je engleska objava rata bila tako neočekivana od njemačke vlade da je izazvala zapanjenost. Moguće je njemačku vladu nazvati naivnom u vezi ovog, ali apsolutno nema sumnje da su bili bolno iznenađeni. Kao što je C. H. Norman zaključno dokazao, Kaiser Wilhelm je imao dobar razlog da se nada engleskoj neutralnosti. U godinama 1900-1901 spriječio je Europsku koaliciju koja bi prisilila Englesku da dade povoljne mirovne uvjete Južnoafričkoj republici. On je pokazao svoje prijateljstvo za Englesku tako što je odbio primiti u Berlinu izaslanstvo Bura koji su bili po Europi. U dobro poznatom intervjuu u Daily Telegraph ekspresno je objavio činjenicu da je odbio poziv od Rusije i Francuske da im se pridruži u poduzimanju koraka koji bi prisilili Englesku završiti burski rat. Ni Francuska ni Rusija nikada se nisu usudili ovo zanjekati.'

Mogao bih dodati dosta toga iz ovog pisma u Daily Telegraph-u koji bi bili mnogo jasniji nego što to čini Georg Brandes; ali ne želim sam ništa dodati!

'Tako da rat s Engleskom nije bilo ono što je Kaiser želio u to vrijeme. I nebi bilo lako uvjeriti bilo koju misleću osobu da je šest godina nakon tog intervjua on iznenada planirao zaratiti s cijelim svijetom. Očito je, naravno, da je njegova vlada napravila lošu kalkulaciju. Ali oni nisu željeli rat s Engleskom u 1914, i nekontrolirana mržnja njemačkog naroda protiv engleske koja se tako odvratno rasplamsala bila je očito rezultat otkrića neočekivanog i posebno moćnog neprijatelja u Velikoj britaniji.

Do zadnje minute, Njemačka je tražila preko svojih diplomata da dobije englesku neutralnost. Oni su radili pažljivo. Njemački Kancelar je predložio Sir Edward Goschen-u (britanskom ambasadoru u Berlinu) da će podržati nepovredivost francuskog teritorija ako se dogodi da njemačka osvoji Francusku i Rusiju. Ali Sir Edward Grey je to primio negativno jer njemačka ne bi bila proširila to jamstvo da uključuje i francuske kolonije.

Sada je Princ Lichnowsky, njemački ambasador u Londonu, pitao da li bi se engleska složila da ostane neutralna ako bi se njemačka suzdržala od narušavanja belgijske neutralnosti. Sir Edward Grey je odbio. Želio je zadržati slobodne ruke. ("Ne mislim da možemo dati obećanje neutralnosti samo na osnovu tog uvjeta.") Bili se on složio kada bi njemačka jamčila integritet i Francuske i njenih kolonija? Ne. ("Ambasador me pritisnuo s time da formuliram uvjete u kojima bi mi ostali neutralni. Čak je natuknuo da bi integritet Francuske i njenih kolonija mogao biti zajamčen. Rekao sam da se osjećam obvezan odbiti svako obećanje o neutralnosti u sličnim uvjetima, i jedino sam mogao reći da mi moramo držati slobodne ruke.")

Sir Edward Grey je poslije držao da je Princ Lichnowsky sigurno prekoračio svoje ovlasti kod davanja ovih ponuda. Sigurno da je jedino mogao kazati ovakve stvari jer je bio, i još je, uvjeren da Njemačka ima neodoljivi nagon da se bori simultano s Rusijom, Francuskom, Engleskom i Belgijom.'

Molim da mi oprostite što ću ovdje nešto dodati. Iz ovoga što sam upravo pročitao možemo vidjeti da bi jedna izjava od Grey-a bila dovoljna da spriječi rušenje belgijske neutralnosti. Međutim, ja ne krivim Grey-a ni na koji način, jer je on lutka nekih drugih snaga o kojima ću govoriti kasnije. Upravo suprotno, poštujem ga kao potpuno iskrenog ali izuzetno glupu osobu; ali ne znam koliko je daleko danas dozvoljeno ići kod izražavanja ovakvih prosudbi! U svakom slučaju, jedna izjava od Grey-a bila bi dovoljna da spriječi narušavanje belgijske neutralnosti, i moguće je i dodati: Jedna izjava i rat na Zapadu ne bi se bio dogodio. Jednog dana svijet će čuti za ove stvari.

Mislim da ove stvari imaju priličnu težinu, jer su činjenice. Brandes nastavlja:

'Kao što sam rekao ranije, i to je očigledno za zdrav razum, Njemačka je bila spremna za njemačko-ruski rat, ovo treba proizlaziti iz invazije Srbije od strane Austrije. Ali Njemačka nije željela zlostavljati Francusku (ili Belgiju) ako bi ona ostala neutralna. Francuska, međutim, je bila odredila da će pomoći Rusiji. Mudrost ove politike prosuđivati će buduće generacije, ali u međuvremenu njena konzekvenca je da deset milijuna ljudi provodi sedam dana u tjednu bijedno ubijajući jedni druge. Bez znanja parlamenta, englesko Ministarstvo vanjskih poslova je obvezalo Veliku Britaniju za pomoć Francuskoj u slučaju europskog rata. Pošto je dobilo nove i jake simpatije za Francusku, javno mnijenje u Engleskoj bi možda i odobrilo ovu obvezu i kada bi to bilo javno poznato. Ali kada bi svi detalji bili poznati sigurno ne bi bili odobreni unutar prinude koju je stavila Engleska, jer Engleska je bila primorana ići u rat zbog francuske veze s Rusijom, jedinom silom koja nema što izgubiti u slučaju rata. Ruska populacija je tako enormna da bi gubitak života u slučaju rata jedva vrijedilo razmatrati, i ako bi narasle nacionalne strasti i ako bi rat vodio u pobjedu, ovo bi samo služilo jačanju pozicije konzervativne vlade.

Da je politička pozicija bila u potpunosti poznata, javno mnijenje u Velikoj Britaniji bilo bi prepoznalo da posljedice sukoba ne bi donijele ništa dobra za slobodu ili dobrobit čovječanstva. Ako bi Saveznici pobijedili, to bi vodilo samo do ogromnog porasta moći Rusije, pobjede vladajućeg sustava suprotnog od onog u Velikoj Britaniji. Za ruske ljude, koji bi kao ljudi pobijedili srce Europe, takva pobjeda ne bi donijela nikakav progres.

III.

Ne vjerujem da moj cijenjeni oponent, g. Archer, može mrziti pruski militarizam više od mene. On je uzrokovan sa dvije duge i prijeteće granice, onom između

Njemačke i Rusije na jednoj strani i onom između Njemačke i Francuske na drugoj.'

Primijetite da je ovo rečeno od strane osobe koja nikada nije bila nagrađena čak ni sićušnom Malom crvenom pticom, čak ni četvrte klase!

'To je oprostivo vis-à-vis Francuske sa činjenicom da su francuzi okupirali Berlin dvadeset ili više puta, dok su nijemci uzeli Pariz samo dvaput. To je odvratno zbog njegovog kastinskog sustava i arogancije. Ali se teško može reći da je gori od militarizma drugih država.'

Govori Georg Brandes, koji nema čak ni najmanju Malu crvenu pticu, čak ni četvrte klase!

'Europa, uključujući Englesku, bila je zabrinuta imajući na umu aferu Dreyfus koji oblik je francuski militarizam sposoban uzeti.'
Naravno ja se slažem cijelim srcem sa Georg Brandes-om!

'A o ruskom militarizmu, godine 1900 naši idilični i mili rusi, oko kojih moj cijenjeni prijatelj Wells ima takav entuzijazam, i koji su osvojili srca i nas ostalih, hladnokrvno su zaklali kompletnu populaciju Kineza u Blagoveshchensk-u i okolici. Kozaci su vezali kineze skupa sa njihovim konjskim repovima i bacili ih na rijeku u brodovima koji su tonuli. Kada su žene bacale svoju djecu na obalu i molile da barem njih poštede oni su ih zaklali s bajunetama. "Čak ni Turci nikada nisu bili krivi za nešto gore od ovog masovnog ubojstva u Blagoveshchensk-u," pisao je g. F E Smith, bivši engleski novinski cenzor 1907 godine, godine anglo-ruskog ugovora koji je jamčio i u isto vrijeme podrivao nezavisnost Perzije.

Isti engleski pisac potvrđuje i opis japanskog militarizma od dopisnika The Times-a. 21 studenog 1894 japanska vojska osvaja Port Arthur i za četiri dana vojnički ološ kolje civilno stanovništvo, muškarce, žene i djecu, sa krajnjim barbarstvom: "Od zore do duboko u noć dani su prošli u ubojstvima, otimačini i sakaćenju, u svakom zamislivom obliku neizrecive okrutnosti, dok mjesto nije predstavljalo takvu sliku užasa koju će svaki preživjeli držati u memoriji dok je živ."'

Ove stvari koje Brandes govori, čak iako on ne posjeduje ni najmanju Malu crvenu pticu četvrtog reda, bile su naravno dobro poznate nekome tko je napisao: 'Rat donosi sa sobom užas rata i nije iznenađujuće ako se najmodernije metode koriste u ratu'. Ipak sam drugi dan čuo da je posebno ova rečenica u mom pamfletu bila loše prihvaćena. Ona može biti loše prihvaćena samo od ljudi koji ne znaju ništa o povijesti i nemaju pojma o uzrocima ovih stvari. Georg Brandes nastavlja:

'Dakle vidimo da je militarizam, bez obzira koje nacionalnosti, prilično jednak svudje. Želio bih da je g Archer pročitao predavanje koje je dr Vöhringer dao o Njemačkoj Africi dana 30 siječnja 1915 u Hamburg-u. Iz ovog bi naučio kako su njemački stanovnici Kameruna, oko pedeset žena i muškaraca, patili, kada su iznenađeni objavom rata, uhapšeni od strane engleskih oficira i predani crnim stražarima koji su ih zlostavljali. Patili su od gladi i žeđi. Ako bi molili za vodu dali bi im blatne posude, a britanski oficir je rekao, "Nije bitno da li će njemačke svinje imati što piti ili ne." Na putovanju od Lagosa do Engleske nisu dobili ni vodu za pranje'.

Nisam gnjavio nikoga tko je čitao moj pamflet sa stvarima kao što su ove; ipak je bilo loše primljeno to što nisam bio usklađen s tonovima koji su se čuli svudje. Nije bilo kritizirano ono što pamflet govori već činjenica da ne govori ono što se govori svudje. Bilo je loše primljeno jer ne grdi na način kako svi drugi grde. Georg Brandes nastavlja:

'Ovo je kako izgleda engleski militarizam. Da li je to išta bolje od pruskog militarizma kada engleski nacionalizam, kao i bilo koje druge nacije, se podigne na točku ludila?

IV.

Neka g. Archer i ostala eminentna gospoda u i izvan Velike Britanije završe s beskonačnim raspravama, u koje sam i sam bio uvučen, o tome čija je krivnja za početak rata i o tome tko bi trebao snositi posljedice završetka! Neka se umjesto toga okrenu jedinom važnom i krucijalnom pitanju, naime kako pronaći izlaz iz ovog pakla o kojem možemo iskreno reći, kao u Macbeth-u:

O užas, užas, užas! Jezik niti srce
Ne mogu pojmiti niti imenovati te ...

Apetiti onih koji vode rat su nezasićeni. Zar nije bilo odlučeno u Parizu o nastavku trgovačkog rata čak i nakon prekida neprijateljstava? Zar ovo ludilo nema kraja?

U svakom slučaju rat mora završiti sa sporazumom; i pošto je rat ekonomske prirode, sporazum bi morao biti ekonomski. Kao slobodna trgovačka sila, Engleska je pokazala put cijelom svijetu. Carinski ugovori biti će neizbježni; vlade će biti prisiljene raditi zajedničke koncesije i biti će neophodno težiti za većom slobodom trgovine da bi konačno bila postignuta svjetska slobodna trgovina.

Građanin zemlje koja je najviše propatila zbog rata od početka, belgijski proizvođač iz Charleroi-a, gospodin Henri Lambert, izrekao je riječ iskupljenja koja može izgledati put do mira: Jedina inteligentna i dalekovidna politika, u

ovom slučaju carinska politika, je pravedna politika koja ne zavidi na životu drugoj strani. On je naglasio da se konstantno poboljšanje situacije u Europi može postići jedino ako su zemlje koje traže mir obvezne ukinuti ili bar smanjiti carine, naravno samo unutar dogovora koji je potpuno pravedan za obje strane. Ukinuće carina izgleda kao jedini razuman i efikasan način sprječavanja ekonomske taktike koju englezi poznaju kao "dumping", za koju su tako strastveno optužili Nijemce.

Carinski ugovori također bi bili neizbježni kod događaja koji nije za očekivati da je rat došao do točke velike pobjede za jednu ili drugu stranu. Kada bi se to dogodilo, milijuni i milijuni ljudskih bića bili bi žrtvovani na bojnopolju ili bi umrli od ranjavanja, bolesti i siromaštva. Pod pretpostavkom da bi pobjednici odlučili (u skladu s ekonomskom konferencijom u Parizu) diskriminirati pobijeđene do te mjere u smislu carina da bi oni bili spušteni na niži ekonomski nivo, ovo bi bilo povratak čovječanstva u cjelini u sustav nacionalnog ropstva.

Gubitnik bi, to je sigurno činjenica, činio sve napore da se ponovno podigne; on bi iskoristio svaki razdor između pobjednika i bio bi opet slobodan u manje od pola stoljeća. Savezništvo nikada ne traje pedeset godina.

Tako, mirna budućnost za Europu zavisi od slobodne trgovine. Kao što je Cobden rekao, slobodna trgovina je najbolji mirotvorac. Zaista, izgleda čak i više: to je jedini mirotvorac. U stara vremena, konji čiji je zadatak bio da idu stalno u krug oko mlina imali su pogled usmjeren naprijed. Slično, slijepi na stvarnost oko njih, nesretne nacije Europe u krug na mlinu rata, dobrovoljno i pod prinudom.'

Ovo je prosudba neutralnog građanina, ali onog koji ne temelji svoje prosudbe na praznim frazama; on uključuje brojne činjenice u svoje prosudbe, pokazujući kako je moguće vrjednovati ih međusobno na pravi način. Moja težnja nije bila da izrazim mišljenje već da naznačim nešto što je potrebno u današnje vrijeme ako želimo tražiti istinu. Zašto ne bi bilo moguće suzdržati se od prosudbi, bar od onih u vlastitoj duši, ako netko nema ni vremena ni volje da se bavi činjenicama na pravi način? Duhovna znanost nam može pokazati da su prosudbe koje se danas rade, i koje su tako često uvijene u riječi kao što su: 'Mi se borimo za slobodu i prava malih nacija', zbilja najneodgovornije prazne fraze. Netko tko zna makar i najmanji dio istine mora shvatiti da je takav govor usporediv sa onim ajkule koja pregovara o uvjetima mira sa malom ribicom koja će biti njegov plijen. Ovo prirodno ne može biti shvaćeno odmah, možda ne dok ne razmislimo o tome, da dosta današnjih govora slični na prijedlog: Zašto ajkule ne uđu u među-ribne sporazume (najčešće se koristi riječ međunarodne) sa malim ribama koje žele pojesti?

Ljudi koji danas govore o dolasku mira kažu da ubijanje neće prestati dok

postoji vjerojatnost vječnog mira. Praktično je nemoguće zamisliti ništa luđe nego tvrdnju da ubijanje se mora nastaviti sve dok, preko ubijanja, ne dođe do situacije kada neće biti više rata. Jedva da je danas potrebno imati znanje o duhovnim stvarima da bi znali da jednom kada ovaj rat u Europi dođe do kraja samo nekoliko godina će proći do furioznijeg, daleko više razarajućeg rata koji će potresti zemlju izvan Europe.

Ali tko danas brine o stvarima koje su dio stvarnosti? Ljudi radije slušaju državnike koji izjavljuju da se ovo ili ono mora postići u interesu slobode ili prava malih naroda. Ljudi čak slušaju kada se odvjetnici, dosta kompetentni odvjetnici, koji bi trebali postati predsjednici pojave u togi muslimanskog princa zbog vođenja slučaja u Rumunjskoj... samo ovo nije primijećeno jer u ovom primjeru govorimo o 'republici'. Što bi još trebalo reći ako ljudi još žele ići na predavanja koja drže ovakvi ljudi o umjetničkim i književnim stvarima, o odnosima između mitova i saga i književnim materijalima Zapadne i Centralne Europe, nastranu s drugim činjenicama koje sam vam spominjao drugih dana: Maeterlinck je bučno pljeskao kada su Goethe, Schiller, Lessing i drugi nazvani 'mediokritetni umovi'. Ali ne želim utjecati na vašu prosudbu na bilo koji način; Odmjereno sam privlačio vašu pažnju na činjenice koje se moraju uzeti u obzir kod stvaranja prosudbi, kao i na još neke druge stvari, ako će prosudba postati istinita.

Moramo shvatiti da populacija okupljena zajedno u Centralnoj Europi mora biti prosuđivana sa potpuno drugačije točke gledišta jer, ovdje, ljudske vrijednosti su pod prijetnjom. Za periferne zemlje, u drugu ruku, točka gledišta može biti ona od državnih ili političkih vrijednosti, barem za neko vrijeme, dok ne dođe do određenih drugih okolnosti zbog odlaganja rata za mnogo godina. U Centralnoj Europi mi moramo raditi sa bogatstvom duha, sa razvojem duše i sa svime što je stvarano kroz stoljeća. Bila bi krajnja besmislica vjerovati da moramo biti slično zabrinuti u vezi periferije; bilo bi nepromišljeno izraziti bilo što takvo. Naravno ima dosta toga svugdje u čemu možemo naći grešku. Ali ima jedna stvar — uspoređujući važnije i manje važne stvari — naći grešku u stvarima koje se nalaze unutar zatvorene tvrđave i druga naći grešku u onom što se javlja kod vojske koja opsjeda. Još nisam čuo nikakvu prosudbu iz periferije koja uzima u obzir ove stvari.

Da ne bih bio jednostran, sada ću, u zaključku, skrenuti na nešto drugo. Da bi bili pravedni, uvijek se misli da je dobro suditi obje strane govoreći: Ovdje je ovako a ondje onako, i tako dalje. Ali nikada se ne postavlja pitanje: je li to stvarno tako? Švicarske novine su nedavno objavile članke koji, da bi bili pravedni za obje strane, ukazuju na prilično apstraktan način da su laži izgovorene u objema taborima. Ali pretpostavljajući što je rečeno da nije istina? Članak je o neistinama u svjetskom ratu, ali je on sam po sebi, zbog načina na koji je napisan, potpuno neistinit. Sada vam želim pročitati — u strahu i trepetu, mogao bih dodati — nešto iz njemačkog magazina, nasumično odabrano, da bi

vam pokazao razliku. Što se piše okolo po Njemačkoj već je dobro poznato, i isto tako je dobro poznato da to sigurno nije pisano bez naklonosti prema nacijama Centralne Europe. Čak i u člancima koje daju prosudbe koje su malo manje zajedljive još uvijek ima mnogo nepristojnih izjava protiv nacije koja je, napokon, dala Goethe-a, Schiller-a, Lessing-a i ostale.

Slučajno sam došao na članak o ljudskom dostojanstvu od Alexander von Gleichen-Russwurm-a. Članak je motiviran činjenicom da su Nijemci nazivani barbari, i zaista ih još nazivaju barbari na periferiji. Gleichen-Russwurm — on je Schiller-ov unuk — nije posebno uvrijeđen zbog toga što je korištena riječ 'barbari'. Upravo suprotno, on dosta dobro pokazuje što su drevni grci i rimljani mislili sa 'barbarin', što nije bilo ništa strašno. Ja neću ići u ovom smjeru. On ide dalje raspravljati o različitim nacijama. Ovaj članak je kao i mnogi drugi koje danas možemo naći napisan od ljudi u Centralnoj Europi koji su jednaki, recimo, Maeterlinck-u. Oprostite mi! Gleichen-Russwurm pravi razliku između nacija i vlada i u nekim izjavama to i naznačuje — ja vam ih samo prenosim, to nisu moje riječi — može izgledati užasno kada se onaj tko čita ili sluša nađe uvrijeđen jer je pripadnik te nacije. Imam povjerenje da nema među nama onog tko će se osjećati na taj način; mi smo svi antropozofi i možemo razumjeti ovakve stvari. Ne zbog riječi koje su korištene da opišu vlade u članku koji vam želim pročitati, već da vam pokažu kako Gleichen-Russwurm — ne baš poznat čovjek ali koji je ugrubo par sa Maeterlinck-om što se tiče inteligencije — se na nijedan način ne povlači od govora vlastitom narodu unutar tvrđave što hrabri, misleći i častan čovjek mora kazati ako im ne želi baciti pijesak u oči. Očito, dakle, što je rečeno unutar tvrđave ne smije se odnositi na periferiju jer u osnovi nema ništa s tim. Mislite odmjereno i shvatit ćete što mislim. Gleichen-Russwurm kaže:

'Ruski narod je dobre prirode i ljubazan, štogod Kozaci, koji nisu s njima povezani, napravili. Kriminalna carska vlada izazvala je rat, ipak najveći pjesnik nacije, Tolstoj, koji će uvijek uživati naše poštovanje, propovijedao je gađenje od rata najpoticajnijim riječima.

Zvjerstva počinjena od francuske rulje, glupost njihovih ministara i nekulturne primjedbe pariških novinara i pisaca, ne mogu promijeniti činjenicu da je Francuska zemlja svete i milostive ljubavi, Vincent de Paul-a, koji još ima mnogo sljedbenika, ni da je većina francuskog naroda radišne i miroljubive prirode.

Engleska ostaje mjesto rođenja Shakespeare-a i dala je svijetu nježne pjesnike, nesebične filantropi i filozofe najveće vrijednosti. Ipak zemljom upravljaju lažovi i prevaranti i engleski narod, koji je najponosniji na vlastitu kulturu, doveden je do najgore vrste modernog barbarstva preko njihovog načina vođenja rata.

Talijanska beskarakterna banditska vlada zaslužuje prezir. Sa svime nedavno povezanim s Italijom nije se moglo složiti i bilo je odbojno čak i njenim prijateljima. Ipak još od Goethe-a primili smo tako bogatu riznicu kulture, osjećaj za umjetnost i prirodnu ljepotu da ćemo je imati u srcima, nezaboravnu i još plodnu.

Mržnja koju naši neprijatelji imaju prema nama možda je očuvala ono najvrjednije u našoj prirodi. Gorčina koja nam se pokazuje ovih dana, naše prepoznavanje antipatije bez presedana s kojom smo suočeni sa svih strana, je kao upozorenje koje podčinjeni šapuće pobjedniku: "Memento mori!"

Čak izgovoreno odvratnim jezikom osigurava da plemenitost ne postane oholost, da godišnjica trijumfa ne degenerira u aroganciju i oholost — drskost na koju su grčki pjesnici upozoravali svoje heroje da je se čuvaju.

Schiller, zabrinut za dostojanstvo čovjeka, razmišljao je da plemenita ljudska bića plaćaju ne samo za ono što rade već i za ono što jesu.'

Vidite, moguće je formirati vrlo pogrdno mišljenje o onima koji sudjeluju u sadašnjim događajima, bez da upadnemo u zamku da obilježimo cijele nacije. Prosudbe ovakve vrste broje se stotinama i ako, jednog dana, bude se radila statistika od 1914 nadalje o tome kako su druge nacije bile prosuđivane od Centralne Europe i od periferije, rezultat će biti otkrivanje izuzetne kulturne i duhovne prirode! Ali u međuvremenu u svačijim umovima ništa nije udaljenije. Upravo sada g. Leadbeater sastavlja statistike uspoređujući kriminalne dosjee njemačke i engleske, i nedavno je objavio u velikom izdanju u Theosophical Review koliko Njemačka ima više kriminalaca nego Engleska. Onda je, u slijedećem broju neko naznačio da je određeni broj bio naznačen ispod krivog zaglavlja i da bi ispravak pokazao da je situacija sasvim različita. Čini mi se da je stavio dvadeset devet tisuća kriminalaca za Englesku, zaboravljajući sto i četrdeset šest tisuća; za Njemačku ih je sve uključio. Ali dok je tabela prikazujući Njemačku kao zemlju sa najvećim brojem kriminalaca tiskana velikim slovima u Theosophical Review, opovrgavanje se pojavljuje malim slovima na kraju slijedećeg broja.

Statistike kao ova biti će jednog dana zamijenjene drugima i tada će nešto od onog što je rečeno u članku 'O povijesti izbijanja rata', koji je dobio nagradu Sveučilišta u Bernu, biti prepoznato kao istinito:

'Ali povijest ne može biti stalno krivotvorena; mit ne može doći na mjesto znanstvenog istraživanja; zlokobna mreža biti će donesena na svijetlo i razbijena na komadiće, iako je umjetnički ispletana.'

Bilo je neophodno reći ove stvari kao pripremu za govorenje slijedećeg puta o stvarima o kojima brojni iščekuju čuti ali koje, moram ponoviti, ne mogu biti ugodne kao što netko možda zamišlja. Ja sam nemam potrebu izraziti ovo ili ono mišljenje. Kao duhovni znanstvenik trebam gledati na stvari onakve kakve jesu, bez krivotvorenja, i tako o njima i govoriti. Znam vrlo dobro kakve primjedbe će neki ljudi — iako naravno nitko iz ovog kruga — vjerojatno dati s obzirom na određena zvjerstva i druge stvari koje su kazane i poticane bez ikakve prave perspektive. Poznajem te primjedbe, ali također znam kako ih je kratkovidno davati i koliko malo pojma može imati onaj koji ih daje o tome kako stvari stvarno stoje i kako je krivnja stvarno raspodijeljena.

Kada smo imali naš spor — ako ga tako mogu nazvati — s gđom. Besant, ona je sredila da baci svu krivnju na nas. Prema nekome tko je do tada bio njen ljubitelj ali tko je od tada povukao svoje poštovanje, ponašala se sukladno principu: ako osoba napada drugu osobu, i ako onaj tko je bio napadnut plaće za pomoć, tada napadač može reći da onaj tko plaće za pomoć je kriv jer ne dozvoljava da bude zaklan. Mnoge prosudbe su danas slične prirode. Najčudnije situacije možemo susresti u vezi ovog. Ljubazni-srdačni, dobronamjerni ljudi koji ne bi nikada tako prosuđivali u svakodnevnom životu, ipak tako rade u odnosu na politička pitanja o kojima ne znaju ništa. Ovim ljudima nedostaje jasnoće u njihovim prosudbama. Ali jasnoća je temeljna pretpostavka za formiranje bilo kojeg zaključka, iako to nije poravnanje za davanje ove ili one prosudbe u ovom ili onom smjeru.

Karma neistine - 2. dio

KARMA NEISTINE 2/13
Dornach, 9 prosinac 1916.

Danas bi trebao dati par naznaka o onom što sam počeo govoriti prethodnog puta. Jer naši prijatelji to žele, ja ću nastojati danas i sutra prodrijeti dublje u ovu materiju. Ali zato moramo imati razumijevanja, a ne nerazumijevanja, za to kada počnem osvjetljavati problematiku više sa duhovne strane, kao što i je namjera, Moram najprije postaviti osnovu. Jer ako ne uzmemo u obzir neke okolnosti koje sada prevladavaju na fizičkom planu a također i vrijeme u kojem su ove okolnosti pripremljene, tada nije moguće ući u više duhovne aspekte. Vi znate da ovo nije pitanje zauzimanja strane ili simpatija i antipatija, već prikazivanje određenih uvjeta i povezanosti koje, kako sam čuo, neki ljudi žele znati da bi im to pomoglo da shvate današnja teška vremena. Tako ću danas, koliko vrijeme dopusti, dati nekoliko dodatnih uvodnih objašnjenja.

Za početak, mora nam biti jasno da sve što se događa vani na fizičkom planu je

u zavisnosti od duhovnih sila i moći. Ali teško je spoznati točno i konkretno načine na koje te sile djeluju. Jer su provale duhovnog svijeta na fizičku razinu na nekim mjestima očitije nego na drugim. Često sam ovdje naglašavao da postoje, na neki način, linije poveznice, preko najrazličitijih međusobnih veza, između vanjskog svijeta i tajnih bratstava, i naprijed od tajnih bratstava do duhovnog svijeta. Za ovo razumjeti ispravno neophodno je uzeti u obzir da kad god ljudska bića rade uz pomoć djelatnih duhovnih snaga, bilo u dobroj ili lošoj namjeri, moraju računati sa velikim razvlačenjem vremena; zbog toga, treba uzeti u obzir i da mnogo zavisi od sposobnosti individue da shvati i upotrijebi uvjete na fizičkom planu sa određenim hladnokrvnim odstojanjem. Ovo je pogotovo potrebno kada se koriste postojeći duhovni tijekovi da bi se nešto postiglo. Tijekom mog opisa nesumnjivo ćete vidjeti da li nešto teži postignuću sa dobrom ili lošom namjerom. Jedna karakteristika onih koji se koriste duhovnim silama je da vrlo često — ne uvijek ali vrlo često — imaju razloge zašto ne žele pojavnost na pozornici fizičkog plana. Umjesto toga koriste se posrednicima kroz koje planovi mogu biti realizirani. Često se ovakve stvari moraju raditi na način da drugi ne primijete što se zbiva. Ja sam već dosta puta naznačio da su ljudi, na određeni način, nezainteresirani; ne vole pogledati поближе što se događa. Mnogi od onih koji sa određenim okultnim vezama koriste se ovom činjenicom. Oni od nas koji vide svijet, ne na uobičajeni način već sa slobodnim i otvorenim očima, će znati na koje se može utjecati od strane onih koji to žele iskoristiti. Netko tko ima namjeru utjecati na ljude, netko tko, kao okultist, nema dovoljno skrupula, može zaista dobiti moć nad ljudima na ovaj način.

Dopustite mi da počnem od početka i uzmem jedan primjer. Vidjet ćete da će nas počinjanje od početka voditi do razumijevanja dubljih aspekata kasnije. Godine 1889 grof Richard von Pfeil, koji je živio u St Petersburg-u i poznavao ga dosta dobro, napisao je slijedeće linije o vladajućem caru Rusije:

‘Cjelokupni dojam koji sam dobio o caru Aleksandru III potvrdio je ono što sam dugo sumnjao: da ga oni oko njega drže u stanju dubokog nepovjerenja prema Njemačkoj i da mu je to tako dobro ukorijenjeno da se to teško može promijeniti. Bio je ispravno uvjeren u svoju duboko ljubav za mir, ali je također vjerovao savjetnicima i drugim utjecajnim ljudima u Rusiji, koji nisu željeli mir ni blizu jako kao on.’

Ovdje, na najistaknutijoj poziciji, imate individuu o kojoj mora biti rečeno: on može biti pod utjecajem onih koji su mu pristupili sa tom namjerom, koji ipak ne žele biti u prvom planu. Što radi netko tko poznaje određene veze koje su proizišle iz impulsa petog post-atlantskog perioda i želi ih iskoristiti za vlastite ciljeve ili one od neke grupe? On teži da pristupi takvoj osobi sa osvješćivanjem utiska da ništa nije udaljenije od njegovih misli od želje za utjecajem, tako da nitko ne primijeti da on zaista želi utjecaj. I tako ostvaruje utjecaj nad njim. Sve

što treba je slagati svoje rečenice na određen način, koristiti određene izraze, i druge načine koje neću opisivati, i on uspijeva okrenuti tuđi um u željenom pravcu. Svijet u cjelini, koji do određene mjere ne prati stvari i time je svoje prosudbe dao na raspolaganje određenim ljudima, jednostavno će pretpostaviti: Dakle, on je ispravno uvjeren u njegovu ljubav za mir, ali on također vjeruje svim svojim savjetnicima i utjecajnim ljudima!

Vidite kako je lako u najširem kontekstu primijeniti nešto slično onom što sam vam opisao u drugom slučaju, onom od Blavatsky. Poslije nego što je Mahatma poznat kao K.H. imao dobar utjecaj na nju neko vrijeme, bio je zamijenjen, pomoću makinacija, sa jednim drugim koji je bio špijun u rukama određenog društva. On je pobjegao od određenih tajnih bratstava u čije je najviše stupnjeve bio iniciran, pa je tako za njega bilo moguće da ostane u pozadini kao Mahatma i postigne, kroz Blavatsky, stvari koje je želio postići.

Označavajući ove elementarne stvari samo želim privući vašu pažnju na ono što morate uzeti u obzir ako želite napraviti prosudbu; jer svijet je često neupućen sa načinom na koji je pisana povijest. Pisanje povijesti je zaista nešto vrlo duboko. Samo na krajnjem rubu fizičke egzistencije, u krajnjoj iluziji, može biti rečeno: ako je ovaj ili onaj profesor kompetentan povjesničar koji vlada povjesničarskim metodom, on će znati kako povijesno predočiti prave stvari. Ovo uopće ne mora biti slučaj. Da li će povjesničar znati kako predočiti prave stvari ili neće zavisi da li će ga njegova karma voditi do otkrivanja pravih stvari ili ne. Sve zavisi o ovome. Jer prave stvari često nisu izražene u onom što nalazi kada gleda ovamo ili tamo; one su često otkrivene onom tko zna kako pronaći prava mjesta za gledati. Kazati ću ovo na drugi način: za onog tko je vođen svojom karmom da vidi prave stvari u pravom momentu, one su otkrivene u točki gdje je nešto značajno izraženo sa jednom jedinom pojavom. Često jedna jedina pojava izražava nešto što baca svijetlo na decenije, osvjetljavajući kao bljesak munje što se stvarno događa. Kao pripremu za ono što će biti posebno važno kada više prijedemo na duhovne aspekte, sada ću vam ispričati malu priču.

Bio je, u Beču, liječnik koji je, čak i osamdesetih prošlog stoljeća, prakticirao analitičku psihologiju, psihoanalizu, iako ne u pretjeranoj mjeri kakva je otada postala moderna kroz frejdove teorije. On još živi tamo, u stvari, ali više se toliko ne zanima za ove stvari. Uživao je neke izvanredne uspjehe sa svojom psihoanalizom jer je uspijevaao izvlačiti dosta iz ljudi sa svojim metodom katehizma. Godine 1886 ovom liječniku je došao čovjek koji je odavao dojam da ima mnogo toga u sebi. Tako ga je on počeo tretirati zbog njegovog stanja nerveze. I zaista, za liječnika koji zna svoj posao, bilo je mnogo toga u duševnom životu ovog čovjeka; bilo mu je kao na pladnju, može se reći. Ovo je bio posebno zanimljiv slučaj. Liječnik je otkrio da je njegov pacijent umiješan u najrazličitije političke frakcije, da je mogao gurnuti nos svugdje i da ima prst u

svemu. Također je otkrio da je on pisao članke za određene novine i da ovi članci imaju velik utjecaj na vladara njegove zemlje.

Pacijent, ime mu je bilo Voidarević, bio je kasni potomak vojvodske familije iz Hercegovine. Rekao je mnogo velikih stvari. Između mnogih stvari znao je sve o vezama u mreži pletenoj od Rusije sedamdesetih u Hercegovini i Bosni prije početka rusko-turskog rata. Pod normalnim okolnostima ljudi obično ne odaju ovakve tajne; ali u rukama psihoanalitičara izlaze stvari koje bi inače ostale skrivene. Nakon dosta seansi postalo je jasno da je on također bio umiješan kada su, prije objave rata, kralj Milan i Nikita pružili otpor Turskoj na kraju sedamdesetih, i ustanak u Bosni i Hercegovini je bio dogovoren. Motiv za objavu rata Turskoj bio je dan Nikiti i Milanu od izvora u Rusiji. I ipak, izvana, bilo je rečeno, ljudi na Balkanu su se pobunili jer se Turska prema njima loše ponašala. Ne može se negirati da je takvo ponašanje postojalo. Ja samo povezujem stvari i, u tom smislu, moramo shvatiti da uzroci često leže, ili su napravljeni, daleko prije nego se sumnja.

Nešto drugo je Voidarević otkrio, nešto zbog čega je liječnik odmah tražio prijem kod određenog autoriteta u Beču, premda su bile u pitanju samo nepovezane rečenice, i pored toga liječnik, inteligentan čovjek, mogao je dosta toga zaključiti. Naučio je od Voidarevića da je ruski ambasador bio u Beču i bio je na putu u St Petersburg, a ne u Konstantinopol kao što su papiri govorili. Nadalje, naučio je da ruski ministar vanjskih poslova ostaje kod kuće i neće ići u lječilište Bohemian kao što su novine govorile. Ove dvije stvari su ostavili čudan dojam na liječnika: da je ruski ambasador u Konstantinopolu na putu u St Petersburg preko Beča, i da ruski ministar vanjskih poslova ne ide u lječilište Bohemian već će čekati u St Petersburg-u da primi ambasadora, i također da novine pišu nešto sasvim drugo. Napokon mu je sinulo — to je bila jedna od onih opskurnih intuicija koje dođu instinktivno: sve ovo je povezano s činjenicom da će Alexander von Battenberg biti smijenjen u Bugarskoj. Sve je to bilo liječniku vrlo sumnjivo, i on je obavijestio odgovarajuću upravu. Ali određena uprava je jedino znala da ruski ambasador putuje u St Petersburg zbog privatnih poslova, kako je rekao; i vlast je bila prilično zadovoljna sa ovim objašnjenjem, kao što se često događa, jer se ovakvim autoritetima, isto tako, možda stalno dosađuje za nepažljivost o kojoj sam govorio, da na kraju nisu zainteresirani da dođu do srži stvari. I tjedan dana kasnije Battenberg je bio prisiljen da odstupi.

Vidite, ovo je prilično beznačajan događaj s točke gledanja povjesničara, ali ovo je ipak događaj koji baca svjetlo u dubljem smislu. I ako se nije dogodio 'slučajno' — kao što je lako reći — da je liječnik izvukao ove stvari iz Voidarevića pomoću psihoanalize, nikada ne bi došle na svijetlo. Niti karme idu čudnovatim putovima. Znamo iz psihoanalize da je Voidarević — koji je odao mnogo sličnih stvari — bio namijenio, ako bi sve išlo po planu za nasljednika

drevnog vojvode u Bosni i Hercegovini, preuzeti rang vojvode za sebe. Zbog svijetla koje se pojavilo kod liječnika znamo kako niti idu od Rusije na istoku prema Hercegovini i Bosni i možemo oslušivati na izvoru priče koja je kasnije igrala važnu ulogu u povijesti. Jer Voidarević je bio u službi Rusije i bio je umiješan u sve ovo od početka.

Tako ovdje imamo posla, ne baš s magijom već sa znanjem kako iskoristiti situaciju i uvjete na fizičkom planu da bi ostvarili određene ciljeve. Voidarević nije uspio poslužiti svrsi samo zato jer mu je rasla nervoza; veliki dogovor je unio u sebe a namjera je bila postići mnogo. Ovdje imate udarni primjer kako raditi u svijetu dok u isto vrijeme skrivate tragove koje namjeravate slijediti. Iz ovog ćete moći shvatiti da formiranje prosudbi o svjetskim događajima nije tako lako kako se obično zamišlja. Oni koji su izabrali da rade sistematski iz scene svjetske povijesti znaju veoma dobro kako povlačiti ovakve strune i dovoljno su hladnokrvni da ih upotrijebe na način koji odgovara njihovoj svrsi. Mnogo može biti iskorišteno u ovoj vezi. Samo žed za znanjem i volja mogu nas voditi do toga da vidimo stvari u svijetu jasnije.

Da bi shvatili što mnogi od naših prijatelja ovdje žele shvatiti, usmjerimo našu pažnju na točno ono što možemo tamo iskoristiti. Gledati ćemo na način na koji strune pete post-atlantske epohe rade kroz određene izvane primjetne napore i činjenice današnjeg vremena u širem smislu. Počnimo sa ruskim ljudima na istoku Europe. Rekao sam prošli ponedjeljak da su svim ljudima Europe prirasli srcu. U ruskim ljudima, skupa s raznim slavenskim elementima, živi — o ovom sam govorio više puta — narodni element budućeg vremena. Jer u duhu naroda svega toga zajedno kao slavena živi ono što će, jednom u budućnosti, dati materijal za duhovne strune šeste post-atlantske epohe.

U ovom slavenskom elementu imamo prvo ruse i, dodatno, sve one druge slavene koji, iako razdijeljeni od rusa, i pored toga se osjećaju u određenom stupnju povezani kao Slaveni sa ruskim Slavenima. Iz ovih veza izranja, ili je nastao, ono što je ovih dana poznato kao panslavizam, osjećaj svih slavena da pripadaju zajedno u duhu i u duši, u političkom i u kulturnom životu. U mjeri u kojoj ova stvar živi u duši naroda je potpuno časna i, također u određenom višem smislu ljudske evolucije, ispravna stvar — iako se riječ 'pan' prilično zloupotrebljava ovih dana. Za onog tko razumije povezanost moguće je koristiti frazu 'panslavizam' za duhovno zajedništvo koje, želio bih reći, treperi kroz sve slavenske duše na način kako sam upravo opisao.

Govoriti o 'pangermanizmu', bilo unutar ili izvan Njemačke, je besmislica, više nego samo nestašluk, jer nije moguće sve smjestiti u isti kalup. Ako nešto ne postoji, nije o tome moguće govoriti. To može možda biti predstavljeno kao teorija i čak uhvatiti umove nekih pojedinaca; ali to je prilično različito od originalnog zajedništva koje treperi u mnogim slavenskim dušama, različito od jednog slavenskog naroda do drugog.

Bilo tko tko se, od devetnaestog stoljeća, ozbiljno zanimao određenim duhovnim znanjem, zna da je na istoku Europe odvojeni narodni element. Duhovni znanstvenici uvijek su znali da narodni element budućnosti živi u slavenima. Ako su neki okultisti koji pripadaju Teozofskom društvu podržavali nešto drugo, na primjer da narodni element za buduću šestu pod-rasu leži kod amerikanaca, to samo dokazuje da ili ovi ljudi nisu okultisti ili žele predočiti nešto drugo od onog što govore činjenice. Dakle mi moramo računati sa činjenicom da na Istoku postoji element koji nosi određenu budućnost unutar sebe, koji se pojavljuje kao da je iz krvi, element koji je danas još u biti naivan i ne poznaje sebe, ipak proročki i instinktivno sadrži u sebi nešto što će se jednog dana razviti. To je često prisutno u snovima.

Kao što svaki duhovni znanstvenik nadalje zna — ne izvana, ali kao kulturološku činjenicu — poljski element dolazi naprijed na sasvim poseban način kao najnapredniji i kulturološki siguran, jer je on oboje i politički i religiozan; ovaj element se razlikuje od svih ostalih slavenskih elemenata u tome da posjeduje jednoobrazan, čvrsto ukorijenjen duhovni i kulturni život koji je iznimno snažan i energičan. Ovo samo kao kratki prikaz. Možda kasnije idemo u ovo detaljnije.

Vratimo se na ono što sam upravo opisao. Kao suprotnost ovoga što sam upravo okarakterizirao postoji kulturni i duhovni život britanskih ljudi, što je jednako dobro poznato duhovnim znanstvenicima u svom dubljem značenju. Mislim na vrstu kulturnog života kakav se pojavljuje pred svijetom u britanskim institucijama i život britanskog naroda. Ovaj element je, iznad svega, ekstremno političkog karaktera; njegove tendencije su krajnje političke. Jedna posljedica koja proizlazi iz toga je političko razmišljanje kojem se ostatak svijeta divi; na određeni način to je vrsta najnaprednijeg i slobodnog političkog razmišljanja.

Gdjegod u svijetu su bili činjeni naponi da se ustanovi politička institucija u kojoj može živjeti sloboda — sloboda u smislu u kojem smo je počeli razumijevati krajem osamnaestog i početkom devetnaestog stoljeća — tada, ideje su posuđene od britanskog razmišljanja. Francuska revolucija na kraju osamnaestog stoljeća bila je više pitanje osjećaja, strastvene impulzivnosti, ali misli koje je sadržavala bile su preuzete iz britanskog mišljenja. Manira u kojoj su formirani politički koncepti, manira u kojoj su strukturirana politička tijela, manira u kojoj je volja naroda vođena unutar političkih organizacija koje su slobodne koliko je moguće tako da mogu raditi sa svih strana — sve ovo je izraženo u britanskom političkom mišljenju u suglasju sa originalnim tendencijama. Zato su mnoge nove države u devetnaestom stoljeću imitirale britanske institucije. Na mnogim mjestima napravljeni su naponi za preuzimanje britanskog načina parlamentarnog života i parlamentarnih institucija, pa je u vezi ovoga britansko razmišljanje učitelj modernog života.

U Engleskoj u tijeku devetnaestog stoljeća, recimo do zadnjih decenija, ovo političko razmišljanje je došlo do izražaja kod nekih vrlo važnih političara koji su modelirali svoje misli posebno u vezi ovog političkog razmišljanja. Jedna stvar je posebno postala očita: Spas svijeta može se postići sa ovim razmišljanjem samo kada bi mu se ljudi potpuno posvetili i ne bi dozvolili ničem drugom da ima utjecaja na uređenje raznih institucija. Prema tome, političari koji možda izgledaju jednostrani do određene mjere ali koji oblikuju svoje misli u potpunosti prema ovoj vrsti razmišljanja i teže raditi u suglasju s njim, izgledaju istaknuto i potpuno moralno. Sjetite se Cobdena, Brighta i drugih, da ne govorimo o većem čovjeku koji se uvijek spominjao; jer na ovom polju vrlo je lako zalutati kada je dosegnuta zaista istaknuta pozicija. Zato sam spomenuo one koji nisu zalutali u bilo kojem pravcu već su izvorno važni u smislu kojem sada mislim. Mogu imenovati mnoge druge. Ovaj fenomen je zaista bio prisutan tamo kao pravi impuls do devedesetih godina devetnaestog stoljeća, i kao takav, na određeni način, obrnuta slika od onog što sam opisao ranije da je rođeno od slavenskih ljudi. Jer ovaj način formiranja misli političke orijentacije pripada po svom karakteru petom post-atlantskom periodu. To je gdje pripada i gdje je morao biti razvijen. I oni ljudi koje sam spomenuo učinili su to na pravi način. Na jednoj strani imamo nešto što postaje vidljivo kao dobar smisao, inteligencija i politički moral, a na drugoj strani nešto što postoji kao budući narodni potencijal duboko dolje, ne samo u duši već i u krvi.

Neka bude jasno da ono o čemu govorim nije samo moje vlastito znanje; to je gledano na način kako sam opisao kroz devetnaesto stoljeće od onih koji se bave tim stvarima. U onim zapadnim bratstvima o kojima sam vam govorio postoji živo znanje o ovim stvarima i o njihovim vezama sa tijekovima evolucije u petoj post atlantskoj epohi i o tranziciji u šestu post atlantsku epohu. I kod nekih pojedinaca bila je volja — tek trebamo vidjeti da li za dobro ili loše — da se koriste tim silama. Jer to su zaista sile: na jednoj strani talent da se misli da takav način, i na drugoj narodni element za budućnost.

Ako netko želi koristiti ove stvari, on to može. Naravno ne postoje samo ova strujanja koja sam opisao već također i druga koja plove uz bok ovima, i neophodno je postepeno ukazivati i na njih, također. Postoje načini i sredstva u svijetu za izvršiti ono što bih mogao nazvati 'masovna hipnoza'. Za postaviti sugestiju na velikom nivou morate u svijet smjestiti nešto što radi impresiju. Baš kao što je moguće insinuirati ideju u um pojedinca na način kako sam pokazao, isto tako, koristeći pogodna sredstva, sugestije mogu biti napravljene za cijele grupe ljudi, pogotovo kada netko zna što grupe stvarno povezuje zajedno. Moguće je usmjeravati silu koja živi u individualnoj osobi u određenom smjeru. Ova osoba može biti potpuno uvjerena u svoju duboku ljubav za mir; i ipak radi ono što radi jer nekako druga sugestija mu je usađena. On je sasvim u raskoraku s onim što radi. Na isti način, s pravim znanjem, slične stvari mogu se napraviti cijeloj grupi; to je prosto stvar izbora odgovarajućih sredstava.

Uzmite silu koja postoji ali nema određeni smjer, kao što je sila koja živi u određenim slavenskim rasama, i pomoću sugestije većeg nivoa možete je gurkati u određenom pravcu.

Postoji sugestija velikog nivoa koja je radila, još radi, i nastaviti će raditi na čudesan način: takozvani 'Testament Petra Velikog'. Znae povijest Petra Velikog; znate kako je bolno bilo predstavljanje zapadnog života u Rusiji. Nema potrebe da to opisujem jer to možete pročitati u svakoj enciklopediji. Nemam intenciju prepričavati vanjsku povijest niti poticati simpatiju u bilo kom smjeru; Jednostavno ću ukazati na najjednostavniji put to određenih činjenica. Dosta toga što je rečeno o Petru Velikom je istina, međutim nije istina da je napisao testament. Testament je falsifikat; on nije došao od njega već je nastao u određenom trenutku, na način kako nastaju ove stvari, iz svakakvih podzemnih zbivanja. On je bačen unutar ljudske evolucije; odjednom je bio tamo. On nema nikakve veze s Petrom Velikom ali ima dosta s određenim podzemnim strujanjima. Vrlo je uvjerljiv, jer opravdava budućnost Rusije — kažem Rusije, ne Slavena — izjavljujući da Rusija mora proširiti svoje granice preko balkanskih zemalja i Konstantinopola, preko Dardanela i tako dalje. Sve ovo je sadržano u testamentu Petra Velikog. Tako je lako biti pokrenut ovim testamentom da netko kaže: Ovo nisu krivi napor, to nam je dano velikom gestom genija! Još se ponekad pozovem na utisak koji je napravio ovaj testament Petra Velikog, za vrijeme tečaja kojeg moram dati, kada to studiram sa individualnim studentima da bih demonstrirao implikacije pojedinih paragrafa i njihov utjecaj na kulturni razvoj Europe.

Oni koji su izabrali da rade na ovaj način uvijek se brinu, ne da stimuliraju samo jednu struju već da budu sigurni da se jedna struja uvijek križa s drugom, tako da na određeni način utječu jedna na drugu. Ne postiže se mnogo tako da se jednostavno ide naprijed s jednom strujom. Ponekad je neophodno staviti bočno svjetlo na ovu struju tako da se na određene stvari stavi zbuđenost, tako da su određene linije skrivene, a druge stvari su izgubljene u neprobojnom gustišu. Ovo je vrlo važno. Prema tome dolazimo do toga da određene tajne struje koje su postavile sebi neki zadatak isto tako postavljaju postizanje upravo suprotnog. Ovi suprotni zadaci imaju efekt brisanja svih traka. Mogu naznačiti mjesto u Europi gdje takozvano Slobodno zidarstvo, takozvana tajna društva, su imala veliki utjecaj u određenom vremenu kada su se odvijale značajne stvari; određeni ljudi su djelovali pod sugestivnim utjecajem određenih masonskih društava sa okultnom pozadinom. Bilo je onda neophodno sakriti trake u tom trenutku. Tako je određeni jezuitski utjecaj uvučen u igru tako da su se masonski i jezuitski utjecaji sastali; jer postoje više instance, 'carstva', koja mogu prilično dobro koristiti oboje Masone i Jezuite u cilju da postignu ono što žele postići kroz njihovu suradnju. Nemojte misliti da ne može biti pojedinaca koji su oboje, Jezuiti i Slobodni zidari. Oni su napredovali iza točke gdje rade samo u jednom smjeru. Oni znaju da je neophodno poticati situacije

sa raznih strana u cilju da guraju stvari u određenom smjeru. Ovo govorim da bi ukazao na određene veze na elementarni način.

Petar Veliki — vratimo se na njega još jednom — uveo je zapadnu civilizaciju u Rusiju. Mnoge originalne slavenske duše nose duboku mržnju za sve zapadne elemente koje je Petar Veliki donio u Rusiju; imaju duboku antipatiju protiv svega toga. Ovo se pojavilo posebno jako u tijeku ovog rata, ali uvijek je bilo prisutno. Na drugoj strani imamo testament Petra Velikog, koji nije stvarno njegov ali koji je odnekuda iznikao, i koji je pogodan za uporabu, kao sredstvo sugestije, ne pojedinaca, već cijelih masa slavenskih veza, onih masa u kojima živi antipatija prema zapadu što simbolizira ime Petra Velikog. Dakle ovdje imamo dvije stvari u isto vrijeme na način dostojan, moram reći, povijesnog genija: simpatija u vezi testamenta Petra Velikog i antipatija prema svemu zapadnom. One rade predivno da sve zbrkaju zajedno, tako pomiješane, da u stvari, njihov rad postaje ekstremno efikasan. I sa ovim ukazujem na drugu stranu ove struje na Istoku. Kako nastavljamo pokazat ću kako se, poslije godina pripreme, može izvući korist od ovakve struje od određenog trenutka pa dalje. Nadalje postoji jedna struja u koju, takoreći, dva pritoka su napravljena da utječu. Kao što sam rekao na početku, u obzir su uzeti veliki periodi vremena. Kada je struja jednom dovedena do točke da može biti efikasna, tada se može pustiti u uporabu.

Sada se pripremimo na još jedan način. Želim vam pokazati još jednu struju koja teče na Zapadu uz onu koja je donesena u biće kao najzreliji politički način mišljenja u petom post-atlantskom periodu. Ova druga struja bila je više skrivena i svoju okultnu osnovu otkriva tek s vremena na vrijeme, prokrijumčarena u svim vrstama javnih aktivnosti. S time moram ponovno napomenuti neka tajna bratstva na Zapadu. Njihova je karakteristika, više nego išta drugo, da oni imaju točno znanje o vrsti situacija kakve sam opisivao i mogu podučiti svoje učenike kako se stvari odvijaju za peti, za šesti post atlantski period, i kakve vrste sila su na djelu: na primjer jedna kao element inteligencije, i kao druga narodni element. I oni mogu pokazati svojim učenicima kako se ove stvari mogu upotrijebiti za ovu ili onu svrhu.

Ove okultne struje koje žive, kao što sam rekao, kroz tajna bratstva imaju, kao jednu od osnovnih doktrina, učenje da su englesko-govoreći ljudi za petu post atlantsku epohu ono što su rimljani bili za četvrtu. Ovo je fundamentalna doktrina unutar ovih bratstava i oni nadalje kažu da, što god se događa, u obzir prvo treba uzeti latinski element. Ovo je izraženo kod raznih latinskih kultura i naroda — ja sam ovo ne govorim već samo ponavljam što se uvijek govorilo u bratstvima — i to ima sudbinu da se utapa dublje i dublje u materijalizam života i materijalizam religije. Ne treba se brinuti oko ovog, jer će se eventualno dezintegrirati u dekadenciji u koju će upasti. Dakle, oni kažu, njihova glavna pažnja mora biti okrenuta tome da osiguraju da ono što zovu latinska rasa, da

je u procesu potpune dezintegracije, da je element koji nestaje; zadatak je srediti i napraviti sve na takav način da latinski element nestane.

Ovo gledanje ide tako daleko kao da se kaže: One sile koje guraju latinski element dolje na sklisku padinu moraju biti apsorbirane u svim političkim impulsima a također i u svim duhovnim i religioznim impulsima. Naravno ništa od ovog ne smije se vidjeti izvana; ali podrška mora biti dana svemu što pomaže osloboditi svijet od latinskog elementa. Oni kažu da, baš kao na kraju četvrtog post atlantskog perioda kada je sve bilo prožeto sa latinskom kulturom, tako i na kraju petog perioda priroda svega mora biti ispunjena kulturom koja izrasta od englesko govorećih ljudi. Ja samo govorim o učenjima tajnih bratstava i onom što možemo i stvarno slijedi od njih. Kao dodatak, uvijek je govoreno da, kao što je germansko-britanski element, kako ga oni zovu, suprotstavljen latinskom; tako će slavenski element doći da se suprotstavi engleskom, jer to je način svijeta. Samo je promjena smjera za devedeset stupnjeva. Dok je latinski element našao svoj impuls na sjeveru, sada impulsi streme od istoka prema zapadu.

Moramo shvatiti da ove stvari utječu u mnogo toga što se tiska, mnogo toga čita opća publika, i u bilo što drugo što curi u ljudski socijalni život. Postoje putovi i sredstva da ovo prođe neopaženo, kao što sam opisao. Jer samo zamislite kada bi ovo postalo poznato u određenim krugovima — to je, naravno, nezamislivo! To je samo zbog različitog izražavanja; to je stvar vježbanja utjecaja sredstvima sugestije. Vi možete napraviti jednu stvar i reći drugu, možete reći nešto različito od onog što radite, i uvijek možete napraviti nešto što izgleda suprotno od onog što bi se trebalo dogoditi i od onog što stvarno radite.

Možete gledati s obzirom na ono što sam vam skicirao kao na neku vrstu duhovne atmosfere; zaista brinuo sam da to bude vrsta duhovne atmosfere. Možete čitati nešto prilično neškodljivo, ali između redaka — ovaj koncept 'između redaka' može biti nešto potpuno konkretno — isto tako naći ćete se kako čitate nešto prilično različito; učite nešto sasvim različito i nalazite da gledate u nešto sasvim različito. Tako su sada ljudi uronjeni u ovu atmosferu i njihove misli se formiraju u skladu s tim. Misli čak i najinteligentnijih ljudi ponekad uhvate dosta bizarne forme. Dakle, da bi prosudili način kako drugi ljudi misle, nije dovoljno razviti taj naivni entuzijazam nepažljivih ljudi, o kojem sam često govorio za vrijeme ovih predavanja; mora se posvetiti pažnja vrsti atmosfere u kojoj ljudi žive. Ovo je sasvim realno i nije toliko nebulozno, zamislite nešto što mnogi ljudi zovu utjecaj okruženja. Eucken, na primjer, govori o utjecaju okruženja bez da primijeti da on govori u jednu ruku: okruženje kreira osoba; a u drugu ruku: okruženje je kreirano od ljudi; što je ekvivalentno kao da kaže: želim podići sam sebe s vlastitim konjskim repom ! Način na koji se gleda ono što se naziva okruženje u kojem su ljudi uronjeni je

da se shvati da ovo okruženje izlazi određenim putem od nekih duhovnih strujanja. To nije nešto nebulozno što mnogi ljudi misle da je.

Pogledajmo takav slučaj. Morate mi oprostiti, ali rekao sam prošli ponedjeljak da neću moći materiju napraviti lakom. Ne možemo izbjeći ići u određene detalje; a vi ćete shvatiti povezanost sutra. Želim vam pročitati neki pasus iz pisma pisanog sredinom travnja 1914 od Mitrofanoff-a, profesora povijesti iz St Petersburg-a, jednom Nijemcu koji je bio njegov učitelj i sa kojim je ostao prijatelj. Zamislite ovog Mitrofanoff-ova uronjenog u različite struje. U travnju 1914 napisao je pismo koje sadrži slijedeće pasuse:

'... averzija prema nijemcima se osjeća u svakoj duši i izlazi iz svih usta, i meni izgleda da je rijetko bila ovakva jednoglasnost javnog mnijenja.'

Slijedeći je pasus posebno interesantan. Molim da obratite posebnu pažnju na ovaj pasus, ali ne zbog imena koje se spominje; moguće je osjećati simpatiju ili antipatiju u vezi s ovom osobom. Jednostavno želim privući vašu pažnju na formalni sadržaj koji živi u ovom pasusu:

'To je bila možda najveća Bizmarkova politička pogreška da nije želio biti veći Rus od onih ruskih diplomata koji su, zbog slabosti i nedostatka razumijevanja, podlo izdali interese svoje zemlje za vrijeme Kongresa.'

Kakvo veličanstveno očekivanje! Ovaj čovjek predbacuje Bizmarku da nije bio veći Rus od ruskih državnika koji su prisustvovali berlinskom kongresu! To je ono zašto je neophodno mrziti sunarodnjake Bizmarka! Što god mislili, ova rečenica je originalna. A pošto se dobri profesor iz St Petersburg-a upušta u ovakve misli, može također napisati i slijedeće:

'Kao reakcija' — protiv Trostruke alijanse koja se zbila u Centralnoj Europi — 'formirana je Dvostruka alijansa, što znači da se Rusija udružuje s osvetoljubivom Francuskom umjesto s Trostrukom alijansom.' ... 'Za Rusiju pitanje Balkana nije rat de luxe, ni avanturistički san slavenofila. To rješenje je bez sumnje ekonomska i politička potreba. Ruski budžet se temelji na izvozu; ako njena ravnoteža plaćanja postane negativna ruska blagajna će bankrotirati, jer neće biti sposobna plaćati kamate na enormne strane dugove. I dvije trećine ovog izvoza prolazi kroz južna vrata i dva turska tjesnaca. Ako su ovi izlazi blokirani ruska trgovina će posrnuti, i ekonomske konzekvence ovakve blokade bile bi neizračunljive. Zadnji talijansko turski rat je ovo jasno pokazao. Samo posjedovanje Bospora i Dardanela može okončati ovu nepodnošljivu situaciju, kako postojanje svjetske sile kao što je Rusija ne može se dopustiti da zavisi od slučajnosti i proizvoljnim djelima ostalih. Na drugoj strani Rusija se ne može ponašati potpuno indiferentno prema sudbini Južnih Slavena na Balkanskom poluotoku. Prije svega, male balkanske države pružaju stražnji pokrivač za dva

tjesnaca i, drugo, kroz stoljeća je previše ruske krvi i ruskog zlata potrošeno na balkanske heroje da bi se cijela stvar sada odbacila: Takav akt bi bio moralno i političko samoubojstvo za bilo koju rusku vladu.'

Povežite ovo, molim, sa različitim opaskama koje sam dao o Odboru za socijalnu skrb slavena. Previše ruskog zlata je potrošeno! Mitrofanoff nastavlja:

'Mora se, naravno, ne preuveličavati značaj panslavizma i njegovih ideala, ali on postoji i nesumnjivo je dosta snažan; demonstracije slavenofila 1913 na ulicama mnogih ruskih gradova, u kojima su sudjelovali i elementi opozicije, daju jasnu demonstraciju ovoga.'

Ovo pismo iz travnja 1914 daje slijedeći zaključak:

'Još jednom: Težnja da se ide južno je povijesna, politička i ekonomska nužda i što god strane snage suprotstavili ovoj težnji je eo ipso neprijateljska snaga. Neko vrijeme je Trostruka Alijansa bila iskreno postavljena prema ratu. U Austriji težnja da se ide južno je također viđena kao povijesna nužnost, i austrijanci su u pravu iz njihove točke gledišta baš kao što su i rusi s njihove. Tijekom prve polovine devetnaestog stoljeća bila su tri smjera u kojima se moćna monarhija Habsburg mogla širiti: prema Italiji, prema Njemačkoj i prema Balkanskom poluotoku. Od 1866 ostalo je samo ovo zadnje; Bismarck ponovo, ovaj puta možda bez namjere, je učinio da se Austrija i Rusija nađu licem u lice pred odlučnom bitkom, i ulaskom u Trostruku Antantu stavio je moć Njemačkog carstva na dispoziciju Austriji. Austrija je naravno ovo iskoristila: svugdje i u svakoj prigodi, ako je bilo pitanje Balkana, Rusija je našla Austriju kako joj stoji na putu. Prisajedinjenje Bosne i Hercegovine, koje je ostavilo veliki dojam na Rusiju, bilo je samo jedna stranica na velikoj listi rusko-austrijskog neprijateljstva. Ogorčenje je bilo tako veliko i opasnost se približavala tako očito da je čak i miroljubiva ruska vlada, usprkos oštećenim financijama, bila spremna ići u rat.'

On misli 1908.

'Ali "Nibelung" od Spree-a je prijeteći tresnuo čeličnom šakom i Rusija je, nesigurna u saveznike, bila prisiljena popustiti. Godine 1913 realizacija slavensko-ruskog ideala je napokon izgledala nadohvat. Turci su bili pogođeni u glavu, pobjedonosni južni slaveni su pritisnuli prema Solunu i Konstantinopolu; jedan mali pritisak i stvar je sređena.'

Ovo pismo je zaista zanimljivo jer ukazuje na brojne značajne stvari. Na primjer pisac se potpuno uzbudio oko slijedećeg:

'Radionice u Essenu su poslale svoje topove turskoj artiljeriji; nisu bili po standardu Creuzot topova, ali ipak su bili dobro napravljeni. I najvažnije od svega, njemački instruktori su obučavali otomansku poljsku artiljeriju ... Sada je

postalo jasno rusima' — travanj 1914 — 'da ako sve ostane kao što je sada, cesta u Konstantinopol prolazi kroz Berlin. Beč je pitanje drugog reda.'

Travanj 1914! Brojne druge stvari su rečene koje jasno demonstriraju da je u ovoj glavi san onog što će se uskoro dogoditi. Bilo da je glava o kojoj se radi zamišljala da se vrijeme približava u drugoj stvari; ali ova glava, zajedno sa tijelom i udovima, naravno, sada se zaputila u posjet svom učitelju u Berlin. Zajedno su razgovarali o mnogim stvarima i ja sam vam namjeravao reći o dosta njih. Profesor povijesti je rekao:

'Ako vi ne napustite Konstantinopol za nas, rat će biti neizbježan.'

Stalno je ponavljao: Ne treba niti spominjati da će Nijemci ostati Božji izbor za učitelja ruskog naroda, i da mi samo moramo zadržati mir — da Nijemci samo moraju zadržati mir — da bi osvojili putem duhovne, unutrašnje superiornosti. Ali nemojte vjerovati da nas možete osvojiti. Na mom imanju u Saratovu imam kuću u kojoj su moji preci živjeli stoljećima; ali ja ću je zapaliti vlastitom rukom prije nego dozvoliti da se njemački vojnici njome tamo koriste. Mi možemo biti prilično dobro zajedno ako bismo podijelili Austriju između nas, tako da Njemačka-Austrija postane dio njemačkog carstva dok ostali dio Austrije preuzme Rusija!

Ovo je bilo u lipnju 1914! Možemo pokazati na dosta načina kako misaone forme dolaze u biće u određenom okruženju. Prilično malo toga se nedavno zbililo što nas može iznenaditi. Gdje su socijalne forme više autokratske, stvari koje se dogode imaju tendenciju da proizlaze iz jednog izvora, dok u drugim situacijama one više proizlaze iz popularnih strujanja. Nikad ne generalizirajte, jer na jednom mjestu je ovako na drugom onako. Možemo pitati, na primjer: Što je osnova za ovo čudno, zagonetno ponašanje zemlje kao Rumunjska? Ne govorim o incidentu koji je dao finalni impuls već o strujanju iz kojeg se pojavio. Međutim ja ne želim dati ono što se ovih dana obično naziva 'povijesno' objašnjenje, jer vrsta povijesti koja dolazi u biće od devetnaestog stoljeća i sada je ušla u dvadeseto ne vrijedi puckanja prstima. Prava povijesna znanost mora nastavljati simptomatično; ona mora pokazati razne situacije koje će napokon osvijetliti kao što bi to sa svjetlom. Želim pokazati jednu takvu svjetlosnu iluminaciju.

Oni koji su učeni poznaju što se zbiva znaju da je dosta zbivanja u Rumunjskoj bilo zagonetno. Ovo je povezano s činjenicom da su na cijelom Istoku određene okolnosti bile pridodane sa onim što je utjecalo na mnogo ljudi kao sugestivna ideja. Ne želim ovo karakterizirati kao impresije; umjesto toga želim vam prosto reći neke napomene koje je napravio — ne želim biti nejasan — ministar unutarnjih poslova, Ionescu 1913 nekom g.Redlich-u. On je rekao, gotovo riječ po riječ, da po njegovom mišljenju Austro-Ugarska monarhija ne bi postojala

nakon smrti Franz Josef-a, a on će sigurno brzo umrijeti. To će tada biti stvar podjele monarhije na sastavne dijelove. Ovo je bilo čvrsto ukorijenjeno mišljenje i, u skladu s njim, misli ljudi su išli u jednom određenom pravcu. To je bila još jedna od onih široko rasprostranjenih, sugestivnih ideja.

Članak napisan od Rusa postavlja pitanje što Rusija još može očekivati od Francuske i postavlja u prvi plan razloge zašto Rusija ne može više mnogo očekivati od Francuske s obzirom na njene vlastite planove, i zašto Rusija mora postati žrtva Francuske ako se stvari ne promijene. Ovaj članak je napisao Prince Kotshubey i objavljen je 26 lipnja 1914 u broju pariškog časopisa Correspondent. Nisam slučajno izabrao ovaj članak već sam birao ovaj od dobro poznatog pisca koji je temeljito upućen u bilo što što živi u okruženju. Autor pita da li bi bilo bolje za Rusiju da se više ne pouzdaje u savezništvo sa Francuskom već umjesto toga da još jednom udruži snage s Njemačkom. Prince Kotshubey je razmatrao ovu mogućnost. Međutim, kaže on, to ne bi bilo moguće izvesti zbog francusko-ruske alijanse koja prisiljava Rusiju da bude permanentni neprijatelj Njemačke, njenog snažnog zapadnog susjeda. Dakle, u ovoj glavi, situacija se reflektira na način koji pravi Rusiju oponentom Njemačke kao rezultata pritiska zbog alijanse s Francuskom, koja joj daje dvije alternative: ili da poništi alijansu s Francuskom zbog zblježavanja s Njemačkom, ili odbaci planove za ekspanziju istočno u Aziji. On dalje nastavlja da bi rekao: 'Ali bez obzira na iznenađenja koja nas čekaju u budućnosti, jedna stvar je sigurna, a to je da će Trostruka Antanta zaista predstavljati pravu političku alijansu ako Francuska nametne trogodišnju vojnu službu a Engleska bude provela opću mobilizaciju.'

Lipanj 1914! Ovo je kako princ vidi Trostruku Antantu koja se postepeno pojavljuje; za koju misli da alijansa s Francuskom više nije dovoljna. Francuska će morati biti prilično jaka, ipak to nije dovoljno; Engleska mora također provesti opću mobilizaciju!

Vidite, misao je tako obimna da nije bilo vremena provesti je prije pojave rata; ali opća mobilizacija je provedena u Engleskoj bez obzira. Da bi razumjeli stvarnu situaciju nije dovoljno proizvoljno izvući jednu ili drugu stvar; neophodno je razviti volju za gledati u one stvari koje su doista bitne. Jedna osoba može reći nešto mnogo važnije nego stotinu drugih koji brbljaju onako kako slijepi govore o bojama, ponavljajući što su čuli, i čije riječi nemaju efekta.

Pokušao sam, u jednu ruku, pokazati kako određeno okruženje dolazi u biće i, u drugu ruku, dati par primjera koji pokazuju kako su ljudi uronjeni u ova okruženja, i kako je neophodno da se poznaje okruženje ako se želi shvatiti misli koje se izražavaju na jednom ili drugom mjestu. Neophodno je, barem jednom, potpuno se uvući u zahtjev koji traži život kakav se danas odvija: razviti, ne entuzijizam za površnost već entuzijizam za pozornost.

Više ćemo o ovim stvarima govoriti sutra, i stoga stremiti da prodremo dublje u stvar. Da bi to napravili trebamo ove detalje. Bilo bi udobnije da kliznemo preko površine, ali oni koji ne znaju barem nekoliko stvarnih slučajeva ne mogu postaviti pravo pitanje duhovnom svijetu.

Karma neistine - 3. dio

KARMA NEISTINE v1 3/13
Dornach, 10 prosinac 1916

Da bi ispitivali, sa naše točke gledišta, temu s kojom se sada bavimo, nikada ne smijemo izgubiti iz vida način na koji se duhovno-znanstvene opservacije — sa svim svojim značenjem za razvoj čovječanstva u petom post-atlantskom periodu i u pripremi za šesti — pojavljuju. Jer bez obraćanja pozornosti na to kako je materijalistički čovjek današnjice nehajan prema duhovno znanstvenom promatranju svijeta, ne možemo nastaviti prema izvoru današnjih događaja. Kao polaznu točku za dalju raspravu želim vam pokazati način na koji, kod nekih pojedinaca, kao vrsta nužnosti dolazi način gledanja u one svjetove kojima je zaokupljena naša duhovna znanost. Važno je uočiti da je ova pobjeda ovih ljudi o neophodnosti gledanja na svijet na određeni način samo sporadična za sada. Ipak, čak i tako, ima mnogo toga u tome što je iznimno karakteristično.

Prije kratkog vremena spomenuo sam vam da je izvjesni Hermann Bahr objavio dramu, *The Voice*, u kojoj pokušava — iako više u maniri katolika — povezati svijet koji nas okružuje i dostupan je našim fizičkim čulima sa duhovnim događajima i procesima. Ne dugo prije pisanja ove drame, Hermann Bahr je napisao novelu *Ascension* i ova novela je zaista u nekim pogledima povijesni dokument današnjice. Ne želim prenaglasiti njenu umjetničku i književnu vrijednost, ali je svakako povijesni dokument našeg vremena. Pošto je to način karme, tako se dogodilo da poznajem Hermanna Bahra, Austrijanca, već dugo vremena, od kada je bio mladi student. Ova novela, *Ascension*, opisuje romantičnog heroja, kako bi rekli književni kritičari. On se zvao Franz i meni izgleda kao da postoji neka vrsta sličnosti — ne auto-portret, ali vrsta sličnosti — sa samim Hermannom Bahrom. Puno zanimljivih stvari ima u ovoj noveli, koja je napisana za vrijeme rata. To je očito Hermann Bahrov način suočavanja s današnjim događajima.

Zamislite da junak u ovoj noveli predstavlja vrstu sličnosti sa osobom koja danas živi, i pedeset dvije ili pedeset tri godine je star. On se pridruživao svim događajima svojih dana, bio je umiješan vrlo intenzivno od mlađe dobi u sve vrste suvremenih strujanja. Kao student bio je izbačen sa dva različita sveučilišta zbog umiješanosti u različita strujanja, i uvijek je namjeravao pridružiti svoje duševne snage sa svim vrstama duhovnih i umjetničkih

strujanja. To nije auto portret; novela ne sadrži biografske detalje o njegovom životu. Ali Bahr je definitivno obojao svog junaka, Franza. Opisana je osoba koja se nastoji uhvatiti u koštac sa svim duhovnim pravcima koji se sada mogu naći u vanjskom svijetu, da bi naučio o smislu univerzuma. Na samom početku nam je rečeno o svim mjestima koje je Franz često posjećivao da bi stekao uvid o univerzalnim stvarima.

Prvo je studirao botaniku kod Wiesnera, čuvenog profesora botanike na Sveučilištu u Beču. Zatim je uzeo kemiju kod Ostwalda, koji je preuzeo od Haeckela kao predsjednik Monističkog društva. Učio je na Schmollerovom seminaru, u Richetovoj klinici, i sa Freudom u Beču. Jasno da netko tko je želio iskusiti tadašnje duhovne struje morao se sresti i sa psihoanalizom. Otišao je teozofima u London i susreo slikare, gravere, igrače tenisa i tako dalje. Sigurno nije jednostran, jer je isto tako bio i u Richetovu laboratoriju kao i sa teozofima u Londonu. Svugdje se pokušava naći. Njegova vjera, njegova karma, nastavlja ga voditi amo tamo po svijetu, i kaže nam da zapaža da postoji nešto u pozadini ljudske evolucije i otkriva da mora posvetiti pažnju onome što se zbiva iza scene. Jučer sam vam rekao o jednoj takvoj pozadini i sada vam želim reći kako je netko drugi došao do prepoznavanja tih stvari. Dakle sada ću pročitati pasus iz knjige. Franz se upoznao sa ženskom osobom. Ona je osobito pobožna — Klara ima svoju vlastitu vrstu pobožnosti — ali za sada sve što želim je ukazati da je to važno Franzu:

'Bilo je važnije u tom trenutku da odluči hoće li joj odgovoriti i što bi trebao reći. Bi li trebao učtivo odbiti i zatim mirno čekati dok je slučaj ne dovede u njegovu blizinu? Ili bi trebao slijediti njen savjet i obratiti se nekom pobožnom čovjeku, i to iskoristiti kao prigodu da joj još jednom piše?'

Pobožni ljudi u ovoj vezi su katolički svećenici, i on je pokušao otkriti da li njihova mišljenja i znanje mu mogu pomoći da nađe svoj put u aferama oko Sveučilišta. Knjiga nastavlja:

'Ali prvo i prije svega je trebao razmisliti što je to što on sam stvarno želi. Je li samo bio zaljubljen, i je li njegova sklonost da se okrene pobožnosti ništa drugo nego skrivena želja da njoj ugoditi? On zasigurno nije lagao s namjerom, ali bi moglo biti da njegovi osjećaji za nju, koji bacaju svjetlo na sve, čine sve njene osobine i načine poželjne za njega. Instinktivno ljubavnik teži da oboji svoju voljenu, tako da ono što ona voli i cijeni je voljeno i cijenjeno i s njegove strane. Ne, u ovom slučaju to ne vrijedi!

Zar on nije bio na putu vjere prije negoli je sreo nju? Nije bilo, zaista, za očekivati da će njeno poznanstvo imati tako čudnu, za njega neobjašnjivu unutarnju težnju koja ga nije nježno uvlačila u crkvu gdje je ona za njega ispred svetaca, bivajući gotovo svetica. Inače bi je teško bio primijetio; da li je možda on uopće nije ni volio, ili su se kroz nju samo pojavile njegove vlastite težnje? Dakle da možda to što sada osjeća možda nije ljubav, nije ono što je

ljubav za njega značila dosada, da nije bljesak pobožnosti? Ali je li on bio pobožan? Znao je samo da bi želio biti, ali nekako se još nije usuđivao, možda zbog straha da se još jednom ne zavarava, jer dosad svaka želja ga je prevarila i, ako bi se razočarao još jedanput, nije bilo drugih želja za kojima bi mogao žudjeti! Ustrajao je na pobožnosti, ali da li je bio sposoban za to bilo je stvarno upitno. Da li može biti tako pobožan kao oni prosjaci kojima je bio toliko zavidan na zvjezdanom bljesku tupog obožavanja? Sumnjao je u to. Za to, on je već previše kušao s drva znanja. Može li biti pobožan kao Klara? Nije više bio u stanju duhovne nevinosti. Ali da to nije možda vrsta druge nevinosti — iznova stečena nevinost? Da li je to bila pobožnost onoga koji poznaje svoje granice, poniznog intelekta, vjera onog koji zna, nada očajnika? Da možda nisu živjeli, u svakom dobu, mudri ljudi, skriveni, izdvojeni od svijeta, udružujući se s tajnim znakovima, u tišini radeći čuda sa svojom gotovo magijskim moćima, živeći u višim regijama iznad nacija, iznad vjerovanja, bez ograničenja, u regijama čisteg čovječanstva koje je bliže Bogu? Zar nisu još u svijetu i danas, široko rasprostranjeni ipak skriveni, vitezovi Svetog Grala? Zar nisu učenici bijele lože, možda nevidljivi, ne pojavljuju se, postoje samo u osjećajima, pak radeći svugdje, vladajući svime, vodeći sudbinu? Da nije možda i na Zemlji anonimno društvo svetaca, nepoznatih jedan drugom, i ipak radeći zajedno kroz zrake njihovih molitava? U svojoj teozofskoj fazi već je bio dosta obuzet ovakvim mislima, ali očito da je sreo samo lažne teozofe; možda se prave ne može ni znati.'

Sreo je kanonika koji se pokazao kao čovjek s nešto predrasuda u svakom smjeru.

'Napokon se upitao da kanonik nije možda jedan od onih pravih majstora, jedan od onih skrivenih duhovnih vladara svijeta, tajni čuvar Grala? Da li je tek sada shvatio da ga je kanonik oduvijek privlačio, izgledalo je da obećava velika otkrivenja, kao da bi mogao biti repozitorij riječi života. S obzirom kakvim su ovog svećenika držali; bojažljivost, strahopoštovanje s kojim su ljudi o njemu govorili, pokornost pokazivana i od onih koji ga nisu voljeli, duboka usamljenost koja ga je okruživala, misteriozna snaga za koju je imao reputaciju da je ima i kojom je mogao pomoći prijateljima i oštetiti neprijatelje — iako je smiješeci se nijekao oboje, i da zaslužuje zahvalnost prijatelja i mržnju neprijatelja — sve ovo ide daleko iza važnosti, snage, digniteta njegovog ureda, njegove vanjske pozicije. Neki su objašnjavali da sve ovo proizlazi iz "njegovih dobrih veza", drugi su govorkali da proizlazi iz uzvišene osobnosti; a ipak magična snaga njegovog pogleda, njegove prisutnosti, zaista čak i njegovo puko ime, ostaje neobjašnjeno. Bili su deseci kanonika u gradu, ali on je bio Kanonik. Ako je bilo tko izgovorio kanonik, mislio je na njega. Ako je netko pitao za Njegovu ekselenciju u prvi mah nije bio shvaćen. Još se nisu mogli navići da ga tako zovu.

Za njih je ostao kanonik. U procesijama je hodao skromno iza kardinala, pa ipak je on bio taj koji je privlačio svu pažnju. Ako se ne bi pojavio u određeno vrijeme za svoju uobičajenu šetnju, cijeli grad je šaputao: kanonik je otišao! I kasnije kada bi kružio glas: kanonik se vratio; izgledalo je kao da je to od krajnje važnosti za cijeli grad. Franz je zapamtio razgovor prije više godina u Rimu, ' oprostite mi što ovo čitam, ali Hermann Bahr je to napisao 'razgovor s Englezom koji, nakon što je proputovao cijeli svijet, smirio se u svetom gradu jer, nastavio je, našao je da ništa nije misterioznije nego monsignori. Onaj tko bi ih mogao razumjeti posjedovao bi ključ sudbine čovječanstva. On je bio inteligentni čovjek zrelih godina, iz dobre obitelji, imućan, nezavisan, neženja i pristojan engleski gospodin; osjetljiv, pragmatičan, nesentimentalan, potpuno nemuzikalan, neumjetnički a radostan čovjek užitaka, ribolovac, veslač, mornar, predan srčanom jedenju i pijenju, visoki građanin čije uživanje u životu je bilo ometeno jednom strašću, žeđu i znatiželjom da sve vidi, da sve zna, da bude svugdje. Nije bilo zaista ni jednog razloga za to osim zadovoljstva da kaže, koji god je grad u pitanju: Ah, da! Cook me smjestio u ovaj ili onaj hotel i vidio sam to i to i sreo ovu ili onu osobu na visokom položaju ili slavnu. Da bi napravio svoja putovanja udobnijim i bio siguran da svugdje može ući, netko mu je preporučio da postane Freemason. Hvalio je korisnost ovih udruženja sve dok nije mislio da je otkrio da mora postojati nešto što je bilo slično ali bolje vođena i moćnija organizacija. Tada je odredio da postane član toga, baš kao što bi se okrenuo drugom, boljem Cook-u kada bi takva stvar postojala. Nije ga se moglo odvratiti od vjerovanja da svijetom upravlja mala grupa tajnih vođa. Povijest je tobože pravljen od ovih skrivenih ljudi koji su nepoznati, čak i njihovim najbližim slugama, koji su zauzvrat bili nepoznati njihovima. Prateći trag ove tajne svjetske vlade, ovo pravo Slobodno zidarstvo, za koje su drugi bili ne više od prekomjerno glupe kopije u posjedu neadekvatnih sredstava, tvrdio je da je otkrio njeno sjedište u Rimu između ovih vrlih monsinjora, iako naravno većina njih nije svjesna svoje uloge kao mnoštva između kojeg četvero ili petero pravih vladara svijeta mogu prikriti sebe. Franz se ipak morao smijati komičnom očaju ovog Engleza čija nesreća je da nikada ne nađe one o kojima priča; umjesto toga, uvijek iznova dolazi samo do statista. Ipak nije sebi dopustio da to u potpunosti odbaci. Zaista, njegov respekt za takvo dobro čuvano, neprobojno društvo samo je rastao. Ulagao je u to da će na kraju biti primljen u njihov rang, čak i ako bude morao ostati u Rimu do kraja života, postati redovnik ili čak biti obrezan. Jer pošto je cijelog života njušio nevidljive niti moći koja je upletena u cijeli svijet, nije bio nesklon tome da poštuje židove u priličnoj mjeri. Povremeno bi ozbiljno počeo sumnjati da na krajnjem, unutrašnjem krugu ove skrivene svjetske mreže, rabini i monsinjori su možda zajedno udruženi u najvišoj slozi. To mu na kraju ne bi bilo bitno samo ako bi ga pustili da im se pridruži u svom magijskom djelovanju.'

Vidite, on je u potrazi! Prikazana nam je osoba koja je tragač. I iako ovo nije autobiografija možete biti prilično sigurni da je Hermann Bahr susreo ovog

Engleza! Sve ovo je kazano iz života.

Čak i u tim danima Franz se pitao s vremena na vrijeme da li možda ima zrnice istine u englezovoj ludoj ideji. Život, onaj pojedinačni i onaj od nacija, na prvi pogled i iz blizine se čini kao ništa drugo nego zbrka koincidencija; ipak viđen sa male distance, od više točke gledanja, on je uvijek dobro planiran i čvrsto vođen. Ako ne želimo pretpostaviti da se Bog osobno upleće nad ljudskom glupošću, ludo prosuđuje njegova djela, da služe Njegovoj svrsi, ostaje nam samo da zamislimo neku vrstu srednjeg realiteta koji posreduje Njegovu volju. Možda postoji krug ljudi koji upravljaju izdvojeni, preko kojih Bog upravlja svijetom; pozornica božanske snage i mudrosti, šaljući naprijed zrake u veliku tamu čovječanstva, tako da je na kraju sve svrhovito uređeno. Ovi objektivni božjeg svjetla, skupljajući kreativni duh i šaljući ga naprijed u svijet, ovi tajni organizatori, ovi tajni kraljevi, oni moraju biti ti koji transformiraju sve ludilo u smisao, svu strast u mirnoću, koji prevode šansu u neophodnost, daju formu kaosu i donose svijetlo u tamu. Tko u svom životu nije susreo ljude koji izgledaju kao da posjeduju iznimnu veličinu i distancu, koji vjerojatno imaju moć da proklinju i blagoslivljaju pogledom, i koji, ipak još se mogu naći, ništa manje nego vježbaju svoju moć nadaleko i naširoko? Često su njihovi životi jednostavni. Oni mogu biti pastiri, seoski liječnici, seoski župnici; često su stare žene ili mlađa djeca koja umiru mlada. Ima nešto u vezi svih njih što ih čini neprirodnim za običan narod, nešto što im daje veliku moć nad ljudima i životinjama, ili zaista, što se uvijek potvrđivalo, nad cijelom prirodom, nad proljećima i mineralima, vremenom, sijanjem sunca i kišom, gradom i sušom. Kada se naši putovi križaju s njihovima znamo s potpunom sigurnošću, možda u tom značajnom trenutku, ili možda godinama kasnije, da je sastanak bio odlučujući za naš vlastiti život.

Oni sami, tako izgleda, osjećaju svoju moć više kao breme, čak i prokletstvo, ali uvijek kao krajnju obvezu. Žive u tajnosti i drago im je da se ostavljaju na miru. Nije teško zamisliti svih njih povezane zajedno svijetom, kako komuniciraju znakovima, ili možda predaju znakove još moćnijoj tajnoj princezi. Možda su prilično nesvjesni svega toga, ili samo djelomično svjesni, ispunjavajući unutrašnje zapovjedi, slušajući instinkt radije nego radeći na svoju inicijativu; jer izgleda da oni sami ne kontroliraju vlastitu snagu već su sami preuzeti njome. Sve se ove sposobnosti javljaju kada je svijest prigušena ili čak ugašena. U svojoj mladosti, Franz je poznao ovakve ljude; oni nisu rijetki u planinama. Englezove vizionarske slike podsjetile su ga na njih. Dosta kasnije došlo mu je da možda čak i netko tko se nije rodio s ovim sposobnostima može doći u njihov posjed; možda se obrazovanjem i vježbom one mogu prikupiti. Ali uskoro se razočarao s teozofskim vježbama. Ovo ga je sve podsjetilo na ekstatičko obožavanje u tamnoj crkvi. Kroz praksu ovi ljudi su došli do točke na kojoj su tuga, žalost i zavist bili umireni; umireni, utješeni i ojačani vratili su se iz molitve.'

Kao što vidite, Franz nije želio poduzimati ove teozofske vježbe; nije želio naći prijelaz do znanja duhovnog svijeta na ovaj način. Ali nešto o čemu smo morali govoriti jučer počinje da se pojavljuje. Ljudi su počeli prepoznavati smjer određenih tijekova i počeli su primjećivati da se neki ljudi koriste tim tijekovima. Kada bi samo ljudi kao Hermann Bahr pristupali ovim stvarima ozbiljnije nego što to čine. Čak i kanonik kojeg Franz susreće je radio to ozbiljnije. Franz je bio jednom pozvan u kuću ovog kanonika zajedno sa nekim dosta neobičnim društvom koje je opisano. Otkrili smo da se kanonik druži s svim vrstama ljudi, ne samo sa pobožnim redovnicima već i sa cinicima i neozbiljnim ljudima. Sve ih je pozivao za svoj stol. Franz je primijetio dosta stvari. Kanonik ga je odveo u radnu sobu dok su ostali međusobno razgovarali. Kao što znamo, kada je ručak gotov, nešto drugo uvijek slijedi. Dakle kanonik ga je poveo u radnu sobu:

‘Nećakinja se povukla, ali počasni gost, ujak Erhard i Njegova ekselencija, sjeli su na udobne stolice i pobožno se posvetili procesu probave, još nisu došli do zaključka. Priče su postajale sve riskantnije, ruganje drskije, aluzije očitije; ništa nije pošteđeno i izgledalo je da se cijeli svijet ne sastoji ni od čega osim anegdota. Zgrožen, Franz se okrenuo biblioteci. Nije bila velika, ali je zaista odabrana. Samo esencijalne stvari što se tiče teologije: ‘naravno kanonik treba teologiju najmanje za sebe ‘bolandisti, mnogi francuski pisci, Meister Eckhart, duhovne vježbe, Catherine of Genoa, misticizam Görresa, Möhlerov simbolizam. Onda filozofija; bilo je više od toga: sva djela Kanta uključujući dokumente Kant Society, Deussenove Upanišade i njegova povijest filozofije, Vaihingerova Philosophy of the As If, i mnogi veliki radovi o teoriji znanja. Onda su tu bili grčki i latinski klasici, Shakespeare, Calderon, Cervantes, Dante, Machiavelli i Balzac u originalu; od njemačkih pisaca bili su samo Novalis i Goethe, ovaj potonji u različitim edicijama, onih od njegovih znanstvenih spisa u Weimarskom izdanju. Franz je izvukao knjigu od ovih i našao u njoj mnoge napomene od kanonika. Kasnije su mu se u trenutku pridružili mladi redovnik i jezuit. On je rekao, “Nitko ne poznaje Goetheove znanstvene spise. Jao meni! Stara tetrijebica koju je navodno imao baca prilično novo svijetlo na njih, i oni vam pomažu isto tako razumjeti kraj Fausta. Nisam nikako mogao shvatiti da se on pretvara da je katolik ” ‘

Možemo oprostiti kanoniku, zar ne, jer želi da je sve ‘katoličko’; što je važno za nas je da je okrenut prema prirodno znanstvenom pisanju Goethea.

‘ ‘ samo zbog slikovitog efekta. Moje poštovanje za ovog velikog pisca je previše veliko, kao što je za bilo kojeg pisca, vjerujući da bi bilo koji od njih obukao kostim upravo kada će izgovarati posljednje riječi. Ali u znanstvenim radovima svaka stranica pokazuje kakav je katolik Goethe bio, ” ‘

Oprostimo kanoniku.

“ možda bez znanja, i zasigurno bez hrabrosti u svoja uvjerenja. Kada ih čitate kao da slušate nekoga tko ne poznaje katoličke istine tko ih sam sve otkriva. Naravno on radi nasilje nad nekima od njih i postoji neka divna nastranost, ali u cjelini ništa krucijalno, neophodno ili esencijalno ne nedostaje, čak i ona aluzija na praznovjerje, magiju, ili kako god to želite nazvati, da je rođeni protestant tako sumnjičav u vezi naše svete doktrine! Često sam teško mogao vjerovati vlastitim očima! Ali jednom kada ste na liniji Goethea, nesvjestan katolik, uskoro ga nalazite svugdje. Primijetite njegovu vjeru u Duh sveti, iako ga on radije naziva Genij,” ’

Goethe je imao dobar razlog za ovo, naravno!

“primijetite njegove duboke osjećaje za sakramente, za koje misli da ih je malo, primijetite njegov osjećaj za misterioznost, primijetite njegov dar za poštovanje. Primijetite posebno kako je on poprilično ne-protestant tako što nikada nije zadovoljan samo sa vjerom; svugdje on traži da Bog bude prepoznat kroz živa djela, kroz pobožna djela. I vidi njegovo rijetko, najuzvišenije i najsloženije razumijevanje, da čovjek ne može biti primljen od Boga ako prije on sam ne pozove Boga u sebe; njegovo shvaćanje ove strašne ljudske slobode izbora, izbora za prihvaćanje ili odbijanje prihvaćene milosti, sloboda koja čini od ove milosti nagradu za onog tko je odlučio da je prihvati. Usprkos preuveličavanju i iskrivljavanju, sve ovo je potpuno katoličko i, kao što vidite, ja sam na mnogim mjestima mogao pisati pasuse iz trostruke mise na rubovima do onog što je Goethe rekao sa gotovo istim riječima. Kada Zacharias kaže Werneru da jedna rečenica u Elective Affinities njega čini katolikom, ja se u to pouzdajem. Naravno neću poricati da postoji poganski, protestantski, čak skoro židovski Goethe. I ja zasigurno neću tvrditi da je on uzoran katolik, iako je bio više nego neukusna radost, običan ili vrtni monist kao što sjeverno njemački učitelji prezentiraju to svojim učenicima pod njegovim imenom.” ’

Primjećujete, čak i u ovim krugovima različiti Goethe je viđen, jedan koji može slijediti stazu u duhovni svijet, i drugi Goethe zasigurno više nego 'neukusna radost', običan ili vrtni monist opisan i predstavljen svijetu danas od strane Goetheovih biografa. Kako vidite, staza ispletana od Franza nije tako puno različita od one koja je protkana u ono što zovemo duhovna znanost i, kao što također vidite, određena mala količina nužde može biti prisutna.

Mogu li vas podsjetiti — često sam to spominjao — smrt austrijskog nadvojvode Franza Ferdinanda je jedan od onih prikrivenih događaja današnjih dana, usprkos svemu što se pojavilo na vanjskom fizičkom planu. Posebno sam naglasio da ako fizički i duhovni svijet uzmemo zajedno, tada za njih kao ukupnost, prije ubojstva Franza Ferdinanda bilo je prisutno nešto što je postalo različito nakon tog događaja. U ovim slučajevima nije bitno kako stvari izgledaju u vanjskoj iluziji! Bitna je stvar što je javlja unutra. Kao što sam rekao: što se

diže kao duša Franza Ferdinanda u duhovni svijet postaje fokusna točka za vrlo jake, moćne sile, i mnogo od toga što se sada događa povezano je s činjenicom da se događa jedinstveni prijelaz između života i takozvane smrti, tako da ova duša postaje nešto dosta različito od onog što postaju druge duše.

Rekao sam da netko tko je živio kroz zadnja desetljeća u stanju duhovne osviještenosti mora znati da je jedan od glavnih uzroka današnjih bolnih događaja strah u koji je cijeli svijet bio povučen, strah koji pojedinci imaju jedan od drugog, čak i ako se ne poznaju, i iznad svega strah koji različite nacije imaju jedna od druge. Ako bi ljudi imali oči koje vide s kojima bi pratili uzrok ovog straha, tada ne bi govorili tolike besmislice o uzrocima rata. Moguće je da ovaj strah bude tako značajan jer je tkan kao stanje osjećaja što sam opisao jučer pomoću primjera. Molim gledajte ovo kao vrstu skeča. Ali, ova aura straha natapa sve. Ta duša je povezana na poseban način sa ovom aurom straha. Prema tome ta smrt nije ni na koji način samo vanjski događaj. Ovo sam vam rekao jer sam bio u mogućnosti to promatrati, jer je za mene to bio posebno važan događaj koji je povezan sa mnogim aspektima onog što se događa sada.

Ne mogu pretpostaviti da su ovakve stvari, koje bi očito valjalo držati unutar našeg kruga, raspravljane svugdje izvan našeg kruga. Činjenica je, međutim, da sam govorio o ovim stvarima u različitim ograncima od početka rata. Postoje svjedoci koji mogu ovo potvrditi.

Hermann Bahr-ova knjiga došla je mnogo kasnije, nedavno. Ipak u njoj je pasus koji ću za trenutak citirati, i tražim da obratite pažnju na slijedeću činjenicu: unutar kruga naše antropozofske duhovne znanosti, dane su indikacije o događaju koji je duhovno vrlo značajan; zatim je napisana novela a kasnijeg datuma je objavljena, u kojoj se nalazi lik koje se uvijek pojavljuje pomalo luckasto. On je u stvari prerušeni princ, ali se pojavljuje kao luckasta osoba koja izvršava ponizne zadatke. Sa plakata — on živi u ruralnom području — uči o ubojstvu nadvojvode Franza Ferdinanda, poslije čega napravi opasku koja je zamalo dovela do toga da ga linčuju i vodi do toga da ga zatvore; jer svaka bi policija naravno bila uvjerena da netko tko daje takvu opasku neposredno nakon ubojstva mora biti umiješan u zavjeru. Premda ih dijeli mnogo milja, jedan se događaj dogodio u Sarajevu a drugi se događa u Salzburgu, pa ipak za policiju, u njenoj mudrosti, taj čovjek mora biti povezan s urotom.

Sada se pojavljuje da je ta osoba prerušeni princ i da posjeduje veoma značajan mistični dnevnik. Pojavljuje se i razlog zašto je dao opasku. On je stvarno bio princ, ali mu je cijela stvar oko toga da je princ donosila dosta nervoze i on se maskirao kao stari Blasl koji izvršava prizemne zadatke, ponaša se glupo, čak dopušta da ga gospodar istuče, i teško da ikad progovori riječ;

postane pričljiv u određenim prigodama ali obično ništa ne govori. Onda kada je bio istraživao otkrio je da posjeduje mistični rukopis koji je sam napisao. Knjiga nastavlja:

‘Čarobnjak, sada razočarani princ, još uvijek u svojoj staroj odjeći, i još uvijek onaj stari, također, premda nekako drukčiji zna da je Franz znao da je bio prerušen, reče smijući se, “Oprosti mi obmanu koja to za mene nije bila. Davno sam prestao biti Infante don Tadeo. Ako me okolnosti sada prisile da ponovo neko vrijeme predstavljam njega, to će biti daleko teža uloga za mene. Za mene, ja sam stvarno bio stari Blas i, ako lažem, sebi lažem, ne tebi. To da ću ti uzrokovati neugodnost nisam mogao znati. Zaista mi je žao za to. Naravno to je bio najgluplji nesporazum. Iako ga nikada nisam sreo, vrlo dobro sam poznavao nasljednika trona; dosta mi je značio i bili smo u komunikaciji jedno s drugim, iako ne na način uobičajen ovdje.” ’

‘Način uobičajen ovdje označava način uobičajen na fizičkom planu: Bili smo u komunikaciji jedno s drugim, iako ne po običaju na fizičkom planu.

‘ “On je davno otišao iza granica zemaljske djelatnosti i stupio s jednom nogom u drugu stvarnost čisto duhovne aktivnosti. Sada je bilo vrijeme za njega da konačno prijede. Znao sam da u svrhu da ispuni sebe nije mogao više ostati. Njegova djela će biti gotova od tamo. Samo sam bio iznenađen da je sudbina toliko oklijevala s njim. U nedjelju kada sam izašao iz crkve, gdje su moje molitve još jednom bile nagrađene ponovnom potvrdom, i vidio tešku gužvu, odmah sam znao da je došlo njegovo oslobođenje. Što mu se mora dogoditi to mora donijeti s druge strane. Ovdje je mogao samo obećati; njegov život je bio samo proricanje. Tek sada se stvarno može dogoditi. Nikada ga nisam mogao zamisliti kao ustavnog monarha sa parlamentarizmom i svim tim podvalama. Bio je suviše velik za to. Sa ovim se dočepao inicijative za sebe. Ovaj mrtav čovjek sada će stvarno početi živjeti. To je ono što sam osjećao kada sam čuo vijest. To je ono što sam želio reći. Vi ćete razumjeti da je bilo malo šanse da budem razumljiv ostalim seljanima. Draže mi je bilo da se prepustim tišini i samo sam iznenađen da mi to nisu učinili. Bio sam spreman na to — tako bi do sada sve bilo gotovo. Moralo je biti nešto za mene da napravim. Neka tako bude!” Rekao je sve ovo istim tonom glasa, takoreći bez interpunkcije, samo zureći u Franza s vremena na vrijeme ukočenim pogledom. Tada mu je tražio da ne spominje njegov rokovnik i da ga sam zaboravi.

“U njemu je napisana istina, ali samo za mene; da bi je razumio morao bi znati moj znakovni jezik. Što piše u njima je točno; samo su riječi krive.” Franz mu nije mogao pomoći opisati utisak koji je rokovnik napravio na njega.’

Jer Franz je bio jedini čovjek u gradu koji je razumio španjolski, i pošto je rokovnik bio pisan na španjolskom traženo je od njega da pomogne. Ovdje je također bilo malo blage ironije, jer u Austriji za sve što se ne bi odmah

razumljelo rečeno bi bilo da je to 'španjolski'. Jer je Blasl, ili radije Infante, bio osumnjičen da je stranka u zavjeri, bilo je neophodno pročitati rokovnik, i pošto je Franz bio jednom u Španjolskoj, on je bio onaj tko ih je trebao čitati. Jer Hermann Bahr je također jednom bio u Španjolskoj.

Dakle vidite, pošto moramo pretpostaviti da Hermann Bahr nije bio upućivan u ovo, tada mi imamo ovdje primjer izuzetnog postignuća pojedinca za prepoznavanje ovih stvari, primjer rastuće unutrašnje potrebe u njemu danas da se zaokupi ovim stvarima. Mislim da je opravdano biti nekako iznenađen da se ove stvari pojavljuju u novelama ovih dana; to je povezano sa strujanjima ispod površine našeg vremena. Kao što je poznato, za početak, to se odnosi samo na ljude kao Hermann Bahr, ljude čiji životi su bili slični onom od Hermanna Bahra, koji su prošli kroz sve vrste iskustava za vrijeme života. Sada kada je stariji, pošto je dugo vremena bio pobornik impresionizma, nastoji dokučiti ekspresionizam i ostale slične stvari. On je osoba koja je istinski sposobna da svojoj duši ujedini izvana i iznutra najrazličitija strujanja. On se stvarno zadubljuje u misli Ostwald-a, u one Richet-a, u one od teozofa u Londonu, boreći se da u njih uđe potpuno. Tek konačno, kada istrajnost nije dala rezultata, došao je do kanonika Zingerl-a, koga on sada smatra kao Učitelja. On se zbilja potpuno uranjao u unutarne i vanjske struje.

Kada sam ga tek upoznao baš je bio napisao svoju dramu Die neuen Menschen, od čega je sada vrlo posramljen; njen štimung je bio striktno socijaldemokratski, i tada nije bilo gorljivijeg socijaldemokrata od Hermanna Bahr-a. Tada je napisao kratku dramu s jednim činom koja je prilično beznačajna. Onda se okrenuo njemačkom nacionalističkom pokretu i napisao Die grosse Sünde sa njihove točke gledišta. Ponovo, nije postojao radikalniji njemački nacionalist od Hermanna Bahra. U međuvremenu, navršio je svojih devetnaest godina i bio pozvan na službu u vojsci; sada je bio prepun militarističkih pogleda i vojničke pravde.

On je razumio, vidite, kako da ujedini svoju dušu sa vanjskim strujanjima, ipak nije nikada izbjegavao uhvatiti se u koštac potpuno ozbiljno sa onima koje su više unutarne. Poslije perioda dok je bio vojnik uskoro je otišao u Berlin i tamo je izdavao moderni tjednik, Die freie Bühne. Kameleonski, mogao se pretvoriti u bilo što — osim u berlinca! Tada je otišao u Pariz. Teško da je i došao, nije mogao čak spojiti povratne glagole sa être već je sa svime koristio avoir, kada je počeo pisati entuzijastička pisma o tome kako je biti suncem okupani Boulanger koji će zasigurno pokazati Europi što je prava, izvorna kultura. Zatim je otišao u Španjolsku, gdje je postao gorući protivnik Sultana od Maroka protiv kojeg je pisao članke na španjolskom. Konačno sse vratio, ne potpuno kopija Daudeta ali izgledajući vrlo sličan njemu.

Ovo nam je sve ispričao u čuvenom Griensteidl Café koji je nudio gostoprimstvo

svim vrstama poznatih ljudi od 1848 kada su Lenau, Anastasius Grün i ostali dolazili ovdje i odlazili. Čak su i konobari u ovoj kavani bili poznati; svi su znali Franza, i kasnije Heinricha, iz Griensteidla! Sada je on demoliran, ali zbog toga što je Hermann Bahr tamo toliko govorio o načinu na koji je njegova duša ušla u duh Francuske i sjaju sunca kada si Boulanger, u nekom drugom je rastao bunt, i kada je Griensteidl srušen Karl Kraus je napisao pamflet Literature Demolished. Još se živo sjećam kako nam je Hermann Bahr govorio o svojim velikim dojmovima i kako je on, dečko iz Linza, bio najzgodnija umjetnička faca u cijelom Parizu. Govorio je s entuzijazmom o Maurice Barrès i najčvršće podržavao francuski mladenački pokret; kroz izlivanje jednog srca punog žara prikupili smo iskustvo o ukupnoj snazi volje cijelog književnog pokreta. Zatim, u Beču zajedno s ostalima, osnovao je tjedne novine, u kojima je učestvovao nekim stvarno važnim člancima. Postajao je sve više i više dubok ipak, kod njega, površnost je išla ruku pod ruku s dubinom. Tako se nikada nije prestao mijenjati: od socijaldemokrata do njemačkog nacionalista, od militarističkog određenja do gorućeg divljenja za Boulanger, zatim sljedbeništvo Maurice Barrès i drugih; i poslije zadnje transformacije počinje cijeniti impresionističku umjetnost. S vremena na vrijeme vratio bi se u Berlin, ali bi uvijek ponovno odlazio što je brže moguće; bilo je jedno mjesto koje nije mogao podnositi. Beč, a koje je u drugu ruku, strahovito volio, i izražavao ovu ljubav na mnoge načine.

Kroz više posljednjih godina njegovi dragi prijatelji iz Danzig-a pozivali su ga dosta puta da predaje o ekspresionizmu, nešto za što u govorili da razumije iznimno dobro; i predavanja su uključena u njegovoj knjizi o ekspresionizmu. Također se oduševio u vezi Goethe-ovih znanstvenih spisa i pokazuje da se privukao malo bliže onom što mi učimo kao antropozofiju; ali u njegovom slučaju to je samo početak. Mogao bih dodati, usput, da je njegova zadnja knjiga o ekspresionizmu puna hvale za njegove prijatelje iz Danzig-a — naravno, tako da mogu biti favorizirani u usporedbi s berlinčanima.

Poslije je rečeno da je Hermann Bahr prešao na katolicizam. Ja ne bih pretpostavio da će on biti 'cijeli' katolik — možda onoliko koliko je bio boulangistik u prošlim danima. Ali on je ljudsko biće! Sada možete vidjeti u njegovoj najnovijoj noveli da kroz njegovu potpunu svjetovnost, kroz njegovu istrajnost da nauči sve na svoj vlastiti način, sada je osjetio potrebu otkriti nešto o dizanju čovjeka u duhovni svijet i o povezanosti ljudskih bića koja je različita od onih uobičajenih fizičkih veza; drugim riječima, vezama kakve smo opisali jučer.

Možete razumjeti zašto nalazim da je do određene mjere značajno da ovakva novela treba sadržavati ne samo opće odjeke već mora voditi i do konkretnih točaka kao što je smrt nadvojvode Franza Ferdinanda. Ovo pokazuje da su te stvari mnogo više realne nego se općenito pretpostavlja. Upravo ovakve stvari

moraju pokazati da je ono što se događa na fizičkom planu često samo simbol onog što se stvarno događa 'iza scena zemaljskog života'. Jer ako čitate o tome što se dogodilo u vezi ovih događaja, u vezi ovog ubojstva, bez uvida u duhovni aspekt, za vas bi bilo nemoguće shvatiti da netko može biti vođen do mjesta takvog značaja po ovom pitanju. Ali još nije moguće danas govoriti o ovim stvarima bez određene rezerve; jer još uvijek, ne može se izraziti sve povezano s ovim stvarima. Pažnja se može usmjeriti samo na neke aspekte; za početak možda, više na vanjske.

Podsjetimo se što je rečeno jučer u vezi svijeta Slavena, o duši Slavena. Testament Petra Velikog pojavio se na sceni 1813, ili možda malo ranije, i bio je rasturen iz dobrih razloga kao da i je došao od samog Petra Velikog. Ovaj dokument je iskorišten da ugrabi prirodnu struju, kao što je struja slavenske duše, da bi je upravljalo i vodilo kao sredstvo sugestije. Kuda bi bila vođena? Vodilo bi je u orbitu rusizma na takav način da drevna slavenska struja postane, na određeni način, nositelj ideje o ruskoj državi! Zbog toga jer je to tako, mora se raditi jasna razlika između duhovne slavenske struje, struje koja postoji kao nositelj drevne slavenske tradicije, i one koja teži postati vanjsko vozilo i obuhvatiti cijelu ovu slavensku struju: rusizam.

Ne smijemo zaboraviti da veliki broj slavena, ili dijelova tih ljudi, živi unutar granica Austrougarske monarhije. Austrougarska monarhija obuhvaća — koristiti ću prste za brojanje — Germane, Čehe, Slavonce, Slovake, Srbo-Hrvate, Hrvate, Poljake, Rumunje, Rusine, Mađare, Talijane i Srbe; kao što vidite, mnogo više nego ima Švicarska. Što stvarno tamo živi može biti prepoznato samo od nekog tko je dosta vremena živio između ovih ljudi i došao do razumijevanja različitih struja koje rade unutar onog što zovemo Austrougarska. Što se tiče slavenskih naroda bilo je, tijekom zadnjih desetljeća devetnaestog stoljeća, velikih napora za pronaći način na koji različiti slavenski ljudi mogu živjeti zajedno u miru i slobodi. Cijela povijest Austrougarske zadnjih desetljeća, sa svim tim gorkim bitkama, može se razumjeti jedino ako se gleda kao pokušaj realizacije principa individualizacije odvojenih naroda. Ovo je naravno pretjerano teško, jer narodi ne žive jednostavno jedni do drugih već su često izmiješani na komplicirane načine. Između Nijemaca u Austriji ima mnogih koji računaju da bi u dobrobit njih samih išlo da se individualiziraju razni slavenski narodi u Austriji, odnosno, da nađu formu u kojoj se mogu razvijati nezavisno i slobodno. Očito je da ovakve stvari trebaju vremena; ali takvi pokreti sigurno postoje.

Dalje, osim Slavena u Austrougarskoj, postoje balkanski Slaveni koji su dugo živjeli pod turskom dominacijom, koju su posljednjih desetljeća zbacili da bi osnovali individualne države: Bugarska, Srbija, Crna gora i tako dalje. Jučer sam spomenuo poljske Slavene koji su najviše razvijeni u duhovnom životu. Spominjem samo najvažnije podgrupe, jer ovo mogu obraditi jedino postepeno.

U svim ovim slavenskim narodima i plemenima živi ono što sam jučer nazvao konzistentan, iskonski narodni element, što je nešto što se priprema za budućnost.

Gledajući izvana, zašto je Franz Ferdinand toliko važan? Bio je važan jer u njegovom biću, u svim njegovim sklonostima — morate uzeti vanjsku manifestaciju kao simbol onog što je živjelo unutra — on je bio vanjski izraz određenih strujanja. U njemu je živjelo nešto što, kada bi se samo moglo osloboditi, rađa najdublje razumijevanje za individualni razvoj slavenskih naroda. Možete ga zaista nazivati jakim prijateljem svega što se odnosi na slavenske narode. On je razumio — ili bih možda trebao reći: nešto što živi u njemu čega nije bio potpuno svjestan je razumjelo — koje forme bi bile neophodne za socijalni život Slavena ako bi razvijali individualne nacije.

Moramo shvatiti da je karma odlučila da će ova karmička staza biti posebno neobična. Nemojmo zaboraviti da je jednom postojao nasljednik trona, nadvojvoda Rudolf, u kojega su polagane velike nade, posebno u vezi smjera kojem su mnogi liberalni i slobodno misleći ljudi današnjice težili. Onaj tko poznaje okolnosti i osobu, razumio je da nešto radi kroz ovu dušu što bi imalo primjenu na austrijsku situaciju od onog što sam jučer nazvao englesko političko razmišljanje, engleske ideje u vezi načina na koji bi državama trebalo upravljati. To je ono što se očekivalo od njega a također i ono što je on bio sklon napraviti. Ali znate kako je karma radila i kako je ono što se trebalo dogoditi napravljeno nemogućim. Tako da je umjesto toga nešto drugo postalo moguće. Sada je postajao važniji čovjek koji naginje sasvim drugačijem smjeru. Zaista nije bez važnosti ako našu pažnju privuče ovo: 'Ovdje je mogao samo obećati; njegov život je bio samo proricanje. Tek sada se može stvarno dogoditi. Nikad ga nisam mogao zamisliti kao ustavnog monarha, sa parlamentarizmom i svim tim probisvijetom.'

Ipak ovo je samo kako smo trebali zamisliti da bude onaj drugi! Vidite da je karma na djelu i sada moramo vidjeti kako ta karma radi da bi postigli bolje razumijevanje. Okolnosti koje su mogle i trebale biti dovedene — ne zbog želja ove ili one osobe već zbog razloga evolucije svijeta — od ove duše koja je gledala na slavenski narodni element sa razumijevanjem (za sada dajem čisto apstraktan opis), imale bi istinski oslobađajući efekt na slavenski narodni element. Ali bi, u isto vrijeme, bilo uništeno ono što Rusi žele napraviti sa slavenskim elementom. Jer rusizam želi ograničiti slavenski element unutar vlastitog okvira i koristiti ga kao oruđe. Oni žele da bude sadržan u granicama testamenta Petra Velikog. Brzina kojom se ove stvari ostvaruju zavisi, naravno, o svim vrstama bočnih strujanja i perifernim okolnostima. Ali je važno imati sluha za ono što je moment skupljanja u svakom posebnom smjeru. Očito, prema tome, samo oni koji su dublje razumjeli slavenski element mogu razumjeti kakva mreža je stvarno ispletana, i također da oni koji su željeli

uništiti slavenski element preko rusizma moraju raditi protiv zdravih nastojanja.

Stvar postaje posebno osjetljiva i varljiva kada se počinje miješati sa strujama i proračunima po metodama koje su na neki način povezane sa okultnim strujama koje koriste tajna bratstva koja postoje svuda po svijetu. Neka su toliko duboka, kao ona o kojima ću sutra govoriti. Ostala samo dodiruju ove stvari ali, čak i tada, kada ih dodirnu, moraju se gledati kao posuda kroz koju ove okultne struje plove. Društvo čije je ukidanje zatraženo poslije smrti nadvojvode Franza Ferdinanda, srpsko društvo 'Narodna Odbrana', bilo je aktualni nasljednik ranijeg tajnog bratstva, čije su metode promijenjene tek neznatno. Ne izjavljujem ništa osim činjenica.

Ovdje, dakle, je kontakt između političkih stremljenja i tajnog društva koje, iako usmjereno sa Srbiju, ima niti koje vode u svakom smjeru gdje god se mogu naći Slaveni, i također i veze sa svim vrstama drugih društava, ali posebno unutrašnje veze sa zapadnim društvima. U ovakvom društvu mogu biti naučene stvari koje su povezane s okultnim djelovanjem širom svijeta.

Zašto moramo raditi toliko skretanja s pravog puta da bi dosegli čak i parcijalno razumijevanje onog što stvarno trebamo razumjeti? Nemojte biti iznenađeni da je toliko skretanja potrebno, za površnu prosudbu sve je lako dohvatljivo ako je uvid usmjeren na trenutne događaje u koje smo umiješani sa simpatijom ili antipatijom; lako dolazimo do svih nerazumijevanja i krivih ideja. Što nam se svima često događa? Mi imamo potpuno pravo imati simpatije i antipatije u našim dušama; ali često ima razloga zašto to sebi ne dopuštamo. Možda mi ne uvjerimo sebe s razlogom, ali autosugestija nam često daje dobar razlog za vjerovati da su naše prosudbe objektivne. Kada bi samo mirno priznali simpatije i antipatije, tada bismo prihvatili i istinu. Ali jer mi želimo prosuđivati 'objektivno' mi ne priznajemo istinu već, umjesto toga, obmanjujemo se u pogledu istine.

Zašto ljudi imaju ovu tendenciju? To je jednostavno zato jer, kada nastoje shvatiti stvarnost, lako se susretnu sa iznimnim kontradikcijama. A kada susretnu ove kontradikcije pokušaju se nositi s njima tako da prihvate jednu polovinu kontradikcije i odbace drugu polovinu. Često to znači potpuni nedostatak želje za razumijevanjem istine.

Dati ću vam primjer kako možemo postati upetljani u ozbiljnu kontradikciju ako ne uspijemo u razumijevanju žive veze između kontradikcije i pune istine o stvarnosti. U našoj antropozofskoj duhovnoj znanosti mi razumijemo kršćanstvo kao nešto što je ispunjeno značenjem Misterija na Golgoti, sa činjenicom da je Krist bio proklet, umro, bio pokopan, ali također ponovno uskrsnuo u pravom smislu i živio kao Uskrsnuli. Ovo je ono što zovemo Misterij na Golgoti i mi ne možemo dopustiti pravo nikome da se nazove Kršćaninom ako i on ovo također ne prepozna. Što se, zaista, moralo dogoditi da bi Krist mogao pretrpjeti, za

ljudsku evoluciju, ono što sam upravo opisao? Juda ga je trebao izdati i on je morao biti pričvršćen na križ. Da oni koji su ga pričvrstili na križ nisu tako napravili, tada se Misterija na Golgoti ne bi dogodila za spas čovječanstva.

Ovdje imate strašnu, aktualnu kontradikciju, kontradikciju gigantskih razmjera! Možete li zamisliti nekoga tko može reći: Vi Kršćani dugujete Judi da se vaša Misterija na Golgoti uopće dogodila. Dugujete to krvnicima, koji su pričvrstili Krista na križ, da vaša Misterija na Golgoti postoji! Da li je opravdano braniti Judu i krvnike, čak iako je istina da značenje zemljine povijesti dugujemo njima? Da li je jednostavno odgovoriti na pitanje kao ovo? Zar nismo trenutno suočeni s kontradikcijama koje jednostavno stoje tamo i koje predstavljaju strašnu sudbinu?

Razmislite o ovome što sam stavio pred vas! Sutra ćemo nastaviti. Ovo što sam upravo rekao rečeno je samo zato da razmislite o činjenici da nije tako lako reći: Kada dvije stvari proturječe jedna drugoj trebao bih jednu prihvatiti a drugu odbaciti. Stvarnost je dublja od bilo čega što ljudska bića obično žele obuhvatiti svojim razmišljanjem. Nije bez razloga da je Nietzsche, ludio, bio gotovo van pameti, kada je sročio riječi: 'Svijet je dubok, dublji nego dan to može razumjeti.'

Sada kada sam nastojao naznačiti prirodu stvarne kontradikcije, sutra ćemo pokušati dublje prodrijeti u materiju koju smo sada dotakli kao pripremu.

Karma neistine - 4. dio

KARMA NEISTINE 4/13

Dornach, 11 prosinac 1916

Prije nego nastavimo sa raspravom koju smo započeli prije tjedan dana, želim još jednom kazati da, ako želimo izbjeći nespozume, ni po jednoj osnovi prosudbe koje su temeljene na istini ne mogu biti usmjerene na naciju u cjelini niti na naciju kao takvu. To je potpuno nerazumijevanje kada se svaki put iznova prave generalizacije tako da primjenjuju na cijele nacije ono što je rečeno o aktualnim, stvarnim faktorima, kao što su osobnosti. Nešto je rečeno o osobnosti koja stoji, ili izgleda da stoji, kao predstavnik pojedine nacije; onda se ostali identificiraju s tom osobnošću govoreći: I ja također, pripadam toj naciji. Većina ljudi nema pojma što se događa kada to naprave. Oni govore u mrklom mraku. Što će se dogoditi sa prosudbama ljudi ako ih rade na osnovu praznih fraza bez da mogu bilo što točno odrediti, jer ovakve prosudbe ne zadiru ni u jednu vrstu aktualne stvarnosti?

Imam namjeru, koliko je to sada moguće, usmjeriti pogled vaše duše na tri stvari. Prvo vam želim dati razumijevanje — naravno to može biti samo neko

razumijevanje — velikih duhovnih struja koje leže ispod tekućih događaja. Onda vam želim pokazati kako ove struje rade na različitim mjestima i kako zajedno rade kroz ljude uz pomoć udruženja, bratstava ili bilo čega, više ili manje svjesno kroz pojedince. Konačno, naznačiti ću kako raspoznavati one karakteristične elemente koji su krucijalni za razumijevanje kako događaji na fizičkom planu mogu biti objašnjeni iz šireg konteksta.

Prvo zauzmimo nešto višu točku gledišta tako da možemo obuhvatiti širi kontekst. Nalazimo da su se mnoge stvari promijenile u proporciji, sada kada ih više ne vidimo kao slučajni krpež čudnih činjenica. Jer povijest čovječanstva — čak i u najbolnijim događajima — je usmjeravana i vođena duhovnim impulsima. Ali ovi duhovni impulsi isto tako rade i jedan protiv drugog i ljudi stoje unutar strujanja koja su često u kontradikciji jedna s drugim. Prejednostavno je misliti da će svjetski poredak prepun mudrosti sve sortirati. Kada bi bilo tako, ne bi postojalo u cijelom širokom dometu fizičkog svijeta ono što stvarno postoji: ljudska sloboda. U drugu ruku, međutim, i postoje neophodni impulsi, veliki karmički impulsi koji rade u svemu, i u našim sadašnjim razmatranjima moramo posebno računati na djelovanje ovih karmičkih impulsa. U isto vrijeme, ipak, moramo se baviti s detaljima i obratiti pažnju na koji se način afere razvijaju kada na djelu postoji posebno veliki kontrast koji je značajan za neprekidnu evoluciju čovječanstva. Jedan takav kontrast je taj koji postoji između Zapada i Istoka u europskoj kulturi, i ja sam vam opisao što je razvijeno na Zapadu a također i što živi na Istoku kao narodni element za budućnost. To su stvarne sile koje su na djelu. Istina je da većina ljudi ništa ne zna o ovim stvarnim silama, ali određeni pojedinci su uvijek bili u stanju o njima nešto naučiti.

Dvije stvari su moguće. Jedna da ljudi ne znaju ništa o ovim stvarnim silama; u ovakvim slučajevima lako se može dogoditi da, kroz nedostatak svijesti, bez mogućnosti da nešto naprave u uobičajenom smislu, oni postaju nesvjesno oruđe koji dozvoljavaju drugima da ih koriste koji, sa svoje strane, su više ili manje odvedeni u struju i čije djelovanje je vrsta kombinacije između regularnih struja i njihovog vlastitog egoizma, njihove vlastite ambicije. Ovi ljudi su sposobni utjecati, pomoću sugestije, na druge koji su nepažljivi.

Ili se može dogoditi suprotno; nešto što je bilo tako važno i značajno u europskom životu u tijeku zadnjih desetljeća: da postoje pojedinci koji, na neki način ili drugačije, uče kroz tajna bratstva o duhovnim silama koje postoje i svjesno zloupotrebljavaju ovo znanje za neke druge svrhe. Možda njihov cilj i nije nešto što zaslužuje moralnu osudu. Ipak to je kao igranje vatrom kada ljudi, koji ne znaju kako postupati s duhovnim impulsima, rade da usmjere ove impulse u određenom pravcu. Do ovakve situacije dolazi u drugoj polovini devetnaestog stoljeća, kada se razna više ili manje tajna bratstva, na koje je jako utjecala europska periferija, formiraju u Centralnoj Europi. Oni su radili na

visokom nivou sa okultnim sredstvima. Jedno od ovih je bila 'Omladina', koja je mnogo postigla kroz impulse koje žive u njoj.

Omladina je bila udruženje koje je radilo među svojim članovima kroz određene rituale kao što su oni korišteni u različitim stupnjevima ovih tajnih bratstava. U Centralnoj Europi Omladina je formirala nekoliko iznimno tajnih bratstava koja su širena posebno u različitim slavenskim područjima, ali isto tako u balkanskim državama, i koja su stvarno radila sa okultnim sredstvima u svojim obrednim ritualima. Oni su dosta postizali sve dok slučajno, kako je rečeno — ali samo kako je rečeno — cijela stvar nije izišla vani preko sudskog slučaja u Bohemia-i. Ova društva, sva koja su održavala međusobne veze, skrivajući se dobrim djelom u podzemlju, iza zavjesa nastavljaju postojanje. Jedna takva maska bila je dosta spominjana 'Narodna Odbrana' u Srbiji, koja je tako često prozivana na početku današnjih bolnih događaja. Ove struje, koje su već plovile kroz nešto što je radilo s okultnim sredstvima i obuhvaćalo ljude koji znaju ove stvari i druge koji nisu znali ništa, dale su zamah za mnogo toga što je bilo u jugoistočnoj Europi tijekom zadnjih desetljeća. U zapadnim, posebno u engleskim bratstvima, bilo je mnogo govora, za vrijeme zadnjih desetljeća devetnaestog stoljeća, o dolazećem svjetskom ratu, i uvijek je naglašavano koliko važni će biti događaji što će se dogoditi u balkanskim zemljama.

Dopustite mi da kažem još nešto kako bi predstavio ovu temu. Jer ako istražujemo samo duhovni aspekt gubimo osnovu za uokviriti prava pitanja, i mi tada ne znamo kako se duhovni događaji zrcale dolje, na fizičkom planu. Ovo je važno pitanje koje sada želim razviti dalje, nakon što sam jučer bio pozvan da dublje razmislim o velikoj kontradikciji Misterija na Golgoti. Ono što moram opisati kao uvod poslužiti će kao osnova za brojne teme, i želim još jednom naglasiti da vas molim da ne povjerujete da je ono što moram reći na bilo koji način usmjereno na pojedinu naciju kao takvu. Nitko nema više simpatija od mene za nesretni srpski narod. Ne samo što su izdržali toliko bolnih stvari u prošlosti u zadnje vrijeme već, više od svega, što su desetljećima bili igračka najrazličitijih elemenata koji su se koristili onim što živi u ovoj naciji, u svrhe za koje se sigurno može kazati: oni su iza zloupotrebe čija je namjera usmjeriti stvarne impulse evolucije čovječanstva, koji žive u petom post atlantskom periodu, u određenom smjeru.

Neću ići natrag dalje od druge polovine devetnaestog stoljeća. Malo je onog što se raspravlja ovih dana da može baciti svjetlo na ove stvari. Dati ću samo skicu, a u skici neke stvari su opisane samo u glavnim crtama. Znam kako malo sklonosti ima da se ide u stvarne činjenice, ali barem neke od njih mora se znati. Dakle ići ću natrag samo do Mihajla Obrenovića, koji je igrao važnu ulogu kao vladar Srbije u drugoj polovini devetnaestog stoljeća. On je bio atraktivna osobnost o kojem se stvarno može reći da nije želio držati na liniji zla one sile koje se, naravno, nalaze iznad svih koji pripadaju određenom narodu. Moguće

je, iz nacionalnog ili individualnog egoizma, držati pravac impulsa u ljudima na takav način da kod ovih impulsa dođe do prevelikog zamora; drugim riječima individualni narodni impuls je gurnut iza točke na kojoj može biti u harmoniji sa čovječanstvom u cjelini. Iznimno je teško pogoditi pravu mjeru u vezi ovog. U slučaju Mihajla Obrenovića bilo je tako da, u cjelini, njegove ideje idu istovremeno sa dobrim europskim impulsima. Ali on je trebao ove dobre europske impulse samo do točke kada je mogao ostati dobar srpski domoljub. Da bi shvatili jednostranost Mihajla, morate se staviti u položaj Srbije. Mogli bi reći da ako čovjek kao Mihajlo Obrenović živi svoje domoljublje na ovakav način, taj način bi sigurno bio razumljiv za druge čije rođenje, nasljeđe i obrazovanje im je dalo slično domoljublje za različitu zemlju. Moram samo citirati par riječi o idealu Mihajla Obrenovića napisane od strane onog tko ga je dobro poznao. Milan Piroćanac kaže:

'Njegov politički cilj nije bio kreiranje Velike Srbije već formiranje konfederacije južnih Slavena pod hegemonijom Srbije.'

Dakle Mihajlo je razmišljao o balkanskoj konfederaciji. Ova konfederacija je također raspravljana od strane zapadnih europskih okultista koji su bili informirani i radili na najbolji način za vrijeme dobrog perioda zapadnog europskog okultizma. I čak iako je ovaj ideal bio oprečan idealima mnogih, mora se reći da je to bio ideal koji je bio povezan s određenim realnim impulsima petog post atlantskog perioda. Protiv ovog ideala Mihajla Obrenovića ustao je veliki dio srpske inteligencije pod vodstvom Jovana Ristića. Od ove srpske inteligencije strujao je element različit od onog od Mihajla. Budući je njegov cilj bio kreirati balkansku konfederaciju iz slavenskih snaga od balkanskih zemalja bez ikakve asistencije od Austrije ili Rusije, cilj grupe predvođene Jovanom Ristićem i drugima bio je, po svaku cijenu, da postavi Srbiju kao servis onom što dolazi iz Rusije, ubaciti to u srpsku dušu sredstvima sugestije i uz pomoć testamenta Petra Velikog, da bi kreirao okvir za rusizam. Grupa pod utjecajem Omladine poticala je slogan koji je tvrdio da se mora stvoriti pokret koji će raditi protiv Mihajlovićevih napora, a također i da, po svaku cijenu, Rusija mora igrati istu ulogu u vezi Srbije kakvu je igrala Francuska za Piedmont kada je kreirana nova Italija. Baš kao što je Francuska asistirala kada je Piedmont transformiran u modernu Italiju, tako i Rusija treba služiti Srbiji, tako da od Srbije na drugoj strani Jadrana može proizaći nešto novo, ali samo pod vodstvom onog što je uključeno u misterioznim impulsima u testamentu Petra Velikog.

Ima sveukupno oko šest milijuna srba. Samo tri i po milijuna od ovih žive u Srbiji i Crnoj Gori; dva i pol milijuna su ranije migrirali u Austriju. Svi ovi su okruženi i miješani sa četiri milijuna katolika i pola milijuna muhamedanaca južnih Slavena. Očito sukobi su neizbježni. Samo zamislite duhovni kaos koji se tamo uzburkava i miješa, i kako je to moralo izgledati u ovom kaosu voditi određeni pokret kao što je onaj od Omladine. Različite stvari mogu biti učinjene

ako se mogućnosti ispravno koriste. I onaj tko koristi takva sredstva na način kako je to radila Omladina, uvijek namjeri jednu struju na drugu tako da se nešto drugo pojavi.

Dakle dogodilo se da se Mihajlo Obrenović susreo s užasnom opozicijom, i da je ova opozicija našla efikasan način za rad protiv njega pomoću organiziranja neprijateljskog pokreta sa odgovarajućim neprijateljskim tiskom izvan Srbije, u Mađarskoj. Pošto je Omladina postojala ne samo unutar Srbije veće je održavala veze u svim državama Centralne Europe, lako je shvatiti kako je bilo moguće da se utišaju unutar Srbije i umjesto toga organiziraju svakakve stvari izvana. Na ovaj način, u slučaju da nešto procuri, ostaje mogućnost da se kaže: To je organizirala druga zemlja. Ova mogućnost uvijek mora biti ostavljena.

Kao dodatak svemu ovome, Mihajlo Obrenović je duboko voljen od svog naroda; oni su ga voljeli sa elementarnom silom. Ovakva sila je također i okultna snaga. Na račun ove ljubavi od naroda bilo je neophodno ili postaviti jednako snažnu ljubav u drugom smjeru — ali ovo nije uopće jednostavno — ili dovesti nešto revolucionarno. Tako je došlo do toga da je uz sva nastojanja postavljena od Omladine dodana i dinastijska svađa između familija Obrenović i Karađorđević. Frakcija Karađorđevića je bila bazirana u Ženevi, gdje je bila u dugu prema brojnim mjestima u cijeloj Europi, i žudjela za srpskim tronom. Bili su u prigodi sklapanja poznanstava preko raznih društava u Europi — bilo ih je mnogo — i također za pronalaženje onoga za što su imali pobude. Radeći ruku pod ruku, posebno ako imate na raspolaganju sredstva koja sam opisao, možete postići mnogo. Vi organizirate stvari na takav način da različite stvari dovedete sa različitih mjesta koja moraju biti smještene u različitim zemljama. Tako Aleksandar Karađorđević postavlja upravitelja za svoje poslove u Szegedinu u Mađarskoj. Ovaj upravitelj je bio — treba li to reći — bankar. Nije bilo mnogo toga za njega za upravljati, ali jednog dana on je iskušao svoj utjecaj na grupi robijaša — ove stvari se rade uz pomoć robijaša ili drugih sličnih elemenata — i 10 lipnja 1868 ovi robijaši su ubili Mihajla. 10 lipnja 1868 Mihajlo Obrenović je ubijen.

Njegov jedini muški nasljednik, nećak, bio je vrlo jadan čovjek i teško više od dječaka, tako da je sada sva moć pala u ruke Jovana Ristića, koji je bio vrlo određeni tip političara, veliki političar s jedne točke gledišta. Zbog toga što je on predstavljao sve ove stvari u svemu što je radio, moguće je pratiti vanjske staze niti koje je vukao da bi postigao svoje unutarnje ciljeve. Prvo i osnovno što je utvrdio, kao najveći princip, ne da Srbija neće slijediti samo one impulse koji dolaze od Rusije, već da to neće biti uvijek rađeno otvoreno. Ako ruski impulsi mogu biti bolje ispunjeni sa pravljenjem ustupaka i postavljanjem prijateljskih susjedskih veza s Habsburškom monarhijom, tada nema štete u poduzimanju nekih projekata zajedno s Austrijom protiv Rusije s vremena na vrijeme. U stvarnosti, međutim, sve je trebalo napraviti u korist Rusije a to je

značilo, povremeno, ići zajedno s drugima. Ovo je bio vrhovni princip Ristića.

Za početak njegova glavna briga je bila utvrditi sebe i dobiti podršku. To je bilo teško, jer Srbi nisu voljeli Milana Obrenovića, i naravno ne smije se dopustiti da itko makar posumnja u tajne niti koje povezuju Ristića sa ubojstvom Mihajla Obrenovića. Netko može napraviti veliku distancu između sebe i događaja i ipak biti vrlo blizu njega. Zatim niti moraju biti uklonjene. On je to napravio stvarajući na određeni način glasine koje su se širile Srbijom tvrdeći da je ubojstvo Mihajla Obrenovića bila mađarska urota i mađari su bili okrivljena strana. Ovome se bezuvjetno vjerovalo u krugovima koji su mu bili važni. U struju o kojoj smo upravo govorili utjecala je još jedna, osnovana od strane deset ljudi 1880. Namjera je bila raditi u harmoniji s europskim strujama, tako da je osnovana u Zurichu. Jedan od desetorice, između kojih je označen kao Nikola Pašić, skicirao je manifest ovog 'Bratstva desetorice'. Uključene su bile riječi:

'Konfederacija svih Srba pretpostavlja uništenje Turske i uništenje Austrougarske, ukidanje državnosti Crnoj Gori i slobodu naroda Srbije.'

Ovo je, dakle, bio prilično definirani manifest od te 'Desetorice', objavljen 1880. Slijedeći plan je bio istkati manifest što bliže i bliže radikalnoj struji Ristića, jer je on bio sada prava osoba na pravom mjestu: pošto je Milan bio maloljetan, Ristić je držao moć. Vrlo dobro su pristajali zajedno. Određene struje su uvijek radile da dobiju pravu osobu na pravom mjestu kako bi postigli maksimum koji bi mogli.

Sveučilišni profesor Jovan Skerlić, koji je također bio povezan s radikalnom strujom pisao je, na primjer: 'Sloboda srpskog naroda i postojanje Austrougarske uzajamno se isključuju.' Želim govoriti samo o činjenicama i nemojte poricati da je ovakav manifest sasvim moguć za Srbina sa njegove vlastite točke gledanja. Kada je Milan Obrenović postigao punoljetnost, okolnosti su dovele do toga da se on želio osloboditi ove radikalne struje. On je želio nastaviti sa srpskim patriotizmom, ali u sporazumu sa Austrougarskom. Kako je vrijeme prolazilo ove dvije struje su se prožimale iznutra i izvana: na jednoj strani prilično slaba, kroz određene postojeće impulse koji su proizlazili kroz Milana Obrenovića, i na drugoj sve što je bilo povezano s pretenzijama porodice Karađorđević. Vrijedno je napomenuti da, dok nitko iz dinastije Obrenovića nije bio pozvan na krunidbu Aleksandra III od Rusije, Petar Karađorđević, pretendent koji je kasnije zauzeo tron Srbije, bio je prisutan. Veze između Rusije i Balkana bile su dodatno učvršćene kroz brak Petra Karađorđevića sa najstarijom kćerkom Nikole od Crne Gore koji, međutim, nije bio posebno oduševljen s ovim planom jer je on sam želio preuzeti srpski tron nakon odlaska Obrenovića. Međutim, Rusi su ponudili milijun za miraz. Naravno stari Nikola je ovo spremio u džep; bio je prilično sklon ovim malim trikovima.

Neću vas više gnjaviti s vanjskom poviješću za sada, osim da spomenem da, nakon što je Srbija izgubila nesretan rat s Bugarskom koji se u to vrijeme odigrao, njena oblast je ostala sačuvana samo odlučnom intervencijom Austrougarske. Stranka Omladina nije mogla manje mariti za ovo. Njihov jedini cilj je bio podržati struju koja je radila na utamničenju slavenskog elementa u rusizam. Ovo je djelomično radila zbilja dobro. Neke iznimne statistike su prikupljene od Srba, ne stranaca. Statistika može, naravno, biti napravljena da govori ono što želite da govori, ali u ovom slučaju ako je i pola tvrdnji netočno one su još dovoljno značajne. Prikazano je da je ova stranka Omladina bila u mogućnosti širiti se nadugo i naširoko jer su izvršili 364 politička ubojstva između 1883 i 1887 u cilju da se riješe onih koji bi im mogli smetati ako bi bili na fizičkom planu dok se stranka širila. Kao što sam rekao, ovo su tvrdili Srbi, ne stranci: 364 politička ubojstva između 1883 i 1887. Čak i ako je pola istina, svakako je dovoljno.

U devedesetima ova stranka je doživjela daljnje značajno širenje. Nakon dugog perioda sistematičnog rada ona je napravila moćan korak naprijed kada je, na određeni dan u devedesetima, svaki srpski grad osvanuo okićen zastavama. Ovo je izazvalo veliku zabrinutost u Austriji. Što se tada dogodilo? To je bio dan kada je alijansa između Rusije i Francuske zapečaćena! U istom tjednu, iza leđa dinastije Obrenović, sto tisuća pušaka je naručeno od Francuske za radikalnu stranku.

To je bilo tijekom ovog perioda kada se na sceni pojavila osobnost preko koje su radili mnogi utjecaji, ali za čije mjesto je bilo vrlo teško dobiti slaganje od vodećih stožera. Ona je bila izdvojena od Rusije za određene namjene. Međutim, stranka koja je bila nastavak Omladine bila je postićena da koristi, kao važno oruđe, osobnost ove vrste i na toj vrsti položaja. Ovo je stvarno išlo predaleko za Srbe. Govorim o Dragi Mašin kojoj je Aleksandar Obrenović dopustio da dođe na položaj njegove ljubavnice 1886. Ova osoba se u to vrijeme pojavila na sceni, i prijatelj dinastije Obrenović, Vladan Đorđević, napisao je vrlo značajnu i lijepu knjigu iz koje se mnogo može naučiti: Kraj dinastije Obrenović. Posebno preporučujem poglavlje koje opisuje izvanredno tkanje niti svjetske povijesti, čak iako Đorđević napola svjesno ukazuje na ovo. On opisuje izniman posjet koji je morao napraviti kod Drage Mašin koja je bila, naravno, važna osoba. On pokazuje kako je čarolija kojom je morala nagovoriti one koje je bilo neophodno nagovarati proizašla iz određene smjese parfema, koji je bio pogodno podešen individualnosti osobe na koju je trebalo utjecati sugestijom. Ako čitate s razumijevanjem ovo poglavlje u debeloj knjizi Vladana Đorđevića iz ovog opisa prekrivenog velom dobiti ćete mnoge naznake — u okultnom smislu, također — u vezi područja manje magije. Biti ćete iznenađeni kada otkrijete koliko se može postići, kada oni koji žele nešto postići ostaju u pozadini i prepuštaju ono što prvo treba obaviti zavodljivom šarmu žene koja je

vješta u miješanju parfema. Čak i u sedamnaestom stoljeću ovo je igralo značajnu ulogu u politici mnogih kraljevskih dvorova. Povijest nekih perioda stvarno se ne može pisati osim od strane onog tko je ekspert za parfeme u povijesti kroz različita vremena i periode.

Tada se nešto dogodilo što baca nešto svjetla na brojne čudne karmičke veze. Stranka koju sam vam opisao je nastavila raditi. Došlo se do točke kada, ponovno, posredstvom nacрта kao što je onaj ranije spominjani, je napravljen pokušaj ubojstva Milana, za kojeg je prošlo dugo od kada je abdicirao ali je još igrao ulogu, i kroz koga su, štoviše, brojne uloge još bile igrane. Jedan od onih osuđenih na smrt kao posljedica je bio Nikola Pašić; poznajete to ime. On duguje svoje oslobođenje isključivo činjenici da je car Franz Josef intervenirao u njegovu korist. Sjećate se, Pašić je ime čovjeka koji je bio premijer Srbije kada je izbio rat.

Svi ovi događaji su se odvili jer je bilo neophodno da se nešto dogodi. Željeni ciljevi nisu se mogli postići dok je još postojala dinastija Obrenović. Dakle trebalo je Karađorđeviće postaviti na prijestolje pod ruskom zaštitom. Ali Draga Mašin, koja se u međuvremenu udala za Aleksandra, također je bila pod ruskom zaštitom. U međuvremenu je postala trn u oku radikalne partije, jer su na nju gledali kao na sramotu. Sve ovo treba uzeti u obzir, u prvom redu jer oni koji su je postavili na ovu poziciju nisu se zabrinjavali postavljanjem šarmantne osobe, talentirane u umjetnosti miješanja parfema, na prijestolje Srbije, već prije da to učine nemogućim za dinastiju Obrenović, preko njihovog predstavnika Aleksandra. Na taj način ona je trebala napraviti da to izgleda smiješno i nemoguće. Draga Mašin mora postati kraljica tako da može biti ubijena. Oni čije ciljeve je trebalo služiti bili su oni za koje je, izvana, Draga Mašin bila iznimno neugodna. Cijelu komediju treba odigrati u cilju da je se riješe, i ona je bila ta koja je treba odigrati. Neću spominjati detalje osim da je čak bilo odglumljeno neposredno rođenje budućeg nasljednika prijestolja, iako takva stvar, u stvarnosti, nije bila na putu. Trebalo bi spomenuti, ipak, da su bile uključene iznimne osobe, čiji zadatak je bio uspostavljanje veze između Ženeve, gdje je odsjedala familija Karađorđević, i Balkana, a isto tako i razne ostale veze.

Petar Karađorđević je dobio instrukcije da ostane tih dana u Ženevi, bez da išta potiče. U suprotnosti s tim, postojali su na raznim mjestima cijele serije posrednika čiji zadatak je bio da rade afere u suglasju s ruskim željama, i također da im daju oblik. Želio bih ovdje naglasiti da često nema potrebe davati poseban značaj onima koji su radili u vezi ovih stvari. Na primjer, postojao je važan posrednik iz Crne Gore koji je imao udjela u dobrom dijelu raznih aktivnosti poduzetih zajedno od Rusije i Karađorđevića. On sam nije bio ni najmanje zainteresiran za služenje srpskoj radikalnoj stranci, ili bilo kome drugom da je trebalo. Ovo je pokazao kasnije, posebno kada je u Beču 1907

nudio na prodaju brojna pisma koja je razmijenio s Petrom Karađorđevićem o ovim kobnim stvarima. Tako da je jadni stari Karađorđević sam morao skupiti 150,000 franaka da ih otkupi natrag.

Samo želim dodirnuti ove stvari. Kada jednog dana povijest ovih događaja bude napisana — a biti će napisana — mnogo svijetla će biti bačeno na mnoge stvari u poglavlju koji spominje što se tada odigravalo u restoranu Hopfner u Beču, u Linzu 22 siječnja 1903, i u hotelu Biegler u Mödling-u u travnju; zatim će biti poznato kako se došlo do dokumenta u kojem se Karađorđević obvezuje da neće kazniti ubojice Aleksandra Obrenovića i Drage Mašin, ako dođe na prijestolje. Posebno važno biti će otkriće onog što je Petar Karađorđević potpisao 22 siječnja 1903, i o čemu je raspravljano od strane određenih časnika po tom pitanju kada su se našli u restoranu Kolarac u Beogradu.

Poslije svih ovih priprema ubojstvo je počinjeno u Beogradu u srpnju 1903; u svijetu poznato na različite načine. Važnu ulogu u ovom ubojstvu je igrao određeni poručnik Voja Tankosić. Nije bez značenja da je vođa jedne od grupa koje su bile razmještene na raznim mjestima, u cilju da izvedu ubojstva brojnih suportera Aleksandra Obrenovića i Drage Mašin, bio poručnik Voja Tankosić. Jer možda vam je to poznato, prema istrazi provedenoj u Austriji, izvjesni major Tankosić je imenovan kao jedan od onih koji su organizirali ubojstvo nadvojvode Franza Ferdinanda u Sarajevu. To je isti Voja Tankosić, sada promaknut u čin majora, koji je onda imao zadatak kod ubojstva braće Lunjevića, braće Drage Mašin i onda, kao major, igrao ulogu sada poznatu svijetu u vezi ubojstva Franza Ferdinanda. Važno je gledati na ovaj način, pomoću stvarnih primjera, kako su događaji isprepleteni, i naznačiti kako nastavljaju djelovati u slijedu događaja.

Jednom kada je dinastija Obrenović uklonjena s puta, bila je samo stvar naći način kako postaviti Karađorđeviće na prijestolje Srbije. Pašić, na primjer, iako je imao prste umočene svugdje, još nije bio spreman složiti se s uzdizanjem Karađorđevića na prijestolje; u to je vrijeme želio postaviti engleza na srpsko prijestolje. Čak i u istočnoj Europi bilo je razlike u mišljenjima. Povijesno je dokumentirano, na primjer, da kada se saznalo za smrt zadnjeg Obrenovića, čulo se da velika vojvotkinja Milica kaže: popijmo u zdravlje kralja Nikole od Srbije. Dakle bila je sklonost u ovom krugu za postavljanje Nikole od Crne Gore na srpski tron. Ali kada je došlo vrijeme za konačnu odluku Tcharikoff, ruski attaché u Beogradu, je rekao, doslovno: Došao sam zato da vas informiran da će moja vlada dati svoj pristanak jedino ako princ Karađorđević bude složno izabran kao kralj Srbije na sutrašnjim izborima.

Sada sam vam ukazao na brojne činjenice u cilju da pokažem kako idu stvari kada su kanalizirane u određene struje. Neophodno je imati konkretnu ideju o onom što se zbiva u svijetu. Sada ću nastaviti s onim što bi se moglo nazvati

simptomatičkim metodom. Moramo pogledati u stvari svakakve prirode da bi dobili kompletnu sliku koja bi nas vodila korak bliže temeljnim istinama. Još jednom u vezi svega ovog moram naglasiti: Možete imati stajalište, a svako stajalište se može razumjeti; ali onda morate biti svjesni da je ovo ili ono stajalište ono što ste izabrali; onda ne možete formirati prosudbu kao da je vaše stajalište više.

Nedavno sam se često morao pitati što bi mogao biti izvor određenih prosudbi koje se stalno pojavljuju. Kada sam počinjao ova predavanja kazao sam vam kako je za mene bilo bolno u određenom smjeru sretati se samo sa neprijateljskim ili barem nerazumljivim prosudbama, i rekao sam da baš oni ljudi koji daju ovakve neprijateljske sa posebnim otklonom prosudbe su oni koji pripisuju sebi sposobnost da su objektivni. Nije potrebno daleko gledati za naći neprijateljske prosudbe na koje mislim. Moram naglasiti da mogu razumjeti svako stajalište; ali ne mogu razumjeti kada se za određene prosudbe koje su sve samo ne objektivne tvrdi na se nalaze na objektivnoj osnovi.

Na primjer, ako se izjavi da su diplomatski dokumenti koji su već poznati od krucijalne važnosti za odluku koga kriviti za izbijanje rata, tada tu ne može biti objektivnosti. Ali tu mogu biti sve moguće primjedbe na zaključke koji se iz njih izvlače. Neophodno je proučavati ove dokumente mnogo pažljivije nego što se to obično radi ako se želi dosegnuti prava prosudba. Mogu vam reći da sam pobliže proučavao sve Plave, Crvene i Bijele papire mnogo više od desetak puta i ipak još uvijek mogu opravdati bilo koji broj prosudbi bazirano na onom što su mi oni rekli. Kada bi samo bilo moguće ispravno koristiti stvarne činjenice! Sve u svemu, moram reći da me prosudbe koje sam čuo podsjećaju na duge diskusije koje završe s riječima: Nije važno, židov će biti spaljen! Bilo da su ljudi više ili manje inteligentni, glas koji je uvijek najglasniji kaže: Nije važno, nijemac će biti spaljen! I budući da se objektivni temelj za ovakve teške optužbe nikada ne može naći, jedino što možemo napraviti je prihvatiti da smo suočeni sa najvažnijim pitanjem: Zašto je tako da toliko mnogo ljudi formira prosudbe koje se mogu svesti na, ako ne doslovno onda iz općeg sadržaja, riječi: Nije važno, nijemac će biti spaljen?

Mnogi elementi putuju zajedno u ovoj prosudbi, posebno zato što je besmisleno izvući jedan ili drugi aspekt koji daje osnovu na kojoj je ta prosudba bazirana da govori sam za sebe. I ipak pitanje koje sam postavio je u najdubljem smislu riječi pitanje srca i pitanje duše. Svjestan sam svih primjedbi koje su se javile kada sam zbog izvjesne neophodnosti napisao pamflet Gedanken während der Zeit des Krieges (Misli u vrijeme rata), koji je bio namijenjen, kao što kaže u podnaslovu, za Nijemce i one koji ne vjeruju da ih moraju mrziti. Ja znam da on izražava misli — ne mislite da sam neskroman kad ovo kažem — koje će jednog dana, međutim dosta dalekog, biti prepoznate od strane povijesti kao misli koje treba uzeti u razmatranje. Ali isto tako znam da zbog unutarnjih duhovnih

razloga određene stvari neće biti moguće sve dok, barem u određenim stožerima, ne naraste osjećaj za ispravnost ovih misli. Oni koji ne žele biti uvjereni od strane unutarnje gravitacije ovakvih misli naći će se suočeni s lekcijama sa svih strana.

Jedna važna lekcija biti će podijeljena sa svijetom kada se proglas od ljudi kao što je Lloyd George počne ostvarivati. Moguće je isto tako da će biti potrebne mnoge druge lekcije. Određeni ljudi na periferiji će također biti suočeni s ovim lekcijama. Mnogo toga bi se moglo provesti drugačije kada samo ljudi ne bi dopuštali da budu ošamućeni prosudbama kakve sam upravo opisao. Ovo što vam govorim je stvarno istina. Mnoga će rješenja doći jer prosudbe dosegnute u nekim stožerima biti će gurane u upravo spominjanom smjeru. Kakvoj svrsi služi ako Englez podržava određenu osobnost kroz koju rade određeni utjecaji, i ako se taj Englez nađe osobno uvrijeđen kada se ta osobnost okarakterizira na objektivan način? Sama engleska kultura je dovela to da političko mišljenje može biti formirano na određeni način, i radi toga mnogo toga što služi određenoj svrsi može biti prikriveno iza tog mišljenja. Izvanredna situacija je to da za određene impulse koji potječu iz zapadne Europe političko mišljenje engleske kulture mora se gledati kao najmanje pogodan instrument.

Stvarno je tako da, u jednu ruku, postoji zadatak za koji je pozvan engleski narod da igra ulogu tijekom petog post atlantskog perioda, i ipak ova se svrha stalno osujećuje iz sasvim drugog smjera. I premda ima zaista divnih glasova u orkestru, kao što sam opisao prekjucher, ima također i mnogo drugih za čuti. Dajte da privučem vašu pažnju na neke opaske koje je napravio Lord Rosebery 1893, ne zato što su posebno važne već što su simptomatični izrazi nečeg što stvarno postoji. Lord Rosebery je rekao:

'Rečeno je da je naše carstvo dovoljno veliko i da mi posjedujemo dovoljno teritorija ... Mi moramo, međutim, ispitati ne samo što mi trebamo danas već također što ćemo trebati u budućnosti ... Ne smijemo zaboraviti da je dio naše dužnosti i naše naslijeđe da osiguramo da svijet nosi pečat našeg naroda i od ni jednog drugog ...'

Važno je znati da se ovakvi glasovi, također, pridružuju orkestru svijeta. Sam Lord Rosebery nije posebno važan u tom smjeru, ali način na koji govori u ovom tonu bio je dobar primjer onog što sam želio istaći. Važno je da pretenzije ove vrste trebaju zvoniti dalje, ne od naroda već od pojedinca koji je podupiran sa raznim prikrivenim grupama, pretenzija da cijeli svijet mora nositi pečat engleskog duha. To nije ništa drugo nego eho onog što se uvijek govorilo u nekim tajnim bratstvima riječima kao što su slijedeće: Latinski element je sada dekadentan; može biti prepušten sebi i neće nam više smetati. Peti post atlantski period pripada samo englesko govorećim narodima; oni moraju pretvoriti svijet u nešto što potiče od njih.

Čvrsta doktrina koja je došla u život u tajnim bratstvima mora se čuti kako odjekuje u riječima Lorda Rosebery-a; jer moramo učiti gledati na pravim mjestima. Što se događa izvana može prilično biti komedija. Ali mi moramo gledati kroz komediju a ne gledati to kao nešto što može svijetu donijeti blagoslov.

Ako netko brani stajalište Lorda Rosebery-a, nema potrebe ulaziti u raspravu s njim, jer rasprava je u tim slučajevima prilično nepotrebna. Niti je moguće kazati da nitko nema prava na ovakvo stajalište. Svatko ima pravo zauzeti Lord Rosebery-jevo stajalište. Ali on tada treba reći: Moj cilj je da napravim svijet Engleskom; a ne: ja se borim za slobodu i prava malih nacija. Ovo je ono što je bitno. Nije teško razumjeti Lorda Rosebery-a iz njegovog vlastitog stajališta. Ali netko tko ne dijeli to stajalište mora, umjesto toga, zauzeti drugo. Kao posljedica, nema dogovora između ova dva stajališta, i stvar mora biti uravnotežena vani sredstvima koje svijet ima na raspolaganju za ovakve stvari. Pod određenim okolnostima ovakva stajališta čak vode do izbijanja rata. Ovo je savršeno očito, jer bi inače bilo moguće tražiti da opozicija bude svojevrijem podčinjena jednom stajalištu. Ali ako ih njihova stajališta sprječavaju da to naprave, dolazi do sukoba. Dakle ja ovdje opisujem samo stajališta, jer se ne bavimo objektivnim prosudbama već jednostavno izborom između dvije mogućnosti.

Ja mogu, na primjer, vrlo dobro razumjeti stajalište francuskog ministra Hanotaux-a izraženo u njegovoj knjizi o Fachoda-i i dijeljenju Afrike. On kaže:

'Deset je godina otkako je posao završen; Francuska je obranila svoju poziciju između četiri svjetske sile. Ona je kod kuće u svim četvrtima svijeta. Francuski se govori, i uvijek će se govoriti, u Africi, Aziji, Americi i Oceaniji ... Sjemenje nadmoći je zasijano u svakom dijelu globusa. Ono će cvjetati pod zaštitom nebesa.'

Ovo stajalište, također, je savršeno razumljivo, ipak očito može biti sukoba sa drugim mogućim stajalištima.

Sada uzmimo u razmatranje drugu objektivnu točku. Bizmark nikada nije namjeravao slijediti politiku kolonijalizma. Njemačku je trebalo pridobiti na primjenu kolonijalne politike. Ona to nije imala sama po sebi ali je bila pobuđena na to na vrlo poseban način. Mogu ući u ovo kasnije. Bilo kako bilo, to svakako nije u suglasju s karakterom njemačkog naroda da dovodi do sukoba s obzirom na to. Fichte, u svojim čuvenim govorima njemačkoj naciji, naročito je rekao: Njemačka nikada neće raspravljati sa nacijom koja govori o slobodi na morima dok u stvari misli da namjerava braniti mora od svih koji se pojave. Iznad svega bilo je poznato u Francuskoj da tendencija nije suprotstaviti se cilju koji je izrazio Hanotaux već da se Francuskoj dade da na

miru traži svoj put kao kolonijalna nacija. U knjizi ministra Hanotaux-a nalazi se i slijedeće poglavlje:

‘To će biti stvar povijesti da odluči što je bila ideja vodilja Njemačke i njene vlade za vrijeme kompliciranih rasprava koje su pratile dijeljenje Afrike i zadnju etapu francuske kolonijalne politike. Može biti pretpostavljeno, za početak, da su Bismarck i njegovi političari gledali sa zadovoljstvom kako Francuska ulazi u udaljene i teške poduhvate koji će godinama unaprijed potpuno zaokupiti pažnju zemlje i vlade. Međutim, nije sigurno da će se ova kalkulacija pokazati dobrom na duge staze, jer ako bi Njemačka eventualno slijedila isti put, bilo bi prekasno, i pokušavala bi vratiti izgubljeno vrijeme. U ovoj zemlji, po vlastitom nahođenju,’

Primijetite da on govori ‘po vlastitom nahođenju’.

‘Prepuštene su kolonijalne inicijative drugima, i sada ne bi trebala biti iznenađena da su oni uzeli najbolje teritorije za sebe.’

Naravno ovo stajalište je sasvim razumljivo, ali ono također sadrži i priznanje da je Njemačka, po svom vlastitom nahođenju, prepustila najbolje teritorije kolonijalnoj politici Francuske.

Molim vas da ne temeljite nikakve prosudbe na detaljima koje vam dajem, jer dok ih ne spojim sve zajedno neće se pojaviti potpuna slika.

Sada se upitajmo kako je moguće protumačiti — kao što je često rađeno krajnje neodgovorno — bilo koju vezu između događaja 24 i 25 srpnja 1914 i onih u danima koji su slijedili. Ni ne znate koliko je to odveć neodgovorno tražiti jednostavan kontinuitet u ovim događajima, i tako vjerovati da je bez drugih poteškoća došlo do Svjetskog rata, ili da je moralo doći, kao rezultat austrijskog ultimatumu Srbiji. Tu ima mnogo više od toga; mnoge velike stvari su bile pripremane desetljećima.

Neophodno je razviti čulo sa sve stvari koje su se dogodile, i obratiti pažnju na njih. Želio bih savjetovati onoj gospodi koja jednostavno rade prosudbe o mnogim knjigama, kao u primjeru što sam ga dao, da čitaju, ne na način kako se to često danas radi već na način da opažaju što je tu na djelu. Da bi to napravili, kao što vjerojatno znate, posebna pažnja mora biti posvećena mnogim stvarima. Za sada me nije briga što sam otvoren prema optužbama da dajem svakakve izjave koje nije lako dokazati. Ali mogu prilično dobro dokazati sve ove stvari.

Pročitajte izvještaje o raspravama koje su bile u srpnju 1914 i primijetite kako su se odvijale. U stvarnom životu i ljudski izražaji doprinose aktualnim riječima. U slučaju političara njihovi izrazi i geste više od njihovih riječi ponekad nam kažu što su mislili; zaista njihove riječi služe samo da prikriju ono što se stvarno

priopćava. Nadalje, izvješća su često točnija ako se gledaju ove stvari nego što su to s obzirom na riječi.

Dakle dopustite da pitam: Zašto osobnost kao što je Sasonov tako očito igra dvije uloge tijekom svih pregovaranja? Tijekom pregovora s predstavnicima Centralnih sila igra ulogu iznimno potresene osobe koja upotrebljava svu svoju snagu da sve to drži u sebi zato da ostane smiren, tako da ostavlja dojam onog tko je na kušnji. Zašto igra ulogu u kojoj očigledno ne sluša i govori samo ono što je unaprijed pripremljeno, što nikada ne daje odgovor na pitanje koje je stvarno pitano?

Zašto igra ovu ulogu u pregovorima s predstavnicima koje je poslala Austrija, i zašto se pojavljuje potpuno različito kada pregovara s predstavnicima Antante? Zašto ih sluša? Zašto nalazimo, u izvješćima o onom što je rečeno, rečenice koje su očito prvo izgovorene od predstavnika Antante? Samo usporedite to dvoje! Zašto sluša predstavnike Antante, a zašto zna unaprijed što će reći kada razgovara s predstavnicima Austrije? Sa ovim potonjim ponekad bi otišao i predaleko. Tijekom posjeta 24 srpnja je kazao nakon što je austrijski ambasador rekao samo nekoliko uvodnih riječi: Nema potrebe da mi to sve govorite; Znam što ćete reći! Bio je zbunjen s onim što je ambasador želio reći jer je njegov odgovor već bio pripremljen. I zašto je u ovom govoru tako jako naglasio da Austrija nema pravo ni s jedne pozicije zahtijevati raspuštanje Narodne Odbrane — koja, naravno, nastavlja ranije napore Omladine? Samo mislite na ovo pitanje! Često je neophodno postaviti negativno pitanje.

Drugi primjer: Krivnja za rat je postavljena na vrata njemačke vlade. Protiv toga, može se postaviti pitanje: Što bi se dogodilo da je njemačka vlada željela da se dogodi, naime lokalizacija rata između Austrije i Srbije? Jer čak i dijete bi moglo reći slijedeći pregovore da je bio cilj njemačke vlade lokalizirati rat između Austrije i Srbije, i da ne dozvole da se proširi izvan sukoba Austrije i Srbije. Dakle možemo pitati: Što bi se bilo dogodilo da su se događaji odvijali kako je njemačka vlada željela? Svi trebamo savjesno odgovoriti na ovo pitanje.

Ima još jedno pitanje koje iziskuje savjestan odgovor. U cilju lokalizacije rata, jedna stvar je bila neophodna: Rusija je trebala ostati mirna; trebala se suzdržati od miješanja. Da se Rusija nije umiješala, rat je mogao biti lokaliziran. Naravno, druge prinude su ulazile u ovo iz drugih smjerova, ali ove prinude nemaju ništa s voljom ljudskih bića ili s pitanjem raspodjele krivnje. Zašto, u raspravama između Sir Edwarda Grey-a i svih ostalih, nikada se nije pojavilo pitanje lokalizacije, barem ne ozbiljno? Zašto, umjesto toga, čak i rano kao što je 23 srpnja, pojavljuje se točka gledišta: Rusija mora biti zadovoljena? Nikada nismo čuli stajalište da bi Austrija mogla biti ostavljena nasamo sa Srbijom; uvijek čujemo kako se od Rusije ne može očekivati da ostavi Srbiju samu. Stajalište o lokalizaciji nije se razmatralo, čak i kada je Austrija dala

obećanje da neće napasti teritorijalni integritet Srbije. Da li je moguće reći da se ovom nije vjerovalo? Čak i tada su mogli čekati! To se već bilo dogodilo prije — samo promislite na ranije događaje — zemlje su bile ostavljene sa svojim nesuglasticama, a poslije bi bila sazvana konferencija. Zašto je to odmah postalo takav problem o kojem Sir Edward Grey govori i nastavlja ga definirati kao ruski problem? Ovo je isto pitanje koje mora biti odgovoreno za onog tko proučava ovo savjesno.

Ovo nas sada dovodi do važnog pitanja o odnosima između Centralne Europe, Engleske, Amerike, i tako dalje — drugim riječima do svega što je povezano s riječima Lorda Rosebery-a, svega što proizlazi iz njih a također i svega što je skriveno iza njih. Opet dolazimo do straha koji nacije imaju jedna od druge, što sam jučer opisao.

Danas sve potpuno objasniti bilo bi ići predaleko; ali svakako moram ići u to prije nego dovedemo raspravu do kulminacije koju treba postići. Dopustite da samo napomenem da su se određene stvari dogodile i jedini smisleni zaključak koji će se kasnije pokazati kao ispravan, naime da iza onih koji su bili, na određeni način, lutke stala je u Engleskoj moćna i utjecajna grupa ljudi koja je uporno gurala stvari prema ratu s Njemačkom i kroz koju je popločan put prema svjetskom ratu koji je uvijek bio predviđen. Jer naravno put mora biti popločan da se dogodi ono što se namjerava. Tako se pojavilo u umovima brojnih ljudi u Centralnoj Europi, posebno u Njemačkoj, čvrsto uvjerenje koje je bilo povezano s jakim strahom, da bi rat u kojem bi se sukobile Njemačka i Engleska bio započet u pogodnom momentu od strane određene grupe u Engleskoj. Ovo nema nikakve veze s istrajnošću za početak rata s Engleskom po svaku cijenu. S njemačkog stajališta ova istrajnost bi bila krajnji nonsens. Ipak je bio slučaj da čak i oni koji stvari prepoznaju površno, kao rezultat raznih događaja, vide prijetnju od izbijanja rata.

Dopustite da privučem vašu pažnju na drugu stvar koja je važna za formiranje prosudbe: Sve do 1908, ili čak 1909, postojali su u Engleskoj široki krugovi prilično bliski kralju Edwardu VII, koji su smatrali da je nemoguće da se Rusiji ikada dopusti pristup Konstantinopolu ili da uživa slobodan prolaz kroz Dardanele onako kako želi. Ali onda je došlo do događaja koji je mnogo toga promijenio u roku od samo par mjeseci. Dvoje ljudi su međusobno razgovarali od kojih je jedan odlično razumio interpretaciju znakova. Ovo je bio pokušaj dobivanja austrijskog pristanka za slobodan ruski prolaz kroz Dardanele u kompenzaciju za pripojenje Bosne i Hercegovine. To je bio ruski cilj, i Izvoliski, koji je inteligentan čovjek ali je mislio da je čak i inteligentniji nego što stvarno je, je stvarno vjerovao u to vrijeme da ima u rukama austrijski ugovor na ovaj ruski zahtjev, usprkos engleskim nastojanjima u suprotnom smjeru. Ali to nije bio slučaj, pa je trebalo uzeti drugi smjer.

Ovo je bio jedan od važnih događaja. Bilo ih je još mnogo. Sve što se događalo proteklih godina puno je obmana, a mnoge od njih se mogu naći na periferiji. Ne može se pobjeći od činjenica. I kada ste se pošteno i korektno borili s raznim papirima, koji naravno samo opisuju zadnje faze tragedije, kada ste ih proučavali, kao što sam ja, dvanaest, petnaest ili čak dvadeset puta, nemoguće je ne shvatiti koliko je moćna grupa koja je, kao predstraža moćnih impulsa, stajala iza isturenih lutaka. Ovi potonji su, naravno, savršeno poštenu ljudi, pa ipak su lutke, i sada će nestati u mraku tako da Europa može početi uvjeravati sebe što još mora doći.

Ipak, dosegnuta je situacija u Centralnoj Europi koja je izbacila pitanje: Da li će biti moguće da dovoljno poštenih ljudi kroz selekciju izađe u prvi plan da bi nadjačali tu moćnu grupu, ili ne? Također, bilo je ljudi koji su bili zabrinuti jer su predvidjeli da će doći do koalicije između Rusije, Francuske i Engleske ako dođe do izbijanja rata. Zbilja se pitam postoji li potreba za iznenađenjem da su ovi ljudi zabrinuti. Ima mnogo toga zbog čega bi netko mogao biti iznenađen, ali ova stvar zaista nije iznenađenje. Ova mudra gospoda koja su proučila sve službene papire mogli su, čini mi se, barem otkriti nešto što je čak otkriveno od strane autora onog slavljelog članka koji je bio nagrađen od strane Sveučilišta u Bernu, naime, da za englesku stranu rat postaje apsolutno neizbježan kada se naruši Belgijska neutralnost. Apsolutno sve ukazuje na činjenicu da nije postojao razlog koji je mogao biti iskreno prezentiran engleskom narodu. Jer razlozi koji su postojali nisu smjeli biti spomenuti ni u kojem smislu! Da je bilo koji engleski ministar prezentirao Parlamentu stvarne razloge, njega bi poništilo javno mnijenje. Zato je Sir Edward Grey, na primjer, morao davati takve čudne govore.

Lako je i razumno pretpostavljati da engleski narod nije želio rat. Zaista to teško da treba reći, jer to je očito i svi to znaju. Nitko tko ukazuje na prave činjenice ne može reći da je engleski narod želio ovakav rat. Upravo suprotno, bilo tko tko bi objavio stvarne razloge bio bi poništen od javnog mnijenja. Bilo je potrebno nešto sasvim različito — razlog koji engleski ljudi mogu prihvatiti, i to je bila povreda belgijske neutralnosti. Ali prvo mora do toga doći. To je stvarno istina da je Sir Edward Grey mogao to spriječiti sa jednom rečenicom. Povijest će jednog dana pokazati da neutralnost Belgije nikada ne bi bila povrijeđena da je Sir Edward Grey napravio deklaraciju koju je za njega bilo prilično jednostavno napraviti, da je bio u poziciji slijediti vlastite sklonosti. Ali pošto nije bio u mogućnosti slijediti vlastitu sklonost već se morao pokoriti impulsima koji su došli s druge strane, morao je napraviti deklaraciju koja je učinila da belgijska neutralnost bude narušena. Georg Brandes je ukazao na ovo. Ovim činom Engleskoj je prezentiran vjerodostojan razlog. To je bio cijeli smisao vježbe: predstaviti Engleskoj vjerodostojan razlog! Za ljude koji su uključeni, ništa ne bi bilo neugodnije od ne-povrede belgijskog teritorija! Ovo se naravno ne odnosi na ljude, niti na većinu u Parlamentu, ali — dobro! —

parlamenti su parlamenti!

Sve ovo bilo je pripremano dugo vremena, i ipak je ponešto i procurilo. Bili su neki ljudi koji su imali zaista izvanredna iskustva; na primjer u travnju 1914 nijemac je imao raspravu u Engleskoj u kojoj je dobio neke čudne informacije. O ovom ću ponovno govoriti u vezi s nečim drugim. S obzirom na sve što se sprema razumljivo je da su neki ljudi govorili: Moramo biti spremni pronaći što je to najgore što za Njemačku može doći iz Engleske.

Prirodno da su ti ljudi počeli raspravljati ove stvari u njemačkoj javnosti, posebno nakon početka novog stoljeća. Sada ću citirati jednog od tih glasova. Morati ćete mi oprostiti za citiranje baš ovog glasa, ali ovih dana mora se tražiti oprost za toliko stvari jer toliko toga je posebnog o čemu se bruje u svijetu da netko mora dosta često govoriti paradoksalno da bi se izrazila istina. Želim vam pročitati pasus iz knjige koja je napisana 1911 i otada je postala dobro poznata. Raspravlja o tome s kakvim se prijetnjama Njemačka mora suočiti iz Engleske:

‘Pa ipak, Engleska politika je mogla ići drugim smjerom tako da se, umjesto rata, mogao naći dogovor s Njemačkom. Takvo rješenje bi sigurno bilo bolje za nas.’

Ove riječi se pojavljuju u dobro poznatoj knjizi od Bernhardi-a, Njemačka i slijedeći rat. Poznato vam je da je, zajedno s Treitschke-om, Bernhardi postigao određenu slavu u inozemstvu. Manje je poznat u Njemačkoj, ali vani jest. Pročitati ću vam drugi pasus iz njegove knjige:

‘Povećanje moći teritorijalnim osvajanjem u samoj Europi za Njemačku vjerojatno ne dolazi u obzir pod sadašnjim okolnostima. Istočne teritorije izgubljene od Rusije mogu se povratiti jedino kao posljedica obimnog rata koji bi morala dobiti; a čak i tada stalno bi bilo razloga za daljnje ratove.’

Drugim riječima autor smatra daje traženje teritorijalnih dobitaka od Rusije najmanje poželjno od svih mogućih smjerova djelovanja!

‘Čak i da dobije ono što je nekada bila južna Pruska, koja je pomiješana s Pruskom kada je Poljska bila drugi put podijeljena, to bi bilo visoko sumnjiva vježba na račun poljske populacije.’

Ovo je citirano iz knjige napisane 1911 koja izjavljuje da između svih stvari koje bi Njemačka trebala napraviti treba biti i čvrsto određenje da ne započne ni jedan teritorijalni rat u Europi. Ovaj pasus je iz knjige od Bernhardi-a, i za ljude na periferiji koji govore o njemu bilo bi mnogo pametnije kada bi gledali bez predrasuda na ono što knjiga u stvari govori i, iznad svega, pokušali otkriti kontekst u kojem je nešto kazano. Premda je mnogo toga nezgrapno izraženo u

ovoj knjizi, bliži pogled na nju u najmanju ruku bi otkrio da bi bilo mnogo pametnije uzimati stvari kakve jesu, radije nego na način kako se stvari uzimaju danas.

Karma neistine - 5. dio

KARMA NEISTINE 5/13

Dornach, 16 prosinca 1916

Kada mi ne bi bili društvo kojeg je zadatak promatrati sve stvari s točke gledišta dubljeg znanja, zaista dubokog duhovnog znanja, ja bih očito sada iznosio rasprave kakve smo imali i koje su bile zahtijevane sa raznih strana. Ako bi bila stvar bilo čega drugog osim dubljeg znanja, tada bi rasprave naravno trebale biti obustavljene sve dok ne dođe vrijeme kao rezultat važnih događaja.

To je, vjerujem, neupitno da svaka duša koja je ozbiljno i pošteno zabrinuta za dobrobit čovječanstva iščekuje sa gnjevnim uzdahom što će proizaći iz slijedećih nekoliko dana. Činjenice će pokazati da li su određeni izvori iz onog što smo nazivali periferija, sposobni za dovoljnu osjetljivost. Ako nisu, tada će od cijelog čovječanstva — i u budućnosti, također — biti očekivano da vjeruju da se netko bori za mir okrećući glavu dolje i izuzimajući mogućnost relativno ranog postizanja mira.

Ako stvari idu u smjeru kakvom pretpostavljaju razni glasovi iz tiska — premda ni jedan ozbiljan promatrač više ne bi to uzimao kao pretpostavku — tada nitko ne bi bio obvezan čak ni pretvarati se više da vjeruje da ima i jedno zrno iskrenosti u svim onim recitalima koji proklamiraju mir ili čak prava nacija. U skoroj budućnosti svijet će imati mogućnost odlučiti sa punom svjesnošću da li da vidi ove recitale volje za mirom kao pogrešne i neistinite i ipak ih nastavi smatrati značajnima, ili da se okrene istini.

Mi, međutim, stojimo na temeljima dubljeg znanja, tako da nema potrebe da prekidamo naša promatranja. Mi tragamo za istinom, i istina se mora naći po svaku cijenu. Jer istina nikada ne može biti štetna ili raditi štetno.

Danas imam namjeru da stavim pred vaše duše određene stvari koje nam daju mogućnost da napravimo naše prosudbe opravdanim u više smjerova. Ni na koji način ne želim utjecati na bilo čije stajalište, niti na prosudbu; jer smo zaokupljeni gledanjem činjenica fizičkog plana, kao i činjenica i impulsa duhovnog svijeta, smirenim pogledom. Prije nekog vremena sam kazao da pitanje neophodnosti u svjetskim događajima mora biti proučavano, čak i u licu najbolnijih događaja. Ali antropozofija nas nikad neće napraviti fatalistima, u smislu da govorimo o neophodnostima kao o sudbini koju moramo napustiti. Opravdano je postaviti pitanje: Da li su se ovi bolni događaji morali dogoditi? Ali iako se osjećamo obvezni odgovoriti potvrdno, ipak nije u pitanju da uronimo u

ove neophodnosti na fatalistički način. Volio bi početi ilustrirati ono što mislim s usporedbom.

Pretpostavimo da dvije osobe raspravljaju kolika će dogodine biti žetva na određenom području. Prvi kaže: Žetva će zavisiti od uvjeta postavljenih od prirode. On nabraja sve uvjete — vrijeme, i sve druge uvjete koje su manje ili više nezavisni od volje čovjeka. Drugi, međutim, može primijetiti: Vi ste u pravu, sve to postoji; ali ono što bi mi trebali gledati kao praktično pitanje je kakav doprinos mi sami možemo dati. Dakle to je mnogo manje pitanje vremena i drugih uvjeta na koje ne mogu utjecati; moja osnovna briga je, tada, da želim odigrati svoju ulogu u slijedećoj žetvi, tako da na mojem djelu zemlje ja ću posijati najkvalitetnije sjeme što ga mogu naći. Kakvi god ostali faktori mogu biti, moja je dužnost posijati najbolje moguće sjeme, i učiniti ću sve da tako bude. Prvi čovjek može biti fatalist; drugi ne mora poricati razloge fatalizma prvog, ali on će napraviti sve što može da posije najbolje sjeme. Na isti način, za svaku osobu koja želi biti obazriva u ovim pitanjima to je stvar, iznad svega, nalaženja načina kako posijati najbolje sjeme.

Naravno, za duhovni razvoj čovječanstva izraz 'posijati odgovarajuće sjeme' znači nešto mnogo kompliciranije nego što je to slučaj u usporedbi koju sam naveo. To ne znači primjenu nekoliko apstraktnih principa. Znači uzeti zahtjeve evolucije čovječanstva i ispravno prepoznati što je potrebno u ovom trenutku za tu evoluciju. Jer kakvo god vrijeme slijedeće godine bilo i kakve god se pojavile smetnje ili nepoželjne okolnosti, ako druga osoba ne posije dobro sjeme žetva će sigurno biti loša! Dakle najvažnije je prepoznati da sada spas razvoja čovječanstva zahtijeva određene uvjete kojima se, u ovom trenutku, daleko najveći dio čovječanstva opire. To su uvjeti koji moraju biti uključeni u ljudski razvoj tako da razvoj u budućnosti bude uspješan i zdrav. I također mora biti shvaćeno da se čovjek sada nalazi u fazi razvoja u kojoj, unutar određenih granica, sam mora savladavati svoje pogreške.

U ranijim vremenima to nije bio slučaj. Prije petog post-atlantskog perioda, prije nego je barem veliki dio zemaljskog čovječanstva došao do punog ispunjenja svoje slobode, božanske duhovne snage su intervenirale u zemaljskom razvoju, i moguće je jasno opaziti da su ovu intervenciju božanskih duhovnih snaga ljudska bića osjetila. Danas, ono što je bitno je pokazati čovječanstvu kako je moguće doći do određenog uvida i, iznad svega, kako oblikovati zdravu prosudbu koja se podudara sa uvjetima koje zahtijeva čovjekov razvoj. Činjenica da postoji otpor ovoj prosudbi je jedan od najdubljih uzroka sadašnjih bolnih događaja.

Drugo pitanje koje ćemo morati razmotriti u slijedećih par dana je zašto se ljudska bića nisu okrenula više duhovnim stremljenjima prije jednog stoljeća. Jer da jesu do današnjih bolnih događaja sigurno ne bi došlo. Ostavimo ovo da

malo stoji i vratimo se na ovo sutra ili prekosutra. Iznad svega, držimo se spoznaje da je do bolnih događaja došlo uglavnom kao rezultat ovog poricanja čovjekove veze s duhovnim svijetom. Sadašnji događaji mogu se prema tome opisati kao karma materijalizma. Ali ovu frazu 'karma materijalizma' ne smije se uzeti kao praznu frazu; treba je razumjeti na pravi način.

Uvidi koji su duboko neophodni izranjaju samo sporadično za vrijeme godina naših života — zadnja desetljeća devetnaestog i prva desetljeća dvadesetog stoljeća. Zasigurno neki uvidi — a mnogo zavisu od uvida — su se oblikovali unutar čovječanstva. Nadalje, bio je pokušaj da ih se oblikuje na takav način da bi značajan broj ljudi mogao biti uključen. Ali, za sada, iz razloga koje ćemo spomenuti kasnije, ljudi se strašno opisu bilo kojoj vrsti višeg, duhovno utemeljenog uvida.

Sada želim spomenuti knjigu koja se pojavila prije dosta godina. Možete naravno reći: Mnoge knjige su objavljene, pa zašto je ova tako značajna? U većini slučajeva, knjiga može samo dati ljudima neke teoretske instrukcije, i spas svijeta zasigurno neće zavisiti od toga da li su pročitane ili ne. Dopustite mi da kažem da je ulog viši nego što se možda očekuje ako su neke ideje i uvidi rasprostranjeni. Pogledajte još jednom u svoju dušu na ono što sam vam govorio za vrijeme dva ili tri zadnja predavanja i moći ćete reći ta je to tako.

Knjiga na koju mislim objavljena je u Americi i autor je Brooks Adams. Kada se pojavila prije toliko godina izgledalo mi je kao da je to jedna od najvažnijih manifestacija novog ljudskog uvida. Čak iako je način na koji je predstavljena svijetu bio pokvaren činjenicom da je uključivala predgovor bivšeg predsjednika Roosevelta, jednog od najvećih frazera današnjice, usprkos tome ideje u ovoj knjizi od Brooks Adamsa mogu donijeti prosvjetljenje u najširem smislu za svijet. Drugi faktor koji treba uzeti u obzir u vezi europskog kulturalnog života je to da je njemački prijevod ove knjige došao od izdavača za kojeg je poznato da služi sasvim određene duhovne struje, struje koje su sasvim izvjesno neprijateljske i štetne, na primjer za naš antropozofski pokret. To nije ono što je bitno, međutim. Ono što je uvijek bitno je imati osjećaj za činjenicu da je značajno ako su ideje predstavljene svijetu pod odgovarajućom zastavom ovakve vrste. Dosta je različito ako je knjiga objavljena od, recimo, Cotta'sche Verlag, različite izdavačke kuće koja jednostavno izdaje knjige ili, kao u slučaju ove knjige, od izdavača koji objavljuje knjige koje služe svrsi određenog društva. Postoji velika razlika između bavljenja jednostavno literaturom i bavljenja određenim nedvosmislenim impulsima!

Što je u toj knjizi od Brooks Adamsa? Dopustite prvo da otvorim glavne ideje koje nosi, moram reći, prilično općenito i apstraktno na veoma amaterski način za sada njihov značaj može biti prepoznat jedino u Americi. Ipak je važno znati da ptica kao što je ova poleti iz određene točke. Brooks Adams kaže efektno: Ima na svijetu raznih nacija koje su se razvijale sporo kroz duga razdoblja. U

razvoju ovih ljudi moguće je pronaći i uspone i padove: oni se rode, prolaze kroz djetinjstvo, mladost, zrelost i starost, i onda nestanu.

Ovo nije, za početak, duboka istina već samo okvir. Međutim, ono što Brooks Adams kasnije razvija u vezi evolucije ovih naroda na način razvojnih zakonitosti svakako ima neko značenje. Može se promatrati, on kaže, da u periodu svoje mladosti ovi narodi neminovno razviju dvije tendencije koje spadaju zajedno. Da bi ispravno ušli u ovakve ideje kao što su ove od Brooks Adama moramo, naravno, praviti striktnu razliku između naroda kao takvog i individualnih ljudskih bića; niti smijemo miješati koncept države s konceptom naroda. Dakle, Brooks Adams pripisuje određene karakteristike određenom periodu razvoja naroda i također smatra da one pripadaju zajedno. Prema njemu neki narodi, u periodu svoje mladosti, imaju sposobnost imaginacije, što je sposobnost formiranja mentalnih slika koje su, uglavnom, povučene iznutra. Oni duguju svoje porijeklo produktivnoj imaginaciji a ne razmatranjima kao što su ona koje danas zovemo znanost; one su izvučene iz kreativne unutarnje snage ljudskog bića. Ova karakteristika kreativne imaginacije je, prema Brooks Adamsu, neophodno povezana s drugom: ovi narodi su ratoborni. Dvije karakteristike, kreativna imaginacija i ratoborna narav su neodvojivo povezane u ovim narodima. Brooks Adams smatra ovo za prirodni zakon u duhovnom životu ovih naroda. Narodi koji su oboje imaginativni i ratoborni su, takoreći, poseban tip.

Kao suprotnost ovim narodima koji pripadaju imaginativnom i ratobornom tipu su, kaže Brooks Adams, narodi koji pripadaju drugom tipu. Ovdje, kreativna imaginacija nije više dominantna, jer se ona razvila u nešto što možemo nazvati trezveno znanstveno mišljenje. Narodi koji posjeduju ovu karakteristiku trezvenog znanstvenog razmišljanja nisu ratoborni po prirodi; oni su industrijski i trgovački. Ove dvije karakteristike — govorimo o narodima, ne pojedincima — pripadaju zajedno: znanstvena i trgovačka (jer industrijska je jednostavno osnova za trgovačku). Prema tome, postoje narodi koji su znanstveni i trgovački, i narodi koji su imaginativni i ratoborni.

Za sada ne želim kritizirati ove ideje već samo spomenuti što samo mišljenje nameće, premda u prilično diletantskoj maniri, koje se prije više godina zalepršalo, takoreći, od američkog tla: Pazite da ne povjerujete da se cijelo čovječanstvo može mjeriti sa istim kriterijima! Nemojte misliti da se isti ideali mogu postaviti za sve nacije! Opazite da se u razmatranje može uzeti samo ono što ima osnovu u evoluciji, što znači da ne možete očekivati od naroda kao što su Slaveni, čiji karakter je imaginativan, da ne budu ratoborni! Oni od vas koji pažljivo čitaju Brooks Adamsovu knjigu, molim primijetite posebno ovaj zadnji primjer. Prosudbe moraju biti utemeljene, ne na vanjskoj pojavnosti već na unutarnjim vrijednostima, unutarnjim sklonostima.

Ova knjiga je površna makar samo iz razloga da takvo znanje, ako se uopće izražava, mora biti izraženo samo na osnovu duhovnog uvida. Toliko dugo dok postoji nedostatak duhovnih uvida, sudovi o evoluciji čovječanstva — na koju naravno utječu duhovne snahe — ne mogu biti nego jednostrani. Iznad svega, velika istina je zanemarena: Na fizičkom planu nalazimo se unutar iluzije kako u vezi događaja kao i u vezi volje ljudskih bića. Čim se iluziju uzima, ne kao iluziju već kao stvarnost, moramo upasti u grešku. I čim ne pridajemo propisnu pažnju razvoju unutar iluzije i onom na što liči razvoj unutar iluzije, mi već tretiramo iluziju kao stvarnost.

Kada ne bi bilo besmisleno bilo bi veoma lijepo, na primjer, živjeti u sezoni stalnog proljeća, u okruženju cvatnje, nicanja, pupanja života. Zašto kreatori univerzuma nisu uredili stvari tako da imamo ničući, cvjetajući život zauvijek? Zašto predivni tulipani, ljiljani i ruže moraju venuti i raspasti se? Odgovor je prilično jednostavan: moraju venuti i truliti tako da mogu opet cvjetati! I sve dok stojimo na fizičkom planu mora nam biti jasno da jedno ne može biti bez drugog — zaista, da je jedno tu u svrhu drugog; i postoji duboka istina u onom što kaže Goethe da je priroda stvorila smrt da bi imala tako mnogo života. Pošto je fizički svijet iluzija nema balansa sve dok smo u fizičkom svijetu; ravnoteža može doći jedino u smislu ako se možemo izdići iz fizičkog u duhovni svijet. Međutim, ova ravnoteža je različita od one ravnoteže koju očekujemo tako dugo dok držimo da je fizički svijet realnost. Prema tome neophodno je da spoznamo zakone iluzije, i da naučimo da se unutar iluzije nikada ne može naći ravnoteža, bilo od strane čovjeka ili drugog bića, ako iluzija nije protkana s nečim što leži izvan iluzije a unutar duhovne realnosti.

Dakle, iznad svega, uvijek je važno spoznati iluziju kao iluziju, doći do razumijevanja što znači da nicanje i pupanje mora biti praćeno s truljenjem. U slučaju prirode to je lako priznati, jer vidimo ispred očiju činjenice koje trebamo prepoznati. Bilo bi lako svakom objasniti da će u ljeto i jesen 1917 sazrijeti plodovi koji su zasijani u vrijeme sjetve prethodne godine. Ako je zasijano loše sjeme, tada će naravno loši plodovi biti požnjeveni. Dakle mi ćemo težiti obraćanju pažnje na kvalitetu sjemena i nećemo tako lako dopustiti da budemo obmanuti od iluzije, kao u drugim područjima ljudskog života gdje su stvari više opskurne.

Netko tko ukazuje na sličan način, u vezi s životom nacija, o efektu loše sjetve na kvalitetu sazrijevanje plodova, odmah se susreće s predrasudama. Ove mogu, na primjer, biti izražene na način: mogu nekome sugerirati da ne smije biti iznenađen s lošom žetvom jer mu je sjeme kada je posijano bilo loše, on može onda uzvratiti da je to njegovo sjeme i da vrijeđam njegove osjećaje kada tako govorim. Ali ja nemam namjeru vrijeđati njegove osjećaje, jer loša kvaliteta njegovog sjemena ne mora uopće biti njegova greška. To nije pitanje vrijeđanja nečijih osjećaja već prije izjava objektivne činjenice. To za mene nije

stvar prosudbe veze između njega i njegovog sjemena kukuruza; to je njegova stvar i prepuštam mu je potpuno. Ali da bi znali objektivne činjenice neophodno je vrlo pomno istražiti sjeme kukuruza i suočiti se s onim na čemu počivaju događaji.

Ako, radeći tako, možemo imati odgovarajuću objektivnost, to bi mogla biti i dobrobit za onog tko sije. Zaista, dobrobit bi mogla biti značajna ako mu uspijemo pojasniti vezu između žetve i sjetve. Ono što vam želim pojasniti je važnost postavljanja misli u pravom smjeru, i traženja u pravom smjeru.

Poslije ove predigre, sada se želim vratiti malo u povijest. Razlozi za ovo uskoro će postati jasni. Već sam privlačio vašu pažnju tijekom predavanja ovdje na kralja Engleske koji je igrao važnu ulogu za Englesku u oblasti iluzije, u vezi s religijskim razvojem: Henrik VIII. Kao što znate, bio je dosta dobar u rješavanju sebe od žena, kojih je imao podosta. Također je imao — dobro — možemo reći, odvažnosti za prekid s Papom koji nije želio razriješiti jedan od njegovih brakova. Ovo odbijanje Pape dalo je Henriku VIII hrabrost da donese novu religiju za cijelu Englesku, pošto je zavisila od njega. Pričali smo o ovome u jednoj drugoj prigodi.

Tijekom vladavine Henrika VIII živio je veliki i eminentni Thomas More. On je bio čovjek uzvišene duhovnosti, zaista duhovnosti jednake, na primjer, onoj još jednog velikog čovjeka, Pico della Mirandola, kao i drugih eminentnih osoba tog doba. Thomas More je bio prosvijetljen duh, čak iako, unatoč svom prosvijetljenom uvidu, on postaje Henriku VIII Lord Chancellor i nije prezirao samog Henrika. Uskoro ću vam dokazati da nije prezirao Henrika VIII. On je bio duh čiji prosvijetljeni instinkt mu je omogućio da prihvati iluziju kao iluziju. Ipak, kao i Pico della Mirandola, on je bio također i pobožan čovjek. Nije bio pobožan u maniru Henrika VIII, niti u maniru Pape; on je bio iskren, ozbiljan pobožni čovjek i za njegove točke gledišta odbijao je impulse i pokušaje reformacije koji su već bili počeli treperiti u njegovo vrijeme.

U određenom smislu Thomas More je bio vjerni sin katoličke crkve; i premda bi mu Henrik VIII, čiji Lord Chancellor je već bio, odavao sve počasti ako bi se složio s njegovim željama, ostao je nesklon da se okrene novoj religiji jednostavno zato što je Henrik želio uzeti novu ženu. Zbog toga nije samo bio lišen svoje pozicije, bio je osuđen na smrt, i zapis sudskog postupka koji je kulminirao s njegovom osudom je iznimno zanimljiv i veoma karakterističan za to vrijeme. Slaganje rečenice koja je osudila Thomasa More-a na smrt je prilično vrijedno pažnje.

Većina od vas zna, jer je odavno objavljeno u svjetovnim knjigama, da je u Slobodnom zidarstvu uspon kroz različite stupnjeve povezan sa određenim formulacijama što također uključuje i očekivanje smrti za one koji ne budu čuvali tajne određenog stupnja. Navodi se da pod određenim okolnostima

kandidat će morati umrijeti strašnom smrću; na primjer, u slučaju jednog od stupnjeva, njegovo tijelo će biti rasječeno i njegov pepeo razasut na četiri vjetra na zemlji. Ove stvari, koje sam upravo rekao, sada su subjekt brojnih svjetovnih spisa. Sada se osuda Thomasa More-a točno podudara sa formulacijom u pogledu na određeni stupanj Slobodnog zidarstva: trebao se prenijeti od života do smrti na najnehumaniji način. Ipak samo ovo nije bilo dovoljno. Njegovo tijelo je trebalo biti podijeljeno na onoliko dijelova koliko ima točaka na kompasu i dijelovi su trebali biti razasuti u svim tim smjerovima. Dio ove osude je zaista i izvršen na ovaj naročiti način.

Uzmite u obzir da se ovo dogodilo na početku petog post-atlantske perioda. Thomas More je bio rođen u drugoj polovini petnaestog stoljeća i umro u prvoj polovini šesnaestog stoljeća. Možemo se dobro upitati da li je sve što je napravio bilo odbijanje kralju priznati nadmoć — to jest, odbiti priznati da je engleska crkva nezavisna od Pape i upravljana od strane Kralja Engleske. Je li to zaista sve što je napravio?

Vratimo se sada najvažnijoj stvari koju je učinio, naime nešto što, čak i danas, može imati ogroman značaj za svakog tko na to ispravno gleda. Thomas More je napisao knjigu Utopija. O najboljem obliku države i novom otoku Utopija. Glavni dio ove knjige bavi se institucijama otoka Utopija, što znači 'nije mjesto', ili 'ne mjesto'. Ako knjigu uzmemo na način kako je namjeravao Thomas More, otkrijemo da mu Utopija znači mnogo više nego neko zamišljeno kopno u vanjskom fizičkom svijetu. Ne smijemo biti tako naivni, naravno, pa pretpostaviti naravno da je More napisao knjigu jednostavno kao izmišljenu priču. Thomas More se ne može ubrajati u Utopiste. On nije želio ljudima predstaviti neku imaginarnu priču; želio je reći mnogo više od toga, ukoliko je to bilo moguće u njegovom vremenu.

Glavni dio knjige bavi se Utopijom, ali također ima i vrlo detaljan uvod. Ovo nam objašnjava zašto je More napisao knjigu. Ima zanimljiv pasus kojim želim privući vašu pažnju, tako da vidite da nije prezirao Henrika VIII. Počinje ovako: 'Nedavno je bila prilično velika razlika u mišljenju između tog velikog stručnjaka u umjetnosti vladanja, Njegova nepobjedivog veličanstva, kralja Henrika osmog od Engleske, i njegove dostojanstvene visosti, princa Charlesa od Castile. Njegovo veličanstvo me poslalo u Flandriju da raspravim i sredim stvar.'

Dok je bio u Flandriji kao veleposlanik Henrika VIII, koga naziva prosvijetljenim i velikim kraljem, susreo je čovjeka kojeg gleda kao iznimno inteligentnog — duhovno, iznimno važnog. Pitao ga je: Pošto toliko znaš i procjenjuješ stvari tako ispravno, zašto ne ustupiš svoje uvide na raspolaganje nekom princu? Jer je More smatrao da većina ljudi u službi prinčeva nisu naročito nadahnuti, i da mnogo toga dobrog i povoljnog može proizaći za svijet ako se ovakvi nadahnuti ljudi stave u službu prinčeva. Ovaj sada odgovara: Bilo bi bez uspjeha, jer kada

bi izrazio svoje poglede unutar nekog ministarstva ili slično, ne bih druge napravio pametnijima; umjesto toga brzo bi me izbacili. Da bi naglasio da je ovaj čovjek, sa kojim se ne može složiti, stvarno postojao, Thomas More dodaje: Sreo sam ovog čovjeka u najraznolikijem društvu i on nam je rekao kako je jednom pokušao objasniti svoje poglede u jednom drugom društvu.

Ovo nije samo uvod u Utopiju; Thomas More misli nešto dalje. Imamo rijetku situaciju u kojoj Thomas More želi izraziti kritiku Engleske tog vremena, Engleske na prijelazu iz petnaestog u šesnaesto stoljeće; Lord Chancellor želi kritizirati Englesku. Ne treba reći da netko tko razmišlja kao Thomas More se neće upustiti u kritiku nečeg apstraktnog. Govoreći o Engleskoj on zna da engleski narod nije identičan sa onim što podrazumijeva engleska država. On ovo vrlo dobro zna i također zna da država nije nešto apstraktno već da se sastoji od osoba, i da engleski narod nije uključen u bilo koji kritikizam koji bi mogao biti izražen o djelovanju ovih osoba o kojima svi najvažniji aspekti države zavide. So Thomas More se hvata najbolje moguće startne pozicije za konkretnu raspravu, jer naravno nije konkretno, već više besmisleno, reći: Engleska je ovakva, Njemačka onakva, Italija kao i drugi — i tako dalje; tako reći je ne reći ništa.

Sada, unutar okvira većeg društva, More dovodi ovog inteligentnog, prosvijetljenog čovjeka u kontakt s nekim tko je izvrstan odvjetnik, nekim koga svijet smatra za 'izvrsnog odvjetnika', i tako ova dvojica — inteligentni čovjek i izvrstan odvjetnik pred očima svijeta — ulaze u diskusiju o engleskoj pravnoj znanosti. Engleskoj pravna znanost tada nije bila kakva je danas, ali nije važno: peti post-atlantski period je upravo počinjao. Inteligentni i prosvijetljeni čovjek misli da je iznimno glupo postupati protiv lopova na način kakav je smatran za primjeren u Engleskoj tada. Ovaj čovjek, koji je bio vidio Utopiju i kasnije je opisao, mislio je da cijeli način na koji su pljačke i ostale stvari razmatrane nije uopće bio pametan. Mislio je da se moraju istražiti dublji uzroci ovakvog ponašanja. Tako je došao do odbijanja svih pogleda tog vremena u vezi ljudske sklonosti lopovluku. Izvrstan odvjetnik, naravno, nije ga uopće mogao razumjeti. Sada malo promotrimo argumente inteligentnog čovjeka — ne one izvrsnog odvjetnika. On kaže:

'Dogodilo se da sam jednom ručao s Kardinalom kada je bio ondje izvjesni engleski odvjetnik. Zaboravio sam kako smo došli na temu, ali on je sa velikim entuzijazmom govorio o krutim mjerama koje su se poduzimale protiv lopova. "Vješamo ih posvuda," reče, "Vidio sam ih po dvadesetak na jednom gubilištu. I meni je to bilo čudno. Uzimajući u obzir koliko malo ih se uspije izvući, zašto se još uvijek mučimo s toliko pljačkaša?" "Što je tu čudno?" pitao sam — jer nikad nisam oklijevao slobodno govoriti ispred Kardinala.'

Sada čujmo govor inteligentnog čovjeka!

‘ “Ova metoda bavljenja sa lopovima je nepravedna i socijalno nepoželjna: Kao kazna to je previše strogo, a kao zastrašivanje je prilično neefikasno. Petty larceny nije toliko loš da zaslužuje smrtnu kaznu, a nijedna kazna na svijetu neće zaustaviti ljude da ne krađu, ako je to jedini način da dođu do hrane. U ovom smislu vi Englezi, kao većina drugih nacija, podsjećate me na nekompetentne učitelje, koji najradije šibaju svoje učenike kako bi ih podučili. Umjesto davanja ovih strašnih kazni, bilo bi mnogo učinkovitije omogućiti svakom neka sredstva za izdržavanje, tako da nitko nije pod zastrašujućom nuždom postati lopov pa onda leš.” “Za to već postoje odgovarajuće zakonske odredbe,” odgovara odvjetnik. “Ima mnogo zanata otvorenih za njih. Tu je uvijek rad na polju. Mogu uvijek zaraditi pošteno za život ako to žele, ali oni namjerno biraju kriminal.” “Ne možete tako izaći iz njega”, ja sam rekao.’

Ovo je inteligentan čovjek još jednom.

‘ “Ignorirajmo, iz razloga argumenta, slučaj onemogućenog vojnika, koji je izgubio ud u službi kralja i domovine, bilo kod kuće ili vani — možda u onoj bitci s kornvalskim pobunjenicima, ili možda tijekom borbi u Francuskoj, ne tako davno. Kada se vratio kući, nalazi da se nije u stanju baviti starim zanatom, i da je prestar da nauči novi. Ali kao što sam rekao, zaboravimo na njega, jer rat je samo sporadični fenomen. Ostanimo na stvarima koje se događaju svaki dan.

Dakle, najprije ima mnogo plemenitaša koji žive kao trutovi na račun tuđeg rada, drugim riječima, od svojih zakupaca, koje stalno izrabljuju povisujući im rente. To je njihova jedina ideja o praktičnoj ekonomiji — inače bi ih brzo upropastilo njihovo rasipništvo. Ali nisu zadovoljni s tim da sami budu besposleni, oni se okružuju ogromnim brojem jednako besposlenih pratitelja, koji nikada nisu naučili ni jednu metodu zarađivanja za život.

Kada njihov gospodar umre, ili se oni sami razbole, odmah dobiju korpu — jer ovi plemenitaši imaju mnogo više simpatija za besposlenost nego za bolest, i njihovi nasljednici često ne mogu priuštiti tako veliko osoblje.

Sada je otpušteni pratitelj pogodan za postati žestoko gladan, ako se ne koristi nasiljem. Jer što je alternativa? Može, naravno, lutati okolo dok mu se odjeća i tijelo ne iscrpe, i on bude samo hrpa krpa i rana. Ali u tom stanju ni jedan gospodin neće se udostojiti zaposliti ga, i nijedan farmer neće tako riskirati — za koga bi bilo manje vjerojatno da vjerno služi siromahu, znojeći se s krampom i motikom za bijednu plaću i jedva adekvatnu ishranu, od čovjeka koji je bio uzdignut u krug luksuza, šepurio se u vojnoj uniformi, gledajući odozgo na sve oko sebe?”

“Ali to je upravo tip osobe koji trebamo ohrabriti,” uzvratilo je odvjetnik. “U

doba rata bio je okosnica vojske, jednostavno zato jer ima više duha i samopouzdanja od običnog zanatlije ili radnika na farmi.”

“Možete tako reći,” odgovorio sam,

Sada inteligentni čovjek govori ponovo.

“da u svrhu rata trebate poticati lopovluk. Dakle, zasigurno vam nikad neće nedostajati lopova, tako dugo dok imate ljude kao što je taj. I, naravno, potpuno ste u pravu da su lopovi prilično efikasni vojnici, a vojnici čine prilično poduzetne lopove. Te dvije profesije imaju dosta zajedničkog. Međutim, problem nije ograničen na Englesku, iako je kod vas dosta loše. To je praktično epidemija svjetskih razmjera.

Francuska, na primjer, pati od možda i goreg oblika toga. Tamo cijela zemlja ima najeđu čak i u vrijeme mira — ako to tako možete zvati — plaćenika koji su se pojavili iz poprilično istih razloga koje ste naveli za besposlene pratitelje. Vidite, eksperti su odlučili, u interesu javne sigurnosti, da oni moraju imati moćnu stajaću vojsku, koja se sastoji uglavnom od veterana — zato oni imaju tako malo vjere u sirove novake tako da namjerno počinju ratove da daju vojnicima praksu, i režu vratove samo da su uposleni, kako je to Sallust dosta lijepo opisao.

Tako je Francuska naučila iz gorkog iskustva koliko je opasno imati ove divlje ljubimce, ali bilo je mnogo sličnih lekcija u povijesti Rima, Kartage, Sirije, i mnogih drugih zemalja. Uvijek iznova stajaće vojske dođu do prilike da se obruše na vladu koja ih je uposlila, devastiraju njenu teritoriju, i uništavaju njene gradove. A ipak to zbilja nije neophodno. To je dovoljno očito iz činjenice da usprkos svom intenzivnom vojnom treningu Francuska često ne može jamčiti da bi pobijedila vaše regrute — Neću to više naglašavati, od straha da ne izgleda da laskam ovom društvu.”

Tako kaže Lord Chancellor, Thomas More. Teško trebamo nešto više nego kopirati što on kaže o siromašnim ljudima francuske. Možete koristiti ove riječi da formulirate najljepše rečenice za predstaviti engleskim ministrima tako da mogu bjesniti protiv ‘Pruskog militarizma’. Ali ove stvari su rečene na početku petog post-atlantskog perioda, i moguće da usporedba današnjih rasprava s onim što leži na početku toga može povrijediti osjećaje na nekim mjestima. Vidite, Thomas More nam daje da čujemo riječi osobe koja teži doći do biti stvari, i, štoviše, na način s kojim se neki ne mogu složiti, čak iako je stvari dotakao dosta površno. On nastavlja:

“U svakom slučaju kako može biti u javnom interesu da se priprema za rat, koji vam ne treba osim ako ga ne želite, podržavajući nebrojene izgrede protiv

mira — kada je mir toliko beskrajno važniji.

Ali to nije jedina stvar koja sili ljude da krađu. Postoje i drugi faktori koji su na djelu koji moraju, mislim, biti jedinstveni u vašoj zemlji.” ’

Tako govori čovjek koji se vratio iz Utopije.

’ “I koji su to?” pitao je Kardinal.’

Novi učesnik u raspravi.

’ “Ovce,” reko mu. “Ova mirna stvorenja, koja su trebala tako malo hrane, sada su očito razvila razjaren apetit, i počela jesti i ljude. Polja, kuće, gradovi, sve klizi kroz njihova grla. Da to kažem jasnije, u tim dijelovima kraljevstva su bile najfinije, i tako da se dobivala i najskuplja vuna, plemići i gospoda, da ne spominjem nekoliko pobožnih opata, su postajali sve manje zadovoljni prihodima koje su njihovi preci imali sa svojima imanja. Nisu više zadovoljni vođenjem lijelih, udobnih života, koji ne donose ništa dobrog društvu — oni moraju aktivno činiti štetu, zatvarajući svu zemlju koju mogu za pašnjake, i ne ostavljajući ništa za obradu. Oni čak ruše kuće i demoliraju cijele gradove — izuzev, naravno, crkve, koje čuvaju za torove.

Kao da već nisu trošili dovoljno vašeg tla za skloništa i rezervate divljači, ovakve duše su počele uništavati sve tragove ljudskog prebivanja, i pretvarati svaki komadić obrađene zemlje u divljinu. Što se dakle događa? Svaka gramziva osoba hvata se na svojoj prirodnoj zemlji kao zloćudna izraslina, apsorbirajući polje za poljem, i zatvarajući tisuće jutara sa jednom jedinom ogradom. Rezultat — stotine farmera su iseljeni. Oni su ili prevareni ili plaćeni da odustanu od svojih imanja, ili sistematično loše tretirani dok napokon nisu bili prisiljeni prodati. Kako god je to napravljeno siromašna stvorenja su morala otići, ljudi i žene, muževi i supruge, udovice i siročad, majke i mala djeca, zajedno sa svim njihovim zaposlenima — kojih veliki broj nije bio najboljeg zdravlja, jer jednostavno niste mogli voditi farmu bez mnogo radne snage. Morali su otići iz svojih domova koje su dobro poznavali, i nisu mogli naći gdje bi živjeli. Za cijeli namještaj ne bi dobili dobru cijenu, čak i da su mogli čekati najbolju ponudu. Ali nisu mogli, tako da su zaista malo dobivali. tada su neko vrijeme lutali okolo, ono malo je sve potrošeno, i onda što su mogli osim krasti — i biti propisno obješeni?

Naravno, mogu uvijek postati skitnice i prosjaci, ali čak i tada bi ih uhitili kao skitnice, i stavili u zatvor zbog besposličarenja — kada im nitko neće dati posao, koliko god to željeli. Jer rad na farmi je ono što su radili, i pošto nema obradive zemlje, nema ni takvog posla. Napokon, potreban je samo jedan pastir za ispašu životinja za cijelo područje koje bi trebalo dosta radnika za proizvodnju kukuruza. Iz istog razloga, kukuruz je skuplji u mnogim oblastima.

Cijena vune je također naglo porasla tako da je siromašniji tkalci nisu mogli kupiti, što znači još ljudi izbačeno s posla. Ovo je djelomično zahvaljujući epidemiji truleži, koja je uništila veliki broj ovaca odmah nakon što je počela pretvorba zemlje iz obradive u pašnjake. Gotovo je izgledalo kao kazna vlasnicima zemlje zbog pohlepe — osim što su je oni trebali dobiti umjesto ovaca. Cijene ne bi pale, s obzirom koliko je bilo ovaca, jer je ovčarstvo postalo, ako ne striktno monopol — jer to implicira samo jednog prodavača — onda barem oligopol. Mislim ono je gotovo potpuno pod kontrolom par bogatih ljudi, koji ne moraju prodati ako to ne žele, a nikada ne žele ako ne mogu dobiti traženu cijenu.” ’

Ne trebam dalje čitati, već vam jednostavno naglasiti da je Thomas More u ovoj knjizi, Lord Chancellor, čovjek koji dijeli poglede s Pico della Mirandola, izrazio gorku kritiku kroz usta koja bi zaista mogla biti izmišljena i koja je bila u Utopiji; ali kritika je izjednačena s onim što se zbilja tada događalo. Jer su zaista na širokom području ljudi koji su obrađivali zemlju sa svojim rukama bili gonjeni sa svoje zemlje, koja je pretvorena u pašnjake za ovce zemljoposjednika koji su na ovaj način tražili profit od prodaje vune.

Thomas More je mislio da je neophodno ukazati na činjenicu da postoje ljudi koji su prognali ruralno stanovništvo sa zemlje koju su obrađivali da bi je okrenuli ovcima. Oni koji mogu povezivati posljedice i uzroke na objektivni način mogu pratiti, na fizičkom planu, kako je struktura engleske države danas intimno povezana s onim što se dogodilo toliko vremena prije i na ovaj način bilo kritizirano od strane Thomasa More-a. I ako se prate stvari sa sredstvima duha, koje su stvarne, tada se otkrije da se engleski narod ne može držati odgovornim za većinu onog za što se politiku Engleske mora držati odgovornom.

Nadalje, oni koji su odgovorni za englesku politiku su nasljednici — u određenim slučajevima, čak i stvarni potomci — onim koje je ovdje kritizirao Thomas More. Postoji neprekidna evolucija koju se može pratiti unatrag do te točke. Ako ove stvari uzmemo u obzir otkriti ćemo i saznati da se u govorima kao što je onaj od Rosebery-a, koji sam vam prije neki dan citirao, mogu čuti glasovi onih koji su prije dugo vremena profitirali od prodaje vune na opisani način. Svugdje se moraju tražiti objektivne veze. Iznad svega mora se imati pravo da se ne bude krivo shvaćen na svaki mogući način.

Što to znači kada se nekome priđe i kaže da mora biti taktičniji jer, inače, Engleska će misliti ovo ili ono? To uopće nije bitno. Ono što je bitno je da u našim životima danas ima određenih stvari koje mogu biti praćene unatrag do svojih izvora, i ti izvori moraju biti traženi na pravim mjestima. Nema razloga da bilo tko, samo zato jer je Englez, žuri u obranu nasljednika onih koji su davno otjerali seljake iz kuća i domova, sa zemlje i tla, da bi držali stada ovaca

umjesto ostavili obradivu zemlju.

Neophodno se upoznati sa zakonima uzroka i posljedice, i ne brbljati o jednoj ili drugoj naciji da je treba kriviti za ovo ili ono.

Sada kada sam vam nastojao pokazati karakterističnu vezu između nečega u sadašnjosti i nečega u prošlosti, okrenuti ću se još jednoj točki, da bi još jednom napravio vezu. Predstaviti ću vam brojne vanjske činjenice koje će služiti tome da vam dam osnovu na kojoj možete graditi prosudbe.

Pregled sadašnje Europe, sa iznimkom istočnog dijela koji je nastanjen slavenima, otkriva da je najveći dio proizašao iz onog što je bilo kraljevstvo Karla velikog u osmom i devetom stoljeću. Ne brinem se za sada oko samog Karla velikog, ni sa činjenicom da ima mnogo svađa oko njega danas. Ova rasprava o Karlu velikom stvarno ima malo smisla kao i rasprava tri sina o svom ocu. Ako se tri sina prepiru između sebe, razlog je često taj da svi imaju dosta prava nazivati određenu osobu ocem. Zaista, tri osobe se obično ne bi svađali između sebe ako tu nije činjenica da dijele istog oca; i objekt njihove svađe nije njihovo nasljeđe!

Iz kraljevstva Karla velikog su došla, uglavnom, tri sastavna dijela: zapadni dio koji, koji je poslije raznih preobražaja, postao današnja Francuska; istočni dio, je uglavnom, postao današnja Njemačka i Austrija, sa iznimkom slavenskih i mađarskih područja; i srednji dio koji je postao esencijalno današnja Italija. Striktno govoreći, sve troje imaju jednako pravo pratiti sebe unatrag do Karla velikog. Ponekad ljudi imaju čudne osjećaje koji određuju da li žele da budu praćeni unatrag do Karla velikog ili ne. Na primjer, ako uzmete u obzir koliko Sasa je zaklano od Karla velikog, neki ljudi ne pridaju važnost da ih se prati do njega. Dakle, ove tri regije se pojavljuju iz kraljevstva Karla velikog. Da bi razumjeli dosta od onog što se događa danas moramo uzeti u obzir da su u Srednjem vijeku postojale, između srednjih i zapadnih regija, određene veze koje su bile idealne prirode, veze koje danas više uopće ne postoje u tim područjima, nastranu neke prazne fraze koje se ne mogu uzeti ozbiljno. Jer je Sveto rimsko carstvo bilo u velikoj mjeri zasnovano na idealima. Ako ne želite vjerovati ostalim izvorima koji govore o ovim idealima, tada pročitajte Dante-ovu *De Monarchia*, ili istražite što je još Dante mislio o ovim stvarima. Razmotrite, na primjer, da je to bio Dante tko je pristupio Rudolfu od Habsburga jer premalo brine o Italiji, 'najljepšem vrtu u Carstvu!' Dante je bio, barem za vrijeme tog dijela života što i je najvažnije, gorući pristaša te idealne zajednice koja se pojavila i bila nazvana Njemačka-Italija.

Onda u trinaestom i četrnaestom vidimo da se Venecijanska republika počela buniti protiv onog što dolazi sa Sjevera. Prije svega Venecija je progutala patrijarhat Aquileia, ali glavna briga Venecije je bila dobiti uporište na Jadranu i smjestiti se tamo uz obalu. Venecija je bila vrlo uspješna i možemo vidjeti kako je ono što je dolazilo sa Sjevera zaista vraćeno natrag, posebno sa utjecajem

Venecijanske Republike. Onda dolazi razdoblje poznato kao Renesansa, koje je cvjetalo u Italiji i drugdje, posebno pod utjecajem procvata slobodnih gradova. Ali ovo je slijedila Protu-Reformacija i politika proizašla od Pape i Španjolske, i vidimo da sve do osamnaestog stoljeća Italija nije mogla ni pomisliti na oporavak od stoljeća bola i patnje. Zbog toga što to možete pročitati u svakoj povijesnoj knjizi, nema potrebe da opisujem kako je napokon došao trenutak da je Italija pronašla jedinstvo, uz odobravanje cijelog svijeta. Oni od nas koji su upoznati s ovim stvarima znaju da je isto tako i u njemačkim područjima izražavan entuzijazam oko ujedinjenja Italije.

Možemo pitati kako je došlo do modernog ujedinjenja Italije. Trebali bi gledati na slučaj Italije kao posebno važan primjer kako dolazi do ujedinjenja države. Ali moramo također doći do razumijevanja veza između događaja u Srbiji i Italiji o kojima sam govorio prošlog tjedna. Ovo su veze koje su od goleme važnosti za razumijevanje današnje situacije. Ali prije moramo za trenutak razmotriti kako je došlo do pojave države Italije, države koja stvarno može biti velikodušno priznata.

Trebamo ići natrag samo do Bitke za Solferino u kojoj se Francuska tukla na strani Italije, i gdje je napravljen prvi korak prema kasnijoj kreaciji moderne države Italije. Mi smo u pedesetima devetnaestog stoljeća. Kako je došlo do toga — jer su ulozi u to vrijeme bili veliki — da se prvi korak na putu prema modernoj Italiji mogao napraviti u Solferinu od Italije i Francuske? Čitajte vaše knjige povijesti i naći ćete da u potpunosti potvrđuju ovo što govorim: Došlo je isključivo zbog toga što Prusija i Austrija — Austrija je mogla samo izgubiti — nisu mogli postići nikakav dogovor!

Što se dogodilo kao posljedica duguje se činjenici da je Italija imala Camillo Cavour-a istinski velikog državnika, u čijoj je duši procvjetala ideja da se, počevši od sada, nešto može pojaviti u Italiji što bi dovelo do ponovnog rođenja drevne rimske veličine. Ali stvari su uzele različit smjer. Nešto slično, iako možda s dosta različitom nijansom, se pojavilo; nešto slično onome što smo vidjeli u vezi Mihaelom Obrenovićem, princem Srbije, kada je ranije idealističke poglede žrtvovao zahtjevima državne potrebe. Na sličan način se velika duša Camillo Cavour-a sagnula ispred karmičkih potreba i napravila prijelaz od idealizma do vanjskog realizma.

I Mogu vam dati samo glavne crte o ovim stvarima. Italija je nastavila od nivoa do nivoa. U ljeto 1871 Victor Emmanuel je mogao ući u Rim. Kako je to postalo moguće? Postalo je moguće sa Njemačkom pobjedom nad Francuskom! Od državnika Francesco Crispi-ja izlaze riječi: Italija je išla u Rim zahvaljujući njemačkim pobjedama, nakon što je Francuska poduzela prvu inicijativu u Solferinu. Ali činjenica da je Rim postao glavni grad kraljevstva Italije duguje se njemačkim pobjedama nad Francuskom.

Sada se uspostavlja izvanredna veza između Italije i Francuske. Interesantno je zapaziti kako u onom opsegu u kojem je Italija mogla konsolidirati svoje jedinstvo, ona istovremeno postaje oponent i saveznik Francuske. Drugi faktor je da je talijanski državnik na veliko trgovao s činjenicom da je njezina državna struktura sakupljena zajedno izvana a također da duguje Njemačkoj konačni veliki korak prema jedinstvu. Ovaj državnik je također vidio da udruživanje snaga s Francuskom na način koji je bio moguć u to vrijeme ne bi mogao biti plodonosan za nju. Ta je struja, međutim, bila u opoziciji s drugom, koja je udružila snage od 1876 nadalje: ona od frankofonske demokratske stranke lijevog krila. Tako je sada ova nova država treperila između privlačnosti za Francusku koja je bila, mogu reći, više na nivou osjećaja, i više praktične privlačnosti prema Centralnoj Europi. Iznimna stvar je bila da je u svemu o čemu se u to vrijeme radilo uvijek odlučni faktor bio praktična tendencija Centralne Europe.

Do novog okreta je došlo kada je Francuska preuzela Tunis. Uvijek se uzimalo za gotovo da će Tunis pripasti Italiji. Ali sada se Francuska nastavila tamo širiti. Tako su praktične tendencije u Italiji počele postizati nadmoć, tendencije koje naginju prema Centralnoj Europi. Interesantno je, na primjer, da je na berlinskom kongresu talijanski delegat pitao Bizmarka, koji je prilično hladno sugerirao da bi se Francuska trebala širiti u Africi, da li stvarno ima namjeru postaviti Italiju i Francusku jednu drugoj na vrat. Sigurno je za talijanskog državnika tog vremena značilo da se Italija mora okrenuti prema Njemačkoj. I pošto je Bizmarck izgovorio čuvene riječi: 'Put u Njemačku prolazi preko Beča', Italija se mora okrenuti i prema Austriji također. Tako je drevni feud, kojeg je Austrija uzela što je ono što bih nazvao njena tragična sudbina, morao biti odložen. Jer sve što je Venecijanska Republika napravila značilo je, u osnovi, da oni elementi koji naginju ka Njemačkoj moraju biti gurnuti van Italije. Dakle Austrija mora uzeti ulogu držanja struje koja dolazi dolje sa Sjevera.

Kao rezultat francuskih akcija u Sjevernoj Africi, frankofonska struja u Italiji morala se povući, i tako se veza sa Centralnom Europom uzela zdravo za gotovo u to vrijeme. Dajem vam samo skicu ovih stvari jer ipak, napokon, nije moj zadatak učiti vas politiku. Ali je neophodno znati određene stvari o kojima se, nažalost, premalo zna ovih dana. Italija se pridružila Centralnoj Europi 1882 što je postalo poznato kao Trostruka Alijansa. Određeni ljudi će uvijek krivo suditi ovu Trostruku Alijansu jer se ne mogu naviknuti da koriste ispravne termine. Ovo su ljudi koji stvarno krive za bolene događaje sadašnjeg rata Trostruku Alijansu umjesto takozvanu Trostruku Antantu, koja je uključivala Entente Cordiale. Vidite, ljudi ne koriste uvijek ispravne termine. Obično možete pitati o nečemu što ima namjeru dovesti do određenog cilja da li je to stvarno sve tamo i koliko dugo to i dalje vrijedi. Sada, uvijek je govoreno od onih koji su bili stranke Trostruke Alijanse da je njezina svrha očuvati mir. I ona je zaista služila toj svrsi kroz mnoga desetljeća; to jest, desetljećima je služila svrsi za

koju su sudionici govorili da joj je svrha.

Onda je došla Trostruka Antanta za koju se isto govorilo da joj je svrha očuvati mir. Ipak unutar manje od desetljeća mir je nestao! Sve drugo na svijetu će biti suđeno po tome što je postignuto. Ipak baš u ovim stvarima ljudi se ne udostojavaju formirati objektivne prosudbe. Samo pet godina kasnije došlo je do tajnog nauma koji nam daje mogućnost pobliže istražiti alkemiju onih metaka koji su korišteni za ubojstvo u Sarajevu! Ubojstvo u srpnju 1914 nije moglo promašiti! Jer da su ovi meci promašili svoj cilj, drugi bi uspjeli! Svaka predostrožnost je poduzeta da se osigura da ako jedan pokušaj propadne, drugi bi bio uspio. Bilo je bolje promišljeno, zaista planirano na većem nivou, od bilo kojeg ubojstva u povijesti.

Da bi proučili ono što su tražili naši prijatelji, treba otkriti alkemiju onih metaka. Na ovo ću se vratiti kasnije. Jer nakon samo pet godina nešto je bilo pomiješano sa međusobnim vezama Trostruke Antante, nešto što je donijelo da postoji veza između svakog događaja koji se dogodio u Italiji i svakog događaja koji se dogodio u balkanskim zemljama. Cilj je bio ne dopustiti da se išta dogodi na Balkanu bez odgovarajuće veze u Italiji. Strasti naroda trebale su se njihati na takav način da se ni jedna akcija ne smije poduzeti jednostrano, ni u jednoj zemlji ni u drugoj; osjećaji i misli ljudi trebaju se uvijek odvijati paralelno. Desetljećima je postojala intimna veza između različitih impulsa na apeninskom i balkanskom poluotoku. Ponekad se slučajevi ovakve vrste ističu na iznimno simboličan način. To je 'ljepota' u načinu kako se točno prilagođava teoriji, baš kao što za liječnika ozbiljan slučaj može biti 'ljepota' ako mu daje mogućnost izvođenja iznimno dobre operacije — što nikako ne znači da je to nešto lijepo samo po sebi.

U posjeti Italiji jednom smo pozvani u Rim od najljubaznijeg, divnog i prijateljskog gospodina koji je otada umro. On nas je pozvao u dnevnu sobu gdje smo našli na vrlo istaknutom mjestu portrete, osobo potpisane, Drage Mašin i Aleksandra Obrenovića. Ovaj prijateljski gospodin nije bio samo čuveni profesor; on je bio organizator takozvane Latinske Lige, koju je zabrinjavalo odvajanje Južnog Tirola i Trsta od Austrije u korist Italije. Naravno da ne želim izvlačiti bilo kakav veliki zaključak iz ovako beznačajnog iskustva. Ali ima simbolički značaj da netko tko je organizirao Latinsku ligu — ne sudim ni kritiziram, samo izvještavam — i, u vezi s Latinskom ligom, uzrokovao pobunu studenata u sveučilištu u Innsbrucku, mora imati u svojoj dnevnoj sobi, vidljive sa svih strana, potpisane portrete Aleksandra Obrenovića i Drage Mašin. Pošto su mi tajne niti koje povezuju Rim i Beograd već tada bile dobro poznate, ovo iskustvo je na mene ostavilo dojam kao na određeni način simptomatično. Karma nas, ipak, vodi do bilo čega što nam je važno u svijetu, i ako smo sposobni vidjeti i razumjeti stvari na ispravan način, tada shvatimo da nas je karma dovela do točke gdje nešto moramo 'nanjušiti' da bi unaprijedili naše

znanje.

Stvari su se sada razvijale na takav način da je u 1888, godini u kojoj je mogao izbiti rat baš kao i 1914, kriza bila spriječena jer je Crispi ostao lojalan Trostrukoju Alijansi. On je ostao lojalan Trostrukoju Alijansi jer se Francuska nastavila širiti u Sjevernoj Africi. Francuska je tada zauzela političku taktiku namijenjenu Italiji, koja se počela okretati od nje. Francuska je sama govorila da je s tom taktikom namjeravala 'iznova-osvojiti Italiju sredstvima izgladnjivanja', to jest, protiv Italije je iskušana vrsta trgovinskog rata, i taj trgovinski rat je zasigurno igrao važnu ulogu u to vrijeme. Posljedica je bila da su talijanske praktične veze s Centralnom Europom bile pojačane. Možda vam mogu dati i mišljenje francuza o ovom, radije nego nijemca. On je rekao da je moderna Italija ekonomska kolonija Njemačke.

Često se naglašavalo, ne samo od strane nijemaca već i od ostalih, da je Italija spašena zbog njenih tijesnih ekonomskih veza sa Njemačkom od opasnosti da bude osvojena od Francuske pomoću gladi — ne baš lijepi izgledi. Sve je ovo doprinosilo mirnom rješavanju krize krajem osamdesetih. Veoma je zanimljivo proučavati ovu krizu u svim detaljima. To otkriva nešto prilično posebno onome tko ima sklonosti uzimati u obzir međusobne veze i da ne bude obmanut. Učinio sam slijedeće: Pozvao sam u sjećanje događaje 1888 i preklopio na njih 1914. Događaji su potpuno identični! Baš kao i 1914 poticanje u tisku počelo je u Petersburgu i onda je preuzeto u Njemačkoj, kao i 1888. Kao i onda, tako isto i 1914, do konflikta je trebalo doći između Njemačke i Austrije. Ukratko, svi detalji su jednaki. Zanimljivo je da sam raznim ljudima čitao naglas govor iz 1888 u kojem sam zamijenio datum iz 1888 sa 1914. Svi su vjerovali da je govor bio iz 1914!

Kada su ovakve stvari moguće nismo skloni govoriti o slučajnostima. Moramo razumjeti da tu postoje upravljačke sile i da te upravljačke sile rade sistematično. 1888 stvari su spriječene na način kako sam opisao. Onda je situacija postala kompliciranija. Komplikacije su nastale posebno iz razloga jer su veze apeninskog poluotoka sa centralnom Europom poprimile poseban karakter barem što se ticalo Italije. Psihološki je zanimljivo proučavati ove stvari. Stvarno je došlo do točke gdje se Italiju, političku Italiju, moralo tretirati kao što se tretira histerična dama. Odvijale su se najnevjerojatnije stvari, posebno jer je u Europi raslo i širilo se mišljenje da se Austrija mora razbiti. Ne kritiziram, samo izvještavam.

Možete dobiti utisak kako se ovo mišljenje širilo Europom čitajući publikacije od Loiseaux-a, Chéradame-a i drugih, od kojih svi razmatraju pretpostavku da će u bliskoj budućnosti Austrija biti podijeljena. Sada su ove prosudbe od Loiseaux-a i Chéradame-a i drugih bile bačene na ono što je tinjalo dolje na Jugu. Pod ovim okolnostima svakako nije bilo lako baviti se onim što je obično poznato

kao politika. Na primjer, Oberdank je bio veoma slavljen u Italiji. On je bio pokušao ubiti cara Franza Josefa. U Beču, s druge strane, slici na izložbi je trebalo biti promijenjeno ime za vrijeme posjeta vojvode od Abruzzia. Njen naslov je bio Pomorska bitka kod Lisse. Ova bitka je dobivena od Austrije, i tako da se ne uvrijedi vojvoda od Abruzzia slika je morala biti nazvana Pomorska bitka. Ovo je samo jedan primjer od mnogih. Ja ne kritiziram, ali se pitam o stvarima davanja i uzimanja. Bili li itko u Italiji bio snishodljiv da razmotri zabranu imena pomorske bitke koju je Italija dobila? U Beču su bili. Bilo to ispravno ili pogrešno, to nameće pitanje davanja i uzimanja. Spominjem ovo da bi okarakterizirao ponešto različita raspoloženja. Jer ova su raspoloženja bitna kada uđu u igru struje kao što je ona od 'Grand Orient de France' i kada se okultni impulsi ovakve vrste počinju utjecaj.

Određene stvari koje ljudi koje do sada nisu opažali postati će stvari kojima će se pridavati pažnja u budućnosti, jer nije tako da 'Massonieri', a također i ostala tajna bratstva, nisu primjećivali što je tamo; prije su sebi postavili zadatak da iskoriste te sile koje su zaista tamo. Oni znaju gdje su sile koje moraju iskoristiti. Dakle ako na apeninskom poluotoku postoji određena struja, i ako na balkanskom poluotoku postoji druga struja, tada se ove dvije struje moraju prikladno upotrijebiti tako da, u pravom trenutku — to jest, u pravom trenutku s točke gledišta ovih ljudi — jedna ili druga stvar mogu biti pokrenute.

Neka ovo bude priprema za alkemijsku raspravu koju sa spomenuo, koja će nas odvesti dalje na našoj stazi. Molim uzmite u obzir, da bi udovoljio željama naših prijatelja, ne mogu ne spomenuti određene stvari koje se odvijaju u našem vremenu. Ono što moram reći mora biti povezano s određenim stvarima koje stvarno postoje, iako se svi ne slažu da to treba biti otvoreno. Ja sam uvjeren da je jedan od glavnih uzroka bolnih događaja u svijetu stav da se slijepo oko može usmjeriti on određene stvari dok su ostali raspravljali na osnovu potpuno krivih pretpostavki. Čak i sa velikim stvarima ovakve vrste, svaka osoba mora početi na osnovu samospoznaje. A dio samospoznaje je uključen ako prepoznamo to da tvrdnja da se za ove stvari nema interesa i da se samo želi čuti okultne stvari, pomalo, nije različita od svega onog što se dodaje događajima kroz koje danas prolazimo. Jer duhovne stvari nisu samo one koje su u vezi s višim svjetovima. Ove su, za početak, naravno okultne za svakog. Ali dosta onog što je na fizičkom planu je također okultno za dosta ljudi. Možemo se samo nadati da mnogo od toga što je okultno i skriveno na ovom planu može biti otkriveno! Jer jedan od razloga današnje mizerije je taj što mnogo toga ostaje okultno za tako mnogo ljudi, koji usprkos toga ustraju na formiranju prosudbi.

Karma neistine - 6. dio

Dornach, 17 prosinca 1916

Da bi postigli cilj naših rasprava, moramo nastojati dokučiti cijelu prirodu petog post-atlantskog perioda u njenom najdubljem značenju. Nije moguće doći do razumijevanja događaja tako duboko značajnih kao što su ovi sadašnji odbijajući ući u konkretne stvari, i inzistirajući na razmatranju samo općih aspekata univerzuma i čovjeka na način da to može biti napravljeno ne obraćajući pažnju na specifične okolnosti. Nažalost, moram naglasiti da razumijevanje za duboku prirodu ovih događaja danas nedostaje.

Zbog izvjesnih sasvim određenih razloga koji će postati vidljivi, jučer sam govorio o dvije stvari. Najprije sam vam rekao kako je knjiga Brooks Adamsa lansirana čovječanstvu, let grabljivice kako bi se izmjerilo do kojeg nivoa se ove stvari razumiju, barem od par pojedinaca. Ova knjiga opisuje kako naciju treba gledati kao živi organizam koji se rađa i prolazi kroz faze djetinjstva, mladosti, zrelosti i nazaduje slično kao i ljudsko biće, premda naravno samo slično, ne identično. Nadalje je naznačeno da na određenom nivou njihova razvoja nacije razviju dvije karakteristike koje pripadaju zajedno, naime, na jednom nivou imaginaciju i ratobornu prirodu, a na drugom znanstvenu i industrijsku ili trgovačku prirodu. Dakle pretpostavljeno je da nacije koje su imaginativne i ratoborne po prirodi, i one druge koje su znanstvene i industrijske ili trgovačke, žive jedne do drugih i da je zajedničko međudjelovanje ovakvih nacija doprinos univerzalnom razvoju čovječanstva.

Rekao sam vam da je ovo bio jednostran pogled. Kako se uopće ovakvi pogledi pojavljuju? Što to znači da su oni lansirani publici?

Pogledi ovakve vrste ostavljali su utisak na pojedince sa određenim stajalištem i postali dio impulsa koji danas rade. U ovakvim stvarima uvijek je pitanje razjedinjavanja dijelova sveukupnog duhovnog znanja o čovjekovoj evoluciji i sisanja njih u svijet kada je potrebno ili se to želi. Uzimajući dio ukupne okultne slike razvoja čovječanstva moguće je postići određene stvari u službi određenih grupa i njihovog posebnog egoizma. Znanje cijele slike uvijek služi cijelom čovječanstvu. Dijelovi izvučeni iz konteksta uvijek služe egoizmu pojedinih grupa. Značajno je i važno uzeti u obzir da mnogo toga što je lansirano u javnost iz okultnih izvora nije neistinito, već polu istinito, četvrt istinito, osminu istinito, i baš zato što nosi u sebi dio istine može biti upotrijebljeno za postizanje jednog ili drugog cilja na jednostran način. Zato oni koji mogu vidjeti kroz ove stvari dobiju značajan utisak iz činjenice da je, u dijelu Amerike, dvadeseto stoljeće predstavljeno lansiranjem određenih ideja u svijet preko nekih kanala prodaje knjiga služeći određenim pokretima koji se koriste okultnim sredstvima.

Druga stvar o kojoj sam govorio bio je izuzetni traktat plemenitog Thomasa

Mora o najboljoj formi javne službe u državi i na otoku Utopija. Iz ovog traktata od Thomasa Mora citirao sam jučer pasus u kojem More govori kroz usta stranca ono što želi reći o Utopiji. Stranac je predstavljen kao izmišljena osoba; možda ćemo ga danas bolje upoznati, ali on nije izmišljen, kao što ćete vidjeti. Iz određenog raspoloženja njegova vremena, koje sam jučer opisao, razvija temu o njegovim osjećajima i zatim opisuje samu Utopiju.

Opis Utopije od Thomasa Mora, koji je bacio te osobite ideje u sredinu ljudskog razvoja na početak petog post-atlantskog perioda, je zaista izvanredan. Sreo sam dosta ljudi koji su čitali Utopiju, ali ni jednog koji je čitao dovoljno pažljivo da bi postao makar djelomično svjestan svih iznimnih ulaza i izlaza i neobičnih detalja koje knjiga opisuje. Ljudi jednostavno uzmu opis otoka Utopije kao zamišljenog otoka i samo čitaju dalje, stranicu po stranicu. To je razumljivo za sadašnje doba, koje je prazno od sve duhovnosti. Ali barem je jedan trebao primijetiti da Thomas More opisuje nešto bezgranično, čak i ako je samo zamišljeno, ili bi taj morao biti potpuni idiot, apsolutna luda. Ali ovakvi logički zaključci se ne izvlače u naše vrijeme; ljudi daleko više preferiraju preskakati ove stvari u smislu površnih prosudbi. Sada ću pozvati pred naše duše koncept sadržaja ovog djela. Ako želite sve detalje, morate sami pročitati Utopiju.

Značajno je da je Utopija opisana kao da je dosegla određenu zrelost u svojim institucijama. Izričito je naglašeno da opisana situacija nije postojala na početku već je trebalo 1760 godina za to postići, tako da nam je sada predstavljena neka vrsta zrelog gotovog proizvoda.

Prva stvar za naglasiti je da je vlasništvo zajedničko, nitko ništa ne posjeduje. Država je podijeljena na određene familije koje, ako možemo tako reći, biraju starješine, i unutar starješina bira se princ. S vremena na vrijeme saziva se savjet na kojem se raspravljaju javne stvari u skladu s instrukcijama različitih dijelova populacije. Ovdje odmah dolazimo do iznimnog uređenja: Javne stvari mogu se raspravljati samo na propisan način. Svatko tko privatno raspravlja javne poslove podložan je tome da bude osuđen na smrt. Nadalje, nalazimo vrlo osjetljivo uređenje: Kada se za vrijeme savjeta da prijedlog on ne može nikada odmah biti raspravljan; ljudi moraju prvo ići kućama i razmišljati o tome pa se ta stvar potegne opet u slijedećim prilikama. Onaj tko nam priču priča kaže da na ovaj način ljudi imaju mogućnost razmisliti o stvarima, i ne donose brzoplete sudove koje bi tvrdoglavo i egoistično branili, samo radi toga jer su prikačeni na vlastite sudove umjesto pažljivog razmišljanja i dolaženja do pravog zaključka.

U Utopiji svi moraju učiti poljoprivredu još kao djeca. Kasnije također uče trgovinu, obično od svojih roditelja, premda mogu izabrati nešto drugo ako su za to vješti. Rad je striktno reguliran i nitko ne treba raditi više od šest sati na dan.

Sve drugo je uređeno na najbolji način; ima tri sata rada ujutro ali, prije toga, u zoru, oni koji žele mogu se skupiti i učiti o duhovnim i sličnim stvarima. Igre kakve poznajemo izvan Utopije tamo ne postoje. Oni imaju, međutim, natjecateljsku igru sličnu šahu, vrsta aritmetičke bitke, i također još jednu natjecateljsku igru, opet sličnu šahu, u kojoj se poroci i vrline natječu jedni s drugima.

Pod nadzorom izabраниh predstavnika oni koji su pogodni za to proglašeni su učenicima. Između njih biraju se veleposlanici i svećenici. Najprljaviji rad obavljaju robovi koji su regrutirani od osvojenih naroda ili su kriminalci. Svaki pravi Utopijac je slobodan. Postoji još jedna uredba u Utopiji po kojoj mi, koji nismo iz Utopije, samo smo došli uživati: ni jedno putovanje se ne smije poduzeti bez odobrenja odgovarajuće vlasti. Putovnica je neophodna čak i za najkraća putovanja. Novac ne postoji. Sve dostupno za konzumiranje uzima se sa tržišta gdje se bilo tko može poslužiti. Pošto je to tako dobro organizirano nitko ne uzima više nego što treba, nema potrebe za bilo kakvim plaćanjem, jer svatko prima što treba. Novac ili nešto slično jednostavno nije potrebno.

Jedini metal s nekakvom vrijednošću je željezo. Molim da ovo primijetite, jer je vrlo značajno. Srebro je vrijedilo manje a zlato najmanje. Zlato nije oblikovano u dijelove koje bi koristili ne-utopijci, već uglavnom u lance za kriminalce, i slične stvari. Zlato je kovano u lance za kriminalce; morali su ih nositi kao simbol srama. Određeni spremnici koji se ne spominju u učtivom društvu su također napravljeni od zlata, i tako dalje. To je jednom imalo zanimljive posljedice, kada su strani diplomati posjetiti Utopiju i željeli impresionirati utopijce sa zlatnim lancima i nakitom. Utopijci su mislili da su oni vrlo niskog roda, pošto su se ovakve stvari koristile jedino kao igračke za djecu, koja bi ih kasnije prerasla. Kada su diplomati došli, djeca su ih gledala kako prolaze i govorila: gledajte kako ovi stariji još nose dječje igračke!

U Utopiji nikakva vrijednost nije pridavana nošenju fine odjeće, oni kažu: Kako može netko zamišljati da je bitno je li njegova odjeća napravljena od ove ili one vune? Ovca je to prva nosila. Kako možete maštati da ima nešto posebno u nošenju onog što je ovca prirodno nosila!

U Utopiji je također bila još jedna neobičnost; dobro i zlo, vrlina i grijeh su prosuđivani samo u vezi s religioznim idejama. Cilj kojemu se težilo u životu je vrsta epikurejstva (epicureanism) u zadovoljstvu u kojem se uživa. Što je netko imao više zabave u životu, smatralo se da ima više vrlina. Utopijci vjeruju u besmrtnu dušu čovjeka i imaju neku vrstu religije razuma. Smatrali su da svatko može pomoću zdravog razuma vidjeti da Bog upravlja svijetom kao nadzornik, da čovjek ima besmrtnu dušu i da poslije smrti ulazi u duhovni svijet gdje će biti nagrađen i kažnjen za vrline i grijeh.

Utopijci nisu razmišljali o nakitu već bi rekli: Kada netko kupi nakit mora tražiti osiguranje od trgovca da je originalan; zašto bi uopće nešto bilo vrijedno ako ne možete vidjeti vlastitim očima da li je originalno ili krivotvoreno? Ovo je moglo biti jedino u Utopiji. Lov je ismijavan kao nešto bez digniteta. Samo mesarima je bilo dozvoljeno loviti, a to nije bilo cijenjeno zanimanje.

Čovjek koji je ispričao sve ove stvari objasnio je da je on sam predstavio utopijcima grčku književnost i umjetnost i da su pokazali da su iznimno inteligentni. Zaista kao da je njihov jezik imao povezanost s grčkim, a njihova kultura je posebna po tome jer je izgledalo da podsjeća na grčku pomiješano s nečim iz Perzije. Način na koji su se birali muževi i žene neću opisivati iz razloga koji ćete razumjeti ako pročitate knjigu. U Utopiji nije bilo odvjetnika; oni su smatrani za najštetnije ljude. U ugovore se nije ulazilo jer su utopijci vjerovali da ako se netko želi držati dogovora on to može i bez ugovora, međutim ako ne želi, on će ga prekinuti čak i ako ima ugovor.

U ratu, izbjegavali su prolijevanje krvi ako je ikako bilo moguće; to je smatrano za najsrमतniju stvar. Oni govore: Ako netko prolijeva krv u ratu, nije bolji od vukova ili tigrova. Moraju se tražiti druge metode, jer čovjek ima inteligenciju. Samo u krajnjoj nuždi, ako nema druge nade, oni će proliti krv. Oni bi u vezi ratovanja s drugom nacijom poslali izviđače čiji zadatak je bio ili da naprave konfuziju kod neprijatelja tako da se počnu međusobno svađati, ili da jednog ili drugog pripadnika neprijateljske sile, ili nešto slično. Drugim riječima oni pokušavaju koristiti 'ljubav i zdrav razum' da donesu razdor i neslogu kao i zajedničku iritaciju između onih koji s kojima bi ratovali, i tek ako ovo propadne oni odluče proliti krv. I čak i tada koriste stvarno posebne metode koje pokazuju da imaju namjeru prekinuti krvoproliće čim se ukaže prilika.

Slijedeća stvar je da je kod utopijaca religijska sloboda temeljna karakteristika. Tako dugo dok ne krši zakon, svatko može pripadati bilo kojoj sekti ili predstavljati religiozni pogled kakav želi. Ovo je ustanovljeno od osnivača Utopije, Utopusa osobno. Međutim, svi moraju vjerovati u najviše biće, kojeg su zvali Mythra. Onaj koji nam je ovo ispričao sam je okušao tamo predstaviti Kršćanstvo. Utopijac A-94-je dokazano bio najotvoreniji za to i prepoznao to kao zaista najbolju religiju.

Prevladava krajnja religijska tolerancija, i svi mogu vjerovati što žele, osim što netko tko je materijalist ili ne vjeruje u besmrtnost duše gubi sva građanska i druga prava, zaista je propisano da bude bez prava.

Bila je sekta koja je vjerovala da su životinje stvorenja koja imaju dušu kao i ljudi. Postojali su svećenici koji su podučavali u posebnim misterijskim crkvama i izvodili obrede. Festivali su slavljani krajem i početkom svake godine. Glazbeni instrumenti se nekako razlikuju od onih u drugim zemljama, jer su bili posebno zgodni za glazbeno izražavanje onog što ljudska duša osjeća u različitim

raspoloženjima. I tako dalje.

Sve sam vam ovo rekao baš kao što je i opisano u knjizi. Bili ste primijetili da sam rekao da u jednu ruku svi utopijci imaju religiju zdravog razuma, u kojoj svaki pojedinac vjeruje u ono što mu njegov zdrav razum govori da je ispravno; i još, u drugu ruku, rečeno nam je da je bilo uvedeno kršćanstvo i da svi vjeruju u vrstu Mythra-e. Nadalje, rečeno je da prevladava tolerancija, a ipak oni koji su materijalisti gube prava kao građani. Ukratko, u knjizi ćete naći jednu kontradikciju za drugim.

Dakle o čemu je ova knjiga u stvari? Što ona opisuje? Zaista je možemo razumjeti samo na osnovu duhovne znanosti.

Moramo razumjeti da je Thomas More, kao i Pico della Mirandola i drugi, čovjek koji stoji dijelom svog bića u četvrtom post-atlantskom periodu dok se drugi dio već projicira u peti. Ali on je čovjek koji zna da je to tako i razvija to u punoj svijesti jer posjeduje određeni duhovni život.

Thomas More je provodio mnogo sati svaki dan u meditaciji, i sa svojim meditacijama je postigao prilično nedvosmislene rezultate. Ali rezultati su došli jer, kako sam rekao, dio njegovog bića je još živio u četvrtom post-atlantskom periodu, pa su se ti atavistički elementi udružili u njemu sa svjesnim uzdizanjem duše u život duhovnog svijeta. Ipak je živio cijelo stoljeće nakon početka petog post-atlantskog perioda i u njegovoj duši je živjelo sve što je karakteristika tog petog post-atlantskog perioda: intelektualnost i prosuđivanje kakve poznamo danas – koji još nisu postojali za vrijeme četvrtog perioda, nasuprot mišljenjima onih čiji pogled na povijest je potpuno fantastičan. Sve je ovo radilo i miješalo se u njegovoj duši. Možete otkriti što se odvijalo u ovakvoj duši ako proučavate Pica della Mirandola i također vezu Pica della Mirandola i Savonarole.

Imamo, dakle, čovjeka u čiju dušu moramo malo prodrijeti ako ćemo razumjeti što je mislio sa svojim opisom Utopije. Ovakav čovjek zna da okultni impulsi rade i pletu u evoluciji čovječanstva, i također da je na prijelazu iz četvrtog u peti post-atlantski period neophodno omogućiti prave impulse za mnogo ljudi. Da li ih onda oni koriste drugo je pitanje. Što su ovakvi ljudi znali? Često smo razgovarali da su stvari drugačije u današnje vrijeme, ali ovo je kako je bilo onda; dakle što su ovakvi ljudi znali? Oni su znali da čovječanstvo mora rasti dekadentno kada bi samo one stvari bile razvijene koje su bile, recimo, neduhovne, promišljene, samo rezonirane. Ovakvi ljudi znaju da ljudska bića moraju postati osušena čak i dolje do svojih fizičkih tijela — naravno ne kroz par stoljeća već kroz dugi period — ako bi samo suho rezoniranje, ako bi samo taj duhovni element bio razvijen na kojem se zasnivaju materijalistički pogledi. Ovakvi ljudi imaju dosta različit koncept o istini od onog što se postepeno razvilo za vrijeme petog post-atlantskog perioda. Oni znaju da treba misliti misli koje se ne odnose na fizički plan, jer, dosta različito od istine o takvim stvarima, ljudska bića, ako ne žele uvenuti, moraju misliti misli koje nisu povezane s

fizičkim planom. To su misli koje donose život, koje čine život mogućim i pomažu mu da napreduje. To je zašto je duhovno tako važno, dosta odvojeno od aspekta istine.

Kroz svoje meditacije Thomas More je došao do toga da doživljava slike viših svjetova na djelomično atavistički i djelomično svjestan način, ali one su bile izmiješane sa materijalnim aspektom svijeta snova. Iz ovih stvarnih iskustava pojavilo se ono što je ispričao u Utopiji. To nije nešto što je on zamislio, to nije fantazija, već nešto što je on zaista iskusio kao plod svoje meditacije. Stavio je to pred nas upravo onako kako je to iskusio, da bi rekao: Pogledajte! Čovjek koji živi u Engleskoj pod kraljem Henrikom VIII, čovjek koji je čak i u službi države Henrika, čovjek koji nosi u svojoj duši osjećaje, želje, intimne ciljeve Engleske u to vrijeme — kada njegove vizije uzburkavaju njegovo unutarnje biće, on proživljava što je ovdje opisano kao idealna država. On je želio izraziti što su želje, ciljevi, ideje koje se skrivaju u podsvijesti onih koji nisu zadovoljni vanjskim svijetom. To je ono što je želio izraziti.

Dakle može se reći: ovo je astralna samospoznaja čovjeka tog vremena. Mudar čovjek kao Thomas More nije jednostavno postavio pred suvremenike fantastičan ideal za budućnost. Stavio je pred njih ono što sam proživljava jer, kroz ovo, na svoj vlastiti način i u skladu s vlastitim vremenom, želi im prezentirati sa velikom istinom da je vanjski svijet osjetila maya i da ovaj vanjski svijet osjetila mora biti gledan vezan s nadčulnim svijetom. Ali ako ih netko vidi vezane na ovaj način — tako da sve strasti, sve želje koje pripadaju određenom dobu i u skladu su s tim dobom, mogu igrati svoju ulogu — tada je posljedica nešto što, ako se pogleda izbliza, ni na koji način nije prijedlog kojeg se može smatrati idealom. Jer moram priznati, kada bi ja bio rođen u Utopiji vjerojatno bi vidio kao moj primarni zadatak prevladati postojeće uvjete što je brže moguće i zamijeniti ih drugima. Mogao bih čak razmotriti da su uvjeti koji prevladavaju ovdje ili ondje na našoj Zemlji — odvojeno od onih u neposrednoj sadašnjosti — idealniji od onih u Utopiji. Ali nije bio cilj Thomasa Mora opisati idealne uvjete. Njegova namjera je bila pokazati što je stvarno proživio pod uvjetima kakve sam opisao. Želio je ljudima reći: Kada bi mogli vidjeti svoje želje, kada bi imali ispred očiju ono što zamišljate kao idealne uvjete, našli biste da uopće niste u skladu s njima.

Sada smo sklopili poznanstvo sa strancem koji opisuje Utopiju: on je astralno ja Thomasa Mora. Ove stvari treba gledati kao mnogo realnije nego se obično pretpostavlja. Na određenoj točki ljudske evolucije moraju biti pronađene temeljne stvari ako se želi shvatiti ljudska evolucija. Prosudbe ne mogu biti rađene jednostavno uzimajući činjenice nekontrolirano. Valjane prosudbe ne mogu biti bazirane na njima, jer bi to samo povezivalo sa simpatijama i antipatijama. One su valjane, naravno, ali nas ne vode dalje, i ne služe čovječanstvu.

Moja svrha ovdje — a vratit ćemo se na ovo kasnije — bila je da stavim ispred vas čovjeka koji je tipičan na prijelazu epoha, naime, između četvrtog i petog post-atlantskog doba: onog koji može dovesti na površinu ono što je karakteristično za njegov dublji duhovni život na takav način da ima doživljaj sebe. Ostavit ću ovo za trenutak kao činjenicu.

Da bi dobili razumijevanje takve vrste za koju su mnogi naši prijatelji izrazili želju, moramo isto tako raditi na razumijevanju konkretne realnosti duše naroda. Naše materijalističko doba i način osjećanja naginju da zbune dušu naroda sa individualnom dušom. Mislim, kada govorimo o narodu, naciji, vjerujemo da je to povezano s pojedincima koji sačinjavaju tu naciju. Uzmimo grubo, kroz prikaz usporedbe: Reći da Englez ili Nijemac mogu biti identificirani sa dušom naroda njihove nacije je, za duhovnog znanstvenika, besmisao kao reći da sin ili kćerka mogu biti identificirani s ocem ili majkom.

Ovo je gruba usporedba, kako reko, jer u jednu ruku imamo posla s dvije fizičke osobe, dok u drugu mislimo na jednu fizičku i jedno ne-fizičko biće, koji se potpuno razlikuju kada ih gledamo konkretno. sve dok ne postoji razumijevanje misterije ponavljanja zemaljskih života i karme koja ih obuhvaća neće stvarno biti razumijevanja što je iza svega ovoga, koje je veoma neophodno za razumjeti ako netko želi govoriti na čvrstoj osnovi o ovim stvarima. Neizmjerne važna istina leži u činjenici da netko živi unutar određene duše naroda samo u jednoj inkarnaciji, dok nosi unutar vlastitog bića nešto dosta različito, nešto neizmjerne veće i ipak i neizmjerne manje od onog što živi unutar duše naroda. Identificirati nekog sa dušom naroda je, u stvarnosti, potpuno lišeno značenja jednom kada se ide dalje od onog što je opisuje riječima kao što su ljubav prema očevini, ljubav prema domovini, patriotizam i tako dalje. Ove stvari ćemo ispravno razumjeti, samo ako pogledamo ozbiljno i duboko na istine reinkarnacije i karme.

Govorio sam nedavno na raznim mjestima o vezi između ljudske duše između smrti i ponovnog rođenja i što ulazi u biće kada čovjek dolazi u novo postojanje preko rođenja. Naglasio sam da je između smrti i ponovnog rođenja čovjek povezan sa silama koje spajaju ljude zajedno kroz mnoge generacije. Kroz vječno ponavljanje različitih parova roditelja i svega što dovodi do potomaka, kao i drugi aspekti generacijskog naslijeđa, dolazimo do toga da ljudsko biće između smrti i ponovnog rođenja nalazi sebe unutar cijele struje koja ga, na kraju, vodi do roditelja kroz koje će se inkarnirati. Baš kao što je u fizičkom životu netko povezan sa svojim fizičkim tijelom, tako je i između smrti i ponovnog rođenja povezan sa uvjetima koje priprema za rođenje kroz određeni par roditelja. Uronjen je u sile koje ga dovode do određenih roditelja, i koje dovode oca i majku kao njegove roditelje, i tako dalje unatrag kroz generacije, u svim svojim izdancima i razgranatosti, i bilo što što ovdje radi zajedno na

najrazličitije načine— u sve ovo uronjen je stoljećima!

Razmotrite impozantan broj stoljeća kroz koja se ostaje unutar svega ovog da bi prošli kroz samo trideset generacija. Period od Karla velikog do današnjih dana obuhvaća približno trideset generacija, i kroz cijelo to vrijeme, i svemu što se odvijalo kroz sastajanja, zaljublivanja i dobivanja nasljednika koji su na kraju vodili do naših vlastitih roditelja — u svemu ovome smo bili uključeni, sve smo sami pripremili.

Ponavljam ovo jer u vezi onih osobnosti koje zovemo vođe, one koje mogu biti na neki način prepoznate kao vodeće osobe, važno je shvatiti da ono što ih čini značajnim za čovječanstvo dolazi kroz sve ovo što sam upravo opisao. Sada ću skrenuti vašu pažnju na vodeću osobnost, i vrhunac onog što moram reći biti će izražen riječima drugog. Vidjeti ćete za trenutak zašto je to tako.

Mi vidimo u Danteu najeminentniju osobnost koja je živjela na kraju četvrtog post-atlantskog perioda. Uz ovako eminentnu osobnost možemo postaviti onu osobnost koja je stekla određenu eminentnost poslije početka petog post-atlantskog perioda, kao što je, na primjer, Thomas More. Pogledajmo поближе što možemo općenito prepoznati kod osobe kao što je Dante.

Osobnost kao Dante je od dalekosežnog značaja, koja daje dalekosežne impulse. Pa je prema tome zanimljivo razmotriti, ili barem pogađati, kako ovakva duša prije ulaska u fizičku egzistenciju kroz rođenje koje će biti značajno za čovječanstvo, stavlja zajedno – oprostite na čudnom izrazu – ono što će postati, da bi se rodila na pravi način kroz prave roditelje. Očito ove okolnosti su prenesene iz duhovnog svijeta, ali su realizirane uz pomoć fizičkih oruđa. U određenom smislu duhovni svijet vodi ovu krv ka onoj krvi, i tako dalje.

Kao pravilo, osobnosti kao Dante ne mogu biti rođene od istovrsne krvi. Pripadanje jednoj naciji je nemoguće za ovakvu dušu. Ona treba misterioznu alkemiju; različite krvne struje moraju teći zajedno. Što god rekli oni pretjerani domoljubi koji tvrde o velikim osobnostima za jedan narod, nema velike realnosti iza toga!

U vezi Dantea, tako da ne mislite da sam pristran pustiti ću drugog, koji ga prisno poznaje, da opiše što je jasno vidljivo u njegovom biću. Lako bi mogli pomisliti da ću možda nastaviti politički, što je stvarno daleko od mojih namjera. Dakle iz ovog razloga sam istraživao Carduccia, današnjeg velikog talijanskog pjesnika, koji je ekspert za Dantea. Iza Carduccia — i to je ono zašto ga navodim — stoji ono što zovemo 'Massonieri' u Italiji, i što je povezano sa svim onim tajnim bratstvima na koja sam vam skretao pažnju. Zbog ovoga, Carduccievi teoretski argumenti o aktualnostima života su, do određene mjere, temeljeni na nekom dubljem znanju. Neću reći da se on naokolo razmetao ovim

dubljim znanjem ni da je on na bilo koji način okultist. Ali ono što govori sadrži nešto od onoga što mu je došlo kroz svakakve vrste tajnih kanala.

Carducci kaže: Tri elementa rade u Danteu, a samo zato što rade ova tri elementa Danteovo je biće moglo postati ono što je bilo. Prvo, kroz određene grane njegove loze, postoji drevni etrušćanski element. Ovo je dalo Danteu nešto što god je da mu otvori nadosjetilni svijet; zbog ovoga on je mogao govoriti tako duboko o nadosjetilnim svijetovima. Drugo, bio je u njemu rimski element koji mu je dao pravu vezu s životom tog vremena i osnovu za nekakvi pravilan koncept iz kojeg je nastavio. I treće, kaže Carducci, postojao je germanski element u Danteu. Iz tog je dobio smjelost i svježinu svojih pogleda, određenu otvorenost, i hrabrost za svoja uvjerenja do kojih je došao. Ova tri elementa, kaže Carducci, čine duševni život Dantea.

Prvi element ukazuje na drevni keltski utjecaj koji pulsira kroz njega kao krv na određeni način, vodeći ga natrag u treći post-atlantski period; jer keltski element na Sjeveru vodi natrag do onog što znamo kao treći post-atlantski period. Poslije ovog nalazimo četvrti post-atlantski period u rimskom, i peti u germanskom elementu. Carducci podržava to da su elementi Danteove duše komponirani od ova tri perioda i njihovih impulsa, tako da stvarno imamo tri sloja jedan do drugog — ili radije jedan iznad drugog — treći, četvrti i peti post-atlantski period: keltski, rimski, germanski. Eksperti određenog ugleda za Dantea prolazili su kroz veliku muku da otkriju kako je, iz duhovnog svijeta, Dante upravljao miješanjem svoje krvi na takav način da dobije finalnu smjesu s kojom se rodio. Naravno, nisu ovo izrazili sa ovim riječima, ali su bili u velikim mukama i došli su do vjerovanja da se mnogo duguje činjenici da se mnogi danteovi preci mogu naći u području Grisons današnje Švicarske. O tome donekle svjedoči i povijest. Niz danteovih predaka pokazuje u svim smjerovima kompasa, uključujući ovu oblast, gdje se dogodilo toliko miješanja krvnih linija.

Sada vidimo kako je, u jednoj osobi, izniman zajednički rad tri sloja evropske evolucije čovjeka otkriven. Također vidimo i kako čovjek kao Carducci, čiji sudovi se temelje na određenoj objektivnosti a ne na današnjem nacionalističkom ludilu, ukazuju na osnove na kojima stoji Dante.

Uz ovo dotičemo se uvjeta koji su dobro poznati u krugovima koji poznaju realitete života, uvjeta sa kojima se može računati i koji se mogu upotrijebiti kao sile ako se žele napraviti neke stvari. Ovi uvjeti ni u kojem slučaju nisu nepoznati tajnim bratstvima, ni u svojoj ispravnoj uporabi, ni u onom drugom smjeru koji koristi tajno znanje na ovaj ili onaj način u službi nekog grupnog egoizma. Jer tajna kako tri uzastopna sloja— koja su iznimno značajna, najviše za Europu — rade zajedno, je najpažljivije raspravljana u svim tajnim bratstvima vrijednim tog imena, mada prirodno u nekim slučajevima na način koji skreće od onog što bi se moglo nazvati dobar smjer.

Molim da ne zaboravite da znanje o ovakvim stvarima postoji, i da je podučavano — iako zaista, u vanjskom, pametnom svijetu nitko ne želi znati mnogo o tome — veoma sistematično i s velikom pažnjom, posebno u zapadnim i američkim tajnim bratstvima.

Pošto sam pripremio put i doveo vašu pažnju na učenje o onom što je, na određeni način, misterija evolucije i koje je podučavano, iako sa najrazličitijim ciljevima, sada ću naznačiti neka dodatna učenja tako da ću vam ih jednostavno opisati. Ova učenja su formirala sadržaj instrukcija dana određenim okultnim školama, posebno prema kraju devetnaestog stoljeća. Oni su se nastavila u dvadeseto stoljeće, ali posebno u devetnaestom stoljeću su se uzdigla, kada su stekli značajan stupanj utjecaja. Učinjeni su naponi da ih se dovede u najrazličitije situacije ako bi se osjećalo neophodno da ih se koristi za određene ciljeve. Dakle za početak ću jednostavno izvijestiti, sasvim nekritično, o određenim učenjima tajnih bratstava Engleske, pri čemu ću se pozivati na ono što sam pripremio.

Ovo je bilo podučavano i još uvijek se podučava: Evolucija Europe može se razumjeti ako, za početak, gledamo na tranziciju od rimskog, četvrtog post-atlantskog perioda, do petog post-atlantskog perioda. Učenje je bilo — imajte na umu da samo izvještavam — da se misterij tranzicije od četvrtog u peti period ili, kako je kazano u bratstvima, od četvrte do pete pod-rase, mora razumjeti. Znae da mi ne možemo koristiti termin 'pod-rasa' iz razloga koje sam često naznačivao, jer korištenje tog termina znači guranje jednostranih grupnih ciljeva, pošto grupni ciljevi nikada ne mogu biti naš interes, već jedino opći ciljevi čovječanstva. Dakle učenje je bilo da četvrtu pod-rasu predstavljaju uglavnom rimski, latinski narodi. Tijekom ljudske evolucije kada se stvari razvijaju u slijedu nije u pitanju što dolazi nakon što dođe iza onog što je bilo prije. Što je bilo prije to ostaje i zauzima mjesto uz ono što je došlo kasnije, tako da ostaju zajedno u prostoru jedno uz drugo. Prema tome, zaostatci četvrte pod-rase, koji se uglavnom sastoje od rimskih i latinskih elemenata, ostaju za vrijeme pete pod-rase.

Petu pod-rasa, koja počinje startom petnaestog stoljeća, sačinjavaju oni narodi u svijetu koji su pozvani da govore Engleski. Engleski-govoreći narodi predstavljaju petu pod-rasu, i cijeli zadatak petog post-atlantskog perioda sastoji se u osvajanju svijeta za engleski-govoreće narode. Bilo bi evidentno da će lualice četvrte pod-rase, narodi dotaknuti latinskim elementom, padati sve više i više u određeni materijalizam. Oni nose unutar sebe njihove vlastite unutarnje razgradnje, i čak i u fizičkom smislu nose vlastitu dekadenciju unutar sebe. Kao što sam rekao, ja samo izvještavam i ne govorim ništa što ja smatram za istinito. Dalje, rečeno je da peta pod-rasa nosi unutar sebe klicu duhovnosti, sposobnost dokučiti duhovni svijet. Neophodno je, tako je kazano,

razumjeti kako četvrta pod-rasa utječe na petu, i u ovu svrhu treba gledati natrag gdje su nordijski narodi, koji su kasnije postali Britonci, Gali, Germani, došli pred Rimsko Carstvo. Postavljano je pitanje: Što su bili ti narodi u vrijeme kada je Rimsko carstvo povelu rat protiv njih; drugim riječima, kada je konflikt između četvrte i pete pod.rase započeo? Kao narodi bili su na nivou djetinjstva! Važno je da su rimljani, rimski element, četvrta pod-rasa, došli s ciljem da budu dovilje. Ove ekspresije su potrebne da bi nam omogućile povući analogiju između narodnog elementa i elementa individualnog ljudskog bića. Dakle rimljani su postali dadilje i to su ostali približno onoliko koliko su održavali dominaciju nad narodima sjevera koji su prolazili kroz svoje djetinjstvo.

Dojenčad rastu da budu djeca. Ovo je doba u kojem je u Rimu osnovano papinstvo i u kojem Papa svojom vladavinom postaje staratelj djeteta, baš kao što je rimsko carstvo bila dovilja dojenčeta. Ponovno, ja samo izvještavam, i ne podržavam ovo kao ono što jest. Tako sada imamo međusobnu igru između papinstva i onog što se događa na sjeveru, što se razvilo kroz Centralnu Europu upravo kao Britanija. Ovo je obrazovanje tih ljudi pod skrbništvom papinstva, iz kojeg rimski element iz četvrtog post-atlantskog perioda još uvijek radi. Oko otprilike dvanaestog stoljeća, kada papinstvo prestaje biti ono što je bilo, mladost ovih raznih naroda je započela, što je bilo karakterizirano buđenjem njihove vlastite inteligencije. Staratelj se sada povlači. Mladost ovih naroda se nastavlja ugrubo do kraja osamnaestog stoljeća. Kao pravilo, kada su ove stvari podučavane sadašnjost je izostavljena, jer se iz određenih razloga mislilo da tako treba. Ljudima se ne smije reći previše jasno što se misli o sadašnjem vremenu; o ovom mogu više naučiti kroz prijedloge.

Prema tome, u tijeku vremena na Sjeveru, pod vodstvom dovilje, staratelja, i tako dalje, narasli su sadašnji zreli uvjeti. To nosi u sebi klicu predstavljanja Britanije kao vladajuće nacije petog post-atlantskog perioda, na način kao da nisu bili samo rimljani već također i rimski element u obliku papinstva, koji je izvučen od njih. Dakle, prema doktrini, dok se ostaci latinskog elementa raspadaju daleko od ljudske rase, novi plodni element se širi od faktora u kojem živi britanski element. Sada je nagovješteno da se sve vanjske akcije i mjere koje bi služile bilo kojem cilju i bile plodonosne, moraju poduzimati pod firmom ovih pogleda. Sve što je poduzeto bez ovih pogleda, sve što ne uzima u obzir da je latinski element u opadanju i britanski element u usponu, osuđeno je da uvene. Naravno ovakve stvari mogu biti poduzete, kažu ovi ljudi, ali su osuđene da ostanu besmislene, one neće rasti. To je kao sijanje sjemena u pogrešno tlo.

U doktrini koju sam vam skicirao imamo osnovu koja curi u sva bratstva, čak i u ona najviše ezoterična — ona koja su radila na Zapadu kao takozvani Slobodni zidari visokog ranga i slični. Ove stvari su uvlačene u javne poslove od ljudi koji su imali bliske ili slabe veze sa ovim bratstvima, često na tako prikriven način da oni koji su bili uključeni nisu imali pojma kako su ovi došli do svog znanja.

Posebno od šesnaestog stoljeća ove stvari su donošene sa Zapada u mnogo toga što se proživjelo u ljudskoj evoluciji.

Podučavane su i druge stvari. Rečeno je: Baš kao i oni narodi na Sjeveru za vrijeme dok je rimski element pripremao sebe da bude peta pod-rasa, tako i danas, na sličan način, slavenski narod dolazi prema Zapadu kao razvoj šeste pod-rase; na isti način kako je germanski narod došao sa Sjevera da se sastane sa rimskim elementom. Tako je rečeno da živi na Istoku, pod despotskom vladavinom koja je osuđena na destrukciju, dosta osoba koje, kao i germanski narodi kada se Rimsko carstvo počelo širiti sjeverno, još nisu nacija kao takva već još uvijek plemenski narodi. Ovi plemenski narodi sačinjavaju odvojene elemente takozvanog slavenskog naroda, koji su za sada držani zajedno na vanjski način sa despotskom vladavinom koja će biti očišćena. Koristim izraze koji su uobičajeni unutar ovih tajnih društava.

Nakon kazivanja toliko pozitivnih stvari o Slavenima, dopustite da dodam u zagradama: Točno je da su ti ljudi još plemenski na određeni način. To je postalo očito na slavenskom kongresu u Pragu 1848. Svaka grupa je željela govoriti na svom vlastitom jeziku, ali to se pokazalo nemoguće jer su tada bili nerazumljivi jedni drugima; dakle bili su prisiljeni koristiti standardni njemački. Ne govorim vam ovo iz zabave već da pokažem da ono što se na Zapadu uči o slavenima ima određenu dozu istine.

Rečeno je nadalje u engleskim bratstvima da su Poljaci dalje evoluirali od ostalih Slavena, jer su razvili homogeni kulturni i religiozni život relativno visokog kalibra. Sudbina Poljaka je opisana do neke granice, ali je nastavljeno da oni u stvari pripadaju ruskom carstvu. Onda se raspravljalo o balkanskim slavenima. O njima je rečeno da su se oslobodili jarma turskog zuluma i formirali se kao individualne slavenske države koje, međutim — i ovo je ponavljano iznova i iznova — imaju sudbinu da ostanu takve samo do slijedećeg velikog europskog rata. Posebno u devedesetima, ova bratstva su držali da je veliki europski rat blizu, i to je posebno povezano s evolucijskim impulsima koji će emanirati od balkanskih Slavena, rođenih iz činjenice da ove države, koje su nastale kao rezultat oslobađanja od turskog carstva, moraju proći tranziciju u nove oblike. Samo do slijedećeg velikog europskog rata, rečeno je, ovi balkanski Slaveni će moći održavati svoju nezavisnost. Poslije toga će imati sasvim drugačije sudbine.

Ovi narodi su sada, tako se podučavalo, u svom djetinjstvu. Tako je napomenuto da pošto su oni buduća šesta pod-rasa, dok su britonci sadašnja peta pod-rasa, britonci će morati igrati ulogu prema njima sličnu onoj koju su igrali rimljani prema sjevernim germanskim narodima, naime onu od dovilje; biti dovilja ovim narodima njihov je primarni zadatak. Ova uloga dovilje će prestati biti neophodna, rečeno je, u trenutku kada ovi narodi dosegnu točku da rusko

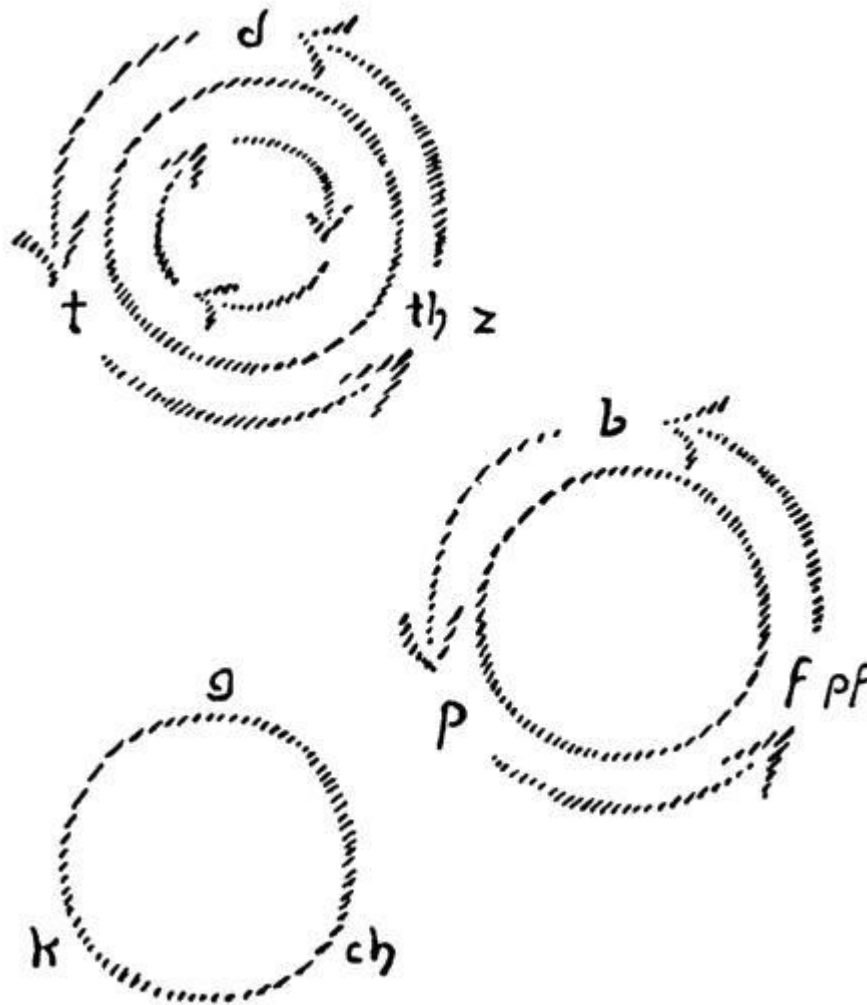
carstvo više ne bude postojalo i oni uspiju kreirati vlastite oblike pomoću osvita vlastite inteligencije. Ali postepeno dovilja mora biti zamijenjena skrbnikom. To znači da se na Zapadu mora razviti neka vrsta papinstva iz onih koji oblikuju petu pod-rasu. Zbog ovog, jaka duhovnost se mora razviti i, baš kako je papinstvo stalo u odnosu na Centralnu Europu, morati će doći takva konfiguracija koja će u velikom obimu raditi od Zapada prema Istoku. Ovo mora rezultirati time da se Istok koristi kao mjesto gdje mogu biti kreirane određene institucije na način sličan kao je papinstvo kreiralo svoje institucije u Europi.

Naravno sada smo napredovali za jednu pod-rasu. Papinstvo je kreiralo crkve i religijske zajednice svih vrsta. Ali sada će zapadno 'papinstvo', koje će se razviti iz britanskog elementa, imati zadatak ostvariti određene prilično konačne ekonomske eksperimente, to jest, institucionalizirati određenu formu ekonomskog društva socijalističke prirode koje, to se podrazumijeva, ne može biti osnovano na Zapadu jer tamo peta a ne šesta pod-rasa ima svoje biće. Istok, prvo eksperimentalno, mora se koristiti za takve eksperimente za budućnost. Politički, kulturalni i ekonomski eksperimenti moraju se odvijati.

Naravno da ovi ljudi nisu tako glupi da misle da će dominacija Zapada trajati vječno, jer ni jedan ozbiljan student duhovnih stvari ne bi to vjerovao. Ali sasvim im je jasna činjenica da kako je na početku ponuđena usluga dadilje, tako ovo mora metamorfozirati u ulogu staratelja — drugim riječima vrstu budućeg papinstva na dijelu zapadne kulture.

Ja sam izvještavao, moji dragi prijatelji! Ove stvari su ukopane duboko u učenja zapadnog Slobodnog zidarstva i stvar je prepoznavanja da li oni koje sam spominjao, koji su vrlo utjecajni, rade zbilja opravdano za dobro čovječanstva u svojoj evoluciji, ili je neophodno misliti o njima kao da trebaju korekciju na određeni način. Ovo je ono što nas zabrinjava. Vratiti ćemo se na ovo ponovno.

Sada želim pokazati da određeni stupnjevi evolucije stvarno nisu samo fantazija, već da što se dublje uđe u stvarne činjenice, više toga postaje moguće dokazati u vanjskom svijetu a prije toga je nađeno duhovnim sredstvima. Vanjska znanost, čak i danas, okupirana je traganjem za teorijama koje dokazuju da se evolucija odvija u etapama koje slijede jedna za drugom. Da postoji zbilja nešto ispravno u onome što kažu duhovni znanstvenici može danas biti potvrđeno u nekim simptomima obične znanosti, ako postoji dobra volja da ih se traži.

Dopustite da spomenem u vezi ovog nešto o čemu sam opetovano već govorio. Premda vanjska kultura ne može obuhvatiti ove stvari postoji, u duhovnom razvoju, nešto što je izraženo kroz zakone koji su konačni kao i zakoni prirode. Jednom sam usmjerio vašu pažnju na lingvistički zakon. Ljudska evolucija od četvrtog post-atlantskog perioda do sadašnjeg prokazuje da grčki i latinski predstavljaju određenu stepenicu lingvističkog razvoja; slijedeća stepenica je onda gotički, i ona poslije je Novi visoki njemački. Evolucija se ovdje odvija na sasvim regularan način. Mogu vam ovo samo skicirati, ali ove stvari slijede zakone koji su u svakom djeliću apsolutni kao i oni od prirode, a iznimke samo izgledaju da to jesu.

Glas D u grčkom ili latinskom transmudiran je u T a to opet u Th koje, zbog određenih jezičnih zakona, može također biti Z. Grčko Th ili Z postaje gotičko D, a ovo postaje T u novom visokom njemačkom. Gotičko Th ili Z postaje novo visoko njemačko T, i tako se krug nastavlja. Slično, grčko romansko B postaje gotičko P, a ovo zauzvrat novo visoko njemački F ili Pf. Grčko F ili Pf bilo bi gotičko B i novo visoko njemačko P. Ima i drugi krug koji ide od G do K do Ch. Uzmite na primjer treis, three, drei: T / grčki; Th / gotički; D / novi visoki njemački. Ovo je tako u svakom slučaju i iznimke mogu biti objašnjene

posebnim zakonima koji nadopunjuju glavne zakone.

Imamo tri nivoa, jedan iznad drugog: grčko-latinski, gotički — koje odgovara vremenu kada se Rimsko carstvo dizalo protiv germanskih plemena — i slijedeća faza novi visoki njemački. Čudna stvar je, kao što sam prije rekao, da je engleski ostao iza na nivou gotičkog. Dakle ako želite naći englesku riječ za novo visoko njemačku riječ, morate se vratiti nivo natrag. Uzmite 'Tag'; da bi za ovo našli engleski morate ići, ne naprijed, već natrag: 'day'. Uzmite 'tief'; ponovno morate ići natrag do 'deep'; uzmite novo visoko njemački 'zahn'; ako želite engleski morate ići natrag: 'ten'. Uzmite 'Zahn'; morate ići natrag ako želite engleski: 'tooth'; uzmite 'Dieb', ovdje također morate ići natrag: 'thief'. Novo visoko njemački 'dick', ako idete natrag, postaje 'thick'. Dakle, za ići od novo visoko njemačkog do engleskog, smjer je suprotan od normalnog.

Dakle možemo reći sasvim objektivno: Ako želite naći evoluciju jezika kao narodnog elementa u odnosu na engleski, moramo se vratiti na gotički nivo. Novi visoki njemački se podigao u evoluciji da bi postao posebni element. Ovo nije rečeno iz bilo kojeg patriotskog ili nacionalističkog osjećaja već jednostavno zato jer je istina, baš kao što nije potrebno reći da je polarni medvjed bijel iz simpatije ili antipatije prema njemu. Zakon koji sam vam predstavio je dobro poznati lingvistički zakon, grimmov zakon. Samo sam to demonstrirao s obzirom na neke zvučne i bezzvučne praskave i neke aspirirane glasove, ali to se može napraviti za cijeli sustav glasova. Evolucija jezika nastavlja se u skladu sa striktnim zakonima i odgovara impulsima koji upravljaju ljudskom evolucijom. Malo po malo prirodna znanost otkriva ove stvari, iako ponekad samo sporadično. U duhovnoj znanosti možete naći dublje osnove za sve ove stvari.

Doći ćemo do drugih aspekata duhovnog i kulturnog života što će pokazati da ono što se primjenjuje na realitet jezika drži utjecaj i na ostalim poljima također. Nešto nesvjesno, kada se dovede na svjetlo, postaje svjedok objektivnim zakonima. Ovo se ne može okrenuti i izvrnuti prema simpatiji ili antipatiji!

Nemojte zamišljati da je ovaj grimmov zakon o smjeni glasova nepoznat onim tajnim bratstvima o kojima smo govorili. Sutra ćemo vidjeti kako oni dolaze u odnos sa takvim stvarima i kako također imaju bitne stvari za reći o njima. Ono što moraju reći nije budalasto već se potpuno drže određene vrste okultizma. Biti će na vama da odlučite, kada znate više o tome, kako to želite prosuditi i da li je nešto legitimno ili nije. Kroz karmu ljudske evolucije doći će da su određene stvari mnogo dostupnije slobodnoj publici, posebno kao rezultat okolnosti da je određena količina konfuzije ušla u masonske redove. Zbog ovih okolnosti različite stvari dolaze na svjetlo iz vanjskog svijeta. Mi, međutim, želimo shvatiti, iznad svega, dublje temelje svega ovoga.

Neki prilično bizarni simptomi zaista izlaze na svijetlo. Na primjer danas postoji zanimljiva disertacija od čovjeka koji je susreo svoju smrt — ovo je također iznimna karmička okolnost — na bojnopolju sadašnjeg rata. Ona je o paralelizmu koji postoji između francuske politike i francuskih tajnih društava, i pokazuje kako to dvoje idu potpuno paralelno, i kako iste sile žive u objema. Mnogo intimnije i prikrivenije su okolnosti britanske politike koja je potpuno pod utjecajem onog što na ovaj način leži skriveno iza njih. Ovdje je glavna briga postaviti pogodne ljude na prava mjesta. Ljudi u pozadini koji su umiješani u okultne manipulacije često su kao broj jedan; ne znače previše sami po sebi. Oni trebaju nešto drugo: nulu. Nule nisu jedinice, ali to dvoje zajedno daje deset. Ako je više nula dodano, tako dugo dok je tu negdje također i jedinica, može izići veliki rezultat — na primjer deset — premda svaka nula ostaje nula. I ako jedinica ostaje skrivena, tada su samo nule vidljive. Dakle cilj je kombinirati nule na pogodan način s jedinicama, pri čemu nule ne moraju mnogo znati na koji način su kombinirane s jedinicama.

Ima, na primjer, određeni čovjek koji je sasvim častan. Često sam govorio da ga ni na koji način ne smatram zlim čudovištem — za što ga mnogi u Centralnoj Europi smatraju. Ja mislim da je on častan, drag čovjek koji, na svoj način, teži govoriti istinu. Ipak to ga ne sprječava da bude nula. Njegovo obrazovanje počinje u javnoj školi Winchester, odakle je nastavio u Balliol College, Oxford. Onda je dobio nešto veoma važno, nagradu Marlylebone Cricket Prize, pa zatim nagradu Queen Anne Tennis Prize. U dobi od dvadeset tri postao je član parlamenta. U toj dobi čovjek je podložen prema svim vrstama utjecaja. Sa trideset postaje 'Državni sekretar za vanjske poslove'. Već je dugo bio ministar vanjskih poslova kada je prvi puta kročio izvan Engleske da bi se pridružio engleskom kralju na putovanju u Afriku. Također je napisao malu knjigu o ribolovu s naslovom Fly Fishing. Sir Edward Grey se uspeo na socijalnoj ljestvici prije uranjanja u opskurnost. Kolega student na Oxfordu, deset godina njegov mentor, bio je Asquith, s kojim je tamo proveo godine.

Ovo je način kako se pojavljuje onaj tko je vidljivi suučesnik. Za danas toliko, sutra ćemo nastaviti.

Karma neistine - 7. dio

KARMA NEISTINE 7/13

Dornach, 18 prosinca 1916

Početi ću s ponavljanjem mog hitnog zahtjeva da ne pravite zabilješke tijekom ovih predavanja. Začudujuće je da moja molba u pogledu toga nije naišla apsolutno ni na kakvu suglasnost. Ipak to moram tražiti posebno s obzirom na

ove lekcije.

Najprije, trenutna situacija ne daje mogućnost nekome tko gleda ozbiljno na ljudsku evoluciju da dade propisno zaokruženo predavanje; u najboljem slučaju moguće su samo izolirane opaske. I drugo, mi svi znamo da do nerazumijevanja u ovim bolnim događajima dolazi najprije jer su dijelovi mojih predavanja zabilježeni i raspršeni u svim smjerovima, u nekim slučajevima s namjerom pohvale govoreći: Vidi, stvari koje govori uopće nisu ni tako loše — ali i u drugima s manje pohvalnim ciljem da ljude nakostriješe tako da izazovu svakakve vrste ozlojeđenosti.

Izolirane rečenice izvučene iz konteksta, pogotovo uzete iz serije predavanja, ne mogu značiti ništa i mogu biti interpretirane na sve moguće načine. Mene zanima isključivo traženje istine, u ovom slučaju posebno jer je dosta naših prijatelja tražilo raspravu ove vrste i ima stvarnu želju za tim. Nisam zabrinut zbog toga što je moguće izvijestiti ovamo ili onamo da ono moram reći nije napokon ni tako loše. Ono s čime sam zabrinut je istina. Zsigurno svi mi koji duhovnu znanost uzimamo ozbiljno, i koji smo zabrinuti za traženje duhovne znanosti s obzirom na ljudsku evoluciju u našem vremenu, moramo biti zabrinuti za istinu.

Danas ću nastaviti davanje još nekih gledišta koja će dati osnovu za formiranje prosudbi pogodnih za danas — to jest, ne za slijedeće dane ili tjedne, ili čak za slijedeću godinu, već za sadašnje vrijeme u širem smislu. Sjetimo se da je duhovna znanost iznad svega ozbiljna stvar i da bi je ispravno razumjeli moramo je uzeti ozbiljnije od bilo čega drugog. Ako se, s druge strane — kako je tako često slučaj kada imamo društvo koje služi kao instrument za nastojanja duhovne znanosti — duhovnoj znanosti pristupa sa svim vrstama predrasuda i preuranjenih osjećaja koji dovode do stanja gorućeg fanatizma o svakakvim pitanjima, tada to dokazuje nedostatak spremnosti za duhovnu znanost. Ipak je danas savršeno moguće razumjeti da je sama duhovna znanost pogodna za razvoj ozbiljnosti koja je tako potrebna u ovim tragičnim vremenima.

Svaki pojedinac mora ukinuti svoje postavke za jedan ili drugi smjer da bi prihvatio stvari bez ikakvih predrasuda. Nije moguće reći određene stvari bez da se jedna ili druga osoba osjeća neugodno. Ima mnogo ljudi danas koji gledaju kao na grijeh čak i ako se samo ukaže na neke činjenice, jer zamišljaju da je samo spominjanje ove ili one činjenice ekvivalentno zauzimanju strana — što, naravno, uopće nije slučaj. Neke činjenice treba gledati hladno i direktno u lice jer se samo tako može doći do valjane prosudbe. Naravno, možda osoba ne želi doći do ovakve prosudbe, ali ako želi to može na temelju duhovne znanosti.

Sada ću vam dati neke uvodne napomene da bi iznijeli, na kraju današnje diskusije, neke stvari koje mogu probuditi shvaćanje za način na koji određeno — da li ćemo reći — okultno znanje forsira svoj put u sadašnjem duhovnom

razvoju čovječanstva. Zapravo, ovo znanje forsira svoj put na površinu u svoj vlastiti sklad kao rezultat procesa ljudske evolucije, tako da nije neophodno raditi dodatne napore da bi se smjestilo unutar razvoja čovječanstva. Početi ću od određenih detalja, za koje vas molim da ih jednostavno prihvatite kao temelj, tako da kasnije glavni naglasak može biti stavljen na ono što ću predstaviti kao rezultat ovih sagledavanja.

Na početku ovih rasprava rekao sam: Ako netko, kao dobar euroljanin, čini sve napore da temeljito prođe sve događaje i činjenice koji su se odvijali desetljećima i nedavno su postali poznate, čini napore da ih prijeđe temeljito bez predrasuda, i ako onda ispituje prosudbe iz periferije — i mislim kao što se podrazumijeva — od ljudi koji s pravom nose čuvena imena za vrijeme perioda koji vodi do današnjih bolnih događaja, tada se već može doći do određenog zaključka. To je zaključak da su određene prosudbe takve da, što god netko mogao dodati ili umetnuti, odgovor je uvijek isti: Nije bitno, Nijemac će biti spaljen-po starom obrascu: 'Nije bitno, Židov će biti spaljen.' Mnoge, mnoge prosudbe ne sadrže ništa osim određene averzije — bile pravedne ili ne otvoreno je pitanje — protiv bilo čega što bi se moglo nazvati njemačkim. Ja važem moje riječi pažljivo.

Ova averzija je nedavno pretvorena u goruću mržnju koja u svakom slučaju nema sklonosti da bilo što pažljivo prouči, niti da prihvati bilo što što je pažljivo proučavano, već svoju pravednost pronalazi jedino u mržnji. Ipak ovakva pravednost ne mora nužno biti iskorištena. Ako netko kaže: Ja mrzim — i ako stvarno to želi i tako objavi, onda zašto ne? Svatko ima pravo mrziti koliko ga volja; tu se ne može dati prigovor. Ali veoma mnogo ljudi je najviše zaokupljeno s time da ne priznaju svoj osjećaj mržnje u ovakvoj situaciji. Oni se pokušavaju uspavati u zaborav govoreći svakakve stvari koje bi trebale izbrisati mržnju i staviti na njeno mjesto navodno objektivne i pravedne prosudbe. Ali to sve stavlja pod pogrešno svjetlo. Ako netko iskreno prizna: Ja mrzim ovu ili onu osobu — tada možete razgovarati s njime, ili možda ne možete, zavisno o intenzitetu mržnje. Istinoljubivost, apsolutna istinoljubivost prema sebi i svijetu u svim stvarima je neophodna, i ako propustimo razumjeti da je istinoljubivost neophodna u svim stvarima, tada nećemo postići da duhovna znanost bude za čovječanstvo najintimniji impuls iz vlastitog srca i iz vlastite duše. Tada kažemo: Sigurno, želimo dio duhovne znanosti, dio koji ne brine o našim simpatijama i antipatijama, dio koji nam koristi; ali odbijamo one dijelove koji nam ne koriste. Moguće je zauzeti takav stav, ali to nije stajalište koje je danas korisno za ljudsku evoluciju. Ono što moram reći je bazirano na određenim primjedbama, ali u potpunosti bez ljutnje!

Dobro je poznata činjenica da veoma mnogo ljudi vidi vezu između današnjih događaja i osnivanja njemačkog Reicha koji leži u centru Europe. Nije moj zadatak da govorim o politici njemačkog Reicha ili o bilo kojoj drugoj politici, i

to neću ni napraviti. Jednostavno vam želim dati nekoliko izoliranih činjenica kao osnovu. Moguće je formirati mišljenje o događajima koji su vodili do osnivanja njemačkog Reicha. Također je moguće formirati mišljenje — bilo opravdano ili ne — da je nesreća za čovječanstvo što Njemačka uopće postoji. Čak i ovo je otvoreno za raspravu. Zašto ne, ako je netko otvoren i dovoljno iskren da prizna da ima takve poglede? Ali to nije naša briga u ovom trenutku.

Pogledajmo činjenicu koja je ovu njemačku naciju dovela do osnivanja njemačkog Reicha za vrijeme zadnje trećine devetnaestog stoljeća. Postoje ljudi koji osporavaju osnivanje njemačkog Reicha iz sasvim različite pozicije. Oni razmišljaju da osnivanje carstva nije dobro za ljudsku evoluciju. Ali ljudi koji dijele ovakvo stajalište o zapadnim carstvima nemaju pravo na takav sud. Nemojmo zaboraviti da su ove nacije Zapada veoma privržene konceptu carstva, konceptu države, i da je njihov način razmišljanja s obzirom na nacionalnost veoma povezan sa različitim idejama o državi. Prema tome, oni koji ujedinjuju patriotizam sa idejom države, kao što su to zapadne nacije, nemaju uopće prava propitivati ideju carstva. To bi bilo prilično nelogično, jer bi to bila izjava da druga nacija nema pravo napraviti ono što je njihova vlastita napravila. U raspravi morate zauzeti stajalište koje daje osnovu za raspravu i također ima mogućnost ostati logično. Bilo bi lako voditi raspravu s Bakuninom o tome da li je njemački Reich u Centralnoj Europi nešto dobrodošlo. Ali osnova za ovakvu diskusiju bila bi bitno različita ako bi bila vođena, ne sa državnikom već sa bilo kojim članom zapadnih nacija, jer su oni toliko uronjeni u ideju države. Dakle mora biti jedna pretpostavka, naime, da ideja o carstvu kao takva nije odbačena nekontrolirano, inače ne bi bilo osnova za diskusiju. Ali nečije pretpostavke se moraju znati ako se želi doći do valjane prosudbe.

Ljudi danas više ne misle o povijesnim impulsima iz kojih je carstvo u Centralnoj Europi izniklo. Oni ne uzimaju u obzir, na primjer, da je tlo na kojem je carstvo osnovano bilo kroz mnoga stoljeća vrsta rezervoara, vrsta fontane za ostatak Europe. Vidite, nešto rimsko, u smislu nastavljanja onog što je bilo rimsko, danas više ne postoji. Ono što je bilo rimsko to je, ako mogu tako reći, isparilo i samo je ušlo u druge narodne elemente u formi izoliranih impulsa. Uzmite tlo Italije. Tijekom Srednjeg vijeka sve vrste germanskih elemenata su migrirale u Italiju. Možda ću kasnije imati šansu ovo objasniti поближе. U današnjoj talijanskoj populaciji, čak i u njihovoj krvi, struji ogromna količina onog što se može zvati germansko. To se ulilo u njih sa rimskim elementom, ali ni na koji način da bi se današnje ljude Italije moglo nazvati nastavljačima starih rimskih ljudi. Uvijek je bio slučaj da su iz Centralne Europe, kao iz rezervoara naroda, svakakva plemena migrirala u periferiju, u Španjolsku, Sjevernu Afriku, Italiju, Francusku, Britaniju. I kako su narodi zračili vani na ovaj način, nešto što nije njihovo susretalo se s njima: rimski element. U sredini je, takoreći, bio rezervoar:

Čovjek kao Dante, o kojem sam vam govorio jučer, je jednostavno karakteristični izraz općeg fenomena. Tko je današnji francuski narod? Ne samo nasljednici latinskog elementa. Franci, drugim riječima bivša germanska plemena, rašireni preko cijele zemlje. Njihov sastav je postao izmiješan sa narodnim elementima ne više njihovim, elementima koji sadrže latinske aspekte, preko rimskih građanskih stajališta, pomiješano s drevnim keltskim aspektima; da bi rezultati svega ovoga bili nešto u čemu živi više germanskih impulsa nego što možete zamisliti. Isto tako danas u talijanskoj populaciji živi toliko mnogo germanskih impulsa. Ako bi to željeli, mogli bi proučavati migraciju Lombarda u sjevernu Italiju, germanski element koji je jednostavno apsorbirao rimski. Britanija je bila originalno nastanjena sa elementima koji su onda gurnuti natrag u Wales i Brittany i čak daleko kao što je Caledonia, ali ne prije nego su poslali glasnike da povuku Jutes, Angles i Saxons preko na otok tako da mogu zadržati predatorske Picts i Scots. Iz svega ovoga izgradio se element u kojem je očito germanski dominantan.

Širenje se odvijalo u svim pravcima. U Centralnoj Europi rezervoar je ostao otraga. Povezan s činjenicom da se centar mora različito razvijati je onaj skok — kojeg ne želim hvaliti da je skok naprijed — koji je izražen grimmovim zakonom glasovnih pomaka. Ovaj zakon ne treba mjeriti s mjerilom simpatije ili antipatije, jer to je jednostavno činjenica. Svatko može zamisliti što je do njega vodilo, ali to ne bi smjeli brkati s simpatijom ili antipatijom.

Kada su rimski Cezari vodili kampanje protiv germanskih plemena, oni koji su

bili prvi osvojeni formirali su daleko najveći dio vojske, dakle rimljani su se tukli protiv germanskih plemena sa članovima germanskih plemena. Čak i u kasnija vremena mase naroda periferije stajale su sa onim što se može naći u centru u tolikom obimu da je postalo neophodno formirati carstvo koje je, u svojoj finalnoj fazi, bilo Sveto rimsko carstvo. Znači pasus u Faustu gdje je studentima drago da ne moraju brinuti u Svetom rimskom carstvu. Ali, u drugu ruku, također dolazi do toga da periferija vodi užasan rat na središnji element, ona se stalno buni protiv srednjeg elementa. Mora se isto tako uzeti u obzir da mnogo toga što je prisutno u svijesti Centralne Europe je povezano s načinom na koji je tlo ovog carstva stalno birano kao scena za bitku svih zavađenih naroda. To je posebno bio slučaj u sedamnaestom stoljeću, tijekom Tridesetogodišnjeg rata, u kojem je Centralna Europa izgubila gotovo trećinu stanovništva kroz krivnju okolnih naroda. Ne samo gradovi i sela već su i cijeli prostori bili uništeni. Narodi Centralne Europe su bili sasvim oderani od onih na periferiji. To su povijesne činjenice koje jednostavno treba gledati ispravno.

Sada nije iznenađujuće da se u Centralnoj Europi pojavila sklonost prema nečemu drugom od onog što su već postigli, naime carstvu. Ali populacija ovog tla je puno manja u usporedbi prema ideji carstva kakva je bila u zapadnoj Europi, koja se drži posebno jako, bez obzira radi li se o republici ili monarhiji. To je nebitno. Morate gledati iz samih riječi i vidjeti kako pojedinac, prema republici ili nekoj drugoj formi, stoji u odnosu na državu kojoj pripada, bez obzira jesu li osjećaji za način na koji joj pripada ovakvi ili onakvi. Rekao sam da nije iznenađujuće da su u Centralnoj Europi pojavio impuls želje za carstvom, državom koja čini mogućim da se, na jednoj strani, izgradi nekakva zaštita od stoljetnih napada sa Zapada, a na drugoj, napravi barijera prema onom što dolazi s Istoka — što je nešto što je još neophodno za Centralnu Europu iako nije, naravno, za Istok. Ove stvari su, vjerujem, razumljive.

Centralno Europska populacija ima drugačiji odnos prema onom što zovemo ideja o državi; to se razlikuje od onog kod zapadnih euroljana, posebno francuza. U Centralnoj Europi ideja o državi nije živjela stoljećima kao što je, na primjer, u Francuskoj, i štoviše ideja o državi koja je postojala u Francuskoj nije pogodna za ono što je preostalo u Centralnoj Europi. U drugu ruku, u onom što je ostalo u Centralnoj Europi razvilo se nešto na prijelazu iz osamnaestog u devetnaesto stoljeće što je takvog duhovnog ugleda da će izazvati čak i divljenje Zapada kada se jednog dana nekako smanji mržnja. I ovaj duhovni ugled, koji će čovječanstvo mirisati u narednim stoljećima, bio je postignut u Centralnoj Europi u vrijeme kada je zbog Zapada bilo potpuno nemoguće za Centralnu Europu da izgradi koherentnu državnu strukturu. Lessing, Goethe, Schiller, Herder i svi ostali koji su povezani s ovom strujom nisu postali veliki unutar koherentne državne strukture. Oni su postali veliki usprkos izostanku propisne državne strukture. Teško je zamisliti koliko je to različito za Goethe-a, koji je postao velik bez koherentne državne strukture, u usporedbi s Corneille,

ili Racine, koji se jedva mogu zamisliti bez pozadine državne strukture kojoj je briljantnost i eminenciju dao Louis XIV, kralj koji je rekao: 'Država, to sam ja!' Ove stvari se gledaju zajedno.

Međutim, tijekom devetnaestog stoljeća kod stanovništva Centralne Europe pojavljuju se impulsi koji su u početku bili sasvim unutrašnji, impulsi koji su doveli o rođenja sklonosti i za neki oblik državnog ustroja. Ova sklonost se prvo pojavila na jako idealističan način, i oni koji poznaju razvoj devetnaestog stoljeća znaju da je ideja države koja je pokrenula stanovnike Centralne Europe prvo bila usidrena, ponajviše, u glavama raznih idealista, ljudi koji su bili više idealisti a manje praktičari, koji su bili najviše nepraktični s idejom države, u usporedbi s praktičnim zapadnjacima.

Dakle mi pratimo razvoj nastojanja za formiranjem njemačkog Reicha koji bi zaokružio njemačke narode u Centralnoj Europi. Vidimo, posebno u 1848 godini, kako ideja uzima određene forme koje imaju određeni idealistički pečat. Ali pošto je devetnaesto stoljeće doba materijalizma, ono što je imalo idealistički pečat nije bilo sretne ruke. Krivnja za lošu sreću ne leži toliko u naciji koliko u materijalizmu devetnaestog stoljeća. Tako je postalo neophodno postići na praktičan način što nije moglo biti postignuto na idealistički način; drugim riječima onako kako se to uvijek postizalo tijekom europske povijesti. Jer kako se stvaraju države? Države se stvaraju ratovima, i svim ostalim stvarima koje su dovele do njemačkog Reicha između 1864 i 1870 godine.

Oni koji su iskusili dane kada je osnovan njemački Reich znaju kako su bila ispunjena bolom srca onih koji su još bili prožeti idejama iz 1848, kada je bio cilj osnovati ovaj Reich iz osjećaja i ideala. Bili su, u šezdesetima i sedamdesetima, oni koji su favorizirali 'veliki njemački' sporazum, dok su drugi favorizirali 'mali njemački' sporazum. Oni koji su favorizirali 'veću' Njemačku stajali su na starim idealističkim principima i nadali se osnivanju Reicha na idealističkim temeljima i impulsima. Oni nisu željeli nikakva osvajanja; jednostavno su htjeli ujediniti sve što je bilo njemačko, uključujući Austriju, u zajednički Reich ili državu. Bilo tko tko zamišlja da su ovi ljudi željeli napraviti i najmanje osvajanje nije shvatio stupanj nacionalnog idealizma koji je živio u njima. Dugo vremena oni su bili ljuta opozicija onima koji su favorizirali 'malu' Njemačku, i koji su, pod Bismarckom, osnovali sadašnji njemački Reich - to jest, njemački Reich pod vodstvom Prusije. Ali na kraju stranka 'veće Njemačke' se pomirila sa ostalima jer su shvatili da se u Centralnoj Europi u devetnaestom stoljeću stvari moraju odvijati onako kako su se odvijale. Došlo se do takvih odnosa i shvatili su da na kraju Njemačka mora biti osnovana na isti način kao Francuska i Engleska. Na ovaj način oni koji su favorizirali 'veću' Njemačku postepeno dolaze do odnosa s nečim što je bilo potpuno protiv njihovih ideala. Ove stvari se mora uzeti u obzir.

Računajte nadalje: Kakvo god mišljenje mogli imati o događajima koji su se

dogodili između 1866 i 1870/71, bez obzira koga krivili ili ne za rat 1870, ne smijete zaboraviti da su sa strane Francuske rađeni napori da se spriječi osnivanje njemačkog Reicha, da je francuskoj politici bio cilj spriječiti stvaranje njemačkog Reicha. Naravno ovo može biti poricano, ali stvari koje se poriču ipak ostaju istinite. Kada govorim o francuskoj strani, ili o engleskoj strani, nikada ne mislim na same ljude. Mislim na koheziju onih koji su na kormilu u određenom vremenu, oni koji uzrokuju da se dogode vanjski događaji. Ljudi mogu misliti da im se sviđa španjolsko nasljeđe, ili francuska ili njemačka strana u korist rata. Ali nema rasprave o činjenici da su u francuskoj bili ljudi koji su činili sve napore da bi primijenili svoj sud: naime, da stvaranje nezavisnog njemačkog Reicha u Centralnoj Europi nije u skladu sa 'slavom' francuske države. To je bio jedan od uzroka rata 1870/71. Kao protu udar razvio se drugi impuls, o kojem opet svatko može misliti što želi. To je bilo mišljenje da njemački Reich može biti osnovan na isti način kao i francusko carstvo, naime, ratovanjem sa susjedima. Ove stvari treba promatrati hladnokrvno.

Dakle njemački Reich je osnovan na način koji vam je poznat, iako danas ima malo sklonosti za detaljno ispitivanje povijesnih činjenica. Međutim, većina od vas ih zna, makar okvirno. Tako možemo reći: Njemački Reich je osnovan, dok su francuska i njemačka bile međusobno u ratu, na takav način da su sile koje je generirao ovaj rat bile one koje su dovele do njemačkog Reicha.

Pogledajmo na trenutak kada Pariz još nije pod opsadom ali kada su njemačke pobjede već učinile da osnivanje Reicha izgleda moguće. To je uzrokovalo da otpor osnivanju Reicha vidimo kao slomljen, i tako je u Centralnoj Europi iznikla ideja da se krene u osnivanje Reicha preferiranog od stranke za 'malu' Njemačku. Gledamo otprilike na studeni 1870. Tako dolazimo nasuprot činjenice da, iz svega što se dogodilo u onom što je kasnije postalo Njemačka — to jest, njemački Reich — pojavio se osjećaj da je ovakav način osnivanja njemačkog Reicha napravio veliku štetu u Europi, osjećaj da je struktura ovog Reicha struktura ugrožavanja. Govoriti o 'Njemačkoj' nije više od taktičnosti sa strane onih koji žive u periferiji. Nema Njemačke danas, a više je tu Kaiser od Njemačke. Postoje individualne njemačke države i onaj koji je izabran da predstavlja ove države ispred ostatka svijeta ne naziva se 'Kaiser od Njemačke' već 'Njemački Kaiser', što je sasvim različito. Ovo je proizašlo iz određenih osobina prirode Centralne Europe. Mogu napomenuti da kada je rumunjska država nedavno formirana bilo je mnogo rasprava da li bi se kralj trebao titulirati kao 'Kralj Rumunja' ili 'Kralj Rumunjske'. Ovakve stvari mnogo znače u trenutku kada se počnu gledati realnosti a ne samo iluzije. Titula 'Kralj Rumunjske' je izabrana iz sasvim određenih povijesnih razloga umjesto originalne namjere kao 'Rumunjski Kralj' ili 'Kralj Rumunja.'

Sada ako dozvolimo mišljenja koja su već neko vrijeme u izradi da bi radila na nama, mišljenja koja su nedavno u nekim slučajevima dosezala nove vrhunce

gluposti — ponavljam, mi ne raspravljamo što je pravedno, jer sve je, naravno, uvijek bilo pravedno bilo nepravedno u svojim odvojenim dijelovima — ako sumiramo ova mišljenja nalazimo da se pojavljuje osjećaj da je osnivanjem njemačkog Reicha nanесena velika šteta Europi, osjećaj da je struktura ovog Reicha u Centralnoj Europi, na neki način, struktura prijetnje. Da bi ovo razjasnio želio bi vam pročitati tekst koji, dodatno, sadrži brojne stvari s kojima sam također sada zabrinut. Rečeno je: Njemačka, ili Nijemci, osjećaju se ugroženi na neki način, a ipak u stvari Njemačka prijeti cijeloj Europi. Izraženo je mišljenje koje je prilično značajno u vezi s ovim. Tiskano je u dnevniku *Matin* dana 8 listopada 1905. Nemojte zaboraviti da kada se brinemo o realitetima moramo znati da iza mišljenja jedne osobe uvijek stoji mišljenje nebrojenih drugih, i također da realiteti uvijek izlaze iz realiteta. U *Matin* od 8 listopada 1905 čitamo:

'Ako se g. von Bülow želi požaliti da je Njemačka izolirana, treba se prvo upitati da nije možda Njemačka izolirala samu sebe od ostatka Europe sa svojim akcijama. Autori nepovjerenja i sumnjičave mržnje koji stežu njemački Reich svaki dan sve snažnije ne zovu se Delcassé, Lansdowne, Edward VII ili Roosevelt, već Bismarck i Moltke, Wilhelm II i von Bülow. Oni su oni koji su stvorili i razvili ovaj bodljikavi, iritantni i izazivački Reich, nakostriješenog oružja, koji upućuje izazivačke poglede Europi u zadnjih četvrt stoljeća i kojem na kraju Europa ne može pomoći gledajući od muke. Čineći je još više pruskom, oni su ti koji okreću simpatije koje su joj bile zajamčene u ranijim danima sa njenim aktivnom znanstvenim putem i trezvenom umjerenošću. Oni su ti koji izvlače iskre barbarske prijetnje ili brutalne strasti u ovo vrijeme iznurenosti. Europa se boji vatre koja nikada ne prestaje tinjati u Berlinu; Europa poduzima mjere predostrožnosti.'

Dakle kako stojimo s mišljenjem da je njemački Reich prijetnja cijeloj Europi?

Među onima na Zapadu koji danas izražavaju mišljenje teško da ima netko tko ne vidi Njemačku kao prijetnju cijeloj Europi, ili koji ne misle da je najgora moguća stvar koja se dogodila bila ta koja je okrenula ovaj narod, koji je prije sjajio svojom znanošću i trezvenom skromnošću — kako je ovdje zgodno izraženo — u prijetnju cijeloj Europi. Jer ono što je postao ponovno se stalno ponavlja kroz bezbrojne glasove i rijekama tinte za tiskanje.

Lako je reći ono što je često govoreno, naime da ovaj Reich nije stvoren iz povijesne nužnosti već iz 'germanske arogancije' — zloupotreba, namjerna, riječi 'germanske' — i nadalje da je pun ljudi koji nikad nisu prestali naglašavati da Germani vode svijet, Germani su spasitelji svijeta, i tako dalje. Čuli smo da je bezbrojno puta kazano: Nijemci su postali arogantni, misle da su pozvani da vladaju svijetom, misle da je Reich koji je osnovan nešto hitno potrebno u modernim vremenima, i tako dalje; ponos, arogancija Nijemaca postala je

krajnje nepodnošljiva. Ovakva su mišljenja koja se čuju kroz stalno mijenjane forme.

Nemam namjeru bilo što glancati, ali sada vam želim pročitati mišljenje koje je dano u vrijeme kada je Reich osnovan, vrijeme koje sam već spominjao. Kazao sam: Vratimo se u studeni 1870. Ono što vam želim pročitati može učiniti da neki ljudi skaču gore dolje s nestrpljenjem — oprostite na lakomislenom izrazu — i kažu: Tu to imate! Ovo je vrsta ideje koju ljudi imaju o važnosti ovog njemačkog Reicha! Jedva je do toga došlo, zaista je bio u tijeku proces osnivanja, a već je bio predstavljen kao nešto blagotvorno, ne samo za Nijemce već za cijelu Europu, zaista za cijeli svijet — čak i za same francuze! Da bi vam pokazao da ništa ne glancam pročitati ću vam mišljenje izraženo godine 1870:

„Nikada ni jedna nacija nije imala tako lošeg susjeda kao što je Njemačka imala Francusku u zadnjih četiri stotine godina; lošeg na sve moguće načine; drskog, pohlepnog, nezasićenog, neumoljivog, stalno agresivnog ... Njemačka, jasno vjerujem, bila bi budalasta nacija da ne misli o podizanju neke sigurne granične ograde između sebe i takvog susjeda sada kada za to ima šansu. Ne postoji zakon prirode koji poznajem, ni ukaz rajskog parlamenta, pomoću kojeg Francuska, ne bi trebala vratiti bilo koji dio njenih oteženih dobara kada vlasnici od kojih je istrgnuta imaju priliku za to... Francuska se užasno žalila na prijetnju „nedostatka časti “ ... Ali da li bi spasilo čast Francuske da odbije platiti staklo svojevrijedno razbijeno na susjedovim prozorima? Za sada, moram reći, Francuska izgleda sve više i više u deliriju, jedna, okrivljena, za žaljenje, i čak i prezrena.

Ona odbija vidjeti činjenice koje joj leže opipljive ispred nosa, i kazne koje je navukla na sebe ... Ministri koji lete u balonima balansiranim ničim već nečuvenim javnim lažima, proklamacijama pobjeda koje su proizvod mašte; Vlada koju drži na okupu lažljivost, želeći da se užasno krvoproliće treba nastaviti i povećati radije nego da oni, divne republikanske kreature, trebaju prestati upravljati s time: Ne znam kada je ili gdje viđena nacija koja se toliko prekrila nečastu ... Količina svjesne lažljivosti koju je Francuska, službeno i drugačije, izvršavala u posljednje vrijeme, je nešto predivno i strašno ... To je evidentno njihovo vjerovanje da se nova nebeska mudrost širi iz Francuske na sve ostale zasjenjene nacije; ta Francuska je novi Mount Zion univerzuma ... Vjerujem da će Bismarck dobiti svoj Alsace i što želi od Lorraine; i kao što će to učiniti za njega, i nas, i cijeli svijet, i čak uskoro i za samu Francusku, dosta dobroga... Bismarck mi izgleda da stremi sa velikom sposobnošću, strpljenjem, velikim, i uspješnim koracima, prema dobrobiti za Nijemce i sve ostale ljude. Takva plemenita, strpljiva, duboka, pobožna, i čvrsta Njemačka trebala bi biti u cijelosti spojena u naciju i postati Kraljica Kontinenta, umjesto kipteće, hvalisave, gestikulirajuće, svadljive, nemirne i previše osjetljive Francuske, izgleda mi kao najviše obećavajuća javna činjenica koja se pojavila u moje vrijeme ... Pojava jakog njemačkog Reicha dovodi do nove situacije. Ako bi

vojne snage Francuske i Rusije udružile snage, mogu slomiti rascijepanu Njemačku koja leži između njih. Ali su sada njihove proizvoljne akcije suočene s značajnim preprekama...'

Sada ću ispustiti frazu iz razloga koji ćete odmah razumjeti:

'Čemu je svaki engleski državnik težio napustilo je realitet ideja i postalo stvarnost ...'

Mogli biste pitati, da li je ovo megalomanija? Dragi prijatelji, Upravo sam vam pročitao članak koji se pojavio u The Times -u u studenom 1870, ali sam ispustio jednu riječ u zadnjoj rečenici. Potpuna rečenica glasi:

'Ali su sada njihove proizvoljne akcije suočene s značajnim preprekama. Jaka Centralna moć čemu je svaki engleski državnik težio napustila je realitet ideja i postala stvarnost.'

Kao što vidite, neophodno je gledati stvari onakve kakve jesu. Oni koji danas čitaju The Times trebaju do neke mjere uzeti u obzir mišljenja u The Times-u u studenom 1870. Možda dođu do neobičnog pogleda na tu najgrozniju frazu ikada skovanu, onu o 'njemačkom militarizmu', ako bi malo promislili o onom što je u to vrijeme rečeno s engleske strane: da pojava jakog njemačkog Reicha dovodi do nove situacije. Ako se vojne snage francuske i rusije udruže, mogu slomiti razdijeljenu njemačku koja leži između njih.

Vremena se mijenjaju, kao što vidite. Ali ljudi još vjeruju da mogu imati apsolutno mišljenje, i tako su sretni sa svojim apsolutnim mišljenjem. To zaista nije neprijateljstvo prema engleskom biću i engleskom narodu ako netko da mišljenje koje mnogima iz Engleske može izgledati pogrešno, kao ono koje sam ja jučer dao o Sir Edward Greyu. Oni Englezi koji misle da je to neprijateljstvo, u stvari su, sami sebi najgori neprijatelji. Ali ja nemam naviku davati prosudbe bez ikakve podrške onog što možemo nazvati pouzdan izvor. Možete reći da tko god kazao o Sir Edward Greyu ono što sam ja rekao nije Englez i ne može ga poznavati. Dakle pročitati ću vam mišljenje o njemu od Engleza koji ga dobro poznaje jer je bio kolega ministar. Za vrijeme zime 1912/13 ovaj čovjek je rekao o Sir Edward Greyu:

'Zabavno je za nas koji su poznavali Greya od početka njegove karijere primijetiti koliko impresionira svoje kontinentalne kolege. Oni izgleda pretpostavljaju da je u njemu nešto što, u stvari, nije. On je jedan od glavnih sportskih ribolovaca u kraljevstvu također i prilično dobar tenisač. On, međutim, ne posjeduje nikakav politički ili diplomatski kapacitet, osim određene naporne dosadnosti u svom načinu govora i također iznimnu ustrajnost, kako je izgledalo. Earl Rosebery je jednom rekao o njemu da dojam koji ostavlja o

velikoj koncentraciji proizlazi iz činjenice da u njegovoj glavi nikada nije misao koja bi ga odvrtila od onog koji god da je papir proučavao. Kada je nedavno ponešto žustriji diplomat izrazio divljenje za Greyevu umjerenost, koja nikad ne otkriva što mu je možda u glavi, nešto drskiji tajnik je kazao: "Kutija za novac napunjena do vrha sa zlatnim suvenirima ne zvekeće kada se protrese. Niti ne zvuči kao da ne sadrži ni peni. U slučaju Winstona Churchilla, nekoliko novčića zvekeće tako glasno da vam ide na živce. U slučaju Greya uopće nema zvuka. Samo onaj tko kutiju za novac drži u rukama može reći da li je puna do vrha ili potpuno prazna!" Premda drsko, ovo je dobro rečeno. Ja vjerujem da je najpristojniji karakter, iako ponekad dopušta da ga zavede prilično nesretna taština pa se nađe umiješan u poslove koje bi bilo bolje ostaviti na miru u interesu da ima čiste ruke. On je uvijek opravdan činjenicom da on sam nije u stanju shvatiti ili misliti o bilo čemu na pravi način. On sam nije nikakav intrigant, ali u trenutku kada vješt spletkar ovlada njime on može postati najvještiji spletkar. To je zašto su politički spletkari uvijek pokušali birati njega kao svoje oruđe, i samo tome on duguje svoju poziciju.'

Moramo uočiti ove stvari tako da se ne očekuje da mislimo da je mir u Europi u srpnju 1914 bio u posebno dobrim rukama. Koristeći određen broj dokumenta na koje se pozivaju razne knjige bilo što se može dokazati. Ono što je bitno je da li su ove stvari korištene na pravi način u rukovanju sa silama koje su važne.

Druga stvar za uočiti je da povijesni procesi izranjaju jedan iz drugog, oni postepeno dobivaju oblik. Što je vodilo do događaja u 1914 dugo je bilo pripremano, veoma dugo. Mnogo je bilo rečeno u ovim pripremama, na primjer, da zemlje Trostruke Antante nisu imale nikakav dogovor koji je bio protiv Centralne Europe; da je jedina svrha Trostruke Antante bila očuvanje mira u Europi. Sve vrste činjenica su paradirale kao prividan dokaz za ovu pretpostavku. Morao bi vam pričati neke veoma dugačke priče kada bi vam želio u potpunosti dokazati ono što moram reći. To nije moguće, ali želim vam dati par referentnih točaka. Na primjer, volio bi vam pročitati neke pasuse iz govora u Francuskoj u listopadu 1905, jer će u budućnosti ovo igrati određenu ulogu u povijesti. Ovakvi govori su uvijek jednostrani, naravno, ali ako se ima sve na umu — a ovdje ima brojnih stvari za imati na umu — prosudba se može napraviti. Brojne važne stvari mogu se izvući iz ovog govora od Jaurès-a iz godine 1905. Mogu izabrati ovaj primjer jer sam nedavno govorio o Jaurès-u u sasvim drugačijem kontekstu. Kao što znate, Jaurès je bio demokrat, zaista socijaldemokrat i, što god drugi mislili o njemu, on je sigurno bio čovjek koji je bio ozbiljno zabrinut ne samo radi mira koji je bio toliko neophodan u Europi, ili barem zapadnoj Europi, već i pozivajući zajedno sve one ljude u svijetu koji su ozbiljno težili zadržati mir. Na određeni način Jaurès je imao pravo govoriti onako kako je govorio. U listopadu 1905, kratko nakon što je francuska demokratska vlada had pokopala Delcassé-a — oprostite na lakomislenom izrazu — kada je postalo očigledno za vrijeme sastanka komore da je on sposoban

ugroziti mir u Europi u bliskoj budućnosti, Jaurès je to komentirao kako slijedi:

'Engleska je prepoznala Delcasséov san i tiho se pripremala da ga iskoristi. Prijetnja od njemačke industrije i njemačke trgovine, na svim svjetskim tržištima, engleskoj trgovini i engleskom profitu, dnevno se povećavala.

Bilo bi cinično, bilo bi skandalozno, ako bi Engleska proglasila rat Njemačkoj samo da bi uništila njenu vojnu moć, uništila njenu flotu i poslala njenu trgovinu na dno oceana.

Ali ako bi jednog dana izbio sukob između Francuske i Njemačke u kojem bi Francuska prenijela legalne razloge i zahtjev za obnovom njenog nacionalnog integriteta, tada iza ovih divnih izgovora kalkulacija engleskih kapitalista, koji žele ukloniti njemačko suparništvo silom, mogla bi se ušuljati i ovo iskoristiti kao sredstvo za postizanje njihovog cilja.

Tako kada su se pojavile teškoće u marokanskoj aferi između Francuske i Njemačke, i potonja, sumnjajući na koaliciju između Francuske i Engleske, napravila oštru intervenciju da bi ih prisilila da naprave deklaracije, pokazalo se da je Engleska — bojim se da to moram reći — bila potpuno sklona raspirivanu plamena. To je činjenica da je, u značajnom trenutku kada su događaji dosegli vrhunac, Engleska ponudila Francuskoj napadačko-obrambeni sporazum u kojem nam je jamčila potpunu podršku i obvezala se ne samo na potapanje njemačke flote već također da osvoji Kaiser Wilhelm Canal i smjesti sto tisuća vojnika u Schleswig-Holstein. Da je ovaj sporazum potpisan — a to je Monsieur Delcassé želio napraviti — to bi odmah značilo rat. To je razlog zašto smo mi socijalisti zahtijevali ostavku Monsieur Delcasséa, i sa tim napravili uslugu Francuskoj, Europi i čovječanstvu općenito.'

Iznad svega, Jaurès je znao ove stvari koje mnogi ljudi ne znaju kada dođu do prosudbi — najbitnije i najvažnije stvari. Bio je čak dovoljno nemaran da izrazi ove esencijalne i važne stvari na takav način kao da daje do znanja da bi o tome mogao još reći u budućnosti. Dobro je poznato okultistima da u zadnjoj trećini devetnaestog stoljeća član određenog bratstva obznani svijetu određene stvari koje, po mišljenju bratstva, ne bi trebalo učiniti javnim. Jedan dan odmah nakon što to napravi on nestane; bio je ubijen. Jaurès nije bio okultist, ali nama se može opravdati znatiželja da li bi svijet ikada čuo što je dovelo do njegove smrti u osvitu rata.

Stvari koje je Jaurès rekao vode natrag na sastanak komore za vrijeme kojeg je Delcassé, kreatura Edvarda VII, kao i ostale kreature koje su radile iza scene, bio pokopan od vlade, možda ne toliko jer je trasirao put ratu već iz sasvim drugog razloga.

Mi smo u godini 1905. Rusija je još angažirana na Istoku i, dakle, nadala se da

ako plamenovi koje potpiruje Delcassé na Zapadu stvarno počnu gorjeti posljedice neće biti kakve bi mogle biti ako Rusija ne bi bila još zauzeta na Istoku. Ali Delcassé nije osoba koja prima stvari ležeći. Kada su ga oni koji nisu željeli rat optužili da dovodi stvari na rub rata, on je odgovorio da Engleska daje do znanja Francuskoj da je spremna okupirati Kaiser Wilhelm Canal i napasti Schleswig-Holstein sa 100,000 vojnika i, ako Francuska bude tako željela, ova ponuda će biti stavljena na papir. Ove novosti, koje je Delcassé prezentirao svojim ministarskim kolegama koji su ga upravo otpremale vani bile su, naravno, ishod pregovora koje je provodio iza njihovih leđa i u koje je kralj Edvard VII također bio teško umiješan.

Mogu citirati mnoge članke koji bi potvrdili ovu činjenicu, koji su objavljeni u *Matin-u*, a kasnije i u drugim novinama. Ali ja samo želim privući vašu pažnju na činjenicu da je barem netko bio, čak i u to vrijeme, tko je gledao stvari поближе i vidio da su sumnjive. To je bila osoba koja se možda uopće nije sviđala ljudima, posebno u Francuskoj. On je bio svećenički senator Gaudain de Villaine koji je, 20 studenog 1906, kada je Clemenceauovo ministrowanje već bilo počelo, pitao kakva je situacija između Francuske i Engleske o kojoj se mnogo čulo. Clemenceau je odgovorio da za sada što se ideje o odmazdi tiče, on je bio ogorčen da mu francuski senator može postaviti takvu zamku, obvezujući ga ili da razočara Orange Lodge ili da objavi rat, i on prema tome odbija odgovoriti. Dakle Clemenceau je odgovorio na pitanje senatora da li išta postoji u vezi koalicije između Francuske i Engleske, što može dovesti do europskog rata, odbijajući da odgovori. Jer ako bi bio odgovorio morao bi ili razočarati Orange Lodge u vezi ideje o odmazdi, ili bi morao proglasiti rat. Dakle vidite: Da je Clemenceau bio otvoren u to vrijeme o vezi između Francuske i Engleske morao bi proglasiti rat — ne proglasiti mir već proglasiti rat. Ovo je sam rekao 1906.

Ne smijemo zaboraviti što je djelatno u svakoj situaciji u svijetu je ono što jedna osoba čuje od druge. Možete li zamisliti da je bilo moguće u Centralnoj Europi vjerovati u 'miroljubive' namjere Zapadne Europe, dok u isto vrijeme slušati ne jednu, već bezbroj ovakvih činjenica? Za prosuditi ove stvari više faktora se mora uzeti u obzir. Jedan od njih je krajnja apsurdnost govoriti o militarizmu Centralne Europe u kontekstu Centralne Europe u njenom najširem smislu. Jer svaki ovakvi militarizam je posljedica što ste u sendviču između dvije militantne države.

Ljudi bez ikakvog smisla za realnost mogu pitati: Zar nisu bili svakakvi prijedlozi za razoružanje? Trebate samo pogledati ove prijedloge za razoružanje! Određeni cilj se može postići na priličan broj različitih načina. Naravno neki ljudi — ne kažem nacije, kažem ljudi — u zapadnoj Europi bili bi radije postigli ono što su željeli, i još žele, bez rata koji bi prolio krv stotina tisuća na svim stranama. Oni bi radije gledali razdragano i rekli: Gledajte, napravili smo mir!

Jedno od sredstava preferiranih od strane zapadno europskih političara određenog kalibra bilo je prijedlog o razoružanju, jer to je jednostavno različit način za postizanje cilja. Kada se pokaže da nikakav napredak nije postignut s prijedlogom o razoružanju, ovu određenu rutu treba napustiti kao neprohodnu. Ako bi bilo moguće obuzdati Centralnu Europu sredstvima razoružanja to bi, naravno, bilo preferirano. Ali to je bio samo jedan od nekoliko mogućih metoda.

Ne smije se biti zaveden riječima ili iluzijom; treba biti jasno što ljudi žele. Dakle uvijek i ponovno je neophodno ustati za ljude sa zdravim načinom razmišljanja, ljude koji stvarno žele ono što kažu da žele, čak iako su, pod utjecajem mržnje i svakakvih osjećaja, identificirani kao oni koje treba kriviti za nešto. Treba ustati za njih i biti jasno kako nije fer kazati: Englez je napravio ovo ili ono, Engleza treba kriviti za ovo ili ono. To nije razumna prosudba. Ali nije razumno ni ako se Englez osjeća povrijeđen kad se otkrivaju činjenice kao ona o kojoj smo upravo raspravljali. Treba sjesti i napraviti bilješke kada, na osnovu dobrog razuma, prsti pokazuju na određene faktore u velikom kompleksu uzroka. Tako nalazimo pod naslovom 'Njemačka scena' u Daily News od 13 listopada 1905 deklaraciju koja govori slijedeće o britanskoj vladi tog vremena, koja nosi toliko mnogo krivnje za ono što se još i danas odvija. Moram dodati da prethodnik Sir Edward Greya nije bio baš nitko. Lord Lansdowne je znao mnogo o tome što je što. Ali od određene točke nadalje, oni koji su iza scene trebali su nule, da bi lakše funkcionirali:

'I krajnje je vrijeme da Lord Lansdowne treba objasniti i obraniti ovo poglavlje u diplomaciji za koje su on i njegovi kolege ustavno odgovorni. Bila je kasna tendencija da se Lord Lansdowne postavi na najvišu točku, ali zemlja bi imala malo razloga zahvaliti mu ako bi se našlo da je dozvolio da se zemlja uvuče u uplitanje koje direktno uključuje rizik od europskog rata ... Najbolji od sudova će ponekad štiti obiteljske posjede, ali što ima narod Velike britanije ili narod Njemačke sa ovim stvarima? ... Protu njemačke usijane glave u ovoj zemlji i protu britanske usijane glave u samoj Njemačkoj stoje na putu takve konzumacije [prijateljskih i stabilnih odnosa] i za njihove burne prohtjeve ogromne populacije mogu jednog dana skupo platiti.'

Morate uzeti u obzir esencijalne stvari na pravim mjestima. Ali nikada ne uzimajte sve činjenice; sam zdrav razum može dokazati da dvije centralno europske države nisu imale ni najmanji razlog za rat. Kako bi rat izgledao onima koji su mislili o njemu? Francuska bi morala reći da bi u slučaju europskog rata, osim ako se ne ispune određeni uvjeti, po svoj prilici mnogo propatila. Međutim, to se nije vjerovalo u Francuskoj jer je još postojala jaka vjera u Francusku koja je vladala Europom stoljećima. U Italiji su bili posebni uvjeti. Možda ako budemo imali vremena raspraviti ih u vezi druge stvari. Ali također i Italija, pod određenim uvjetima, nije mogla zamisliti da bi neka dobra stvar

došla od rata koji bi Europu gurnuo u kaos. U Rusiji su, također, bili posebni uvjeti, kako sam vam već rekao zbog veze Rusije sa slavenskim narodima, slavenskom rasom.

Ovo mi daje mogućnost, usput bubi rečeno, da vam dam primjer dubina misli Sir Edward Greya. Što je njegov kolega Rosebery rekao? Da je utisak dobre koncentracije koji ostavlja dolazi iz činjenice da nikada nema u glavi misao koja bi ga ometala? Dobro, jednom je misao bila infiltrirana u njegov meditativni um od onih koji su radili na infiltriranju misli u njegov um, ishod je bio da je konačno rekao: Ruska rasa ima veliku budućnost i sudbina joj je napraviti velike stvari. On je bio zaboravio da se mislilo na slavenske narode i da nema takve stvari kao što je ruska rasa. Kada govorimo o realitetima apsolutno je neophodno razlučiti rusizam i slavenske narode.

U Rusiji samo oni koji su predstavljali rusizam mogli su računati na neku veću dobit iz europskog rata, naime, realizaciju, barem djelomičnu, testamenta Petra Velikog. Nezavisno od toga, očekivale su se velike patnje, ali ne takve da bi predstavnici rusizma tome pridavali bilo kakvu vrijednost.

Engleska bi mogla reći da će najmanje izgubiti i najmanje riskirati. Sada kada se tužni ratni događaji odvijaju mjesecima, kada bi se radila procjena tko je najmanje propatio, ili teško da je uopće — barem s obzirom na mišljenje svjetske povijesti — odgovor bi bio: Engleska. Engleska će moći nastaviti s ratom dugo vremena bez da značajnije pati.

Ali takozvane Centralne Sile vrlo izvjesno nemaju što dobiti od rata i nemaju želje za takvim ratom. One uvijek pokazuju dvije tendencije. U jednu ruku postoji određena bezbrižnost koja se javlja, ne iz znanja o tome što se zbiva već iz osnovne karakteristike; jer austrijski karakter je u osnovi bezbrižan. U drugu ruku naglasak je uvijek stavljan na izjavu da sve što su oni željeli je zadržati što su već imali, i da je sve drugo besmisleno. Nije u pitanju, na primjer, da bi bilo koji dio Srbije bio pripojen, ako bi oni koji bi to pokušali uspjeli lokalizirati rat između Austrije i Srbije.

Da je Engleska bila vođena od državnika koji nije rekao već 23 srpnja: Ako Austrija zarati sa Srbijom, to može voditi do europskog rata; da je Engleska bila vođena od državnika koji je rekao: Učiniti ćemo sve moguće da rat ostane lokaliziran; tada bi događaji imali sasvim drugačiji smjer. Ali to bi trebao biti netko tko formira svoje prosudbe drugačije nego Sir Edward Grey, koji je od početka hipnotiziran mišlju: Ako Austrija zarati sa Srbijom, to će biti europski rat. On nije nikada pitao što Rusija ima sa cijelom stvari oko rata između Austrije i Srbije. To se kod njega nikad nije pojavilo i u svemu što je govorio ne može se vidjeti sumnja. Sve što je ikada vidio bilo je opravdanje za ruski utjecaj u Srbiji, opravdanje za utjecaj koji je bio pripremljen na izniman način i bio

rođen u iznimnoj struji, kako sam vam pokazao.

Ništa što se dogodilo u vezi ovog, uključujući 364 ubojstva između godine 1883 i 1887, nema ništa sa bilo kojom prosudbom o srpskom narodu. Sve što su napravili je da su se hrabro borili, i u njihovim sadašnjim uvjetima još to rade. Samo njima se duguje jedini uspjeh postignut proteklih tjedana od Antante. Nitko tko razumije ove stvari neće suditi protiv bilo kog naroda, a kamoli onog koji je, upravo u svojim najtragičnijim danima, pokazao da ne samo da ima volju — do toga da žrtvuje svoju krv — već je i sposoban ustati za svoju pravu prirodu, uvijek prisutnu i spremnu u ozbiljnim vremenima, samo ako mu se dopusti.

Ali također moramo zapamtiti da je ubojstvo nadvojvode Franza Ferdinanda bio samo zadnji veliki hitac u cijeloj seriji pokušaja ubojstava austrijskih vladinih službenika koji su se odvijali unutar nekoliko mjeseci. To je bila u stvari posebna kampanja, koja je bila čak i prilično razumljiva i podržavana od određenih ljudi. Sjećate se što sam vam rekao o okultnoj pozadini ove osobnosti, nadvojvode Franza Ferdinanda. Također se sjećate da je činjenica, paradokсна činjenica, da je ovaj par, ljubazno raspoložen prema slavenima u najvišem smislu, bio ubijen od slavena — ili je tako izgledalo. Dublje veze se mogu napraviti pristupačnijima sa određenim razumijevanjem srca. Mi vidimo ljudsko biće, ljubazno raspoloženo u najvišem smislu prema slavenima, ubijeno — zajedno sa svojom ženom — od slavenskog metka. U trenutku dok je Duchess špijunirao iz njene kočije mlada ženska osoba je stala dosta blizu; smiješeći joj se, sekunde prije nego su meci udarili, jer je primijetila da je slavenska žena, i uzviknuo: 'Gledaj, slavenka!' Tada su udarili meci. Kakvu čudnu karmu ovo otkriva! Prije nego su je meci oborili, Duchess je zadovoljno uzviknuo, jer je njen pogled pao na jednu od njenih ljubljenih slavenskih žena.

Ranije sam opisao dalekosežnu vezu koja postoji između makinacija na Balkanu i brojnih dobro pripremljenih situacija na apeninskom poluotoku. I sada vam još jednom želim postaviti pitanje koje sam već postavio: Zašto je bilo napisano u prilično inferiornim pariškim novinama u siječnju 1913 da je za dobrobit čovječanstva neophodno da nadvojvoda Franz Ferdinand bude ubijen? Zašto je dva puta kazano u ovom takozvanom 'Okultnom Almanahu' ta će on biti ubijen? Treba pogledati sv činjenice odjednom. Naći ćemo da je alkemija metaka koji su korišteni za ovo ubojstvo bila iznimno komplicirana i da, iako su izašli iz srpskog arsenala, oni su bili 'pomazani' iz sasvim različitog mjesta — ako to mogu reći simbolično.

Ovo su stvari koje su izražene u onom što možemo vidjeti, na primjer, u Austriji. Zamislite Švicarsku okruženu samo onima koji je mrže. Sumnjam da bi to imalo posebno smirujući utjecaj, posebno ako bi mržnja bila izražena izrazima kao što su oni trenutno u Rumunjskoj: Jos Austria perfida! — To jest: Dolje lukava Austrija!; ili: Radije Rus nego Austrijanac! — i tako dalje. Ako

ovako stoje stvari, i ako razmotrite sve stvari koje su napisane u Italiji prilično dugo vremena prije nego je izbio rat protiv Austrije, tada ćete shvatiti da je situacija daleko od spokojne. Na ovaj način je organizirana obimna kampanja koja se širi daleko i široko u zemljama koje okružuju Austriju. Ne branim posebno ni jedno stajalište, već samo spominjem činjenice.

Razmotrite, na primjer, i ovo: Na berlinskom kongresu, Austrija je dobila, kroz značajan utjecaj Lorda Salisburya, mandat da okupira Bosnu i Hercegovinu. Kada je Engleska dala Austriji mandat da poduzme ovu akciju na Balkanu za vrijeme sedamdesetih, pokazalo se da u Austriji postoji gorljiva opozicija pripajanju Bosne i Hercegovine jer su Nijemci u Austriji govorili: Već imamo dovoljno Slavena; mi ne možemo apsorbirati više Slavena. Ako bi se u Austriji pojavila ideja za osvajanjem nekog dijela Srbije ratnim činom to bi se suočilo s najoštrijom opozicijom u interesu Austrije, koja je dobro razumjela, da ništa ne bi bilo gluplje nego žudjeti za dijelom srpskog teritorija. Jedina je želja bila držati carstvo na okupu da bi neutralizirali kampanju. Ovo je bilo savršeno pošteno, iako možda bezbrižno. Viđeno objektivno, postaje savršeno očito da rat ne bi započeo kao posljedica ultimatumu Austrije Srbiji da Rusija nije zauzela stav koji svi znamo, usprkos tome što je znala da Austrija nije sklona bilo kojoj formi osvajanja. Međutim, u svemu ovome, moramo zapamtiti raspoloženja. Posljedica svega o čemu smo raspravljali je bila u raspoloženjima, ne samo na periferiji već i u Centralnoj Europi.

Sada vam želim dati mali primjer da vam pokažem kako je, usprkos svemu, moguće formirati mišljenje o ovim stvarima ako se uozbiljimo da bi došli do ispravne prosudbe. Zanimljivo je pogledati izvjesne točke u određena vremena, jer se samo tako može nešto prepoznati. Na primjer, možemo pitati: Kako je moralo izgledati u duši nekoga tko se osjećao odgovornim za Austriju, recimo otprilike u vrijeme ubojstva nasljednika prijestolja — mislim neposredno prije i neposredno poslije ovog?

Da bi došli do valjane prosudbe s obzirom na raspoloženje kod poštenih ljudi u Austriji, najbolji trenutak za izabrati bi bio onaj koji ne neposredno prethodio ubojstvu, jer ljudi tada nisu bili pod utjecajem onog što se događalo kao posljedica ubojstva. Vidite koliko oprezan pokušavam biti. Neću uzeti u obzir nervozne i tjeskobne duše kakve su bile neposredno nakon ubojstva. Umjesto toga, pogledajmo što je živjelo u duši poštenog austrijanca pod svim utjecajima koji, poslije Delcasséa, su doveli do osjećaja da dolaze iz zapadne Europe i povezuju se s istočnom Europom, s Rusijom. Sada, mogu staviti ispred vaših duša takvu prosudbu čitajući vam odlomak iz eseja koji je bio napisan baš u trenutku o kojem se radi. Premda se pojavio poslije ubojstva bio je već u procesu tiskanja kada se dogodilo. Dakle bio je napisan od strane jednog austrijanca u tjednima neposredno prije ubojstva:

[Praznina u stenografskom zapisu.]

Ovdje imate prosudbu čovjeka čije misli su bazirane na zdravom razumu, nekoga tko je vidio sve faktore koji su na djelu u Europi upravo prije finalnog događaja, ubojstva. Svi su znali da bi poticajem od Rusije balkanske države morale objaviti rat Austriji. Prema tome, prava stvar za učiniti da bi izbjegli rat bila bi započeti baš u ovoj točki sa pokušajima da lokaliziramo situaciju, jer izvana su mogućnosti izgledale jako dobre.

Neophodno je kada radimo prosudbe prema vlastitim osjećajima — za nas, prosudbe su činjenice — pogledati na same činjenice i koristiti ih kao temelj. Danas sam vam mogao dati samo nekoliko izoliranih činjenica da bi objasnio što mislim. Ali sam vam ih dao naročito u svrhu razvoja činjenica; ništa više. Budimo jasni oko svrhe uvođenja ovakvih činjenica: svrha je doći do istine. Istina, čak iako, paradoksalno, može biti štetna, ne može nikada biti štetna kao neistina.

Oni koji razumiju činjenice znaju da su fabricirane beskonačne laži, od momenta kada je postalo moguće lagati, neskriveno, kao posljedica mogućnosti da se netko čuje iznad druge strane — to jest, potapanja druge strane različitim načinima koji su došli do izražaja na tako bolan način. Ali mi se brinemo o istini i pristupu istini. To sasvim izvjesno nije istina ustrajati na tome da je ovaj rat isprovociran od Centralne Europe. Možda ljudi ne mogu govoriti istinu jer je ne znaju. Očito, kada dođe do nečega kao što je ovaj rat, obično se djelomično okrivljuju obje strane, ali na različite načine. Ali ja ne govorim o krivnji, govorim o beskorisnosti prosudbi koje su napravljene, koje ne uzimaju u obzir aktualnu istinu o stvarima. Naravno, ne očekujem da će se ovakve prosudbe prestati raditi, jer očito znam što se događa u tijeku ljudske evolucije i da, posebno u naše vrijeme, nema sklonosti za temeljenje prosudbi na valjanim osnovama; jer ima toliko toga u naše vrijeme što sprječava da se prave prosudbe na valjanim temeljima. Ali stvarno treba biti ispravan u onom što se govori.

Oni koji su povezani sa određenim izvorima ovih bolnih svjetskih događaja, koji se iz čiste nepažnje misli još naginju zvati 'rat', oni koji se dakle osjećaju povezanim s onim što emanira na periferiji iz određenih centara, trebali bi sasvim otvoreno priznati: Da, mi želimo ono što određeni centri na periferiji žele, mi želimo da narod Centralne Europe bude dijelom iskorijenjen a djelom bude osuđen na kmetstvo.

Određeni ljudi u ovim centrima, međutim, ne žele da kulturni život Centralne Europe nestane. Oni govore o divnoj znanosti i kulturi i o trezvenoj umjerenosti koja je postojala. Drugim riječima, oni bi bili sretni da gospodare ovim teritorijima kulture i umjerenosti onako kako su se rimljani ponašali prema grcima. Očito, grčka kultura je bila viša; i rimljani je nisu uništili. Slično, nitko u Antanti ne želi uništiti njemačku kulturu. Upravo suprotno, ovi ljudi bi bili

zadovoljni samo ako bi njemačka kultura nastavila snažno cvjetati, ali oni žele odnos sličan onom od rimljana prema grcima: to jest, oni žele napraviti neku vrstu kulturne potpore od onog što postoji u Centralnoj Europi. U redu, onda neka tako kažu! Zašto to pokriti s nečim krajnje smiješnim! Jer njemački militarizam — koji ne treba nijekati — ima svoje pravo porijeklo u francuskom i ruskom militarizmu. Bez francuskog i ruskog militarizma ne bi bilo ni njemačkog militarizma.

Neka kažu da žele porobiti Centralnu Europu! Neka kažu da bi bili zadovoljni ako bi do toga došlo! Neka priznaju da mrze prisutnost ovakvog naroda u sredini Europe koji želi raditi ono što svi okolni narodi rade! Ako netko kaže: Mrzim sve njemačko; Ne želim da Nijemci imaju ono što drugi narodi imaju — u redu, dobro. Tada s njim možete pričati o tome, ili ne ako on to ne bude želi, ali on usprkos tome govori istinu. Ali ako on stalno ponavlja: Želim uništiti njemački militarizam, ne želim da nijemci ugnjetavaju druge narode, želim da nijemci rade ovo ili ono — kao što je danas rečeno i stalno godinama ponavljano — tada on laže. Možda on ne zna da laže — ali on laže, on zaista laže. Objektivno on laže, premda subjektivno možda ne.

Ono što je bitno je stajati na temeljima istine, čak i ako je istina možda štetna, čak i ako je sramotna. Neophodno je priznati ove stvari i ne anestetizirati sebe sa praznim frazama poput njemačkog militarizma za koji netko ima mržnju koju ne želi priznati, čak ni sebi. Mora se priznati da se želi porobiti njemački narod, a ipak se ne može suočiti s tom željom. Možda je anestetik potreban; ali to onda nije istina! Najvažnije je stajati na temeljima istine. Imati snage suočiti se s istinom uvijek vodi mali korak naprijed. Ali treba imati hrabrosti stajati s istinom.

Činjenica je da svaki narod, sam po sebi, ima misiju unutar cijele evolucije čovječanstva. Svaki narod ima misiju, i sve ove različite misije zajedno čine cjelinu, naime, evoluciju čovječanstva. Ali jednako je točno da određene osobe, posebno one koje su upoznate s misijom čovječanstva, imaju aroganciju staviti u vlak određene stvari koje su u interesu ograničene grupe, i za ovo se koriste onim što leži u ljudskoj evoluciji.

Uzmimo engleski narod. Ako ono što neophodno treba doći u petom post-atlantskom periodu kroz engleski narod zaista i dolazi, tada ne bi nikako bilo moguće, kroz pravu prirodu engleskih ljudi, da Engleska započne rat. Jer za istinsko biće engleskog naroda u njihovoj misiji u svjetskoj povijesti je u suprotnosti s bilo kojom vrstom ratobornih impulsa. Prava priroda engleskih ljudi čini ih najmanje moguće ratobornom nacijom. A ipak stoljećima nije nikada bilo deset uzastopnih godina tijekom kojih Engleska nije bila umiješana u rat. Mi živimo, napokon, u realitetu iluzije. Ali usprkos ovome, istina je istina. U prirodi engleskih ljudi leži izuzeće bilo koje vrste rata, kao što je stoljećima to bilo u

prirodi francuskih ljudi — samo ne više; sada to mora biti umjetno podsticano — provoditi rat opet i opet iznova. Nije u prirodi engleskog naroda da provodi rat, a razlog za ovo je u posebnoj konfiguraciji engleskog narodnog duha čija je svrha razviti što će biti inkorporirano u dušu svijesti petog post-atlantskog perioda. To je zauzvrat postignuto kroz sve one veze između ljudi koje proizlaze od logičkog i znanstvenog mišljenja na jednoj strani, a u drugoj, od trgovačkog i industrijskog mišljenja. I kada je Brooks Adams stavio ispred svijeta ideje koje sam ranije spominjao, to je bilo guranje unaprijed, dolazeći iz Amerike, ukazujući prema onom što engleski narod mora prepoznati kao njihovu misiju u svjetskoj povijesti, baziranu na njihovoj dubljoj ulozi koja ne sadrži ništa od onih ratobornih i imaginativnih karakteristika kakve su one koje su prisutne, na primjer, u prirodi ruskog naroda.

Sada mnogo zavisi od toga da li će se ova dublja priroda engleskog naroda jednog dana razumjeti u dubljem, duhovno znanstvenom načinu. Na više vanjski način neki pojedinci su to razumjeli. Rad Herberta Spencera i Johna Stuart Milla pokazuje da su je duhovi s najviše inspiracije razumjeli u potpunosti, premda kroz njihovo više materijalističko stajalište a ne, ipak, kroz duhovno znanstveno stajalište. Mogu preporučiti da pročitate s određenim entuzijazmom političke eseje Herberta Spencera i Johna Stuart Milla, jer možete dosta naučiti od njih. Ovaj duh mira koji je, između ostalih stvari, omogućio na poseban način određenu vrstu političkog mišljenja, u maniri kako sam već opisao, zaista je preplavio Europu iz Engleske.

Netko tko je ušao u europski život, kroz toliko mnogo različitih stajališta kao što ja stvarno tvrdim da sam napravio, zna, na primjer, da je na političke znanosti Centralne Europe bilo utjecaja iz pravca Engleske. I nije slučajno da su osnivači njemačkog socijalizma, Marx i Engels, osnovali ovaj njemački socijalizam iz Engleske.

Lako se događa da se priroda Centralne Europe pogrešno razumije. Prava priroda Centralne Europe se još gotovo uvijek krivo razumije u zapadnoj Europi. Zar bi moglo biti drugačije? Kultura Centralne Europe je bila toliko prožeta francuskim elementom tako da je jedno od najvećih, najznačajnijih radova njemačke literature, ono koje je obojilo zenit njemačke kulture, Lessingov Laokoon, imalo naročitu sudbinu: Lessing je ozbiljno razmatrao da li da piše na njemačkom ili francuskom. Obrazovani ljudi u Centralnoj Europi u osamnaestom stoljeću pisali su njemački loše a francuski dobro. Ovo se mora imati na umu. A u devetnaestom stoljeću Centralna Europa je bila u opasnosti postati potpuno anglikanizirana, potpuno preuzeta engleštinom. Nije čudo da je priroda Centralne Europe tako malo poznata, pošto je stalno bila potapana sa svih strana, bilo duhovno bilo kulturno. Pomislite, na primjer, na Goethe-ovu teoriju evolucije u odnosu na životinje i biljke. To je stvarno nivo naprijed od Darwin-ovog materijalizma kao što je, s obzirom na Grimmov zakon, njemački jezik nivo naprijed od gotičko-engleskog. Ipak je u samoj Njemačkoj materijalistički

darwinizam bio favoriziran od sudbine, a ne njen vlastiti njemački goetheanizam. Dakle nije iznenađujuće da je njemački duh slabo razumijevan i da je tako malo napora rađeno da ga se stvarno razumije onako kako bi trebalo, ako bi bilo kako je pravedno.

Kako sam kazao, političke znanosti su, posebno, bile strogo pod utjecajem engleskog načina razmišljanja. Ali ono što je sada žurno potrebno je da različiti ljudi do određenog stupnja samospoznaje. Bez ove samospoznaje, za koju Herbert Spencer i John Stuart Mill nisu dovoljni — već koja mora biti temeljena na duhovnoj znanosti i na smislu koji duhovna znanost može dati — bez ovoga, ozdravljenje neće doći.

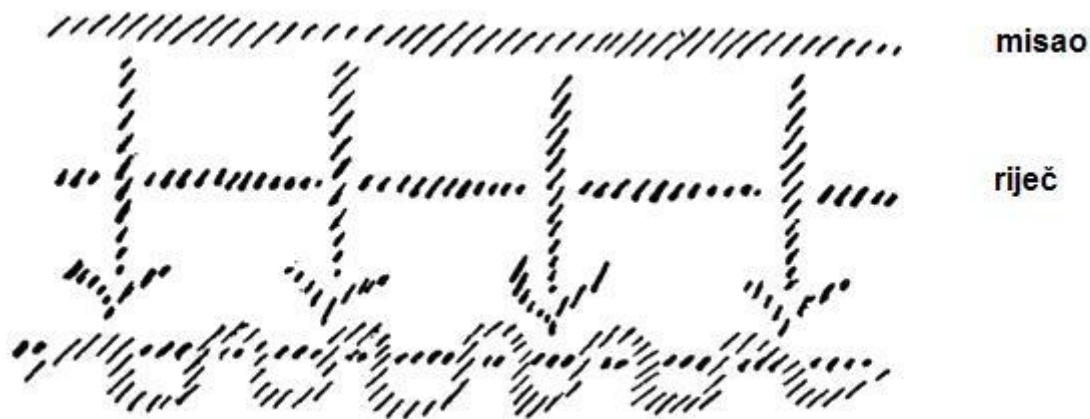
Samo razmotrite kako je teško, na primjer, shvatiti sljedeće — kako se ne misli na suhu teoriju, već na nešto što je u osnovi života: Postoji u duši određena veza između misli i riječi. To je činjenica. Zamislimo da u strukturi duše riječ leži u ovom polju, a misao u ovom:

Francuzi imaju tendenciju gurati misli pravo dolje u riječ; tako, kada oni govore, misao je gurnuta upravo u ono što govore. Upravo zato, posebno u ovom polju, postoji tako laka omamljenost riječima, sa frazama — a mislim fraze u najboljem smislu:

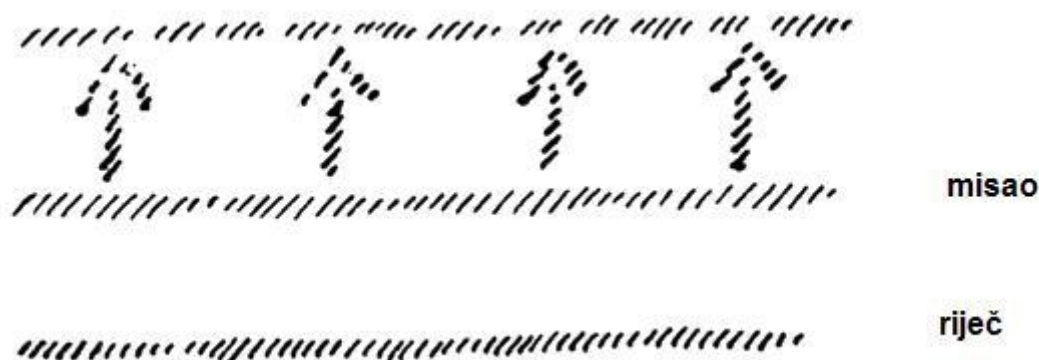

Englezi utiskuju misli dolje ispod riječi, tako da se misao miješa s riječju i traži realnost ispod riječi:

Njemački jezik ima posebnost da ne uzima misli daleko kao riječi. Samo zbog toga bilo je moguće da filozofi kao Fichte, Schelling, Hegel — koje je nemoguće zamisliti bilo gdje drugdje u svijetu — naprave svoje radove. Njemački jezik ne uzima misao tako daleko kao riječ, on zadržava misao u misli. Zbog ovoga, međutim, ljudi će vrlo lako jedan drugog krivo razumjeti. Jer je pravi prijevod u ovakvoj situaciji nemoguć, on je uvijek samo zamjena. Nije moguće reći ono što je Hegel rekao, na engleskom ili francuskom. To je nemoguće; ovakvi prijevodi mogu biti samo zamjena. Činjenica da je nekakvo razumijevanje moguće dolazi od toga da su neki latinski elementi zajednički kod više od jednog jezika, jer je isto kada kažete 'association' na francuskom, ili 'association' na engleskom; oba idu natrag do latinskog elementa. Ovakve stvari grade mostove. Ali svaki narod ima svoju posebnu misiju i jedino je moguće ovom pristupiti kroz istrajnost da se dođe do ovakvog razumijevanja.

Slaveni guraju misli prema unutra tako da imamo:

Tamo, riječ je prilično udaljena od misli. Ona pluta, odvojeno.

Najjača vezanost misli sa riječju, tako da misao nestaje nasuprot riječi, je u francuskom. Najjači nezavisni život misli je u njemačkom. Prema tome, izraz formuliran od Hegela i hegelijanaca: 'Samosvijest misli', ima značenje samo u njemačkom. Nešto što je apstrakcija za ne-nijemce to je, za nijemce, najveće

iskustvo koje mogu imati, ako ga razumiju u živom smislu. Njemački jezik se postavlja da nađe brak između onog što je samo po sebi duhovno i onog što je duhovno u mislima. Nigdje u svijetu, ni od kojeg naroda, ovo ne može biti postignuto osim od strane njemačkog naroda.

Ovo nema nikakve veze s bilo kakvim Reichom, ali će biti stoljećima ugrožavano ako ljudi odbiju ono što sada ide kroz svijet kao misao mira. Jer onda neće samo Reich u Centralnoj Europi biti ugrožen već također i sama esencija onog što je njemačko. To je razlog zašto su ova vremena teške bremenite sudbine za one koji razumiju ove stvari. Barem se nadajmo da će stvari ovog puta biti drugačije procijenjene, drugačije nego prijašnjeg puta kada je impuls sudbine ušao u igru, impuls sudbine kojem su trebale biti dane mnoge misli — ali nisu bile — kada je Austrija dobrovoljno proglasila njenu spremnost da dade Italiji ono što je trebala da joj se pomogne ispetljati iz ideja Iredente i Velikog Orijenta. Ali nije bilo misli na periferiji za ono što je bilo bitno u to vrijeme da malo misli o tome što je Italija, ili radije njena tri naroda, radila. Nadajmo se da će, što god se dogodilo, svijet biti skloniji uzimati ove stvari ozbiljno.

Germanski element ima svoj naročiti zadatak zbog posebne situacije sa germanskim mislima. Ako ova nezavisno živuća misao ne dođe do izražaja neće nikada biti moguće ostvariti duhovnu evoluciju koju se mora ostvariti. Stvari treba gledati onakve kakve jesu. Engleski narodni element čini da je do određene točke neophodno materijalizirati ono što je duhovno.

Ovo nije nešto što bi se držalo protiv engleskog naroda; to je jednostavno činjenica. Unutar engleskog narodnog elementa stvari koje su duhovne moraju se napraviti materijalne do određenog stupnja. To je razlog zašto će tamo biti veće razumijevanje za ono što dolazi od narodnog elementa kao suprotnost elementa čovječanstva kao cjeline, naime medijumstvo i druge atavističke aktivnosti. Upravo tamo drevne stvari imaju svoj izvor: drevni Rosicrucians, drevni Indijci, i tako dalje. Ovo uvijek treba poštovati na određeni način, baš kao što je sam jezik ostao iza na gotičkom stupnju, gdje 'ostao iza' nije moralni sud, ni onaj koji uključuje simpatije i antipatije, već jednostavno indikacija pozicije u odnosu na ostale. To je pitanje kako su stvari aranžirane, ne ostajanje iza u evoluciji.

Uzmimo stvari onakve kakve jesu. Očito svaka nacija danas sve može razumjeti. Ipak je točno kazati da sva stvarno plodonosna engleska duhovnost, u najboljem smislu riječi, potječe od Centralne Europe i bila je uvezena. Njen izvor je u Centralnoj Europi, ili je uzet drugdje. Pošto je intelektualizam tako dobro razvijen u Engleskoj, to je mjesto gdje duhovnost može biti sistematizirana, organizirana. Um kakav je Jakob Böhme bio bi nemoguć, na primjer, u Francuskoj. Ali dok je Jakob Böhme rođen u potpunosti iz duhovnih misli Centralne Europe, povukao je velikog sljedbenika kroz Saint-Martina, takozvanog philosophe inconnu, nepoznatog filozofa, sljedbenika

Jakoba Böhmea.

Prema tome, ove stvari moraju raditi zajedno, tako da nema svrhe raditi prosudbe na osnovu nacionalnih osjećaja. Treba uzeti ono što je dano čovječanstvu u pravoj vrijednosti. U trenutku kada se uzme u obzir da je karma nešto ozbiljno, da je netko povezan sa nacijom preko karme kako sam opisao jučer, u trenutku kada vidimo ove stvari kroz stajalište karme a ne strasti, naći ćemo ispravan stav. Mogu zamisliti vrijeme kada će narod strastven oko nacionalnih stvari kao što su to francuzi doći do razumijevanja činjenice nacionalnosti kao nečeg karmičkog. Mogu čak zamisliti da kroz njihov veliki talent za duhovnost engleska nacija će doći, kroz određenu znanost o duhu, do prepoznavanja da postoje druge nacije koje su usuglasile neki stupanj jednakog statusa, nešto za što sada nema ni najmanjeg razumijevanja. Ovo nije zamjerka; najmanje od svega je zamjerka! Ali nitko ne zna koliko često se govore stvari koje netko sam savršeno razumije, dok ih drugi smatraju nevjerojatnima. Takvo držanje je premašeno od onog od Amerikanaca. Kod njih potpuni nedostatak svjesnosti, da mogu biti drugi koji namjeravaju napredovati u skladu s njihovim vlastitim osobinama, je čak i više paradoksalan; naravno, onima koji ne dijele isto stajalište.

Zbog velikog talenta kojeg posebno engleski narod ima za duhovnost, može se očekivati da dosta toga uđe u ovaj narod zaobilazeći duhovnost, posebno uzimajući u obzir da u njima također leži najveći talent za čisto logičko, to jest, neduhovno razmišljanje, kao i za sistematiziranje svega. Ništa nije bolji izraz ovog organizacijskog talenta od pisanja Herberta Spencera.

U odnosu na sve znanstveno engleski narod ima najveći organizacijski talent. To je zašto oni imaju takav nos za institucionaliziranje sustava za sve i svašta u cijelom svijetu. Samo oni koji vole prazne fraze mogu reći da Nijemci imaju poseban talent za organizaciju. Takvi ljudi previđaju činjenicu da je talent za organizaciju najviše izgubljen od svih drugih talenata iz istinske prirode njemačkoga naroda.

Ne smije se zaboraviti da ono što je nedavno naizgled postignuto od Nijemaca u određenim smjerovima, i teritorijalno i kulturalno, je došlo kao rezultat načina na koji je Njemačka ukliještena između Istoka i Zapada. Zbog ovoga, za vrijeme devetnaestog stoljeća određene karakteristike su se razvile više u Njemačkoj nego kod onih naroda kojima zaista te karakteristike i pripadaju. Ovo je razumljivo. Samospoznaja nije još prodrla u svaki kutak, i pošto su Nijemci toliko sposobni apsorbirati u vezi s nekim stvarima, narodi za Zapada — ne Istoka — imali su prigodu otkriti, u određenim stvarima, mnogo o sebi kroz ono što su Nijemci apsorbirali od njih. Ovakve karakteristike, kada se vide u sebi, uvijek izgledaju izvanredne i očite — dovoljno prirodne! Ali kada se sretnu kod drugih, tada se po prvi puta primijeti što one stvarno jesu. Ne možete zamisliti koliko onoga što Zapad vidi kao nepoželjno u Centralnoj Europi je ništa drugo

nego refleksija onog što je apsorbirano od njih u Centralnu Europu.

Ljudi nemaju predodžbu kakve misterije leže ovdje skrivene. Gledajući na stvar objektivno, izvanredno je kako neki članovi posebno francuske nacije su prilično nesposobni vidjeti kod samih sebe stvari koje smatraju krajnje štetnima kod drugih koji su ih apsorbirali pod francuskim utjecajem prije svega. Možda nije uopće tako lijepo ako to sretnete kao imitaciju. Ali ako će čovječanstvo uopće napredovati, kako sam opisao u mojoj zadnjoj knjizi Misterij čovjeka, biti će esencijalno da dođe to ove suradnje Centralno Europske misli. Ovo je neophodno a ne može biti eliminirano; a niti smije biti brutalno uništeno.

Čovječanstvo je sada suočeno s tim da mora riješiti izvjesne sasvim specifične probleme. Ovo se odnosi, iznad svega, na nešto o čemu sam već govorio, što je povezano s današnjom najviše poštovanom tehnologijom — posljedicom prirodne znanosti — što je također veoma poštovano od duhovne znanosti. U relativno bliskoj budućnosti, ova najviše poštovana moderna tehnologija će dosegnuti konačni stupanj gdje će, na određeni način, poništiti samu sebe. Kao suprotno, doći će do pojave nečeg — već sam to ovdje spominjao — što će omogućiti ljudima da koriste delikatne vibracije u njihovim eteričkim tijelima kao pokretačku snagu s kojom će pokretati strojeve. Postojati će strojevi koji su zavisni o ljudima i ljudi će prenositi vlastite vibracije strojevima. Samo ljudi će biti sposobni stavljati ove strojeve u pokret pomoću određenih vibracija koje sami stimuliraju. Ljudi koji danas sebe vide kao praktičare znanosti naći će se, u ne tako dalekoj budućnosti, suočeni s potpunom transformacijom onog što danas zovu praktična primjena znanosti; jer ljudsko biće će biti usklađeno sa svojom voljom na objektivnu sferu osjećaja u univerzumu. Ovo je jedan od problema.

Drugo je, da će ljudi, na određeni način, razumjeti ono što zovemo silama dolaska u biće i odumiranja, silama rođenja i smrti. Prije svega moraju postati moralno spremni za ovo. A u ovo će spadati dobivanje uvida u stvari o kojima se danas govori samo kao o besmislicama. Na ovo sam ukazao prije u vezi s pitanjem koje ljudi pitaju o tome kako poboljšati natalitet kada je u opadanju. Ali oni govore krajnje besmislice jer ne znaju ništa o tim stvarima, i jer metode koje predlažu sigurno neće postići ono o čemu govore.

Treća stvar koju želim spomenuti je, da će u ne tako dalekoj budućnosti potpuni preokret u cjelokupnom načinu na koji ljudi misle o bolesti i zdravlju postati vidljiv. Medicina će postati ispunjena onim što se može razumjeti duhovno kada se nauči gledati bolest kao posljedicu duhovnih uzroka.

Već sam rekao da još uvijek nije fer reći duhovnom znanstveniku: Pokažite nam što možete u vezi bolesti i liječenju bolesti! Prvo okovi trebaju biti skinuti! Tako dugo dok je polje još potpuno okupirano materijalističkom medicinom nije

moguće bilo što napraviti, čak ni u pojedinim slučajevima. Na ovom polju zaista je neophodno biti istinski kršćanin — to jest Pavlin — i znati da grijeh dolazi iz zakona a ne, obrnuto, zakon iz grijeha.

Ali nijedna od ovih stvari koje bi trebale doći čovječanstvu unutar petog post-atlantskog perioda neće, u stvari, doći ako se ne napravi napor da se dopusti duhovnoj znanosti da radi s nama na ljudskoj evoluciji. Mi trebamo ovo duhovno razmišljanje. Ali da bi to bilo moguće ono treba prestati biti čuvano od nekih i postati zajedničko znanje. Tako da je neophodno, posebno u engleskom narodnom elementu, da se dogodi osnovni zaokret u određenom smjeru. Da bi vam pokazao da je ono što govorim bazirano na stvarnosti, želim vam citirati mišljenje Lorda Actona za koje ćete vidjeti da dosta otkriva. Lord Acton kaže: Stranac nema mistični štof u svojoj vladi, i nema arcanum imperii. Vidimo kako je, u devedesetima prošlog stoljeća Lord Acton razmišljao na zdrav način kombinirajući najljepši engleski racionalizam sa engleskim kapacitetom za ono što je duhovno — iako on sam ne posjeduje bilo što duhovno: on vidi mistični element koji je ispod engleskog imperijalizma. Imperijalizam je proizvod nedavnih vremena; ali on je dobio svoj žig od mistične pojave koju je dobio od engleskog imperijalizma. I ovaj mistični element — možda čudno izgleda da ga zovem 'mističnim', ipak je to ispravno — također je našao izraz u vanjskim događajima.

Sve do devedesetih, Engleska je bila izvrstan primjer poštenog i uspravnog parlamentarizma, pošto je bio zadatak Parlamenta da daje impulse vanjskoj politici. Kroz različite parlamentarne institucije u Engleskoj narod može imati pravu ulogu u vanjskoj politici. U vrijeme kada su se stvari na koje sam ukazivao tek počele javljati postalo je neophodno stvoriti posebnu instituciju, jer nije bilo moguće povlačiti svakakve stvari ako sve mora doći pred Parlament. Iz tog razloga vođenje vanjskih poslova je odvojeno od Parlamenta a također i od Ministarstva vanjskih poslova a sačuvano za Komitet čiji članovi su bili isključivo iz Kabineta i određenih službenika iz Ministarstva vanjskih poslova. U ovakvom Komitetu zbiva se mnogo više toga nego što izgleda kada predsjedava netko kao Grey. U devedesetima mjesto gdje su sve niti dolazile zajedno bilo je odvojeno od 'vanjske politike', koja nije postala ništa više od politike u sjeni, koja više nema mnogo za reći i otkriva ono što se stvarno zbiva samo ako se desi da neko pogleda u pravom trenutku. Dakle, u trenutku kada postane neophodno početi vući niti, scena akcije je prenijeta od vanjskog pogleda na skrovito mjesto, na takozvani Komitet Ministarstva vanjskih poslova. Lord Acton je rekao:

'Stranac nema mističnu tvornicu u svojoj vladi, i nema arcanum imperii. Za njega, temelji su ležali razotkriveni; svaki motiv i funkcija mehanizma je proračunata jasno kao satni mehanizam. Ali s našim domaćim ustavom, koji nije izrađen rukama ili napisan na papir, već zahtijeva da se razvija po zakonu

organskog rasta; sa našim nepovjerenjem u čednost definicija i općih principa i našim oslanjanjem na relativne istine, mi nemamo ništa ekvivalentno živopisnim i produžavanim debatama u kojima ostale zajednice predočavaju svoje najskrivenije tajne političke znanosti svakom čovjeku koji može čitati. I rasprave biračkih tijela, u Philadelphiji, Versaillesu i Parizu, u Cadizu i Brüsselu, u Ženevi, Frankfurtu i Berlinu, iznad skoro svih, onih najprosvjećenijih država Američke Unije, kada su prekrajali svoje institucije, su glavne u literaturi o politici, i nude blago koje mi kod kuće nismo nikada uživali ...'

I, usprkos ovome, to je zemlja sa savršenim primjerom parlamentarizma, zemlja sa savršenim primjerom političkog života, jer ništa od toga u stvari nije neophodno, pošto može biti mistična samo ako je posvećena samom narodu, narodu koji, od devedesetih, je izostavljen iz razmatranja.

Pošto Engleska ima sasvim specifičan zadatak s obzirom na dušu svijesti petog post-atlantskog perioda, određeni načini razmišljanja pripadaju narodu kao cjelini; oni ne trebaju biti način razmišljanja pojedinaca, oni pripadaju cijelom narodu. Ovo je nešto za što uopće nema mjesta u Centralnoj Europi. Dati ću vam primjer.

Jedan od najvećih duhova svih vremena je Faraday. Michael Faraday se izrazio kako se on, kao prirodni znanstvenik, odnosio prema pitanjima religije i njegove rečenice su, to stvarno treba reći, monumentalne:

'Prije ulaska u ovu temu, moram napraviti jednu distinkciju koja je, bez obzira kako to izgledalo drugima, za mene od krajnje važnosti. Visoko kao što je čovjek smješten iznad svih stvorenja oko njega, postoji viša i daleko uzvišenija pozicija unutar njegovog pogleda; i putovi su nebrojeni u kojima on okupira svoje misli oko straha, ili nada, ili očekivanja u budućem životu.

Ja vjerujem da se istina o toj budućnosti ne može spoznati bilo kakvim naporom njegovih mentalnih snaga, bez obzira koliko uzvišeni mogu biti; da mu je to obznanjeno bilo kojim učenjem osim njegovim vlastitim, a primljeno je kroz jednostavno vjerovanje u dano svjedočanstvo. Neka nitko ni za trenutak ne pretpostavlja da će pomoću samo-obrazovanja kojeg se spremam preporučiti, s obzirom na stvari u ovom životu, prošireno sa bilo kakvim razmatranjem nade koja je ispred nas, čovjek sa rezoniranjem moći naći Boga. Bilo bi neprimjereno ovdje dalje ulaziti u temu osim tražiti apsolutnu distinkciju između religioznog i običnog vjerovanja. Biti će mi zamjerena slabost u odbijanju da primijenim one mentalne operacije koje smatram dobrim u odnosu na visoke stvari do najviših. Ja sam zadovoljan da nosim tu zamjerku. Ipak čak i u zemaljskim stvarima vjerujem da "Njegove nevidljive stvari od kreacije su jasno viđene, shvaćene preko stvari koje su napravljene, čak i Njegova vječna snaga i božanstvo", i ja nikada nisam vidio bilo što nekompatibilno između onih stvari čovjeka koje se mogu upoznati čovječjim duhom koji je u njemu, i one više stvari u vezi njegove budućnosti, koje ne može upoznati duhom.'

S uvjerenjima sličnima ovima, Darwin, je također, mogao naći svoj materijalistički darvinizam i ipak ostati pobožan čovjek u prilično netrpeljivom smislu. Newton je bio najnetrpeljiviji čovjek na svijetu u dogmatskom smislu. Kada je darvinizam donesen u Centralnu Europu i prihvaćen od Haeckela nije više mogao biti odvojen od religijskih osjećaja. To je zbog karakteristične prirode misli u Nijemaca. U razmišljanju Haeckela, darvinizam postaje religijski sistem. Sve ove stvari imaju najdublje temelje. One nam pokazuju kako ljudi mogu raditi zajedno bez podjela između religija, nacionalnosti i tako dalje, ako su u stanju praviti razliku između misija pojedinih naroda. Čovječanstvo će u cjelini morati doći do razumijevanja ovoga.

Kada to bude ostvareno, u jednu ruku biti će učinjena pravda za dublju prirodu različitih naroda i, u drugu ruku, tužna vremena kao ono sadašnje neće se više pojavljivati: vremena koja su tužna, ne samo zbog sve krvi koja je prolivena već i zato jer dokazuju koliko malo osjećaja za istinu ima u čovječanstvu općenito. Zato mi smijemo govoriti o tome ovdje. Jer naš moto je: 'Mudrost leži isključivo u istini'. Posebno u vremenima ozbiljnim kao što su ova dopušteno je skretati pažnju na ove stvari, vremenima u kojima naša srca strašno krvare. Umjesto da prolazi vrijeme sa svakakvim stvarima koje ljudi rade pod utjecajem novinarstva, bilo bi korisnije početi sa mnogim drugim velikim stvarima.

Jedna pozitivna misao na kojoj se može formirati mišljenje je, na primjer, strašna činjenica da ovaj rat ne samo da je upravljan s periferije već je bio upravljan na takav način da traje duže nego je potrebno, ne zbog neizbježnih okolnosti već zbog pogrešaka. To je krajnje skandalozno kada uzmete u obzir koliko je bitno da rat ne traje predugo, ako već mora biti upravljan. Rat je dirigiran s periferije, ne samo dirigiran, već provođen na takav način kako nikada ne bi bilo moguće ako bi samo ljudi vidjeli da, pod utjecajem vlastitog diletantizma i nesposobnosti, oni stalno izbjegavaju bilo kakve korisne akcije, i samom činjenicom da ne rade ništa uzrokuju da se beskonačno provlači.

Ali sada je došlo vrijeme koje može otkriti da li oni koji su bitni — ne sami ljudi, koji mogu samo pokazati da li su nešto naučili u svim ovim ratnim mjesecima — kada oni koji su bitni izražavaju čak i znak iskre istine kada kažu da i oni, također, žele neku vrstu mira. Kažem znak, jer u realnosti to je nešto drugo. Jer ako do mira uskoro ne dođe, svatko dijete će moći vidjeti tko ne želi mir! Zaista svako dijete već može vidjeti kako su smiješna opravdanja koja se sada daju. Nije potrebno ići dalje od izvještaja u novinama jedne ad zemalja Antante — i priča izgleda istinito — tako je, između ostalih, tiskana rečenica: Svim projektilima koje nam je Njemačka poslala sada je dodan najgori od svih — mir.

Nema potrebe da dođe do ovakvog suvišnog ludila kakvo je u riječima da je mir najgori projektil od svih. Bilo bi dovoljno reći izmislili ovo ili ono poboljšanje, imaju ove ili one namjere. Briand ili Lloyd George bili bi prilično sposobni doći

do različitih motiva koje bi Njemačka mogla imati, ali nisu u pitanju ti motivi; zaista, može se i samo pretpostaviti da postoje. Ako ćete se upuštati u analizu različitih motiva koji su do sada spominjani, nećete pogriješiti u zaključku: Ako su stvari stvarno onakve kao što gospodin Briand, ili bilo tko drugi, pretpostavlja da jesu, tada svaki pravi prijatelj mira mora ustrajati da se mir postigne što prije! Kada bi samo, moji dragi prijatelji, daleko od utjecaja na ljudske prosudbe, bilo moguće barem očistiti velike planine od krša nagomilane na ljudsku sposobnost prosudbe!

Ne možete zamisliti koliko srca onih koji vide što se zbiva krvare kada vide ljude sposobne slušati ili čitati, bez ikakvog svetog ogorčenja, ono što je danas napisano tako paradoksalno. Jer da ove stvari nisu ukorijenjene u nečemu što postoji, ne bi mogle biti napisane. Tako da nas ni same pritužbe u vezi novinara neće daleko odvesti. Savršeno je moguće, možda ne baš baciti pijesak u oči određenih ljudi, ali sigurno zamračiti oko njihovih duša govoreći: Gledajte, oni razbacuju otrov između nas!

Dječja je igra uvjeriti se kolika je ovo besmislica, jer čak i ako se pretpostavlja da je istinito — zašto ne bi pretpostavili? — još uvijek nema razloga da se ne napravi ono što je potrebno za dobro čovječanstva, naime, privesti krvoproliće kraju! Nijedna od izjava koje su do sada davane nije dovoljan razlog da se to ne napravi.

Mogu se sjetiti samo jedne kategorije ljudi koji, kao rezultat njihovih obmana, ne bi došli pameti, naime, oni koji još i sada postoje i koji kažu: Želimo apsolutno stalni, potpuno savršen mir, i dok to ne budemo mogli imati ne možemo okončati rat. Ima dosta ovakvih ljudi; prilično često nazivaju sebe pacifistima. Neki su se tek počeli sramiti svojih ekstremnih pogleda i počeli su izražavati razumnija mišljenja. Ali zbilja se događalo za vrijeme ovih strašnih događaja da su ljudi govorili: Mi se borimo za trajni mir. Oni ne primjećuju da je to glupost, jer je prilično moguće govoriti glupost dok se odaje dojam da se objavljuju najviši ideali.

Ne, dragi moji prijatelji! Ideal savršenog mira ne može se nikada dostići ako je i najmanja kap krvi prolivena putem rata. Savršeni mir mora doći u svijetu na prilično drugačiji način! I tkogod kaže da se bori za mir, i da mora nastaviti ratovati sve dok neprijatelj ne bude uništen da bi se postigao mir, laže, čak i ako to ne shvaća, i bez obzira tko bi on mogao biti!

Ovo su stvari koje se danas jedva uzimaju u obzir. Ono što svi trebamo je da nam duhovna znanost bude učitelj u donošenju prosudi. Prema tome, ja se ne ustručavam s vremena na vrijeme pozvati špadu na špadu i izraziti prosudbu do koje se istinski nije lagano došlo. Međutim, bolje da ne idemo danas do ponoći, dakle završavamo za trenutak.

Karma neistine - 8. dio

KARMA NEISTINE 8/13

Basel, 21 prosinac 1916

Mnogi ljudi imaju običaj slaviti svaku godinu rođenja Bića koje je ušlo u zemaljsku evoluciju da bi joj dalo smisao. U skladu sa zadatkom našeg duhovno znanstvenog pokreta, zadatkom kojeg nikada ne smijemo izgubiti iz vida, i u naporima da izbjegnemo rutinsko slavlje kakvo se danas može naći na mnogim mjestima, biti će odgovarajuće da u ovim teškim vremenima stavimo pred naše duše neke aspekte onog što je povezano sa značenjem fizičkog rođenja Krista Isusa.

Često smo sa našim duhovnim očima kontemplirali činjenicu da u Kristu Isusu dva bića utječu zajedno da bi formirali jedno: Krist-biće i čovjek Isus-biće. Ovo je nešto što su ljudi na Zemlji sposobni doživjeti. Kako se kršćanstvo razvijalo, bilo je mnogo sukoba, mnogo dogmatskih sukoba u vezi značenja ujedinjenja Krista sa Isusom u tijelu čije fizičko rođenje slavimo u božićnim blagdanima. Počnimo s onim što znamo. U Kristu prepoznajemo kozmičko, nad-zemaljsko biće, ono koje je došlo iz duhovnih svjetova da bi dalo smisao zemaljskoj evoluciji sa rođenjem u fizičkom ljudskom biću. A u ljudskom biću Isusu prepoznajemo onog tko je bio predodređen, na način koji nam je poznat, da se ujedini kao ljudsko biće sa Krist-bićem, da uzme to Biće u sebe nakon trideset godina pripreme.

Nije samo mnogo rasprava, mnogo dogmatskih sukoba povezano s načinom na koji se Krist ujedinio s Isusom. Postoji isti tako, u odnosu od Krista ka Isusu, indikacija važnih misterija povezanih sa cjelinom evolucije čovječanstva na Zemlji. U stremljenjima da istražimo što se događalo do sada, kao i da nešto razumijemo o ovom ujedinjenju Krista sa Isusom, i u razmatranju što se još mora dogoditi u ljudskoj evoluciji da bi ovu vezu donijeli u odgovarajući fokus, nalazimo da diramo jednu od najvećih misterija ljudskog znanja i ljudskog života.

Kako se približavalo vrijeme kada će ljudska evolucija primiti u sebe Krist-biće, pojavila se kao mogućnost, kao naslijeđe iz drevnih dana vidovite mudrosti, dobivanja predodžbe, ideja o sasvim uzvišenoj pojavi Krist-bića. Tada je postojala mudrost o kojoj danas ljudi često govore kao o vrsti svetogrđa, premda jedva da imaju ideju što je to predstavljalo. To je nešto što je sada eliminirano iz ljudske evolucije od određenih struja koje stoje nasuprot dubljim kršćanskim otkrivenjima. Ovo je bila Gnoza, mudrost u koju je utjecalo mnogo znanja otkrivenog čovječanstvu od drevne, atavističke vidovitosti. Svaki fragment Gnoze, i verbalni i napisani, bio je iskorijenjen od strane zapadnog

dogmatskog kršćanstva, ali ne prije nego je Gnoza također težila naći odgovor na pitanje: Tko je Krist?

Danas nije više u pitanju povratak na Gnozu jer je, naravno, svijetlo Gnoze u međuvremenu nestalo. Ali eliminacija Gnoze, korijena i grana, premda posljedica zla, ignorancije i neprijateljstva prema znanju i mudrosti, dolazi, ipak, kao potreba ljudske evolucije. Dakle optužba da antropozofska duhovna znanost namjerava obnoviti drevnu Gnozu nije ništa drugo već jedan od mnogih zlonamjernih napada na nas. Ova optužba dolazi od ljudi koji ne znaju ništa o Gnozi i, slično tome, malo o Antropozofiji. Mi ne želimo obnoviti Gnozu, ali želimo prepoznati da je Gnoza nešto snažno, nešto veliko, u vrijeme prije devetnaest stoljeća kada je težila naći neki odgovor na pitanje: Tko je Krist?

Oko gnostika — njeno duhovno oko — vidjelo je duhovne svjetove. On misli o duhovnim hijerarhijama raspoređenim na predivan način, rang po rang. On je također vidio kako se Krist spušta dolje kroz svijet duhovnih hijerarhija da bi ušao u ovijajuće tijelo smrtnog ljudskog bića. Sve ovo je bilo otkriveno duši gnostika. A ta duša se trudila dobiti sliku o tome kako je Krist došao iz duhovnih visina i bio primljen na Zemlji. Možete dobiti ideju o veličini ovih događaja ako zamislite da je sve što je došlo u svijet od eliminacije Gnoze bilo malo i sitno u usporedbi sa moćnom Krist-slikom gnostika. Misterijska mudrost koja leži iza Evanđelja je beskonačno velika, veća od bilo čega što je teologija naknadno sposobna naći u njima.

Da bi shvatili kako je malo i beznačajno današnje uobičajeno shvaćanje Krist-bića u usporedbi s onim od Gnoze, možete pokušati uroniti u Krist-ideju drevnih gnostika. Kada ovo stavite pred vaše duše puzati ćete u prašini ispred veličine ove slike Krist-bića koji je sišao s duhovnih visina, duhovnih daljina, duhovnih širina u ljudsko tijelo. Dakle, davno, bio je jednom među ljudima blagorodan koncept Krista. On se sada povukao. Za sve one dogme koje su se zatim pojavljivale, vjerovanja Arius-a ili Athanasius-a, su sitna u usporedbi s gnostičkim konceptom koji kombinira mudrost o strukturi univerzuma sa viđenjem Krist-bića. Preostali su samo ostaci ovog velikog gnostičkog koncepta.

Ovo je jedan aspekt veze Krista sa Isusom, naime, da je Krist došao u svijet u vrijeme kada je mudrost koja bi Ga mogla razumjeti, koja bi stremila da Ga razumije, već bila istisnuta. Štoviše, sve do, onih koji govore o Gnozi kao o orijentalnoj fantaziji koja treba biti istisnuta za dobro zapadnih ljudi koji su se smatrali dobrim kršćanima. U stvari, to je bila samo nesposobnost tog vremena, nesposobnost povezati zemaljske koncepte sa nebeskim konceptima. Zaista trebate osjećaj za tragediju ako želite razumjeti ljudsku evoluciju.

Koliko dugo je nakon Misterija na Golgoti trebalo da Hram u Jeruzalemu, mjesto mira, bude uništeno? Mjesto Jeruzalem je okruživalo Solomonov hram. Što je Gnoza bila kao mudrost, Solomonov hram je bio kao simbol. U Solomonovu

hramu su bile simbolizirane sve misterije univerzuma. Svrha je bila da oni koji uđu u Solomonov hram, gdje su bili okruženi sa slikama koje su se zrcalile u njihovim dušama, trebali bi upiti nešto u svoje duše što bi ih tek tada transformiralo u ljudska bića. Solomonov hram je bio tu da ulije značenje univerzuma u duše onih kojima je bilo dopušteno da tamo uđu. Ono što je sadržavao Solomonov hram nije bilo direktno sadržano nigdje na Zemlji, jer je on sadržavao sve na način univerzalnih misterija koje su sjale na Zemlju kroz disanje kozmosa.

Zašto je bio izgrađen Solomonov hram? Moji dragi prijatelji, ako biste pitali drevnog inicijata koji je znao o Hramu on bi odgovorio: Zato jer bi trebao postojati znak ovdje na Zemlji koji mogu vidjeti one snage koje se pridružuju dušama koje traže put u zemaljskim tijelima. Shvatimo ovo ispravno. Ovi drevni inicijati su znali, pošto su se pridruživali ljudskim bićima dolje kroz sve znakove Zodijaka u njihova zemaljska tijela, da moraju voditi posebne duše u ona tijela koja su sposobna u sebi zrcaliti simbole solomonova hrama.

Sasvim prirodno, ovo je mogao postati razlog za podlijeći aroganciji. Ako se ovo nije uzimalo s poniznošću, s poniznošću Esena, to je postalo razlog za podleći mudrosti Farizeja! Ali istina je ovakva: Zemaljsko oko je gledalo gore u nebesa i vidjelo je zvijezde. Duhovno oko onih koji vode duše dolje na Zemlju kroz disanje univerzuma bilo je usmjereno dolje i vidjelo je Solomonov hram sa svojim simbolima. To je za njih bila zvijezda pomoću čijeg svijetla mogu pridružiti duše u tijela takvog kalibra da su sposobna shvatiti značenje Solomonova hrama. On je bio zvijezda u sredini Zemlje koja se jako sijala u duhovne visine.

Kada je Krist Isus došao na Zemlju, kada se odvijao Misterij na Golgoti, tada se ovaj veliki Misterij na Golgoti zrcalio u svakoj pojedinoj ljudskoj duši: 'Moje kraljevstvo nije sa ovoga svijeta!' Tako je vanjski, fizički Solomonov hram najprije izgubio svoj značaj, i njegova se sudbina ispunila na tragičan način. U osnovi, u to vrijeme nije ostao nitko tko je mogao, zrcaleći simbole Solomonova hrama, u punoj mjeri prihvatiti Krist-biće. Ali samo Krist-biće je ušlo u zemaljsku evoluciju i sada je bilo u njoj. Ovo je — kao što se mnogo ponavljalo unutar naših krugova — činjenica koja je bitna. Gnostici su bili zadnji preostali od onih koji su nosili takvu mudrost koja je bila dovoljno obimna i intenzivna da nešto shvati o Kristu iz te drevne, atavističke zemaljske mudrosti.

To je jedna strana veze između Krista i Isusa. U to vrijeme Krist-biće je moglo biti shvaćeno od Gnoze. Ali to nije bio dio plana evolucije, premda je u onom što je bila Gnoza sadržana puna mudrost o Kristu. Ali sada se može reći da je put kojim je kršćanstvo išlo kroz stoljeća na Jugu — kroz Grčku, Italiju, Španjolsku i tako dalje — bio pogodan za sve veće i veće gašenje znanja o tome što je Krist uistinu bio. Rim u opadanju, Rim u dezintegraciji imao je

sudbinu da gasi razumijevanje Krista.

To je izvanredna stvar da je, u jednu ruku, veza Krista prema Isusu radila na takav način da je, u Gnozi, visoki koncept Krista zasjao i zatim izumro kako je kršćanstvo prolazilo kroz rimski element, i da je, u drugu ruku, kada je kršćanstvo susrelo narode koji su se spuštali prema njemu sa Sjevera, koncept Isusa počeo dobivati oblik. Koncept Krista je odumro na Jugu. Onda se, na Sjeveru, pojavljuje koncept Isusa, sigurno ne na uzvišen način, već na način koji govori dušama ljudskih bića; nešto predivno ulazi u ljudske duše kroz misao kako je u posvećenoj noći rođeno dijete, dijete koje će u sebe primiti Krista. Baš kao što je na Jugu koncept Krista bio neadekvatan, takvi su i na Sjeveru bili osjećaji za Isusa. Usprkos tome, osjećaji su bili takvi da su duboko pokrenuli ljudska srca; premda, samo po sebi, to nije potpuno shvaćeno. Trebate samo usporediti veličinu i veličanstvenost onog što Krist Isus znači za ljudsku evoluciju sa svim sentimentalnim tričarijama sadržanima u toliko poema i pjesama o 'dragom djetetu Isusu', što pokreće srca onih koji, u svom egoizmu, vjeruju da proživljavaju božansku ekstazu. Ako to usporedite dobiti ćete trenutnu impresiju nečeg što želi zaživjeti ali to ne može, nečeg što je udruženo s ostalim na takav način da cijeli dublji smisao i značenje ostaje u čovjekovoj podsvijesti.

Dakle što ostaje u čovjekovoj podsvijesti dok se koncept Isusa, osjećaji za Isusa, iskustvo Isusa uzdiže na površinu? Izvanredno je kako se to dogodilo! Razumijevanje Krista je tonulo u podsvijest a razumijevanje Isusa je počelo sjajiti u podsvijesti. U čovjekovoj podsvijesti, ne u svijesti, koja je bila slabašna, došlo je do susreta i ravnoteže Kristove svijesti koja je slabila i Isusove svijesti koja je počela sjajiti u podsvijesti. Zašto narodi koji su došli dolje iz Skandinavije, iz onog što je danas sjeverna Rusija, nisu primili u kršćanstvo ideju o Kristu koja im je, za početak, ostala potpuno nepoznata? Zašto su u kršćanstvo primili ideju Isusa? Zašto božićni blagdani koji, iznad svega, govore ljudskim srcima, bude u njima beskonačne osjećaje svete nježnosti? Zašto je bilo tako? Što je bilo u ovoj Europi koja je primila s Juga ono što je u osnovi krajnje unakaženo kršćanstvo? Što je bilo tamo u ovoj Europi što je uzrokovalo da ta ideja zasvijetli u ljudskim srcima, ta ideja u kojoj su proživljavani božićni blagdani sa dubokim, dubokim osjećajima?

Ljudi su bili pripremljeni ali su, u određenoj mjeri, zaboravili što ih je pripremila. Bili su pripremljeni iz drevnih sjevernih Misterija. Ali su zaboravili značenje drevnih sjevernih Misterija. Da bi otkrili, iz unutrašnjeg značenja sjevernih Misterija, duboku tajnu kako su osjećaji za Isusa ušli u europski duševni život, neophodno se vratiti zaista veoma daleko natrag.

Ove Sjeverne Misterije bile su temeljene na nečemu sasvim različitom od Misterija Male Azije, Misterija Juga. Ove Sjeverne Misterije bile su temeljene na nečemu što je bilo više intimno povezano sa životom zvijezda, sa prirodom, sa

zemaljskim silama rasta, više nego one koje su bile prikazane u simbolima hrama. Misterijske istine nisu tričarije kojima se određene mistične sekte danas poigravaju. Misterijske istine su veliki i snažni impulsi unutar ljudske evolucije. Baš kao što mi ne možemo danas naći put natrag preko Antropozofije do Gnoze, do drevnih gnostika, ne može se ni čovječanstvo vratiti onom što su drevne Misterije Sjevera značile za ljudsku evoluciju. To bi bilo glupo nerazumijevanje vjerovati da su takve Misterijske istine sada otkrivene zbog želje za povratkom na neki način onoga što je živjelo u njima. Iz razloga samospoznaje neophodno je danas za čovječanstvo znati što je živjelo u ovakvim Misterijima. Jer ono što se u Sjevernim Misterijima umiješalo u cijelu evoluciju univerzuma bilo je povezano s onim što je došlo od Zemlje, dok je gnostička mudrost inspirirana kozmosom bila povezana s onim što se odigravalo u dalekom vidokrugu univerzuma. Misterij čovječanstva u vezi sa svim misterijima kozmosa, što se događa kada čovjek na fizičkoj Zemlji uđe u svoju fizičku egzistenciju, sve ovo, u određenom periodu zemaljske evolucije, leži dublje nego bilo gdje u temeljima ovih drevnih sjevernih Misterija.

Međutim neophodno je ići veoma daleko natrag, približno u treći milenij pr.n.e ili možda i dalje, da bi shvatili što je živjelo u onim dušama koje su kasnije primile u sebe osjećaje za Isusa. Upravo ondje gdje je danas poluotok Jutland kao dio Danske, postojao je centar iz kojeg su emanirali u ta drevna vremena veoma značajni misterijski impulsi. Međutim ljudi mogu ovo osuđivati sa svojim modernim shvaćanjem, Mogu vam reći da su ovi misterijski impulsi bili povezani s činjenicom da su, u trećem mileniju pr.n.e. u ovoj sjevernoj regiji, tamo živjela određena plemena koja su smatrala da su jedini ispravni stanovnici zemlje oni koji su bili rođeni za vrijeme određenih tjedana u zimsko doba. Do toga je došlo jer su svećenici hrama tajnog Misterijskog Centra na poluotoku Jutland objavili da se u određenim plemenima, Ingaevones-i kako ih je zvao Tacitus, seksualno sjedinjenje ljudskih bića može odvijati samo u prvoj četvrtini godine. Svako seksualno sjedinjenje izvan ovog perioda određenog od Misterijskog centra je bilo taboo; i svatko tko nije rođen za vrijeme sezone najtamnijih noći, u najhladnije doba prema novoj godini, bio je smatran od ovih plemena Ingaevones-a za inferiorno ljudsko biće. Impuls je bio odaslan od Misterijskog centra za vrijeme prvog punog mjeseca poslije proljetnog ekvinocija. To je bilo jedino vrijeme kada je onima koji su se osjećali istinski povezani s duhovnim svijetom bilo dopušteno praktimirati seksualno sjedinjenje. Snage korištene u seksualnom sjedinjenju bile su sačuvane za cijeli ostatak svake godine i prema tome doprinosile jačanju snage ljudi. Prema tome, oni su mogli razviti izvanrednu snagu čiji je čak i umirući eho iznenadio Tacitusa — pišući stoljeće nakon Misterija na Golgoti.

Na ovaj način su plemena Ingaevones-a, i ostala germanska plemena u manjoj mjeri, prolazila u to vrijeme prvog punog mjeseca poslije proljetnog ekvinocija posebno jako iskustvo procesa začeca, ne u stanju budne svijesti već kroz

nekakvu objavu u snu. Oni su znali što je to značilo s obzirom na vezu između misterije čovjeka i misterija neba. Duhovno biće je pojavljivalo onom tko je razumio i najavio se, kao kroz viziju, ljudsko biće koje je došlo na zemlju kroz nju. Nije bilo svijesti, samo polusvijesti u toj sferi koju je ljudska duša proživljavala za vrijeme procesa ulaska u fizičku, zemaljsku realnost. Podsvjesno su ljudi znali da su vođeni od bogova, Vanir-a. Nisu bili potpuno svjesni u svom intelektu već su živjeli u 'poznavanju snene-svijesti'.

Prakse koje su postojale u određeno vrijeme, i bile usklađene s tim vremenom, često su preživjele u kasnijim vremenima u vanjskim simbolima. U starijim vremenima sveti misterij rođenja je bio zaogrnut u podsvijest, što je pak značilo da su sva rođenja bila stiješnjena zajedno u određeno doba zimske sezone, i bilo je gledano kao grijeh ako je ljudsko biće bilo rođeno u drugo vrijeme. Poslije je ovo djelomično sačuvano, ali su samo fragmenti preneseni u kasniju svijest, fragmenti čije je značenje do sada ostalo neotkriveno od bilo kojeg učenja. Zaista, otvoreno se priznavalo da ni jedan učenik nije uspio u otkrivanju bilo kakvog značenja. Fragmenti su ostali u takozvanoj Ertha sagi. Osim par zabilješki, sve što se danas izvana zna o Ertha, ili Nerthus sagi sadržano je u zapisima Tacitus-a, koji o tome ovako izvještava:

'Reudigni, Aviones, Anglii, Varini, Eudoses, Suardones, Nuithones, Germanic plemena koja su ograđena rijekama ili šumama' — to su više ili manje ona plemena koja zajedno čine Ingaevones — 'poštovali su Nerthus, Ertha, ili Majku Zemlju i vjerovali da je ona u ljudskim poslovima, i posjećuje narode u svojoj kočiji.'

U starija vremena svaka žena koja će dati Zemlji novog građanina znala je u svojoj snenoj svijesti, kroz religijsko obožavanje Vanir-a, da će se boginja kasnije obožavana kao Ertha ili Nerthus njoj pojaviti. Ovo božje biće je gledano kao muško-žensko radije nego čisto žensko. Tek je kasnija korupcija dovela do toga da Nerthus postane potpuno ženski princip. Baš kao što je i anđeo Gabriel došao Mariji tako je, u drevnim vremenima, Nerthus došao u svojoj kočiji onima koji će Zemlji dati novog građanina. Žene koje će dati rođenje vidjele su to u duhu. Kasnije, kada je misterijski impuls u ovoj formi odavno iščeznuo, ljudi su još slavili umirući eho ovog događaja u simbolima. To je ono što je Tacitus vidio, i opisao kako slijedi:

'Na otoku u oceanu ima sveti šumarak, i u njemu posvećena kočija, prekrivena odjećom. Samo jednom svećeniku je dopušteno da je dotakne.'

Na svećenika se mislilo kao na inicijata Ertha misterije.

'On može osjetiti prisutnost boginje u ovom svetom zabačenom mjestu, i korača joj sa strane s krajnjim poštovanjem kako nju junice vuku naprijed. To

je sezona radosti, i blagdani vladaju gdje god se ona udostoji otići i bude primljena. Oni ne idu u bitku niti nose oružje; sve oružje je pod ključem; samo mir i tišina su bili dobrodošli u ovo vrijeme, sve dok božica, iscrpljena od općenja s ljudima, ne bude vraćena od istog svećenika u njezin hram.'

Ovo je točno kako je vizija izgledala. Ovakvi drevni dokumenti zaista opisuju stvari prilično točno, samo ih ljudi više ne razumiju. 'To je sezona radosti i blagdana. Oni ne idu u bitku niti nose oružje; sve oružje je pod ključem.' Ovako je zaista bilo u sezoni koja je sada naše uskršnje vrijeme. Iz svojeg unutarnjeg duševnog života ljudi su vjerovali da je sezona zemljine plodnosti došla i za njih također, i tako su bile začete one duše koje će se kasnije roditi u sezoni koje je sada naše božićno vrijeme. Sezona Uskrsa bilo je vrijeme za začete. Na ovo se gledalo kao na svetu misteriju kozmosa i kasnije je simbolizirano s obožavanjem Nerthus-a. Sve ovo je bilo umotano u podsvijest i nije bilo dopušteno da se probije u svijest. Ovo svjetluca kroz ono što Tacitus govori o ovom obožavanju:

'Samo mir i tišina su znani i dobrodošli u ova vremena, sve dok božica, iscrpljena od općenja s ljudima, nije vraćena od istog svećenika u njezin hram. Nakon toga su kočija, odjeća i samo božanstvo pročišćeni u tajnom jezeru. Sluge izvršavaju obred, njih trenutno progutaju vode.' Kazna da se osigura da sve koji znaju o ovim stvarima proguta tama nesvjesnog. 'Prema tome vlada misteriozni teror i ignoriranje pobožnosti s obzirom na prirodu onoga što su vidjeli samo ljudi osuđeni da umru.'

Sve što se događa u svijetu ima lucifersku i ahrimansku protu-sliku. Praksa Ingaevones-a, se ispravno uklapala u ljudsku evoluciju, u odnosu na vrijeme prvog punog mjeseca poslije proljetnog ekvinocija. Ali zbog precesije ekvinocija, ono što je ostalo u drevna vremena od onog što je jednom bilo sneno iskustvo događalo se sve kasnije i kasnije, i tako postajalo ahrimansko. Kada se događaj stvarnog, drevnog obožavanja Ertha-e postepeno pomaknuo približno četiri tjedna kasnije, postao je ahrimanski. Bio je ahrimanski jer je unija ljudske žene sa duhovnim svijetom bila tražena na nezakonit način, to jest, u nezakonito vrijeme. Ovo je onda bilo uhvaćeno i održavalo se u 'Noći Walpurgisa' koja pada u noć od 30 travnja na 1 svibnja. Ovo je čista posljedica ahrimanskog vremenskog pomaka. Zna se da luciferski vremenski pomak ide unatrag; ahrimanski je suprotan, dakle ovdje je ekvinocij pomaknut naprijed tako da se ostatak prijašnjih vremena manifestira kasnije. Tako je ahrimanska, mefistofelska suprotna strana drevnog obožavanja Ertha-e, njen preokret u nešto demonsko, poslije postala 'Noć Walpurgisa', što je povezano s najdrevnijim misterijima od kojih je ostao samo slabi eho.

Mnogo od ovih misterija je nastavilo živjeti u Skandinavskim misterijima. Tamo je na mjestu Erthae Frigg, koji je simbolizam otkrivenja duhovne znanosti

kasnijeg doba — u stvari se pojavljuje kao izdajica onog što stvarno leži u temeljima.

Nešto drugo bi također trebalo spomenuti u vezi s običajima ovih Misterija. Od vremena proljetnog punog mjeseca pa do zimske dubine plod je sazrio u majčinoj utrobi. Onda je jedno ovakvo ljudsko biće bilo rođeno prvo u svetoj noći. Između plemena Ingaevones-a ovo ljudsko biće, koje je prvo rođeno u svetoj noći, bilo je odabrano da postane, u dobi od trideset godina, vođa za vrijeme od tri godine, za samo tri godine. U najdrevnijim vremenima ovo se javljalo svaku treću godinu. Što mu se kasnije dogodilo možda ću vam moći reći poslije.

Pažljivo istraživanje otkriva da ne samo da je Frigg, Frea, Frija neka vrsta drugog imena za Nerthus, već i da je ime Ing, po kojem su se sami Ingaevones-i nazivali, također drugo ime za Nerthus. Oni povezani sa Misterijskim centrom nazivali su sebe 'oni koji pripadaju bogu, ili božici, Ing': Ingaevones-i. U vanjskom svijetu preostali su samo fragmenti onog što se stvarno odigravalo. Jedan od njih su i riječi Tacitus-a koje sam vam pročitao. Drugi fragment je čuvena anglo-saksonska runska-pjesma koja se sastoji od samo par stihova. Zna je svaki student germanske filologije ali nitko ne razumije njeno značenje:

'Ing je prvo bio viđen od čovjeka istočnih Danaca. Kasnije je otišao istočno. Preko valova on korača, a njegova ga kočija slijedi.'

Ova anglo-saksonska runska-pjesma sadrži odjek onog što se odvijalo u drevnom misterijskom običaju začeca o Uskrsu s pogledom na vrijeme rođenja o Božiću. Što je bilo u vezi toga u duhovnom svijetu bilo je poznato, iznad svega, na danskom poluotoku. Zato je runska-pjesma govorila dosta ispravno: 'Ing je bio prvo viđen od čovjeka istočnih Danaca.'

Onda su došla vremena kada se ovo drevno znanje sve više i više gubilo, tako da je ostao samo eho i simboli. Sve skupa ljudska evolucija je postajala više prožeta onim što je došlo s toplijom klimom. Iz toplijih zemalja je dolazilo nešto različito od onog što dolazi s hladnijom klimom, gdje je tijekom godine intimno povezan s onim što su ljudi doživljavali u svom unutarnjem biću. Kod toplije klime sjeme čovjeka je sijano kroz cijelu godinu. Naravno da se ovo događalo i u hladnijim zemljama čak i dok je stara atavistička vidovitost još postojala, ali je bilo prožeto drevnim načelima. To je došlo u sjeverne regije kada je Vanir bio zamijenjen sa Aesir i kada su, u južnim regijama, prirodne Misterije bile već dugo zamijenjene sa hramskim Misterijama. To je došlo sjevernije, naravno još pomiješano sa starim načinima, kada je Vanir bio zamijenjen Aesir-om. Baš kao što je Vanir bio povezan sa 'imaginacijom', tako je Aesir bio povezan sa 'bićem', sa bićem ili postojanjem u materijalnom svijetu koje se želi dohvatiti vanjskim razumijevanjem. Kada je sjeverni narod ušao u vrijeme kada se počela razvijati

pojedinačna inteligencija, kada je Aesir došao na mjesto Vanir-a, misterijski su običaji postali iskvareni. Migrirali su u izolirane, raštrkane misterijske zajednice na Istoku. Samo je jedan preostao. Onaj u kojem je cijelo značenje zemlje trebalo biti obnovljeno, onaj u kojem je trebao boraviti Krist, bio je izabran da u sebi ujedini ono što je jednom bio sadržaj sjevernih Misterija.

Dakle kontemplirajući iz Evanđelja po Luki priču kako se arhanđeo Gabriel pojavio Mariji, možemo tražiti njen izvor u pravoj viziji koja se pojavila što se kasnije zrcalilo u misteriji Nerthus-a sa svojim simbolima. Ovo je migriralo preko na Istok. Duhovna znanost sada to otkriva i samo duhovna znanost može naći značenje anglo-saksonske runske pjesme. Jer Nerthus i Ing su jedno te isto. A o Ing-u je rečeno: 'Ing je prvo bio viđen od čovjeka istočnih Danaca. Kasnije je otišao istočno. Preko valova on korača, a njegova ga kočija slijedi.' On korača, naravno, preko valova od oblaka, kao što i Nerthus korača preko valova od oblaka. Ono što je bilo općenito u sjevernim regijama postaje singularno, jedan događaj. Odvija se kao jedan događaj i kao takav dolazi nam ponovno u opisu u Evanđelju po Luki.

Sada kada je nešto tamo, kada je postalo običaj i čvrsto usidreno u duši, tada to ostaje tamo, ostaje čvrsto u duši. Tako da kada su narodi Sjevera primili vijest o Kršćanstvu od onog što je na Jugu bilo Drevni Rim, te vijesti su bile vezane sa starim misterijskim običajima koji nisu više živjeli u punoj svijesti već u podsvijesti tako da su se osjećali zamagljeno. To je zašto su osjećaji za Isusa mogli biti tamo posebno jako razvijeni. Ono što je živjelo u staroj Nerthus Misteriji palo je u podsvijest gdje je bilo još prisutno, gdje se još ćutilo i osjećalo.

U tim dalekim vremenima na dalekom Sjeveru, kada je Zemlja još bila prekrivena šumama u kojima su bila divlja goveda i losovi, obitelji su bile okupljene u svojim snijegom prekrivenim kolibama uz svijetlost svijeće oko novorođenog djeteta. Govorili su o ovom novom životu i o tome kako im je to donijelo novo svijetlo koje su im nebesa objavila u danima ranog proljeća. To je bio drevni Božić, blagoslovljena noć. Kada su kasnije primili vijest o onom koji je rođen u sveti sat i čija je sudbina bila velika to ih je podsjećalo na drugog koji je bio prvorođen poslije dvanaest sati u blagoslovljenoj noći. Drevno znanje je nestalo, ali su drevni osjećaji živjeli kada su došle vijesti o takvom rođenju u dalekoj Aziji, onaj u kome je živio Krist koji se spustio na Zemlju iz zvjezdanih nebesa.

Naša je dužnost u sadašnjem vremenu razumjeti ove stvari sve više i više tako da učimo shvatiti značenje zemaljske evolucije čovječanstva. Sveto Pismo je prepuno onog što je nezamislivo veliko, ne sa nekom vrstom trivijalnosti kako je često raspravljano na religijskim raspravama. Ono je ispunjeno svetim istinama koje se protežu cijelom ljudskom evolucijom i uzbuđuju nas do srži,

ispunjavajući naša srca čudom. Sve ovo odjekuje u onom što sadrže evanđelja. Od kada je duhovna znanost otkrila duboku pozadinu onog što živi u evanđeljima, ova evanđelja će za čovječanstvo postati nešto neprocjenjivo drago i vrijedno. Jednog dana čovječanstvo će znati zašto je u Evanđelju po Luki rečeno:

‘I dogodi se u one dane, da je izašla naredba cara Augusta, da cijeli svijet treba biti popisano. I ovo je prvi napravljeni popis za vrijeme dok je Cyrenius upravljao Sirijom. I svi su išli da budu popisani, svatko u svoj grad. I Josip se također vrati iz Galileje, iz grada Nazareta, u Judeju, u grad Davidov, koji se zvao Betlehem, (jer je on bio iz kuće i loze davidove): Da bude popisano sa Marijom svojom zaručnicom, koja je bila trudna. I tako je bilo, da, dok su bili ondje, došli su dani da treba roditi. I ona porodi svog prvorođenog sina, i povije ga u pelene, i položi ga u jaslje; jer za njih nije bilo mjesta u svratištu.’

Za Njega, prvorođenog između onih koji su se pronašli u duši, drevne misterijske sile su migrirale na daleki Istok sa danskog poluotoka.

‘I tamo su u istoj zemlji bili i pastiri koji su boravili u polju, čuvali stražu kod svojih stada noću. Kad gle, anđeo im Gospodnji pristupi, i slava Gospodina zasjaše oko njih; i bili su silno preplašeni.’

Na isti način na koji je Ertha, koja je išla kroz krajolik u svojoj kočiji, donijela vijesti o dolasku ljudskog bića na Zemlju na način pogodan za drevnu svijest Vanir-a, to jest, za podsvijest, atavističku vidovitost.

‘A anđeo im reče, Ne bojte se: jer, gledajte, donosim vam dobre vijesti o velikoj radosti, koja će biti za sve ljude. Jer za vas je danas rođen, u gradu Davidovu, Spasitelj, koji je Krist Gospodin. I to bi vam trebao biti znak; Naći ćete novorođenče povijeno u pelene, kako leži u jaslama. I odjednom se anđelu pridruži velika nebeska svita hvaleći Boga i govoreći,’

Govoreći što je svećenik Ertha-e bio govorio u drevnom sjevernom misteriju ženi koja je zatrudnjela:

‘Otkrivenje božanstva dolazi sa visina u vrijeme mira među onima koji su dobre volje!’

Kao što je Tacitus rekao: ‘Ovo je vrijeme radosti i blagdana. Oni ne idu u bitku niti nose oružje; sve oružje je pod ključem.’

To je zbog ovog velikog djela da se ljudska bića moraju uzdići: Oni moraju gledati duboko u tijek ljudske evolucije. Jer čak i Misterij na Golgoti, koji je dao dublji značaj cijeloj ljudskoj evoluciji, postaje u potpunosti shvaćen kada se pokaže kako stoji unutar ljudske evolucije kao cjeline. Kada materijalizam bude nestao i ljudi budu željeli znati, ne samo na apstraktan način već i dosta konkretno o svom božanskom porijeklu, tada će ponovno doći do razumijevanja

za svete misterijske istine drevnih dana. Tada će proći period vremena kada je Krist, iako je živio na Zemlji, mogao biti minimalno shvaćen pri punoj svijesti. Jer razumijevanje Krista kod gnostika je iščezlo; a razumijevanje Isusa raste jedino nesvjesno u vezi sa drevnim obožavanjem Nerthus. U budućnosti čovječanstvo će morati donijeti u svijest i spojiti zajedno obje ove nesvjesne struje. Onda će se razumijevanje Krista sve više i više probijati na Zemlji, i ovo će biti veza između drevnog misterijskog znanja i obnovljenog velikog napredovanja Gnoze.

Oni koji uzimaju ozbiljno antropozofski pogled na svijet, a također i pokret s njim povezan, vidjeti će da istine koje on mora kazati svijetu nisu dječja igra već velike i ozbiljne istine. Moramo dopustiti da naše duše budu duboko ganute, jer ove stvari i jesu da nas duboko ganu.

Zemlja nije samo veliko živo biće. Ona je također i uzvišeno duhovno biće. Baš kao što se veliki ljudski genij ne može razviti do punog stasa bez pogodnog razvoja kroz djetinjstvo i mladost, tako se i Misterij na Golgoti ne bi mogao dogoditi, božanski oblak se ne bi mogao ujediniti za zemaljskom evolucijom da se, u dane početaka Zemlje, druga božanska bića nisu spustila na različit, premda jednako božanstven način. Otkrivenje božanstva na visini sadržano u obožavanju Nerthus bilo je različito od načina kako je kasnije shvaćano; ali je postojalo.

Znanje sadržano u drevnoj mudrosti je samo atavističko, ipak je beskonačno veće od današnjih materijalističkih pogleda koji pretvaraju ljudska bića u životinje u pogledu nivoa njihovog znanja.

U Kršćanstvu mi se bavimo činjenicom, ne sa teorijom. Teorija treba slijediti nakon činjenice i važno je za ljudsku svijest koja će se razviti za vrijeme daljeg tijeka zemaljske evolucije. Ali Kršćanstvo kao takvo, Misterija na Golgoti, postoji kao činjenica, i bilo je neophodno da najprije uđe u nesvjesne struje. To je bilo još moguće u Maloj Aziji u vrijeme kada se Krist ujedinio sa Zemljom.

Pastiri, ljudi slični onima među kojima je živjelo obožavanje Nerthus, također su opisani u lukinom Evanđelju. Mogu vam samo sve ovo skicirati. Kada bi samo imali više vremena mogao bi vam pokazati koliko su duboko utemeljene činjenice koje sam vam danas morao reći. Zbog toga što je čovjek došao iz duhovnih visina tako je i otkrivenje božanstva došlo sa nebesa. To je moralo biti izraženo na takav način onima koji su znali, iz drevne mudrosti, da je sudbina čovjeka povezana sa onim što živi u zvijezdama na nebesima. Ali što živi na Zemlji kao rezultat utjelovljenja Krista u ljudsko biće trebati će biti postepeno shvaćano. Vijesti su dvostruke, one su u dva dijela: 'Otkrivenje božanstva sa visine' i 'Mir zemaljskim dušama koje imaju dobru volju.' Bez ovog drugog dijela, Božić, blagdan kristova rođenja je bez značenja!

Ne samo da je Krist rođen za čovječanstvo; već Ga je čovječanstvo razapelo! Bila je i potreba za to, također, ali to ne umanjuje činjenicu da Ga je čovječanstvo razapelo. I moglo bi biti poznato da razapinjanje na drveni križ na Golgoti nije bilo jedino razapinjanje. Mora doći vrijeme u kojem će se drugi dio božićnih riječi moći razumjeti: 'Mir čovjeku na Zemlji koji je dobre volje!' Jer se i negativno, također, može ćutiti i osjetiti, naime, da je čovječanstvo danas daleko odvojeno od ispravnog razumijevanja Krista i božićnog misterija.

Sigurno nas mora presjeći to što živimo u dobu kada je težnja čovječanstva za mirom utihnula. Gotovo je nečasno ovih dana, kada je težnja čovječanstva za mirom, na ovakav način, uopće i slaviti Božić. Nadajmo se, pošto još nismo suočeni s apsolutno najgorim, da se možda dogodi promjena u duši tako da, umjesto utišavanja težnje za mirom, možda dođu kršćanski osjećaji, volja za mirom. Ako ne, to možda neće biti oni koji teže u Europi danas već, oni koji su došli iz Azije koji će se osvetiti za gašenje težnje za mirom i donijeti vijesti o Kršćanstvu i Misteriji na Golgoti na ruševine europske kulture i duhovnog života. Onda će rezultat biti neizbrisiv: Na Božić godine tisuću devetsto šesnaeste poslije objave mira na Zemlji ljudskim dušama koje su dobre volje, u godini tisuću devetsto šesnaestoj poslije vijesti o Božiću, čovječanstvo je uspjelo ugasiti težnju za mirom!

Možda ne dođe do ovog! Možda dobri duhovi koji rade u kršćanskim impulsima čuvaju europsko nesretno stanovništvo od ovog!

Karma neistine - 9. dio

KARMA NEISTINE 9/13
Dornach, 24 prosinac 1916

Danas bih tražio od vas ponovno, bez iznimke, da se uzdržite od uzimanja zabilješki. Ovo vrijedi za sva tri dana.

Većina vas su bili prisutni u četvrtak na našoj raspravi u Baselu. Sada želim još jednom privući vašu pažnju na kratki izvod onoga o čemu smo tada pričali, pošto smatram da nije nevažno da te stvari znamo.

Opisao sam kako je mudrost o Kristu bila uništena u korijenu i granama od strane dogmatizma, naime, mudrost koja je bila prisutna u Gnozi koja je iskorijenjena, pošto ono što je od nje sada ostalo nije više od određenog broja fragmenata. Gnoza je bila ostatak drevne mudrosti koja izlazi iz atavističkog znanja o duhovnim svjetovima u danima ranog čovječanstva. Oni koji su

posjedovali drevnu mudrost, koju su još razumijevali stari gnostici u vrijeme Misterija na Golgoti, znali su da ona sadržava pogled – nazivi su tada bili različiti – na hijerarhije koje su bile temelj stvaranja svijeta, i koje su prema tome mogle shvatiti značenje Krista. Zajedno sa Gnozm nestala je i mogućnost razumijevanja Krist-bića kao kozmičkog bića. Umjesto toga ostala je dogma koja je ovjekovječila određene neshvatljive koncepte — Kredo i tako dalje — o Krist-biću.

Ono što je bilo važno stoljećima sada je otišlo i to ne kao mudrost o Kristu koliko sama činjenica, činjenica da se Krist okrenuo prema Zemlji i ispunio Misterij na Golgoti. Pravo razumijevanje Krist-bića prvo će trebati dobiti kroz novu Gnozu, što je nešto u potpunosti drugačije od stare Gnoze, jer je to antropozofska duhovna znanost.

Još značajnije za našu polaznu točku danas je nešto drugo što sam predstavio prošlog četvrtka, naime da je na Sjeveru u vrlo ranim pretkršćanskim vremenima - rekao sam 3000 godina pr.n.e. – bio određeni običaj među narodima koje je Tacitus nazivao Ingaevones. Ovaj običaj su vodili misterijski svećenici u misterijskom centru sa žarištem na onom što je danas Jutland, dio Danske. Ovaj misterijski centar je mogao raditi u to vrijeme i u tom dijelu jer su se svi klimatski uvjeti u tim hladnijim regijama razlikovali od onih ostalih na južnim, toplijim regijama — jer svi materijalni uvjeti također imaju duhovnu pozadinu. Dok su toplije regije bile pogodnije za razvoj razumijevanja Krist-bića u Gnozi, hladniji dijelovi su pružali sebe više za razvoj osjećaja o Isusu pošto je ideja o drevnim običajima još bila rasprostranjena.

Prema tome bilo je tako da je, na Jugu, Gnoza imala više od razumijevanja o misteriji Uskrsa, misteriji Krista. Ali razumijevanje je, kao što sam rekao, bilo uništenog izvora i grana od strane dogme. Na Sjeveru, nasuprot, bilo je više od razumijevanja o misteriju Isusa, osjećaja za dijete koje je došlo na svijet da spasi čovječanstvo. Ovo je bilo bazirano ne toliko na aktualnim idejama, koje su bile izumrle, već na osjećajima koji žive duže od ideja. Osjećaji ovih drevnih običaja učinili su da je shvaćanje moguće. Dakle ispada da je na Jugu bio zadatak Crkve da iskorijeni Krist misteriju, dok je na Sjeveru bio njen zadatak da iskorijeni misteriju Božića, da je transformira u nešto neškodljivo. Onda je kasnije, u Srednjem vijeku, zaživjela ideja o Božiću koja je, može se reći, računala na uspon buržoaskih vrijednosti ne tako davnih vremena, koje se sve više javljaju u doba svitanja materijalizma. Jer buržoaske vrijednosti su u najširem smislu pratnja materijalizma. Moramo biti jasni, iako su, veće, značajnije ideje, u formi osjećaja, živjele u Centralnoj Europi upravo u osmom, devetom i čak i desetom stoljeću, jer su ovi osjećaji proistjecali pretežno iz upotrebe, kao što su procesije i drugih narodni običaji.

Sada ću još jednom skicirati ove drevne običaje. Unutar Ingaevones-a život

naroda bio je čvrsto upravljan iz misterijskog centra koji je utvrđivao sezonu koja je mogla biti određena za začecje. Jedinstvo čovjeka i žene bilo je dopušteno jedino u dane proljeća, oko prvog punog mjeseca nakon proljetnog ekvinocija. To je približno bilo vrijeme koje danas nazivamo uskršno vrijeme. Ostatak godine je bio taboo što se tiče ljudske reprodukcije, a oni rođeni u vrijeme koje je pokazivalo da je njihovo začecje bilo izvan sezone bili su gledani kao, na određeni način, ne sasvim ispravni ljudi.

Dakle rođenja ljudi začetih u ispravno vrijeme sva su dolazila zajedno u sredini zime, točno nakon našeg sadašnjeg božićnog vremena. Svi koje su Ingaevones gledali kao potpune ljude morali su biti rođeni u to vrijeme. Rođenja su morala pasti u vrijeme najtamnijih zimskih dana, kada su stabla bila pod snijegom a ljudi ograničeni na svoje primitivne nastambe. Koristeći današnji jezik, svako dijete je bilo na određeni način božićno dijete, dijete zimskog solsticija.

To je utjecalo na okvire uma i duše ljudi. Pošto se ništa u vezi začecja nije odvijalo u ostalom dijelu godine, stara sneno-svjesna vidovitost je bila sačuvana. I kada se vrijeme začecja približavalo kako su se dopušteni proljetni dani dovlačili, nesvjesna stanja su preuzimala. Do začecja je dolazilo u stanu nesvjesnosti, ne pri budnoj svijesti. Međutim, žena koja je zatrudnjela bila je stvarno svjesna vizionarskog pojavljivanja duhovnog bića koje se spušta iz duhovnih svjetova da bi najavio dolazak djeteta. Ove žene su čak predviđale lice dolazećeg djeteta. I ovo najavljanje je, kako smo vidjeli, odzvanjalo u vrijeme lukina evanđelja u najavi Mariji od arhanđela Gabrijela. Vidjeli smo da tamo čak postoji i fragment anglo-saksonske runske pjesme koja govori o tome što je postojalo u staroj svijesti a ono na poluotoku Jutland je stvarno bio misterijski centar koji je onda migrirao istočno.

Sada se čovječanstvo, naravno, razvija, i razvoj je dio čovječanstva. Tako je ovaj misterijski centar mogao postojati jedino u najdrevnijim vremenima, jer, da je ostao, tamo ne bi bilo razvoja vrste svijesti potrebne kao zadatak četvrtog, a poslije i petog post-atlantskog perioda. Vidovita svijest običaj će teško naći bilo gdje u sjevernim regijama, gdje je iščeznuo, čak i u drugom mileniju pr.n.e., a viđeno je da je potpuno iščeznuo u prvom mileniju pr.n.e.. Od tada, ljudsko začecje i rođenje bili su više ili manje prošireni preko cijele godine i više nema znanja o silasku iz kozmičkih svjetova preko zvjezdanih konstelacija, niti koliko osobna sudbina na zemlji zavisi od konstelacija pod kojima je rođen. Ljudsko začecje i rođenje je rašireno preko cijele godine.

Paralelno s ovim razvojem je izranjanje nove svijesti, izranjanje mogućnosti za slobodu za ljudsko biće i tako dalje.

Jedna zadnja stvar je preostala, međutim. Nešto je postojalo u regiji gdje je danas Danska; to je migriralo od plemena do plemena dok nije doseglo Istok, gdje će Krist-biće biti inkarniran u jedno trošno tijelo još uvijek viđeno u

vezi konstelacija.

Prvorođeni od mnoge braće postaje zadnjerođeni od onih koji su viđeni u vezi sa zvjezdanim konstelacijama. U evoluciji zadnji ostatak od starog uvijek se vezuje s onim što je novo.

Pošto su se u sjevernim predjelima razvili osjećaji da se ljudsko biće pojavljuje na Zemlji u posvećeno vrijeme, dolazi do toga da se ovdje, također, okruženi ehom ovih atavističkih osjećaja, mogu razviti osjećaji i za Isusa. Prema tome naći ćete da su u ovim sjevernim krajevima glavni osjećaji i bolje razumijevanje bili za Evanđelje po Luki, i da je božićna misterija radila jače od uskršnje misterije, koja je bila zatvorena unutar tajni crkve, dok je božićna misterija postala opća.

Napomenuo sam prošli četvrtak, i možda ću moći detaljnije ići kroz to u ova tri dana, da se svake tri godine posebna pozornost davala onom tko je bio prvi rođen nakon dvanaest sati u noći koju danas zovemo Božićna noć, prvorođenom svake četvrte godine, prvom koji će se roditi nakon tri godine. Sudbina ovog prvorođenog je bila prolaziti određene procedure do njegove tridesete godine. Sve do tridesetih godina držan je odvojeno i bio odgajan od strane misterijskih svećenika. Njegovoj duši davan je poseban smjer. Sudbina njegove duše je bila da prolazi iskustva na poseban način za vrijeme prvih trideset godina života. Ova iskustva i procedure su bile da ga dovedu — ovo je danas jedva razumljivo — u njegovim tridesetim godinama do unutarnjeg razumijevanja veze između ljudskog bića i duhovnog svijeta koji ga okružuje. Određena sasvim specifična unutarnja iskustva za vrijeme tih trideset godina bila su da ga postepeno dovedu do ove točke.

Najprije je ovaj prvorođeni trebao razumjeti, čak i kao maleno dijete, kako su ljudska bića povezana sa duhovnim svijetom preko svog anđela. Odvojeno od ostatka svijeta, neometano od uobičajenih koncepata koji ulaze u dušu djeteta iz njegove okoline, on bi ostajao blizak duhovnim radnjama i duhovnim događajima i, za početak, razvio duboku svjesnost o svojoj vezi s anđeoskim bićem koje mu je bilo vodič — njegov angelos. Na ovakav način ovo dijete je bilo opremljeno s dušom kojoj je bilo rečeno nešto veoma posebno, o čemu ćemo možda moći govoriti za vrijeme slijedećih par dana. Ovo posebno učenje se izražavalo govoreći da je dijete postalo 'gavran'. Ovo je bio stupanj inicijacije koja je bila široko rasprostranjena i bila posebno sadržana u perzijskoj inicijaciji Mitre, o kojoj sam govorio proteklih godina. Onda se ova duša uzdizala do čak intenzivnijih osjećaja za njenu povezanost sa duhovnim svjetovima; ovaj prvorođeni je u svojoj duši trebao oživjeti tajne duhovnih svjetova.

Ovo danas ne bi bilo moguće, jer se naša svijest razvija pod različitim uvjetima. Ali, u onim drevnim vremenima, kada je bilo moguće razviti snenu svijest ovo je još uvijek bilo savršeno moguće. Kada je dijete naraslo u mladića — uvijek je

bio mladić, djevojke se nisu računale — dano mu je vodstvo nad pojedinim oblastima, manjim dijelovima plemena. Konačno, morao je služiti u administraciji i vladanju manjim zajednicama. Ali važno je zapamtiti da su ovi poslovi oko vladanja uvijek vođeni na takav način da je mladež uvijek bila zaštićena od vanjskih utjecaja, posebno zaštićena od utjecaja raznih egoizama; bio je najpažljivije zaštićen od utjecaja egoizama, od utjecaja koji dolaze preko vanjskih iskustava.

Tako je bilo postignuto to da je, na kraju ovih tridesetih godina, mogao preuzeti ulogu predstavnika cijelog plemena. Kada je dosegnuo dob od trideset bio je spreman svjesno upiti veze čovjeka sa cijelim kozmosom. Postao je ono što se u misterijskim centrima nazivalo 'sunčev junak'. Sada je bio predodređen da vlada plemenom na tri godine. Nitko osim 'sunčeva junaka' nije mogao voditi pleme. Bilo mu je dopušteno vladati samo na tri godine. Po završetku tri godine nešto drugo, o čemu ću govoriti, je napravljeno s njim pod vodstvom Misterija. Naročito, u svim sporazumima koji su emanirali od plemena Ingaevones, nikom nije bilo dopušteno biti kralj na duže od tri godine, i nitko nije mogao postati kralj tko nije prošao ovo što sam opisao.

Vidite, oblikovanja u ovim plemenima, postala su kostur, iz kojeg su kasnije evanđelja kreirala život Krista Isusa. Ove zajednice su živjele u veoma drevna vremena. Samo simboli onog što se prije odvijalo došli su u kasnije doba. Prema tome vizija objave djeteta majci došla je u kasnije doba kao obožavanje Nerthus, ili Ertha-e. A činjenica da se akt začeca morao odvijati nesvjesno još je uvijek napominjana u Mitu o Nerthus ispričanom od Tacita stotinu godina poslije rođenja Isusa. On opisuje kako Ertha — koja je muško-žensko, ne samo žensko, jer je ona isto što i bog Nerthus — dolazi u svojim kočijama; drugim riječima, ona je nitko drugi do anđeo objave. Zatim su oni koji su joj služili morali biti povučeni u more — ubijeni. Ovo je eho o uranjanju čina začeca u nesvijest u tim drevnim danima.

U ovom mitu o Ertha-i u njenim kočijama i robovima koji je prate ali su utopljeni čim je njihova služba završila, u ovom mitu o Nerthus, mi imamo u životu osjećaja eho nečega što je prije bilo astralna realnost, nečega što je bilo proživljeno astralno. Nerthus procesije su održavane u nekim krajevima sve do nedavno u povijesti, sve do ranih stoljeća kršćanstva. Bile su Ertha procesije čak i u Švabiji. To su bili odjeci drevnih dana. Oni koji su u starijim vremenima, kroz određene rituale koji su još postojali kao eho drevnih poganskih vremena, znali nešto o ovom ranijem mileniju, osjećali su i mislili o ovim procesijama Ertha-e u njenoj kočiji: Ovo je ono što su radili naši preci. I kada se odigrao taj jedan događaj koji je bio život Isusa, to je dovedeno u vezu s onim što je bilo uobičajeno u drevnim vremenima. To je bilo onda bolje shvaćeno s osjećajima, na nivou osjećaja.

Prema tome redovnici i svećenici su ulagali sve napore da iskorijene bilo što što bi njihovo stado podsjećalo na ove stvari. Ove stvari su iskorijenjene jednako pažljivo na Sjeveru kao što je Gnoza na Jugu. Inače bi ljudi bili znali, dovodeći u vezu ove drevne običaje s Misterijem na Golgoti, da ovaj Misterij, utoliko što je božićni misterij, nije bio drevni, prirodni običaj doveden u sadašnjost već točnije da je bio zamijenjen u osjećaju za božićni misterij sa nečim na višem nivou svijesti. Ali ovo se nije znalo svjesno. Ovo je trebalo biti potisnuto u podsvijest, jer tamo uvijek postoje određene snage koje računaju s nesvjesnim. Veliki dio onog što se dogodilo u povijesti dogodilo se jer su se svjesne i nesvjesne stvari dovele zajedno od strane onih koji znaju kako te stvari dovesti zajedno.

Mi s pravom govorimo o onom što se događa kada idemo od četvrtog prema petom post-atlantskom periodu. Ali čak i u tranziciji od trećeg na četvrti ima korak naprijed u ljudskoj svijesti prema povećanoj ego-svijesti, povećanoj budnoj svijesti.

Drevne snene vizije duhovnog svijeta su nestale. Na Sjeveru ovo je izražavano govoreći da je Vanir, koji je bio povezan s onim što su davale vizije, bio zamijenjen Aesir-ima, koji su zaista bogovi za dobro razvijenu dnevnu svijest. Ovo je što je rečeno na Sjeveru za vrijeme četvrtog post-atlantskog perioda, dok nisu sva ovakva sjećanja iskorijenjena od svećenika. U petom post-atlantskom periodu, kada se materijalizam, ili prije 'kristijanizam', pojavljuje, ove stvari su već bile nestale. Dok su na jugu grci imali svoje bogove: Zeus, Apollo i drugi, narodi na sjeveru su imali Aesir, riječ koja je povezana sa esse, biti, što je zato povezano s biti viđen, biti viđen očima. Ali za vrijeme trećeg post-atlantskog perioda drevni narodi koji su nastanjivali sjever Europe imali su Vanire. Ovi Vaniri su bili daleko bliži ljudima. Nerthus, koji postaje Nört na Sjeveru, je jedan od Vanira, koji je najavljivao svako začće ili rođenje. Sada sam rekao da je ono što je postojalo prije uvijek bilo sačuvano u kasnijim vremenima u simbolima. Prema tome nešto što sam vam do sada samo skicirao i u što ćemo moći ići dublje slijedeći dan ili dva, naime, znanje povezano s postajanjem 'kraljem', postajanjem 'sunčevim junakom', je preneseno prvo kao kult-mit i onda kao mit. Mi moramo praviti razliku između kulta-mita i mita kao takvog. Kult-mit je nešto što se još odigravalo u vanjskim običajima kao 'sveno odigravanje' onog što je podsjećalo ljude na drevne vidovite vizije.

Prema tome, u vrijeme kada ovo što sam opisao nije više radilo, imamo u mitu o Balduru, mitu o bogu Baldur koji se igrao u mnogim plemenima kao misterijska drama, eho onog što je bilo obuhvaćeno u 'postajanju kraljem'. Prvo je postojao kao realnost. Kasnije se igrao kao misterijska drama. Onda je postao mit koji se samo pripovijedao. I konačno je iskorijenjen od strane redovnika i svećenika. Baldur je jedan od Aesir-a, odnosno, on je bio jedan od vladajućih duhovnih snaga u vrijeme kada je čovjek već imao probuđenu ego-svijest. Vanir je već bio iščeznuo, i još je Baldur preostao kao predstavnik bića koje će postati kralj, prvorođenog koji dolazi svake tri godine.

Bilo je kazano, u određeno vrijeme u njegovom životu, Baldur ima snove koji najavljuju njegovu smrt. Kasnije su se ovi snovi ostvarili. Ali ovo nije značilo samo da je osjećao dolazak njegove fizičke smrti. Značilo je da, pošto je završio tri godine služenja kao kralj, bio je podignut iz odgovarajuće svijesti, na viši stupanj svjesnosti. Do tada je bio zaštićen od kontakta sa vanjskim materijalističkim svijetom. Ovakav kralj živio je unutar svećenstva da sav egoizam može otići od njega i ništa ne može ući. Nije mu bilo dopušteno biti kralj duže od tri godine. Prema kraju ove tri godine Baldur je osjećao dolazak kraja njegovog kraljevskog dostojanstva. Ovo je značilo, prema drevnim vjerovanjima, da je bio spreman za kontakt sa vanjskim svijetom. Prvo je morao vladati, ali to je trebao raditi isključivo u skladu s željama duhovnog svijeta. Poslije je postao nešto drugo; ulazio je u vanjski svijet.

Za nekog tko nikada prije nije imao ovakav kontakt ovo je bilo, u stvari, vrsta smrti. Ovo je bilo izraženo u njegovim snovima. Mit opisuje kako su bogovi čuli o ovim snovima i postali uznemireni. Uvijek moramo misliti o ljudskom elementu u odnosu na božanski element na način da su u drevnim misterijima ujedinjeni. Kada je, prema kraju njegovog vremena kao kralja, Baldur osjećao da se približava trenutak, bogovi — to jest misterijski svećenici — postaju nestrpljivi i čine da se sva stvorenja i svi uvjeti na Zemlji zaklinju da neće naškoditi Balduru. Zaboravljaju samo na jednu malu beznačajnu biljku — imelu, božićnu biljku. Loki, neprijatelj Aesir-a, nalazi imelu. I iskoristi je na festivalu bogova, to jest, na događaju koji je bogu Balduru prvi kontakt sa vanjskim svijetom.

Ovdje imamo drevni božićni festival, i običaj imele povezan s Božićem je još danas u sjećanju na ovaj drevni običaj koji je u vezi postavljanja novog kralja na mjesto starog. Kontakt starog kralja sa materijalnim svijetom opisan je u misterijskoj drami i mitu. Sve stvorene stvari su prisegle da neće naškoditi Balduru. Sada ih koriste bogovi koji ih bacaju na Baldura i gađaju ga sa njima. Ništa — nikakva biljka, nikakva životinja, nikakva bolest, nikakav otrov — ne može mu naškoditi. Samo je Loki otkrio imelu, koju je donio u zajednicu bogova — to jest, svećenika — i dao je slijepom bogu Hödr-u. Hödr kaže: Što da radim s imelom? Slijep sam i ne mogu vidjeti gdje Baldur stoji, Ne mogu ga gađati kao drugi bogovi. Ali Loki mu je pokazao smjer i on je pogodio Baldura s grančicom imele. Baldur je bio ranjen i umro.

Dakle Hödr je onaj koji se javlja kao predstavnik vanjskog, materijalnog svijeta, utoliko što materijalni svijet nije shvaćen kao povezan s duhovnim svijetom već živi kao parazit. 'Höd' je drevni naziv za bitku ili rat, dok 'Baldur', pošto još postoji danas, može biti praćen unatrag do drugog značenja od kojeg se najbolje, još sačuvano, javlja u anglo-saksonskom. Kako sam nedavno pokazao, 'Tag' je pojavljuje na ranijem stupnju glasovnih pomaka kao 'day'. 'Bal day' je

mogući naziv, čak iako anglo-saksonski. Znači 'shining day', što izražava Baldurovu vezu sa dnevnom sviješću, onom sviješću koja nije došla u čovječanstvo sve do četvrtog post-atlantskog perioda. Hödr je predstavnik materije, tame, ali također bitke i sukoba. Baldur je predstavnik razumijevanja, znanja, svijetla — naime, onog svijetla koje sjaji u ljudskoj duši u stanju svijesti koje se razvilo od četvrtog post-atlantskog perioda.

Dakle u mitu o Balduru imamo posebnu verziju božićnog misterija. Svjesnost o vezi između mita o Balduru i božićnog misterija također je bila iskorijenjena od redovnika i svećenika. Jer Baldur ima neke od dobrih kvaliteta Lucifera, a Hödr ima neke dobre kvalitete kasnijeg Mefistofelesa-Ahrimana. Ne mislim 'dobre' u moralnom smislu već u smislu onog što je neophodno za evoluciju. Ovakve stvari su, također, povezane sa evolucijom u cjelini. Za vrijeme četvrtog post-atlantskog perioda za ljudsko biće da bude vođeno u duhovni svijet na drevni način kao što je to slučaj u starim sjevernim misterijima.

Ovo je trebalo biti s vremenom promijenjeno, jer uvjetovani način, kasnije samo prisutan u atavističkoj formi, uvjetovani, vidoviti način — još sa određenim ehom snene svijesti, koji je odgovarao četvrtom post-atlantskom periodu — nije se mogao oduprijeti čvršćim zahtjevima materijalističkog doba. Ova veza drevne vidovitosti iz četvrtog post-atlantskog perioda na ono što je došlo kasnije izražena je u mitu opisujući kontrast između Baldura i Hödr-a. Što je ovdje na djelu, što je iza činjenice da Baldur — predstavnik ljudske svijesti, koja može biti prosvijetljena od strane božanstva — može biti ubijen kroz utjecaj zlih sila od Loki preko Hödr-a, boga bitke, rata i tame? Iza svega ovoga leži činjenica da u našem dobu, kako je već dugo vremena i kao što će još biti kroz neko vrijeme, uvijek mora biti na djelu zajedno i svijetlo i tama. Pokušati i uvjeriti ljude da bilo što u fizičkom svijetu, svijetu maya-e, može biti potpuno dobro, je ništa drugo već religijski egoizam. Svako svijetlo ima svoju sjenu, i potpuno shvaćanje ove činjenice je iznimno važno i značajno.

Uzmimo primjer. Pod utjecajem božićne misterije za nas bi bilo moguće da uđemo dublje u brojne stvari koje smo nedavno raspravljali. Dakle uzmimo primjer. Često sam sugerirao da ako bi došlo do toga da ljudi duhovnu znanost uzimaju potpunije tada bi, na primjer, utjecala na medicinu, umjetnost liječenja. Određene više fizičke metode liječenja bile bi pronađene za bolesti duše, a više duhovne metode za tjelesne bolesti. Reći ću vam zašto ovo još nije moguće: Jednostavno zato jer je grijeh kreirao zakon a nije zakon kreiran od grijeha. Toliko dugo dok zakoni rade na takav način da smatraju da ih predstavlja materijalistička medicina — a takav je slučaj danas — toliko dugo pojedinci, bez obzira na temeljitost njihova uvida, neće moći ništa napraviti i, zaista, ne trebaju ništa napraviti. Ali doći će vrijeme u ne tako dalekoj budućnosti kada će medicina, umjetnost liječenja, inkorporirati impulse koji dolaze od duhovnog znanja. Ovo samo želim naznačiti na trenutak, pošto u stvari vodim do nečeg drugog. Znanje o silama liječenja je neodvojivo od

znanja o silama bolesti. O jednom se ne može misliti bez drugog. Nitko na svijetu ne može primiti znanje o silama liječenja, bez da u isto vrijeme uči o silama bolesti.

Dakle možete vidjeti koliko je značajno za ljude da budu u potpunosti moralni s obzirom na ovako ozbiljne stvari. Jer netko tko može izliječiti dušu osobe može je u istom stupnju i napraviti bolesnom. Prema tome ovakve istine ne mogu biti otkrivene čovjeku od bogova dok se ne dosegne određeni stupanj morala na kojem se medicina liječenja ne može transformirati u otrov.

Ovo vrijedi ne samo za situacije u kojima imamo posla sa nenormalnim stanjem tijela ili duše već i na ono što se zbiva u socijalnom životu. U onom što je bilo rečeno u nedavnim predavanjima vidjeli ste prilično jasno da impulsi rade u socijalnom životu ljudskih bića, dobri i loši impulsi, koji mogu biti upravljani od onih koji razumiju ove stvari, i zaista su često upravljani na sasvim iznimne načine. Shvatit ćete da je jednostavno neophodno da to bude tako, jer čovječanstvo mora na vlastitoj koži učiti kako postići dobro. Znam vrlo dobro koliko se ove stvari malo uzimaju ozbiljno, čak i u našim krugovima, i kako su zatucane isprike i primjedbe. Ali i to isto sada treba biti tako.

Kako kod pojedinaca, tako i u socijalnom životu: Određeni impulsi mogu biti upravljani i vođeni na jednu ili drugu stranu. U socijalnom životu, posebno, još je dan danas moguće u priličnoj mjeri koristiti nesvijest, jer svako doba ima svoj nesvjesni aspekt. Čim počnete računati na nesvijest ili podsvijest moguće je postići efekte koji se prilično razlikuju od onog što se može napraviti svjesno, jer današnja svijest neće postići prirodnu vezu s kozmosom sve do šeste post-atlantske epohe. Danas, oni koji računaju na nesvijest dovode stvari od četvrte post-atlantske epohe bilo na mefistofelovski bilo na luciferički način. Sada, je prikladno sa našim sadašnjim stremljenjima u ovim grobnim vremenima primijeniti opće istine ove vrste na pojedinu situaciju, jer prikladno je ne samo za igranje teozofskih igara već i za skupljanje ozbiljnog znanja koje zadire u stvarnost, čak iako ovo ozbiljno znanje može imati zahtjeve kao što je stupanj predrasuda koji postoje u našim osjećajima. Također, mi smo u suglasju s osjećajima za Božić ako odlučimo pristupiti ozbiljnosti života. U današnje doba mi si ne možemo dopustiti odavati se luksuzno sentimentalnim osjećajima za božićno drvce, jer pravo božićno raspoloženje angažira osjećaje u vezi sa grobnim i iskustvima uništenja u našem sadašnjem vremenu.

Možete vidjeti, posebno u svakodnevnom životu ljudi, što se događa kada se na njih utječe na podsvjesnom nivou. Možete hipnotizirati pojedinu osobu, tako da kada je hipnotizirana ona je u vašoj moći, i možete napraviti da učini stvari koje u budnom stanju ne bi nikada ni promislila. Možete ga hipnotizirati, što znači dovesti ga u stanje svijesti koje pripada davno prošlom dobu, i možete imati s tim svakakve namjere. Na isti način je moguće hipnotizirati cijele zajednice. Pojedinačna osoba je jača u fizičkom svijetu nego je to grupa, pa je prema

tome neophodno znatno smanjiti njenu svijest da bi radili kroz nju dok je u ovoj drugoj svijesti. U slučaju zajednice ili grupe ljudi smanjenje svijesti ne mora se niti primijetiti, jer može biti daleko neznatnije. Ipak određene stvari se ne mogu postići govoreći, na primjer, na način na koji mi razgovaramo jedan s drugim. Prema tome moram naglasiti opet i ponovno: Nikada neću razmatrati da govorim drugačije nego u teškim konceptima koji zahtijevaju intelektualno razumijevanje, tako da je svaka osoba prisiljena slijediti liniju misli i formirati koncepte od onog što je rečeno. Ako uzmemo peti post-atlantski period i njegove zahtjeve ozbiljno, neće biti u pitanju nikakva želja za provođenjem bilo kakvog trovanja, ili namjera da se radi s bilo čime drugim osim intelektom. Čak i netko tko ništa ne zna o duhovnoj znanosti, ali ima određenu svijest o tome što znači biti u petom post-atlantskom periodu, respektirati će unutarnju slobodu ljudskog bića i govoriti na način koji ne obmanjuje osjećaje niti radi poremećaje u duši.

Bilo bi različito s osobom koja želi postići efekte različite od onih koje sam opisao, to jest, ako je netko želio koristiti smanjenu svijest, koja se može postići daleko lakše u gomili nego pojedinačno, pošto za gomilu nije potrebna hipnoza. Znao sam kako gomila, grupa, može biti podložna određenom zatrovanju ako se rukuje na pogodan način. Rekao sam u ranijim prilikama da sam sreo govornike koji su instinktivno znali kako govoriti na način koji se direktno ne obraća intelektu već koriste slogane i kazuju slike da bi govorili svijesti što je nekako iskrivljeno, nekako delirično. Kako sam rekao, pristup mora biti jači u slučaju pojedinca, ali za gomilu nije mnogo potrebno. Za ovo sam vam dao primjere.

Potpuno pristaje kontemplirati ove stvari u raspoloženju suštine koja odgovara ovim danima, jer su duboko povezane sa božićnim i uskršnjim misterijima. Prije nekog vremena sam opisao kako sam bio dirnut u mladosti kada sam se susreo s ovakvim efektom u određenoj situaciji. Vrlo često sam se pozivao na ovaj primjer: Moja karma me vodila u pravo vrijeme da čujem propovijed vrlo značajnog jezuitskog oca. Mogao sam gledati kako je određena slika pojačana u ljudima pomoću određenih riječi; Vidio sam ih uvjereni na način koji nije uključivao njihov intelekt već dovedene kroz određenu vrstu delirijskog raspoloženja. Pogledajmo primjer. Jezuit je propovijedao o neophodnosti vjerovanja u uskršnju ispovijed i rekao je, u efektu, slijedeće: Dakle, naravno da nevjernici misle da je uskršnju ispovijed pokrenuo Papa ili kardinalski kolegij. Kakva ideja, moji dragi kršćani! Kada netko podržava da je uskršnju ispovijed osnovao Papa i svećenici to može biti uspoređeno s tim kada netko gleda vojnika kako stoji pokraj topa, sa časnikom do njega kako mu izdaje zapovijedi. Vojnik samo treba upaliti fitilj i kugla odlazi. Moji dragi kršćani, usporedite vojnika s Papom u Rimu i časnika koji daje zapovijedi s Bogom! Samo zamislite časnika kako stoji vičući 'pali', i vojnika kako pali fitilj bez ikakve vlastite volje. Kugla odlazi. Ovo je ono što Papa radi. On sluša božje zapovijedi. Bog je zapovjedio — Papa je kao vojnik koji pali fitilj — i tako imamo uskršnju

ispovijed. Biste li rekli da je vojnik koji stoji kraj topa i pali fitilj također izumio i barut? Malo je vjerojatno da ćete reći da je vojnik izumio barut kao što podržavate da je Papa izumio uskršnju ispovijed! I svi ljudi su bili uvjereni, naravno! To je bilo savršeno očito.

U određenim zajednicama ove se stvari moraju naučiti, naime, kako opisati stvari u slikama, kako koristiti slike, napraviti pojačanje, i upotrijebiti usporedbe. Ovo je posebna umjetnost koja je marljivo prakticirana u sivim bratstvima. Ali nije potrebno pripadati sivom bratstvu da bi prakticirali ovakvu umjetnost. Netko može biti ovisan na ovaj ili onaj način od sivih bratstava, možda i ne znajući kako je ovisan, i može koristiti ove metode.

Na čemu je sve ovo temeljeno? Temeljeno je na činjenici da je različita vrsta duševnog života prisutna kada razgovaramo na način pogodan za peti post-atlantski period, jer tada usmjeravamo sebe na intelekt a ne na vrstu delirijuma do kojeg će doći ako smo koristili neka sredstva kakva sam upravo skicirao. U petom post-atlantskom periodu moramo naučiti odoljeti Hödr-u, moramo naučiti odoljeti ostacima ranijeg vremena što slični imeli koja je postala parazit u svijetu biljaka. Moramo naučiti odoljeti Hödr-u, nesvjesnom, slijepom, strastvenom, deliričnom.

Možemo dobiti tu sposobnost samo ako načinimo razumijevanje takvim da se osjećamo sasvim izolirani od svijeta, dok oni koji razvijaju delirični tip svijesti trenutno privlače kozmičke efekte; privlače kozmičke efekte dolje u sadašnjost. Sa sviješću petog post-atlantskog perioda mi stojimo izolirani na Zemlji. Kod delirične svijesti, kozmički efekti su povučeni u dušu. Sve ovo, naravno, treba biti upotrijebljeno na pravi način. Uzmimo aktualni slučaj.

Netko tko danas želi raditi na drugima, na one čija svijest je delirična, s namjerom postizanja određene svrhe, može napraviti slijedeće: Može se prisjetiti kada je nešto slično postojalo u ranijem dobu kada su zvjezdane konstelacije također bile slične. Sada pošto se sve na svijetu događa u valovima, tako da se određeni val vrati na površinu nakon izvjesnog vremena, da bi postigao određene efekte može koristiti događaj koji je pod sličnim kozmičkim uvjetima kao kopija ranijeg događaja; može ga napraviti kopijom ranijeg događaja. Pretpostavimo da netko želi postići nešto utječući na druge u njihovoj deliričnoj svijesti, izvodeći neke procedure koje uključuju određene stvari. On ide natrag u povijest i priziva nešto što se dogodilo ranijeg datuma pod sličnim konstelacijama zvijezda.

Pretpostavimo da netko želi donijeti nešto u određeni dan u proljeće određene godine. Utvrdivši da su to Duhovi, on ide natrag kroz vrijeme dok ne nađe događaj koji je sličan onom koji on želi donijeti. I mora padati u godini kada datum Duhova pada približno u slične dane mjeseca. Tada će i zvjezdane

konstelacije ugrubo biti iste. Upotrebom svega ovoga biti će moguće raditi na onima u stanju delirične svijesti. U smislu da će biti moguće, dovodeći stanje delirične svijesti pod određenim zvjezdanim konstelacijama, pogoditi cilj kod ljudi koji su uvijek vrsta Baldura u petom post-atlantskom periodu; drugim riječima, biti Loki sa slijepim Hödr-om, ili kroz slijepog Hödr-a.

Sada uzmimo stvarni slučaj: U ranijem dobu Duhovi su padali 20 svibnja 1347. U ovo vrijeme na određeni dan glasnici su, sa svojim trubama, koračali s gomilom — nije bitno da se njihova veza sa misterijem Duhova razlikuje od današnje — vodeći Cola di Rienzi-a, koji je napravio proklamaciju, iz tog važnog mjesta u Rimu pod takvim posebnim zvjezdanim konstelacijama koje su padale 20 svibnja, koja mu je dala titulu rimskog tribuna. Impresija koju je napravio bila je usporediva s impresijom napravljenom nad grupom ili gomilom ljudi u stanju delirične svijesti. Jer je gomila vjerovala da je Cola di Rienzi donio Sveti Duh; a upotreba zvjezdane konstelacije vremena napravila je mogućim, premda za samo veoma kratko vrijeme, da postigne što je namjeravao.

Iznimna kopija ovog događaja dogodila se pod istim zvjezdanim konstelacijama 1915 kada je, ne Cola di Rienzi, već Signor d'Annunzio sazvaio gomilu na istoj točki na veoma sličan način! Ponovno je na deliričnu svijest utjecano sa idejama i simbolima koji su prizivali slike koje su bile eminentno prikladne za obraćanje ovoj deliričnoj svijesti. Ja ne kritiziram bilo čiju svjesnost već samo izvještavam činjenice — činjenice koje su, ako želite, bile gurnute koliko je god moguće dolje u nesvijest. Ali to ne mijenja njihovu efikasnost. Na Dan Duhova 1915 u Rimu se dogodilo isto što se dogodilo i na Dan Duhova 1347, koji je isto pao na 20, 21 svibanj. Jedan dan ne pravi razliku. Naprotiv, konstelacija je bila identična. Na Duhove 1915 bilo je ponovno odigravanje onog što se desilo pod Cola di Rienzi-jem 1347. Novi događaj je tako bio posebno efikasan, jer je bio rođen na istim vibracijama, istim valovima, istim uvjetima.

Povijest će se razumjeti samo ako se znaju ove činjenice, kada bude poznato što se može postići uz pomoć ovakvih činjenica. Bez obzira kakvi su bili utjecaji, Signor d'Annunzio, kroz život koji je do tada vodio, imao je mogućnost podleći svim vrstama utjecaja, i imao je snagu da te utjecaje iskoristi. Samo ću naznačiti da je, zbog svoje ranije poezije, ovaj pjesnik od strane kritičara koji su predstavljali zdravu stranu Italije prozvan 'Pjevač sve sramotne degeneracije'. U svakodnevnom životu njegovo je ime bilo Rapagnetta, što mi je rečeno da znači 'mala repa', ali on je sebe nazvao d'Annunzio.

Pod ovim zvjezdanim konstelacijama Signor d'Annunzio je održao govor koji možete sami procijeniti jer ću vam ga glasno pročitati koliko najbolje mogu. Da vam predstavim stvar: Bile su dvije stranke u Italiji u to vrijeme, Neutralisti i Intervencionisti, a Signor d'Annunzio je sebi postavio zadatak transformirati sve Neutraliste u Intervencioniste. Neutralisti su željeli očuvati neutralnost, a

Giolitti, čovjek koji je bio dugo vremena veoma aktivan u talijanskom političkom životu, bio je za neutralnost. Taj govor od d'Annunzio-a, koji je bio kao ponavljanje onog koje je davno održao Cola di Rienzi pod istim zvjezdanim konstelacijama, išao je ovako:

‘Rimljani!

Jučer ste pokazali svijetu plemenitu priredbu! Vaša beskonačna, dobro organizirana procesija nalikovala je na one svečane procesije drevnih dana koje su se sakupljale ovdje u hramu Jupitera Maksimusa; i svaka ulica kroz koju je ovakva sila koračala, ovakva sila spojena ovakvim dignitetom, postaje Sveta Ulica. Nevidljivo ste u svoju sredinu privukli, na nevidljivoj kočiji, statuu naše velike majke.

Blagoslovljene bile rimske majke koje sam jučer vidio u procesiji, majke koje su rodile svoje sinove na svojim rukama i nosile na svojim čelima znak hrabrosti i tihog žrtvovanja.

Ima li ikakve potrebe za opominjanjem kada je svaki kamen rječit? Narod Rima je bio spreman pocijepati cestovno kamenje izgaženo od konja koji su davno trebali čvrsto stajati na granicama Istre, umjesto da ostaju ovdje, pokoreni sramom, da brane gnijezda otrovnih stvorenja, domove izdajnika! Kakva mora biti tuga naših mladih vojnika! — Kakav iskaz discipline i samoodricanja su dali, kada su štitili, od gnjeva ljudi, upravo one koji su ih ocrnili i oklevetali, ponižavali ih ispred njihove braće i neprijatelja. Zaplačimo: “Živjela vojska!” To bi trebalo u ovom času! Od svih odvratnih akcija počinjenih od Giolitti-ja i njegovog društva ovo je najodvratnija: klevetanje našeg oružja i naše nacionalne obrane. Sve do jučer su išli daleko s dvojmom, sumnjom, i zanemarivanjem za naše vojnike — naše zgodne, dobre, jake, hrabre, nagle vojnike, cvijet našeg naroda, pouzdane heroje sutrašnjice. Uz ono što su teška srca napravili učvrstili su svoje bajunete da bi odbili upravo one čija je jedina svrha bila da ih osvete!

O moji divni drugovi! Danas je svaki dobar građanin vojnik za slobodu Italije! Kroz vas i sa vama mi smo pobjednici, donijeli smo konfuziju među izdajice. Čujte, o čujte! Zločin veleizdaje je proglašen i odobren, i javno obznanjen. Nečasna imena su poznata; potrebna je kazna!

Ne dajte se, nemojte se odati sažaljenju. Takav ološ nema iskre u svijesti, nema savjesti. Tko može nečem drugom podučiti zvijer koja je navikla na prljavštinu u kojoj se valja i korito u kojem se ukliještila?

Na dvadeseti svibnja na svečanom okupljanju naše unije, mi nećemo tolerirati sramotnu prisutnost onih koji su, mjesecima, sa neprijateljem pregovarali

prodaju Italije. Klaunovima ne bi trebalo dopustiti da se obuku u trobojnu odoru, i urliču iz nečistih grla sveto ime domovine. Napišite svoju listu za isključenje bez žaljenja. To je vaše pravo, to je vaša dužnost! Tko je spasio Italiju u času tame, tko osim vas, njenog naroda, čistog i dubokog?

To nemojte zaboraviti! Ostali mogu izbjeći kaznu samo letom! Pustite neka idu! Ovo je jedina blagost dopuštena prema njima. Zar nije netko određen, čak i ovog jutra, još uvijek sklon pridružiti se spletkama čija mreža je ispletana između cvjetajućih ružinih pupoljaka vile na Pincio-u — sada će biti konfiscirana — debelog njemačkog pauka koji tamo živi? Nismo nikada vjerovali ni na minutu, naravno, da bi ministarstvo formirano od Herr Bülow-a moglo primiti odobrenje od Kralja — ili radije, da bi Kralj mogao postati suučesnik u takvoj stvari.

U svom velikom srcu Kralj je čuo poticanje od Camillo Cavour-a: Čas Kuće Savoy je došao!

Čas je došao. Odzvanja ispod visokih nebesa koja obrazuju svod iznad vašeg Panteona, o rimljani, i iznad ovog vječnog Kapitela! Ovdje, gdje su plebejci održavali sastanke njihova savjeta; ovdje, gdje je posvećeno svako povećanje rimskog carstva, gdje su konzuli iznuđivali levije i primali kletve vojnika; odakle su upravitelji republike odlazili preuzimati zapovjedništvo nad armijama i kontrolu nad provincijama; gdje je Germanicus postavio trupe svoje pobjede nad germanima; gdje je pobjednički Octavian svečano potvrdio rimsku dominaciju nad cijelim mediteranskim bazenom; ovdje, na ovom mjestu, polazištu i cilju svih naših pobjeda, slavimo dobrovoljnu žrtvu, plaćemo riječi posvećenja i želje: Živio rat, živio Rim, živjela Italija, živjela vojska i flota, živio Kralj! Slava i pobjeda!

Ovako je govorio novi Cola di Rienzi. Onda je primio #8224 koji mu je predstavljen kao poseban suvenir Nina Bixio-a. Ovaj #8224 potječe iz drevnih dana i bio je čuvan od obitelji Podrecca. Ovaj #8224 je predstavljen — oprostite, ali to je stvarno istina — od izdavača Asina! Asino je posebno bestidan satirički dnevnik. Ali d'Annunzio je uzeo #8224, svečano ga poljubio, koračajući kroz gomilu i ušao u — ne, kao Cola di Rienzi, konjsku trijumfalnu kočiju, jer vremena se mijenjaju — ušao je u motorno vozilo, pošto je zapovjedio da se oglase sva crkvena zvana. Deliričnoj svijesti ne smije se dopustiti da prebrzo oslabi. Sva zvana su zvonila da potraje malo duže. Onda je d'Annunzio zaustavio vozilo kod telegrafskog ureda i poslao telegram izdavaču Le Gaulois koji odgovara — žao mi je jer ne znam izraziti ovo na francuskom tako da to moram reći na njemački način — koji odgovara imenu Meier:

'Rim, 1 p.m., vodi se velika bitka. Upravo sam govorio na Kapitolu enormnoj, deliričnoj gomili. Zvona odjekuju uzburanom, plač ljudi se uzdiže do najljepšeg

neba na svijetu. Opijen sam radošću. Nakon francuskog čuda sada sam svjedočio talijanskom čudu.'

Bez pravljenja ikakvih komentara ili zauzimanja strane jednostavno sam želio ukazati na određene činjenice da bi pokazao, na koji način su povezane, kako se događaju stvari koje se teško zamjećuju od strane naših nepažljivih suvremenika. Želio sam pokazati da iako 'pjevač sve sramotne degeneracije', kako su ga zvali u Italiji, vjerojatno nije puno vjerovao u čudo Duhova, premda je veoma dobro uspio raditi na određenim nesvjesnim impulsima koristeći ponavljanje događaja koji je učinio dostupnim značajne sile unutar delirične svijesti. Ovaj čovjek, koji je u svojoj vlastitoj zemlji nazvan 'pjevač sve sramotne degeneracije' i koji je imao uspjeha u pisanju novele koja razglašuje njegovu vezu s čuvenom ženom na najprezreniji način — ovaj čovjek još nalazi cijele serije efektnih slika u drugom dugačkom govoru, ovaj puta u teatru Constanzi. Slika topa, koju sam već spominjao, je prilično manje važna. Ne mogu vam čitati cijeli govor jer bi to trajalo predugo. Dati ću vam pasus na početku i još jedan na kraju. Počinje:

'Rimljani, talijani, braćo u vjeri i u čežnjama, moji novi prijatelji, i moji stari drugovi!'

Dakle, tako on kaže 'stari'!

'Vaši pozdravi tople ljubaznosti, velikodušnog priznanja, nisu namijenjeni meni. Nije to povratnik kući u meni onaj kojem dajete dobrodošlicu, Znam, to je duh koji me vodi, ljubav koja me ispunjava, ideja kojoj služim.

Vaša dobrodošlica ide kroz mene i dalje ka višem cilju. nosim vam vijesti od Quarto-a, rimske vijesti Rimu od vile Spada i od Vascello.

Ove večeri danje svjetlo nije otišlo od Aurelijanskih zidova i neće otići: svjetlucanje ostaje na San Pancratio-u.

Ove večeri sukobimo kukavičluk i herojstvo i sjetimo se da je prije šezdeset šest godina čovjek vodio svoju legiju, već predodređenu da postaje lipanjsko čudo, od Palestrine natrag u Rim. Večeras sukobimo sramotu sa slavom i sjetimo se da su prije pedeset pet godina u ovaj sat tisuće u pohodu od Marsale do Salemia logorovale, njihove muškete združene, jele kruh ili spavale u tišini. U svojim srcima nosili su zvijezde i riječi svojih vođa koje još zvuče živo i zapovjedno na današnji dan: "Ako se ujedinito, naš će zadatak biti lagan. Na oružje!" To je bio poziv Marsale, koji se nastavlja velikom prijetnjom: "Oni koji se ne naoružaju su kukavice ili izdajice!" Ako se on, spasitelj, nije mogao spustiti sa Janiculusa na poprište, da li bi on označio jednim ili drugim znakom i optužio za sramotu sve one koji tajno ili javno rade u smjeru razoružanja Italije,

sramote našu domovinu, vraćajući je u stanje robovanja, pribijaju je natrag na njen križ ili je ostavljaju da umre u krevetu koji se nama ponekad činio kao grob bez poklopca?

Neki trebaju pedeset godina da umru u svojim krevetima, neki trebaju pedeset godina da završe svoju dezintegraciju u svojim krevetima. Da li je moguće da ćemo dopustiti strancima u našoj sredini ili izvana, neprijateljima koji žive u našoj kući ili su energično u nju ušli, da uvedu ovu vrstu smrti za ljude koji su jučer podigli na zgražanje vlasti sliku svog najvećeg mita na potporanj, spomenik njihove prave volje, njihove rimske volje, o građani? Jer već tri dana neodređeni smrad izdaje traži da nas uguši.'

I tako ide dalje. Onda, na kraju nalazimo novu, podgrijanu verziju nečeg što dobro znamo iz evanđelja. D'Annunzio se jedini usudio reći slijedeće riječi:

'Blagoslovljeni su oni koji imaju više, jer više će oni dati, jer će više gorjeti njihov entuzijazam! Blagoslovljeni su oni koji već dvadeset godina imaju neokaljan duh, očvrsnuti stas, odvažnu majku!

Blagoslovljeni su oni koji su se uzdržavali, čekali i vjerovali, od rasipanja njihove snage, umjesto toga je sačuvavši sa ratničkom disciplinom!

Blagoslovljeni su oni koji su prozreli neplodna udvaranja, sačuvavši svoje djevičanstvo za ovu prvu i zadnju ljubav!'

D'Annunzio jedini od svih govori: 'Blagoslovljeni su oni koji su prozreli neplodna udvaranja, sačuvavši svoje djevičanstvo za ovu prvu i zadnju ljubav!'

'Blagoslovljeni su oni koji će iščupati mržnju ukorijenjenu u svojim prsima sa vlastitim rukama i zatim ponuditi svoju žrtvu!

Blagoslovljeni su oni koji su se jučer odupirali događaju, ipak ga danas tiho prihvaćaju kao duboku nuždu, sada birajući da ne budu više zadnji već prvi!

Blagoslovljeni su mladi koji gladuju i žedaju za slavom, jer će oni biti zadovoljeni!

Blagoslovljeni su suosjećajni, jer će obrisati blistavu krv i poviti sjajnu bol!

Blagoslovljeni su čisti u srcu, blagoslovljeni oni koji se vrate pobjedonosno; jer će oni vidjeti novo lice Rima, ponovno okrunjenu glavu Dantea, trijumfalnu ljepotu Italije.'

Dakle čak i u naše vrijeme ovakve stvari su ponekad rečene! A to je tako važno, dragi moji prijatelji, da se ne prolazi kraj ovih stvari. Jer ne rade svi ljudi u skladu sa onim čije rođenje slavimo u svetoj noći — ne oni koji vrište ovakvo

blaženstvo u svijet. Da bi pripadali, ne tami, već svijetlu koje je ušlo u svijet: Ovo je osjećaj sa kojim treba ispuniti naše duše u vrijeme ove svete gozbe. Da bi posvetili sebe svijetlu, umjesto nepažljivosti koja nam donosi samo tamu: Ovo, također, može biti nešto u ovim grobnim vremenima što nam je važno da upišemo u naše duše na Badnju večer.

Karma neistine - 10. dio

KARMA NEISTINE 10/13

Dornach, 25 prosinac 1916

Jučer smo počeli razmatranjem mita o Balduru koji, kako smo vidjeli, ide natrag do drevnih običaja, a to je upravo takvo razmatranje koje nam razjašnjava kako je kršćanstvo trebalo biti, i zaista je, povezano s onim što je čovječanstvo prethodno razumjelo. Tri velike godišnje svetkovine, kako se još i danas slave, veoma su povezana sa stvarima do kojih se polako i postepeno dolazilo tijekom ljudske evolucije. U potpunosti možemo razumjeti samo ono što sebe izražava kroz Božić, misterije Uskrsa i Duhova ako se ne sramimo povezati ove stvari mišljenjem i osjećajima i iskustvom čovječanstva koje se postepeno razvijalo tijekom evolucije. Vidjeli smo kako Krist-ideja ide natrag u rana, rana vremena.

Za razumjeti ovo točnije trebate samo staviti pred vaše duše ono što je sadržano u knjizi Duhovno vodstvo čovjeka i čovječanstva. Tamo ćete pronaći kako se temelji Krist-ideje mogu pratiti natrag do misterija duhovnih svjetova. U knjizi je prikaza staza koju je u duhovnim svjetovima slijedilo Biće koje je u podlozi Krist-ideje prije nego je otkrilo Sebe u fizičkoj ljudskoj inkarnaciji u određenoj točki zemaljske evolucije. Hvatajući se u koštac s ovim konceptima u vezi duhovnog vođenja čovječanstva moguće je osjetiti koja veza, ili čak nedostatak veze, tamo postoji između antropozofske duhovne znanosti i drevne Gnoze. Opisati stazu Krista kroz duhovne svjetove na način kako je to napravljeno u knjizi Duhovno vodstvo čovjeka i čovječanstva nije još bilo moguće za drevnu Gnozu. Ali drevna Gnoza je također imala svoju sliku Krista, Krist ideje. Bila je sposobna prikazati dovoljno razumijevanje proizašlo iz atavističkog i vidovitog znanja za shvatiti Krista na duhovan način, govoreći: U duhovnom svijetu postoji evolucija; hijerarhije — ili, kako Gnoza kaže, eoni — slijede jedna drugu; i jedan takav eon je Krist. Gnoza je pokazala kako, eon za eonom evolucija, Krist postepeno silazi i otkriva Sebe u ljudskom biću. Ovo se danas može pokazati čak i jasnije, i o tome možete čitati u knjizi Duhovno vodstvo čovjeka i čovječanstva.

Dobro je, u našem duhovno znanstvenom pokretu, osjetiti mnoge aspekte dubljih veza da bi se oslobodili od čisto osobnih dojmova. Jer je u ovom petom post-atlantskom periodu čovječanstvo došlo do stupnja evolucije na kojem je osobi veoma teško pobjeći od osobnih dojmova. Osoba je u opasnosti da miješa

svoje osobne instinkte i strasti sa onim što je zajedničko čovječanstvu u cjelini.

Čak su i različite svetkovine pokvarene u čisto osobne dojmove jer je čovječanstvo izgubilo ozbiljnost i dostojanstvo koji sami po sebi čine mogućim pristupiti duhovnom svijetu na pravi način. To je potpuno prirodno u našem petom post-atlantskom periodu, u kojem se pretpostavlja da je čovjek u određenoj mjeri dokučio sebe i postao nezavisan, da treba postojati takva opasnost da čovjek donekle gubi veze s duhovnim svijetom. U ranijim vremenima čovjek je bio svjestan svojih veza s duhovnim svijetom, pa ipak nesvjestan određenih drugih stvari, kao što su one koje sam jučer naznačio. Današnji čovjek je, iznad svega, nesvjestan onih stvari koje sam spominjao u ovim predavanjima govoreći: Ljudi nisu više skloni da na njih obraćaju pažnju; dopuštaju im da prolaze bez interesa za njih.

Dobro je pri svetkovinama kao što je božićna kazati sebi: Duhovni impulsi, i dobra i zla, učestvuju u evoluciji svijeta. Vidjeli smo kako ovi impulsi mogu biti korišteni na zao način od pojedinaca koji ih poznaju bilo u osobnu, egoističku svrhu, ili u interesu egoizma grupe. Moramo učiti prilagoditi naše osjećaje naprednijim stvarima i naprednijim uvjetima. Čak iako ne možemo uvijek objaviti takve osjećaje, ipak ih moramo kultivirati.

Sada ću vam dati mogućnost — u vezi određene stvari — da, takoreći, istrgnete vašu dušu od bilo koje vrste osobne interpretacije antropozofije i zauzvrat se okrenete prema nečem općenitom što je povezano sa našim antropozofskim pokretom. Ako ste ispravno razumjeli ono što sam jučer govorio, reći ćete sebi: Tog dvadesetog dana svibnja 1347, ti svibanjski Duhovi kada je Cola di Rienzi izvršio svoju važnu objavu u Rimu, ponovili su se na određeni način na Duhove godine 1915. Oni koji bi pratili događaje brzo će primijetiti, ili bi brzo primijetili, da su ovi svibanjski Duhovi izabrani u potpunosti s namjerom i potpuno svjesno od onih koji su do toga doveli. Ovim ljudima je bilo poznato da će ovi stari impulsi ponovno oživjeti, i da se srca i duše onih koji su podlegli sljepoći Hödr-a mogu uhvatiti kada im Loki pristupi. Ali ljudi mogu biti uhvaćeni samo ukoliko se nemaju volju prilagoditi da gledaju, i budu impresionirani, od veza koje su savršeno očite i razumljive. Netko je u milosti veza koje ostaju u podsvijesti jedino onoliko koliko je vezan za osobne stvari da ne može vidjeti prave veze — veze u dobrom smislu — onoliko koliko se nema interesa za stvari koje su značajne za čovječanstvo u cjelini, što su stvari koje neizbježno vode u duhovnu realnost.

Objasnio sam vam da je u Gnozi još postojalo razumijevanje Krist-ideje; pa kada je Gnoza iskorijenjena Krist-ideja je degenerirala u dogmu i tada je, na Jugu, prema tome, originalna Krist-ideja više ili manje iščezla. Sada duhovna znanost ima zadatak, u skladu s duhovnom evolucijom, još jednom razumjeti ovu Krist-ideju, oblikujući Krist ideju koja nije samo prazna fraza već ispunjena

sadržajem, sa stvarnim sadržajem.

Na Sjeveru najznačajnija stvar koja se mogla ukorijeniti je nestala, naime, osjećaj za Isusa. Kao što sam rekao prekjučer, osjećaji za Isusa su se stvarno formirali na Sjeveru i razvlačili se do u osmo, deveto, deseto stoljeće nakon Misterije na Golgoti. U drevna vremena Krist-dijete je bilo dobrodošlo kada god se dogodilo rođenje, kada god je vrijedni novi član dolazio u pleme, posebno između Ingaevones-a, dok su oni rođeni u krivo vrijeme bili van mjesta — naravno nisam sitničav. Onda smo vidjeli kako su, sa širenjem vanjskog kršćanstva, sve stvari povezane s drevnim osjećajima za Isusa, čak i mitovi i procesije — drugim riječima, svi ostaci religioznih običaja — bili gurnuti u stranu. Također smo vidjeli kako su, od Srednjeg vijeka, činjeni veliki napori izbrisati sve što se širilo prema Europi od Jutlanda, posebno Centralnoj Europi.

Smješten u oblasti Danske bio je glavni misterijski centar koji je bio u pozadini i nadzirao uvjete koji su se kasnije pojavili kod regulacije začeca i rađanja. Tamo je bilo da je općenita svijest o socijalnim vezama ljudskih bića rasla, veze koje su bile ujedno i sakramentalne, pravi socijalni sakrament. Godina kao takva je bila uređena kao sakrament i ljudska bića su znala da stoje unutar sakramenta godine. Za ljude u tim danima Sunce nije bez razloga na različite načine prolazilo kroz nebeski svod u različitim sezonama, jer ono što se zbiva na Zemlji je zrcalna slika nebeskih događaja. Gdje ljudska bića još nemaju, ili mogu imati, utjecaj, gdje elementalna ili prirodna bića još reguliraju ono što je sada regulirano od ljudskih bića u socijalnom životu — tamo sakrament može postojati. Danas, premda ljudi još nisu svjesni toga, prilično jaki ahrimanički impulsi žive u pojedinačnim ljudskim bićima. To i mislim kada kažem da ljudi još nisu ovog svjesni. Ovi ahrimanički impulsi su usmjereni na izvlačenje sakramentalnog utjecaja na zemaljsku evoluciju iz određenih elementalnih prirodnih duhova.

Kada moderna tehnologija napravi mogućim grijati velika područja s umjetnom toplinom — ne pronalazim greške već vam samo govorim o nečemu što će kao potreba doći u budućnosti — tada će rast biljaka, iznad svega žitarica, biti oduzet od prirode i elementalnih duhova. Biti će instalacije za grijanje, ne samo za zimske vrtove ili manje prostore za rast biljaka, već za cijela kukuruzna polja. Lišena kozmičkih zakona, žitarice će rasti u svim sezonama, umjesto samo onda kada su u vlastitom skladu — to jest, kada rastu kroz djelovanje prirode i elementalnih duhova. Za sjemenje to će biti slično onom što se dogodilo kada je drevna svijest sakramentalnih zakona o začecu i rođenju oslabila pa su se ti događaji raširili na cijelu godinu. Zadatak misterijskih centara kao što je onaj u Danskoj, kojeg sam opisao kao onog koji regulira, kao sakrament, socijalni život ljudi, bio je tražiti načine na koje duhovna bića mogu raditi na socijalnom i sakramentalnom polju, baš kao da rade na nicanju i rastu biljaka u proljeće i njihovom opadanju u jesen. Iz ovog centra u Danskoj tamo se širilo ono što

nalazimo u trećem mileniju prije Misterija na Golgoti, ali koje je postepeno slabilo da utre put nečim novom, bez čega se ljudska bića ne bi mogli uzdići do toga da koriste svoj intelekt. Ove stvari su neophodne i trebamo ih prepoznati kao takve, umjesto da se pokušavamo uplitati u ručni rad bogova govoreći: Zašto su to bogovi napravili ovako, zašto nisu uredili stvari onako? — što uvijek znači: Zašto nisu stvari napravili ugodnije za ljudska bića!

Dakle u Jutladnu, u Danskoj, je ishodište prijemčivosti osjećaja za Isusa. Vidite, važno je razmišljati o tome što se događa, ne samo u vezi s događajima koji su više ili manje važni, već također razmatrati povezanosti. Ali ovo razmišljanje mora biti ispravno i istinito, ne puno fantastičnih odstupanja. Mnogi ljudi vole se oslanjati na čudnom i predivnom, ali ispravno razmišljanje znači razmatrati kako su aktualni događaji povezani i onda čekati i vidjeti što se javlja putem razumijevanja.

Nakon svega što sam rekao u posljednjih par dana može vam doći da se upitate slijedeće pitanje, a oni od vas koji su već sebi postavili to pitanje zasigurno su osjetili u duši nešto što je ispravno. Ako ga još niste postavili, možete težiti da u budućnosti postavite sebi ovakvu vrstu pitanja. Jer ovakva pitanja se nalaze posvuda kada postoji odlučnost da se mora raditi o istini, ne samo u onom što je rečeno, već također i u onom što je učinjeno. Svjetski Logos, Čije rođenje slavimo u božićnom misteriju, može se razumjeti ispravno ako razmišljamo o Njemu kao o općenitom i univerzalnom koliko god je moguće, ako razmišljamo da ovaj svjetski Logos stvarno vibrira i pulsira u svim stvarima koje se dogode, u svakom događaju. A kada imamo poniznost i posvećenost da se osjećamo protkani s ovim univerzalnim procesom, tada prepoznamo veze i karike koje drže njihalo.

Koje je to pitanje koje naša duša može staviti pred nas? Prethodnih dana vaša duša je možda imala misao: Sada smo vidjeli da je u Gnozi bila važna Krist ideja; ona je nestala na Jugu i, na određeni način, nije mogla naći svoj put na Sjever. Susreće je Isus ideja, koja je povezana kao osjećaj sa misterijima Jutlanda. Ovo je ono što smo vidjeli.

Pošto smo ovo prepoznali i pošto smo vidjeli vezu između ovo dvoje, zar ne bi bilo prirodno imati želju dovesti zajedno ono što nije moglo doći zajedno? U evoluciji svijeta Zapada Krist ideja nije se mogla spojiti sa Isus idejom. Iz ovog mora svakako doći želja da ih ujedinimo.

U svoj skromnosti, moderna Antropozofija preuzima ovaj zadatak. To je posao Antropozofije da stremi napraviti ono što je ispravno po ovom pitanju i dovede ove stvari zajedno u određenoj mjeri u konstelaciju univerzuma. Dakle u pokušaju opisivanja kako moderna Antropozofija, kao Gnoza dovedena u današnje vrijeme, može ponovno razumjeti Krista, može se pojaviti želja za ujedinjenjem Krist ideje sa nečim što može opet živjeti na određenom mjestu

gdje je jednom živjelo kao osjećaj za Isusa na tako intenzivan način. Da bi to napravili, mogli bi težiti govoriti o Krist ideji i kako se ona uklapa u duhovno vodstvo čovjeka upravo u toj točki, ili što je moguće bliže njoj, odakle su osjećaji za Isusa originalno emanirali.

To je razlog zašto sam, prije više godina, kao odgovor na poziv iz Copenhagena upravo tamo govorio o putu Krista kroz duhovnu evoluciju. Zašto se pojavila potreba upravo u to vrijeme, razviti na tom posebnom mjestu temu o Krist ideji onako kako je utkana u Duhovno vodstvo svijeta i čovječanstva? To je izjava, izražena ne u izgovorenim riječima već u konstelaciji! Na ljudima je da razumiju ovakve stvari. Nema potrebe o tome svugdje javno govoriti, ali treba razumjeti da ne samo ono što je rečeno već također i ono što je učinjeno dovodi do toga da stvari dođu do izražaja, i da u tim stvarima univerzalni Logos živi na određeni način.

Izgleda da je u današnje vrijeme slučaj da ljudi očito unose više osjećaja u ono što nije u redu, što je zlo, gledano univerzalno, nego što to čine kada, izražavajući stvarnu činjenicu, streme inkorporirati nešto što je esencijalno dobro u smislu ljudske evolucije. Ali osjećaj koji stvarno želi inspirirati, posebno sada u vezi s božićnim misterijem, je onaj u kojem sudjeluje antropozofski pokret, osjećaj življenja unutar nečega što je iznad same vanjske maye. Također se nadamo da će ljudi uzeti ozbiljno znanje da je ono što se događa na fizičkom planu, način na koji se stvari događaju na fizičkom planu, maya, a ne stvarnost u višem smislu.

Sve dok ne osjetimo da se ono što se događa na Zemlji također, na neki način, događa i na 'nebesima' — da se izrazim kršćanski — sve dok ne osjetimo da puna istina dolazi samo ako to dovedemo zajedno u ljudski duh — to jest, u petom post-atlantskom periodu, u ljudski intelekt — mi ne vidimo punu stvarnost. Potpuna stvarnost leži u spajanju onog što se događa na Zemlji i na nebesima. Bez toga, ostajemo čvrsto u mayi. Mi imamo, danas, ovu veliku želju da ostanemo čvrsto u mayi jer smo, u petom post-atlantskom periodu, previše izloženi opasnosti uzimanja svijeta zdravo za gotovo. Riječi su u velikoj mjeri izgubile svoje značenje, pri tom mislim na živu duševnu vezu riječi sa stvarnošću koju riječ naglašava. Riječi su postale samo skraćenice, i intoksikacija u kojoj mnogi ljudi žive s obzirom da riječi više nisu originalna ekstaza, jer jedino zavisnost s obzirom na duhovni svijet može učiniti originalnim riječi koje govorimo. Riječi će ponovno steći pravi sadržaj jedino kada ljudska bića ispune sebe znanjem o duhovnom svijetu. Drevno znanje je nestalo, i mi uglavnom govorimo na način na koji govorimo jer je drevno znanje nestalo i mi smo okruženi mayom, koja nam ne daje ništa osim samih riječi. Sada moramo opet tragati za duhovnim životom koji riječima daje njihov smisao. Mi živimo, na neki način, u mehanizmu riječi, baš kao što ćemo izvana postepeno sasvim izgubiti našu individualnost u mehanizmu tehnologije sve dok

smo u milosti vanjskih mehanizama.

Naš je zadatak dovesti zajedno ono što živi u duhovnom svijetu i ono što živi u fizičkom svijetu. Za to napraviti moramo se ozbiljno latiti zahvaćanja realnosti. U ovom materijalističkom dobu ljudi su se previše navikli živjeti unutar tijesnih horizonata i vidjeti stvari obuhvaćene ovim horizontima. Čak su tako udobno uredili i svoju religiju da im ona daje tijesni horizont. Ljudi danas izbjegavaju široke horizonte i ne žele stvari zvati pravim imenom. Zato im je tako teško shvatiti zašto karma može biti tako strašna kao što je ona koja danas salijeće Europu. Svi gledaju ovu karmu — danas, makar — iz uskog nacionalnog stajališta, kako ga zovemo, premda ima i tu dosta neistinitog. Ali u temeljima leži karma čovječanstva kao cjeline, nešto što je svačija briga, što se može izraziti u jednoj rečenici s obzirom na određeno stajalište — premda ima mnogo dugih stajališta.

Ljudi su skloni prolaziti kraj najvažnijih stvari. Stvar koja je bitna je let od istine u ono u što su duše danas pale! Duše bježe od istine; one imaju užasno gađenje od dohvaćanja istine u njenoj punoj snazi i intenzitetu.

Razmotrite slijedeće: Mi smo postepeno sebi stvorili sliku evolucije čovječanstva i sada znamo kako procijeniti činjenicu da su, za vrijeme određenog perioda evolucije, na scenu došli ratovi, ratovi koji su upalili čovječanstvo. Ali postojalo je vrijeme kada je čovječanstvo vjerovalo u rat. Što mislim kada kažem da je čovječanstvo vjerovalo u ratove? Što to znači: vjerovati u ratove? Dakle, vjera u ratove je vrlo slična vjeri u duel, u borbu između dvoje. Ali kada duel ima pravo značenje? On ima značenje samo kada su oni koji su uključeni unutar sebe potpuno uvjereni da, neće slučaj, već bogovi odlučiti rezultat. Ako oni koji su zauzeli pozicije da bi se borili potpuno vjeruju da će onaj koji je ubijen ili ranjen dobiti svoju smrt ili ozljedu jer je bog bio protiv njega, tada je u tom duelu istina. Nema istine u duelu u kojem nedostaje ta uvjerenost; tada je, očito, duel izvorna laž. Ista je stvar u slučaju rata. Ako su pojedinci koji čine sukobljene strane uvjereni da je rezultat rata božanski, da bogovi upravljaju s onim što će se dogoditi, tada ima istine u ratnim akcijama. Ali tada sudionici moraju razumjeti značenje riječi: Doći će do božjeg suda.

Upitajte se da li postoji ikakva istina u ovakvim riječima danas! Trebate se samo upitati: Da li ljudi vjeruju da ratne akcije izražavaju božji sud? Da li ljudi to vjeruju? Upitajte se koliko mnogo ljudi vjeruje da je rezultat rata božanski! Koliko ljudi zaista to vjeruje, koliko ljudi to iskreno vjeruje? Jer između mnogih laži koje danas zuje svijetom su i molitve bogovima, ili Bogu, ponuđene — prirodno — od svih strana. Očito, u ovom materijalističkom dobu ne može postojati prava vjera da će doći do božjeg suda. Dakle neophodno je gledati ozbiljno i trezveno na ovu stvar, i priznati da se čini nešto bez da se vjeruje u unutrašnju realnost toga. Pojedinač danas ne vjeruje u ovu unutrašnju stvarnost, i u ovu unutrašnju realnost se vjeruje sve manje što se u Europi ide

zapadnije — sasvim ispravno, pošto što se ide zapadnije, više se ulazi u zapadnu Europu, koja ima zadatak u petom post-atlantskom periodu uvođenje materijalizma.

Stvari su različite kada idemo prema istoku, međutim. Nemam naviku konstruirati teorije o ovakvim stvarima ili govoriti ovakve stvari laka srca. Kada govorim nešto ovakvog tipa to je bazirano na stvarnim činjenicama. U današnje vrijeme je već moguće imati iznimna otkrića. Idući od Zapada prema Centralnoj Europi otkrivete da ovdje postoji sporadična vjera u božanski sud. Na Zapadu to nije moguće ukoliko nije uvezeno iz Centralne Europe. Ali u Centralnoj Europi postoje izolirani pojedinci koji imaju neku vrstu vjere u sudbinu i koji koriste riječ 'božanski sud'. A ako idete pravo na Istok gdje se priprema budućnost, vi ćete, naravno, naći brojne osobe koje gledaju na rezultat kao na božanski sud. Jer ruski narod nema averziju — kao što je narod Zapada — vidjeti božanski sud u onom što se dogodi.

S ovim stvarima treba se suočiti potpuno objektivno. Samo tada možemo vjerno govoriti; samo tada naše riječi imaju značenje. Čovječanstvo ima zadatak učiti da riječima vrati značenje.

Prije nekog vremena privukao sam vašu pažnju na ono što je gotovo vjerska kultivacija nečega što je potpuno bez misli i osjećaja, naime, nedostatak želje za poznavanjem da moderne religije, kada govore o 'Bogu', ustvari samo misle na anđeosko biće, na angelusa. Kada ljudska bića danas govore o 'Bogu' misle samo na njihovog anđela, anđela koji ih vodi kroz život. Ali oni uvjeravaju sebe da govore o biću višem nego je anđeo. To je maya da moderni monoteizam govori o jednom bogu jer, u stvarnosti, gledano s duhovnog gledišta, čovječanstvo ima tendenciju govoriti o onoliko bogova koliko ima ljudskih bića na Zemlji, pošto svatko pojedinačno misli na svoj vlastitog anđela. Pod maskom monoteizma skriven je apsolutni politeizam. To je razlog zašto su moderne religije u opasnosti postati atomizirane, pošto svaki pojedinac predstavlja samo vlastitu ideju o Bogu, vlastito stajalište. Zašto je to tako? Zbog toga što, danas, u petom post-atlantskom periodu, mi smo izolirani od duhovnog svijeta. Naša svijest ostaje isključivo u ljudskoj sferi.

U četvrtom post-atlantskom periodu ljudska svijest je na neki način dosegala u duhovnu sferu, naime, do regije anđela. U trećem post-atlantskom periodu prodirala je do arhandela. Samo u trećem periodu se mogla pojaviti takva stvar kao što su misterije Jutlanda, u Danskoj. Kakva je vrsta bića bila ona koja je objavila svakoj pojedinoj majci da dolazi rođenje njenog djeteta? To je bilo biće o kojem govori lukino evanđelje: arhandel, biće iz regije arhandela. Onaj tko može vidjeti samo do anđela i zove anđeosko biće svojim bogom — bez obzira vjeruje li da je stvarno Bog, jer je stvarnost a ne vjerovanje ono što je bitno — takav nema sposobnost naći bilo kakvu vezu koja ide izvan vremena između

rođenja i smrti u one regije koje su danas skrivene vanjskom mayom. U trećem post-atlantskom periodu, međutim, on je još mogao gledati u regiju arhandela, jer je još postojala živa veza sa ovom regijom. U drugom post-atlantskom periodu, drevnom perzijskom periodu, ono što je bilo otvoreno ljudskoj svijesti još je bilo povezano s arhajima. Tada čovjek nije osjećao sebe kao dio onog što danas zovemo priroda. Osjećao je sebe da je u duhovnom svijetu. Svijetlo i tama nisu još bili vanjski, materijalni procesi, već duhovni procesi. U originalnoj religiji Zaratustre, u drugom post-atlantskom periodu, bilo je tako.

Dakle čovjek je postepeno sišao na Zemlju. U drugom post-atlantskom periodu njegova svijest je dosezala u regiju arhaja, tako da je još mogao kazati: Kao ljudsko biće ja nisam samo artikulirana lutka koja se sastoji od mišića i mesa — što je ono što moderni anatomi, fiziolozi i biolozi podržavaju — već biće koje se može razumjeti samo u vezi sa duhovnim svijetom, uronjeno u život protkan svijetlom i tamom, jer ja pripadam tkanju svijetla i tame.

Tada dolazi treći post-atlantski period. Priroda je počela držati čovjeka toliko koliko je radila na njemu. Jer procesi rođenja i smrti povezuju čovjekov duševni život sa prirodom. Za vanjsku mayu ovo su prirodni procesi. Rođenje, začće, smrt su prirodni procesi za vanjsku mayu. Oni su duhovni procesi jedino za onog tko može vidjeti gdje se duhovna stvarnost miješa u ove prirodne procese, a to je u regiji arhandela. Ova veza je bila vidljiva za vrijeme trećeg post-atlantskog perioda.

Postepeno, sama priroda postaje realnost za čovjeka. To je bilo od četvrtog post-atlantskog perioda nadalje. Prije toga o prirodi se nije govorilo na način kako mi to danas govorimo. Ali čovjek je trebao izaći iz duhovnog svijeta i živjeti samo s prirodom, u određenoj mjeri izoliran od duhovnog svijeta. Ali onda je trebao događaj koji bi mu omogućio da ponovno skuje vezu sa duhovnim svijetom. U drugom post-atlantskom periodu božanski element mu se pojavio u regiji arhaja; u trećem, u regiji arhandela; i, u četvrtoj, u regiji anđela. U petom post-atlantskom periodu mora prepoznati božansko kao čovjeka. Ovo je pripremljeno u sredini četvrtog perioda kada se božansko pojavilo kao Čovjek — kao Krist. Ono što to znači je da se Krist mora razumjeti sve bolje i bolje; Njega se treba razumjeti u Njegovoj vezi s ljudskim bićem. Jer Krist se pojavio kao Čovjek tako da čovjek može naći vezu čovječanstva sa Kristom. Ove stvari moramo sebi razjasniti posebno u vezi s božićnim misterijem. Veza čovječanstva s duhovnim svijetom mora se naći na način koji je postao moguć od kada je čovjek sišao iz ovog duhovnog svijeta da bi živio unutar prirode. Ovo je pripremljeno, kao činjenica, za vrijeme četvrtog post-atlantskog perioda. Sada, u petom post-atlantskom periodu, to mora biti shvaćeno — zaista shvaćeno!

Ljudska bića moraju naći svoj put do razumijevanja činjenice o Kristu, do

razumijevanja toga u vezi s cijelim duhovnim svijetom. Ima toliko toga danas što se ne razumije u vezi Krista, i toliko toga što se ne razumije u vezi Isusa. Ipak to su dva konstitutivna dijela neophodna za razumijevanje Krista Isusa! Gledajući u povijesnom kontekstu vidimo da je razumijevanje Krista nestalo kada je Gnoza iskorijenjena. Gledajući na misterije izražene u mitu o Balduru možemo razumjeti kako su iskorijenjeni osjećaji za Isusa.

Ako ostanemo pri istini možemo vidjeti sada, u sadašnjosti, kako vanjski život potvrđuje ono što nalazimo u povijesti. Jer koliko danas predstavnika religije vjeruje u svojim srcima — ne samo sa usnama već u srcima — koliko ih vjeruje u istinsko Uskrsnuće, u Misteriju Uskrsa? Mogu vjerovati jedino ako je mogu shvatiti. Koliko svećenika vjeruje? Moderni svećenici i pastori misle da su posebno prosvjetljeni kada uspiju u poricanju Uskrsnog misterija, misterija uskrsnuća, ako nekako postignu raspravljati o tome do detalja, ako naprave da nestane kroz sofistiku. Oni su ushićeni svaki puta kada otkriju novi razlog za ne vjerovati u nju.

Prije svega, Krist ideja, koja je neodvojiva od misterija uskrsnuća, stavljena je u dogmu. Tada postepeno postaje predmet rasprave, a sada je tendencija da se misterij uskrsnuća potpuno odbaci. Ali ni misterij rođenja se također ne razumije. Ljudi je više ne žele baviti s njim jer ne žele prihvatiti njegovu vrijednost u svim njegovim dubinama kao misterije. Oni žele vidjeti samo prirodnu stranu; ne žele biti svjesni da se spustilo nešto duhovno. U trećem post-atlantskom periodu ljudska bića su još vidjela spuštanje duhovnog elementa, ali je tada njihova svijest bila na različitom nivou. Ono što se danas zove moderna religija, moderno kršćanstvo, zaista ne želi shvatiti ni rođenje ni smrt Krista Isusa. Neki još žele održavati dogmatsku vezu. Ali razumijevanje ovih stvari koje ide iza samih riječi danas je jedino moguće kroz duhovnu znanost. Da bi to bilo moguće, horizont razumijevanja mora biti proširen. Ali ljudi danas bježe od istine; oni doslovno bježe od onog što ih može voditi do razumijevanja ovih stvari.

Jedino je antropozofska duhovna znanost u stanju iz sebe kreirati — ne podgrijavanjem drevne povijesti — određene koncepte koji sada postoje za svjesno a ne atavističko razumijevanje. Davno su ovi koncepti postojali atavistički; danas, ljudi više nemaju stvarne osjećaje prema njima. Podsjetit ću vas na nešto što sam spominjao jučer. Kraljevstvo drevnih europskih plemena bilo je povezano sa svim onim socijalnim institucijama koje sam spominjao da emaniraju od Misterija Jutlanda. Prvo dijete rođeno u svetoj noći u trećoj godini bilo je predodređeno za kralja. Ono je bilo pripremano za ovo na način kako sam objasnio i ono je raslo da postane čovjek koji može biti kralj tri godine. Dosegao je stupanj koji sam opisao kada sam kazao da je odrastao izvan nacionalnih ograničenja — izašao je iz konteksta svog plemena. Pojedinač petog stupnja zvan 'Perzijanac' po perzijancima — nosio je u svakom plemenu

naziv tog plemena; još uvijek ostaje unutar grupe. Onaj tko je trebao biti kralj na tri godine morao je biti ispunjen misterijem 'sunčeva junaka'. Ovo je bio šesti stupanj, i za to on je morao odrasti izvan svog plemena ili grupe i stajati u kontekstu čovječanstva kao cjeline. Ali ovo je mogao napraviti jedino ako njegova povezanost nije bila zemaljska već također i kozmička, ako je bio 'sunčev junak', što je značilo da je živio u realitetu upravljanom ne samo zemaljskim zakonima već i po onima sa kojima je i Sunce protkano. Ako će čovjek djelovati na Zemlji on mora imati kontakt sa zemaljskim realitetom, i kontakt s ovim realitetom dovodi se određenim procesom. Ovaj proces mora biti prepoznat. Jer prepoznavanjem ovog procesa dobijemo razumijevanje za određene tranzicije, za određene stvari u koje trebamo uvid ako želimo dobiti uvid u stvarnost.

U drevna vremena čovjek koji pripada plemenu Ingaevones bio je nazvan 'Ingaevoni'. Ali onaj koji je upravljao plemenom na tri godine kao 'sunčev junak' nije mogao biti nazvan Ingaevoni, jer je on odrastao iznad svog plemena. Ne bi bilo vjerno zvati 'sunčevog junaka' kao Ingaevoni, jer je on postao nešto drugo. Vidite da je točni koncept pridružen zemaljskom realitetu jer se osjećalo da duhovni svijet uplivava u njega.

U današnje vrijeme, kada se samo igramo riječima umjesto da striktno prijanjamo konceptima, tko bi mogao prihvatiti ko netočno da je Papa kršćanin, pošto je to paradoks, baš kao što bi bilo paradoksalno zvati kralja Ingaevones-a Ingaevoni? Ako je Papa zaista želio biti 'papa', to jest, ako zaista želi biti unutar aktualnih duhovnih procesa, ne bi ga bilo moguće smatrati kršćaninom. Mi možemo biti kršćani jedino ako Papa nije kršćanin. Reći ovako bilo bi govoriti istinu.

Tko bi danas prihvatio želju da misli o ovako važnim stvarima? I tko bi prihvatio vidjeti u zemaljskim stvarima, koje prepoznaje kao mayu, igru božanstva, natprirodnih sila? To bi bilo prilično netipično za današnji dan. Samo ako smo prinuđeni prepoznajemo ovakve stvari; samo prinuđeni mi se usmjerimo prema zakonima kozmosa. Prisiljeni smo prepoznati da list pšenice niče iz zemlje u dotično doba, razvija klasje koje zauzvat proizvodi novo sjeme; da postoji određena rotacija tako da ono što je dospjelo mora ponovno slabiti pravovremeno u skladu sa zakonima prirode. Čak i ovo ni ne bismo prepoznali da to nismo bili prisiljeni.

U drevna vremena bilo je prepoznato da 'sunčev junak' pozvan da bude vođa Ingaevones prestaje to biti nakon tri godine. Ovi zakoni su se osjećali, baš kao i oni o rastu biljaka. Važno je stremiti razmišljanju o svim ovim stvarima koje odjekuju u skladu, u harmoniji. Samo čineći tako možemo doći do istine i širih horizonata. Jer istina nije dječja igra pa se aranžira prema osobnim interesima. Čvrsto se držati istine je ozbiljan i svet čin obožavanja. To se mora osjetiti i

ćutiti. Ipak danas je potpuna sklonost ništa drugo nego napraviti mayu apsolutnom i proglasiti je za istinu.

Što je povijesni kriticizam kultiviran danas u povijesnim seminarima? To je uredno ljuštenje do golih osjetilno percipiranih stvari, i to može samo voditi do greške. Jer nastojeći ljuštiti stvari do osjetilno percipiranih mi skrećemo u mayu. Ali maya je iluzija. Dakle svaka povijesna znanost koja nastoji izuzeti svaki duhovni element i, umjesto toga, dovesti mayu u prvi plan, mora nužno voditi direktno u mayu. Samo pokušajte, koristeći moderne seminarske metode primijenjene danas u povijesnim odjelima, oljuštiti stvari do istine eliminirajući sve duhovno i prihvaćajući samo ono što je na fizičkom planu, to jest, samo osjetilno percipirane činjenice, i vidjet ćete da ćete pasti kao žrtva maye i nikada nećete doći do razumijevanja povijesti.

Uzmite modernu povijesnu knjigu za koju je sve nadčulno apsurdno i u kojoj je velika pažnja pridavana davanju valjanosti samo fizičkim događajima, i imate u rukama težnju za dovođenje maye u prvi plan. Ali maya je iluzija. Dakle morate pasti kao žrtva iluzije; i upravo to i radite. Onda kada vjerujete da je povijest ono što je napisano postajete žrtva maye, iluzije.

Ali povijest se nije uvijek pisala na ovaj način. Način kako se to radilo u bivšim vremenima danas je prezren. To je strašan aspekt ljudske karme da je čak i iz ljudskog pogleda na povijest duhovni element isključen. Vratimo se natrag u vrijeme kada je stajalište četvrtog post-atlantskog perioda bilo dominantno. Povijest je tada pričana sasvim različito. Bila je pričana na način zbog kojeg današnji profesori okreću nosove i govore: Ovi dečki su bili potpuno nekritički; dopustili su da budu zatrpani svakakvim mitovima i sagama; nisu imali osjećaja za čisti kriticizam koji bi im pokazao činjenice kakve su stvarno bile. To je ono što povjesničari danas govore, i naravno oni koji ih kopiraju. Ljudi su tada bili djetinjasti, govore. Naravno da su bili djetinjasti u usporedbi sa današnjim pojmovima! Poslušajmo stari način pričanja povijesti, kazujući što su bezbrojni ljudi s načinom mišljenja četvrtog post-atlantskog perioda vidjeli u povijesti. Poslušajmo to danas i gledajmo na to kao na primjer koji ćemo koristiti kao osnovu za ono što ćemo reći sutra:

Jednom davno živio je u saksonskim zemljama car kojeg je narod zvao 'Crveni car', car sa crvenom bradom: Otto od Crvene brade. Ovaj car je imao ženu koja je došla iz Engleske i čija je srčana želja bila obdariti crkvu. Tako je Crveni Otto odlučio obdariti nadbiskupa od Magdeburga. Nadbiskupija od Magdeburga je imala posebnu misiju u Centralnoj Europi. To je bilo da poveže Zapad s Istokom na takav način da je ovaj nadbiskup trebao biti onaj koji je donio kršćanstvo slavenima. Nadbiskup od Magdeburga je dobro napredovao, provodeći dobrotvorne radove na širokom prostoru, i Otto od Crvene brade je vidio kakve su dobre efekte njegova stremjenja imala u duši. Bio je s tim vrlo zadovoljan. Govorio je sebi: Moja djela su dovoljna za blaženstvo u fizičkom svijetu. Uvijek

je čeznuo da ga Bog nagradi za njegova dobrovoljna djela prema narodu. To je bio njegov cilj: da ga Bog može nagraditi jer je, na koncu, sve radio iz pobožnosti.

Jednom je klečao u crkvi u molitvi koja se uzdigla i postala meditacija, preklinjući Boga da ga nagradi, kada umre, za njegova stremljenja, na isti način kao što je našao svoju nagradu na fizičkom planu, u svemu dobrom što je došlo u okruženju nadbiskupije od Magdeburga. Tada mu se pojavilo duhovno biće i reklo: To je istina, stremio si mnogo dobrom, djelovao si s mnogo dobročinstva prema mnogim ljudima. Ali to si sve radio imajući u vidu božanski blagoslov nakon smrti, baš kao što sada uživaš blagoslov zemaljskog svijeta. To je loše i kvari tvoja stremljenja.

Sada je Otto od Crvene brade bio veoma nesretan u vezi toga i obratio se ovom biću koje je bilo — zar nije? — biće iz ranga anđela. Ovo možemo osjetiti u načinu mišljenja četvrtog post-atlantskog perioda. On se obratio ovom biću i biće mu je reklo: Idi u Keln gdje živi Gerhard Dobri. Potraži Gerharda Dobrog. Ako možeš postati moralniji kroz ono što će ti reći Gerhard Dobri, tada možda možeš spriječiti ovo što sam upravo rekao da će ti se dogoditi. Ovo je, više manje, bio razgovor Otta od Crvene brade sa duhovnim bićem.

Brzinom koju oni oko njega nisu mogli razumjeti, car Otto se spremio za putovanje u Keln. U Kelnu je sazvao okupljanje Burgomastera (gradonačelnika) i svih 'mudrih i dobrih savjetnika'. Jednog od onih koji su došli prepoznao je po pojavi kao neobičnog čovjeka, kao onog kojeg je u stvari došao vidjeti. Pitao je nadbiskupa Kelna, koji mu se pridružio, da li je to Gerhard Dobri. I zaista je bio. Tada je car rekao savjetnicima: Želio sam se savjetovati sa vama, ali sada bih prvo trebao odvojeno razgovarati s ovim čovjekom a poslije sa vama o tome što dobijem od njega kada budem razgovarao s njim.

Možda je ovo nekako podiglo savjetničke nosove, ali u to ne bi trebali ulaziti. Dakle Car je došao do savjetnika u Kelnu znanog kao Gerhard Dobri i pitao: Zašto vas ljudi zovu Gerhard Dobri? Morao je postaviti to pitanje, jer mu je anđeo naznačio da sve ovisi o tome da li će prepoznati zašto ovog čovjeka zovu Gerhard Dobri. Jer bi trebao biti iscijeljen preko njega. Gerhard Dobri je odgovorio: Ljudi me zovu Gerhard Dobri jer su nepromišljeni. Nisam napravio ništa posebno. Ali ono što sam napravio, što je nešto posve beznačajno i o čemu vam neću pričati, postalo je u određenoj mjeri poznato i, pošto ljudi uvijek žele izmišljati fraze, nazvali su me Gerhard Dobri. Car je rekao: Sigurno ne može biti tako jednostavno, i iznimno je važno za mene i cijelu moju vladavinu da otkrijem zašto vas ljudi zovu Gerhard Dobri. Gerhard Dobri nije želio ništa otkriti, ali ga je Car sve jače nagovarao dok Gerhard Dobri nije rekao: Dobro, Reći ću vam zašto me zovu Gerhard Dobri, ali ne smijete reći nikom drugom, jer zaista ne vidim ništa posebno u tome:

Ja sam prosti trgovac, i uvijek sam bio prosti trgovac, i jednom sam bio spreman ići na putovanje. Prvo sam neko vrijeme putovao kopnom, a onda morem. Putovao sam sve do Orjenta gdje sam kupio mnogo vrijednog materijala i predmeta na vrlo malo novaca. Planirao sam sve te stvari drugdje prodati za dvostruku, trostruku, ili čak četverostruku ili peterostruku cijenu, jer je to običaj među trgovcima; to je bio moj posao, moj zanat. Tada sam nastavio putovanje brodom. Ali nezgodan vjetar nas je odnio sa kursa. Nismo imali pojma gdje se nalazimo. Tako sam se našao van kursa sa vjetrom na otvorenom moru sa nekoliko partnera i svim mojim skupim stvarima i materijalima. Došli smo do obale i na ovoj obali se uzdizala hrid. Poslali smo izviđača da se uspne na liticu i vidi što je iza, jer smo bili nasukani na kopno. Izviđač je vidio veliki grad iza litice; očito je bio veliki trgovački grad. Karavane su prilazile cestama sa svih strana a rijeka je tekla kroz njega. Izviđač se vratio i pokazao nam je put za pristup gradu iz mjesta gdje smo mogli brzo napraviti naš brod.

Tu smo bili, u gradu koji nam je bio potpuno stran. Brzo je postalo očito da smo mi kršćani okruženi poganima. Vidjeli smo živu tržnicu. Mislio sam da ću moći prodati svakakve stvari na tržnici, jer je cjenjkanje bilo žustro. Ali nisam znao običaje zemlje. Tada sam ugledao na ulici da mi ide u susret čovjek koji je izgledao pouzdano. Njemu sam kazao: Hoćete li mi pomoći prodati moju robu ovdje? Čovjek je očito osjećao da i ja izgledam pouzdano i rekao: Odakle ste došli? Rekao sam mu da sam kršćanin iz Kelna. On kaže: Usprkos tome, izgledate sasvim ugledno. Do sada sam nosio najgore sumnje u vezi kršćana, ali vi ne izgledate kao čudovište. Pomoći ću vam i naći vam smještaj. Poslije toga mi možete pokazati svoju robu.

Kada se trgovac, Gerhard Dobri, smjestio u svojim odajama, jednog dana je došao poganin koje je sreo, pregledao njegovu robu i našao da je izuzetno skupa. Rekao je: Premda ima nekoliko prilično bogatih ljudi u gradu, nitko od njih nije dovoljno bogat da kupi sve ovo. Ja sam jedini koji ima bilo što ekvivalentno ovoj robi. Ako je želite meni prodati, mogu vam dati onoliko koliko vrijedi, ali ja sam jedini koji to može. Trgovac iz Kelna se želio sam uvjeriti, pa mu je poganin ponudio pokazati da zaista posjeduje robu ekvivalentne vrijednosti onim iznimno skupim dijelovima sakupljenim po cijelom svijetu.

Tako je Gerhard otišao u dom poganina, gdje je odmah vidio da ima posla sa najznačajnijim stanovnikom grada. Prvo ga je poganin odveo u odaju u kojoj je bilo dvanaest mladića u lancima. Oni su bili zatvorenici, izgladnjeli i jadni. On reče: Vidiš, ovo je dvanaest kršćana koje smo zarobili na pučini kada su bespomoćno plutali. Sada dođi vidjeti ostatak robe. Odveo ga je u slijedeću sobu i pokazao mu jednak broj mizernih staraca. Gerhardovo srce je više krvarilo za starce nego što je za mlade. Tada mu je pokazao određeni broj žena — petnaest, vjerujem — koje su isto zarobljene. I on reče: Ako mi daš robu ja

ću ti dati zarobljenike. Oni su iznimno vrijedni i možeš ih imati.

Tada je Gerhard, trgovac iz Kelna, otkrio da je jedna od žena iznimno vrijedna pošto je bila kćerka Kralja Norveške koji je imao brodolom sa svojom ženom — samo neke od petnaest, ostale su od drugdje — i zarobljena od poganina. Ostale žene su bile iz Engleske, kao i mladi i starci. Oni su odjedrili s Williamom, sinom engleskog Kralja, da dovedu njegovu norvešku mladu. Kada je skupio svoju norvešku mladu susreli su se sa nesrećom i bili izbačeni na more. William, kraljev sin, bio je odvojen od drugih. Nije znao što ga je zadesilo. Što se njih ticalo on je bio izgubljen. Ali ostali, žena i kraljeva kćerka iz Norveške, dvanaest plemenitih mladića, dvanaest plemenitih staraca, i engleskinja koja se pridružila Williamu da pokupi mladu, svi su bili brodolomci i pali u ruke ovog poganskog princa. On ih je sada želio prodati Gerhardu u zamjenu za njegovu orijentalnu robu. Gerhard je lio gorke suze, ne na račun robe već, suprotno, jer bi trebao dobiti toliko vrijedne artikle u zamjenu za nju. Cijelim srcem je pristao na dogovor. Poganski princ je bio veoma dirnut i mislio je: Ovi kršćani uopće nisu čudovišta kako sam mislio. Čak je i opremio potpuno opskrbljeni brod tako da Gerhard može uzeti mlade i starce, kraljevu kćer i poslugu sa sobom preko mora. Kada su svi odlazili od njega bio je veoma dirnut i rekao: Zbog tebe odsada ću biti veoma pravedan prema svim kršćanima koji dođu pod moju skrb.

Sada se trgovac Gerhard iz Kelna otisnuo na more, i kada su došli do točke kada je konfiguracija kopna pokazivala da se put u London i u Utrecht moraju razdvojiti, rekao je svojim putnim prijateljima: Oni koji pripadaju Engleskoj mogu jedriti u tom smjeru. Oni koji pripadaju Norveškoj, kraljeva kćer sa nekoliko žena, mogu doći sa mnom u Keln i ja ću provjeriti da li je onaj čija je bila mlada možda pronađen tako da je može doći skupiti.

U Kelnu je Gerhard držao kraljevu kćer onako kako joj priliči. Bila je najbrižnije pažena od njegove familije. Samo je na početku — Gerhard Dobri je dopustio sebi primijetiti — nos njegove žene bio malo dignut kada je došao s kraljevom kćerkom. Ali uskoro je zavoljela kao vlastitu kćer. Ove stvari su prilično razumljive. Ona je odrasla kao kćerka kuće i bila je nježno zbrinuta. Njena jedina velika tuga je bila to što nikada nije prestala plakati za svojim ljubljenim Williamom, jer je prirodno smatrala da ako je preživio da bi okrenuo svijet da je nađe. Ali on nije dolazio. Obitelj Gerharda Dobrog ju je voljela, a Gerhard je imao sina, pa je mislio da bi ova prekrasna mlada mogla postati žena njegovog sina. Naravno, u suglasju s tadašnjim mišljenjima, to bi se moglo dogoditi jedino ako bi se njegov sin uzdigao na jednak nivo. Nadbiskup od Kelna je objavio da je spreman napraviti sina vitezom. Sve je rađeno na primjeren način. Gerhard je bio vrlo bogat i sve je išlo dobro. Turniri su održani i nakon čekanja od još jednu godinu za slučaj da se William pojavi — kraljeva kćer je molila za to — napravljene su pripreme za vjenčanje.

Za vrijeme vjenčanja pojavio se hodočasnik, čovjek sa bradom tako dugom da se moglo jasno vidjeti da je mnogo vremena prošlo kada je posljednji put vidio oštricu. I bio je veoma tužan. Gerhard Dobri bio je ispunjen sažaljenjem pri pogledu na hodočasnika i pitao ga je o čemu se radi. Nemoguće je kazati, rekao je hodočasnik, jer od sada on mora nositi svoju tugu širom svijeta; od danas zna da njegova tuga neće nikada nestati. Jer je hodočasnik bio William koji je bio izgubio sve svoje prijatelje, napokon našao kopno, lutao okolo i došao u značajan trenutak kada se njegova mlada gotovo udala za Gerthardova sina u Kelnu. Tada Gerhard reče: Naravno da trebate imati svoju zakonitu mladu; Razgovarati ću sa svojim sinom. Pošto je mlada više voljela svoj izgubljenog mladoženju, Williama, nego Gerhardova sina, sve je bilo sređeno i, nakon što je u Kelnu proslavljeno njeno vjenčanje za Williama, Gerhard se pridružio Williamu, nasljedniku engleskog trona, sa njegovom mladom u Engleskoj. Tamo ih je ostavio. Pošto je u Londonu bio poznat kao trgovac obilazio je grad i čuo da je u tijeku veliki sastanak. Sve je bilo uzburkano i moglo se jasno vidjeti da može izbiti revolucija. Čuo je da je to zato što nema nasljednika prijestolja. Nasljednik je već godinama nestao. Imao je priličan broj poklonika u zemlji, ali svi drugi se nisu slagali i sastanak je bio za odlučiti o novom nasljedniku.

Gerhard je obukao svoju najbolju odjeću i otišao na sastanak. Pušten je na račun odjeće — koja je bila iznimno sjajna pošto je bio tako bogat trgovac. Tamo je našao dvadeset četiri čovjeka koji raspravljaju tko treba zamijeniti voljenog nasljednika, Williama. Gerhard je vidio da su ta dvadeset četvorica bili oni isti koje je spasio od poganskog princa i poslao u London na mjestu gdje se razdvajaju putovi za London i Utrecht. Nisu ga odmah prepoznali. Rekli su mu da je William bio izgubljen — William, kojeg su voljeli više od ostalih. Ali onda su se prepoznali. Sada je Gerhard objasnio da će im dovesti Williama. Tako da je stvar riješena. Ne trebam vam opisivati radost koja je izbila po cijeloj Engleskoj. U početku, na sastanku, prije nego su znali koga će im Gerhard donijeti, ali prepoznavši ga kao svog spasitelja, čak su i samog Gerharda htjeli proglasiti kraljem. Zatim je William postao kralj Engleske. Onda je William želio Gerhardu dodijeliti vojvodstvo Kent, ali on to nije prihvatio. Čak i od nove Kraljice, koja je toliko dugo bila kao njegova kćerka, odbio zlatnu riznicu koju mu je željela darovati, prihvativši samo prsten i nešto bižuterije za ženu kao uspomenu na njihovu pokćerku. Tako je otputovao kući.

Sve ovo je na nesreću sada postalo ovdje poznato — reče Gerhard Dobri Ottu Crvenom — i zato me ljudi zovu Gerhard Dobri. Ali nije na ljudima, ili čak na meni, da sudi o tome da li je ono što sam napravio dobro ili loše. Prema tome to je besmislica da me ljudi zovu Gerhard Dobri, jer riječi nemaju značenja.

Otto Crveni, Car, slušao je pažljivo i shvatio da i drugi stavovi osim onog kojeg je sam razvio su mogućí i postoje, čak i u srcu trgovca iz Kelna. Ovo je na njega

ostavilo veliki utisak. Vratio se na sastanak savjeta i rekao savjetnicima: Gospodo, možete ići kući, jer ja sam naučio sve što sam trebao znati od Gerharda Dobrog. Ovo je podiglo nosove mudrih i benignih savjetnika sasvim gore, ali držanje duše Otta Crvenog bilo je potpuno transformirano.

Ovo je kako se priča — povijest — pričala u tim danima. Ono što je ovdje kazano je kritizirano, očito, od današnjih povjesničara, čiji cilj je oljuštiti povijest do činjenica na fizičkom planu, činjenica koje imaju nogu na tlu. Ne samo ovaj već i mnogi drugi događaji su također ispričani, kada su osjećaji za povijest bili još oni od četvrtog post-atlantskog perioda, sa uključivanjem ne samo fizičkih činjenica već i sa značenjem koje imaju u odnosu na duhovni svijet. Postojalo je preplitanje između onog što se dogodilo na fizičkom planu i onog što je strujalo kroz to, dajući mu značenje.

Postoji veoma duboki značaj u priči o Ottu crvenom i Gerharđu dobrom.

Želio sam vam kazati ovu priču, koja je jednom viđena kao povijest, tako da je sutra možemo koristiti, između ostalih stvari, kao osnovu za daljnje rasprave koje će još i više raširiti naše horizonte.

Karma neistine - 11. dio

KARMA NEISTINE 11/13

Dornach, 26 prosinac 1916

Jučer sam vam kazao priču o Gerharđu dobrom — koju većina vjerojatno znate — tako da danas možemo ilustrirati različite točke u našim stremljenjima da povećamo razumijevanje stvari o kojima raspravljamo. Ali prije nego što vam interpretiram dijelove priče, u mjeri u kojoj je neophodno, moramo se prisjetiti nekih drugih stvari koje smo dotakli u razna vremena u tijeku ovih predavanja. Iz onog što je rečeno proteklih tjedana vidjeli ste da su današnji bolni događaji povezani s impulsima koji žive u nedavnoj karmi čovječanstva, naime, karmi cijelog petog post-atlantskog perioda. Jer za one koji žele ići dublje u stvari neophodno je povezati vanjske događaje sa onim što se događa u nutrini, što se jedino može razumjeti u odnosu na pozadinu ljudske evolucije kako je vidi duhovna znanost.

Za početak, uzmite nominalnu vrijednost određenih činjenica na koje sam dosta puta ukazivao. Često sam govorio da su, sredinom devetnaestog stoljeća, bila stremljenja da se privuče pažnja modernog čovječanstva na činjenicu da u univerzumu postoje ne samo one sile i snage koje prepoznaje prirodna znanost već također i druge duhovne prirode. Stremljenja su bila pokazati da kao što primamo našim očima — ili, zapravo, svim našim osjetilima — ono što je vidljivo oko nas, tako su oko nas i duhovni impulsi, koje ljudi koji ih poznaju mogu

uvesti u socijalni život — impulsi koji ne mogu biti viđeni očima ali su poznati duhovnoj znanosti.

Znamo na kakvom je putu ova duhovna znanost, tako da ne trebam ponovo ići kroz to. Oko sredine devetnaestog stoljeća, dakle, bila je briga određenog centra da privuče pažnju ljudi na, tako reći, duhovno okruženje. To je bilo zaboravljeno u vrijeme materijalizma. Također znate da se ovih stvari treba latiti s oprezom jer je izvjestan nivo zrelosti potreban kod ljudi koji primaju takvo znanje. Naravno, ne mogu biti zreli koji dođu do, ili su pod utjecajem, ovog znanja u skladu s zakonima našeg vremena, koji su u pozadini javnog života. Ali dio onog što treba napraviti u ovakvim vremenima može biti i potreba testirati da li znanje može biti javno otkriveno.

Prema tome sredinom devetnaestog stoljeća bila su moguća dva puta. Jedan, čak i onda, bio bi ono što možemo opisati spominjući našu antropozofsku duhovnu znanost, naime, preko ljudskog mišljenja doći do razumijevanja onog što duhovno znanje otkriva o našem duhovnom okruženju. To je činjenica da se ovo moglo pokušati u to vrijeme, sredinom devetnaestog stoljeća, ali nije odabran taj put. Razlog je bio, djelomično, taj što su oni koji u posjedovali to ezoterijsko znanje imali predrasudu, zbog tradicije koja dolazi iz drevnih vremena, protiv davanja u javnost ovakvih stvari. Osjećali su da određeno znanje nadgledano od strane tajnih bratstava — jer je tada još bilo nadgledano — treba držati unutar krugova ovih bratstava.

Od tada vidimo da je, ukoliko su stvari provođene na ispravan način, danas potpuno prihvatljivo otkrivati određene stvari.

Naravno da je neizbježno da je pojave neki maliciozni oponenti, i uvijek će se javljati, u krugovima u kojima je ovakvo znanje poznato — ljudi koji su pristalice neko vrijeme jer to služi njihovim strastima i egoizmu, ali koji zatim postaju oponenti pod svakakvim maskama i prave probleme. Također kada duhovno znanje postane poznato u zajednici, tada to lako vodi do argumenata, svađa i zavada, od kojih se, međutim, ne može puno toga uzeti, jer inače nikakvo duhovno znanje ne bi nikada bilo poznato. Ali, bez obzira na ove stvari, nikakva šteta se ne čini ako se to radi na pravi način.

Ali u to vrijeme ovo se nije vjerovalo. Dakle drevne predrasude su prevladale i složno se krenulo u drugom smjeru. Ali, kao što sam često govorio, ovo je propalo. Bilo je odlučeno da se ide putem medijskih otkrivenja da bi ljudi prepoznali duhovni svijet na isti način kako prepoznaju fizički svijet. Pogodni pojedinci su trenirani da postanu mediji. Kroz ono što su oni otkrili kroz svoju smanjenu svjesnost pretpostavljalo se da će ljudi prepoznati postojanje određenih duhovnih impulsa u svom okruženju. Ovo je bio materijalistički način otkrivanja duhovnog svijeta ljudima. To do neke mjere odgovara uvjetima u petom post-atlantskom periodu, utoliko što ima materijalistički karakter.

Ovakav način pristupa stvarima počinje, kao što znate, u Americi sredinom devetnaestog stoljeća. Ali uskoro je postalo očito da je cijela stvar pogrešna. Očekivalo se da će mediji otkriti postojanje određenih elementalnih i prirodnih duhova u okruženju. Umjesto toga, svi su počeli iznositi otkrića iz kraljevstva mrtvih. Tako da cilj koji je bio postavljen nije postignut.

Često sam objašnjavao da živući mogu dosegnuti mrtve jedino sa stavom koji ne zavisi od smanjenja svjesnosti. Svi vi znate ove stvari. U to vrijeme je ovo također bilo poznato i zato je, kada su mediji počeli govoriti o otkrivenjima mrtvih, shvaćeno da je cijela stvar bila pogrešna. Ovo se nije očekivalo. Nadalo se da će mediji otkriti kako rade duhovi prirode, kako ljudi utječu jedni na druge, koje sile su u igri u socijalnom organizmu, i tako dalje. Nadalo se da će ljudi početi prepoznavati koje sile mogu koristiti oni koji razumiju ove stvari, tako da ljudi neće biti zavisni jedan od drugog samo na način kao kada je u igri samo osjetilna percepcija, već da će moći raditi kroz potpunu ljudsku osobnost. Ovo je bila jedna stvar koja je otišla pogrešno.

Druga je bila to da je, u skladu s čovjekovim materijalističkim sklonostima, uskoro postalo očito što će se početi događati ako se medijumski pokret raširi onako kako je prijetio da hoće. Postalo bi moguće koristiti medije za postizanje ciljeva koji bi se trebali postizati jedino pod utjecajem prirodnog, prosuđivanja vezanog uz osjetila. Jer neki pojedinci bi veoma željeli upotrijebiti medije koji mogu pružiti sredstva za otkrivanje znanja za kojim ovakvi ljudi žude. Rekao sam vam koliko sam pisama dobio od ljudi koji pišu: Imam kartu od lota; ili, Želim kupiti kartu od lota; Trebam novac za potpuno sebičnu svrhu; možete li mi reći koji brojevi će biti izvučeni? Očito, ako su mediji potpuno trenirani za tehnike medijstva, nevolje koje bi rezultirale sa ovakvim stvarima bile bi beskonačne, prilično odvojeno od svega drugog. Ljudi bi počeli ići medijima da nađu pogodnu mladu ili mladoženju, i tako dalje.

Tako je došlo do toga da su, u onim kvartovima koji su startali pokret da bi testirali da li su ljudi spremni primiti duhovno znanje, rađeni naponi da se zataška cijela stvar. Ono čega su se bojali u proteklom vremenu, kada su sposobnosti četvrtog post-atlantskog perioda još radili u ljudima, sada se zaista i dogodilo. U tim danima spaljivane su vještice, jednostavno jer oni koje su nazivali vješticama a koji su bili samo mediji, zbog njihovih veza sa duhovnim svijetom — kroz materijalističku prirodu — mogli su uzrokovati otkrivanje znanja koje bi bilo veoma neugodno za određene ljude. Tako je to, na primjer moglo biti veoma neugodno za neka bratstva ako bi, prije nego su spaljene na lomači, vještice otkrile što leži iza njih. Jer je točno da kada je svjesnost smanjena može doći do neke vrste telefonske veze sa duhovnim svijetom, i da na taj način svakakve tajne mogu doći na vidjelo. Oni koji su spaljivali vještice radili su to iz veoma dobrog razloga: Moglo bi biti vrlo neugodno za njih da su vještice bilo što otkrile svijetu, bilo u dobrom ili u lošem smislu, ali posebno u lošem smislu.

Tako je otišao pokušaj testiranja kulturalne zrelosti čovječanstva. To je shvaćeno čak i od onih koji su, zalutali sa starim pravilima šutnje i materijalističkim tendencijama devetnaestog stoljeća, ovaj pokušaj i pokrenuli. Znači, naravno, da aktivnosti medija nisu u potpunosti odsječene, i da još postoje, čak i danas. Ali umjetnost treniranja medija do nivoa na kojem su značajna otkrića je, kažimo tako, bila povučena. Sa ovim povlačenjem sposobnosti mediji su napravljene više ili manje neškodljivima. Proteklih desetljeća, kao što znate, izjave medija nisu bile više od sentimentalnog brbljanja. Jedino iznenađenje je da ljudi toliko pričaju o njima. Ali vrata u duhovni svijet su bila otvorena do nekog stupnja i, povrh toga, to je bilo napravljeno na način da je prerano i pogrešno.

U ovaj period spada rođenje i rad Blavatsky. Možete misliti da je rođenje osobe beznačajno, ali to bi bila prosudba temeljena na mayi. Sada je važna stvar da je ovaj cijeli poduhvat morao biti raspravlján unutar bratstava, tako je mnogo rečeno i izneseno vani unutar bratstava. Ali devetnaesto stoljeće nije više bilo kao ranija stoljeća u kojima su postojali mnogi načini za držati tajnim one stvari koje su se trebale držati tajnim. Tako se dogodilo da je, u određenom momentu, član jednog od tajnih društava, koji je namjeravao iskoristiti na jednostran način ono što je naučio u ovim bratstvima, pristupio Blavatsky. Odvojeno od njenih drugih sposobnosti Blavatsky je bila iznimno nadaren medij, a ova je osoba navela da djeluje kao veza za makinacije koje više nisu bile časne kao one ranije. Prijašnje su, kako smo vidjeli, bile časne ali pogrešne. Do ove točke pokušaji testiranja prijemčivosti ljudi su bili potpuno časni, premda pogrešni. Sada, međutim, dolazi izdaja člana američkog tajnog bratstva. Njegova namjera je bila jednostrano iskoristiti ono što zna, uz pomoć nekog sa psihičkim darom, kao što je Blavatsky. Prvo pogledajmo što se stvarno dogodilo. Kada je Blavatsky čula što je član bratstva imao reći, ona je, naravno, reagirala iznutra na njegove riječi jer je bila psiho. Ona je razumjela dosta više o čemu se radi od onog koji joj je davao informacije. Drevno znanje formulirano na tradicionalan način upalilo je u njenoj duši značajno razumijevanje koje je teško mogla dostići sama njenim vlastitim resursima. Unutarnje iskustvo bilo je stimulirano u njenoj duši drevnim formulacijama koje dolaze iz dana atavističke vidovitosti i koje su sačuvane u tajnim bratstvima, često bez mnogo razumijevanja za njihovo značenje od dijela članova. Ova unutarnja iskustva vodila su u njoj do rođenja velikog znanja. Znala je, naravno, da ovo znanje mora biti značajno za sadašnju evoluciju čovječanstva, i znala je također da pomoću odgovarajućeg načina ovo znanje može biti korišteno na poseban način.

Ali od Blavatsky, bivajući onakva kakva je bila, nije se moglo očekivati da koristi ovo uzvišeno duhovno znanje samo za dobro čovječanstva u cjelini. Ona je smislila ideju težeći određenim ciljevima koji su bili unutar njenog

razumijevanja, došavši do te točke na način kako sam opisao. Tako je sada zahtijevala primanje u određeno okultno bratstvo u Parizu. Kroz ovo bratstvo ona bi počela raditi. Uobičajeno bi ona bila primljena na normalan način, bez obzira na činjenicu na nije bilo normalno primiti ženu; ali ovog pravila bi se trebalo odreći pošto je bila poznata kao važna individualnost. Međutim, ne bi služilo njenoj svrsi da je primljena kao uobičajeni član, pa je tako postavila određene uvjete. Da su ovi uvjeti prihvaćeni, mnogi kasniji događaji bi bili dosta različiti ali, u isto vrijeme, ovo tajno bratstvo bi objavilo vlastitu smrtnu presudu — to jest, proklelo bi sebe na potpunu neefikasnost. Tako su odbili primiti Blavatsky. Onda se ona okrenula Americi, gdje je uistinu primljena u tajno bratstvo. Kao posljedica, ona je naravno dobila iznimno značajan uvid u namjere ovakvih tajnih bratstava; ne onih koji teže dobru za čovječanstvo u cjelini, zanemarujući bilo kakve želje za konfliktom, već onih čije su želje jednostrane i služe samo određenim grupama. Ali nije bilo u prirodi Blavatsky da radi na način kako su ova bratstva željela.

Tako je došlo do toga da je, pod utjecajem onog što se označava kao napad na Ustav sjeverne amerike, ona bila isključena iz ovog bratstva.

Tako je ona sada bila isključena. Ali ona naravno nije bila osoba koja bi to mirno prihvatila. Umjesto toga, postala je prijatnija američkom bratstvu sa posljedicama isključenja na ovakav način, sada kada je toliko znala. Američko bratstvo se našlo u situaciji da sjedi ispod damoklova mača, jer ako bi, kao rezultat što je bila član, Blavatsky rekla svijetu ono što je znala, to bi za njih bila smrtna presuda. Posljedica je bila da su američki i europski okultisti udružili snage da bi Blavatsky doveli u situaciju poznatu kao okultno stavljanje u zatvor. Kroz određene makinacije u dušu je prizvana sfera imaginacija koja zamagljuje ono što je duša prethodno znala, čineći je virtualno neefikasnom. To je postupak koji časni okultisti nikada ne primjenjuju, a čak i oni nečasni veoma rijetko, ali je u tom slučaju primijenjena da bi sačuvali život — to je efekt, tog tajnog bratstva.

Godinama je Blavatsky bila u ovom okultnom zatvoru, sve dok se određeni indijski okultist nije počeo zanimati za nju pošto je želio raditi protiv tog američkog bratstva. Kako vidite, stalno dolazimo do okultnih struja koje žele raditi jednostrano. Tada je Blavatsky ušla u ovu indijsku struju, koja vam je poznata. Indijsko bratstvo je zaista bilo veoma zainteresirano za rad protiv američkog društva, ne zato što su vidjeli da oni ne služe čovječanstvu u cjelini, već jer su oni imali svoje jednostrano indijsko patriotsko stajalište. Pomoću raznih makinacija indijski i američki okultisti su došli do nekakvog sporazuma. Amerikanci su obećali da se neće miješati u ono što indijci žele sa Blavatsky, a indijci su se obvezali šutjeti o onom što je bilo prije.

Možete vidjeti koliko su stvarno komplicirane ove stvari kada na sve ovo dodate činjenicu, o kojoj sam vam također pričao, da je skrivena osoba, Mahatma iza

maske, bio postavljen na mjesto njenog originalnog učitelja i vodiča. Ova figura je stajala u službi europske sile i imala zadatak koristiti što god je Blavatsky mogla u službi određene europske sile. Jedan od načina za otkriti o čemu se tu zbilja radilo mogao bi biti da se pita što bi se dogodilo da je neki od tih projekata bio realiziran.

Vrijeme je prekratko da vam danas sve kažem, ali izaberimo par aspekata. Možemo se uvijek na ovo ponovno vratiti uskoro.

Pretpostavimo da je Blavatsky uspjela u dobivanju pristupa u okultnu ložu u Parizu. Da se to dogodilo, ne bi došla pod utjecaj onog pojedinca koji je čašćen kao Mahatma u Teozofskom društvu — premda on to nije bio — a život okultne lože u Parizu bio bi ugašen. Veliki dio onoga iza čega je ova ista pariška loža stajala ne bi se bio dogodio, ili bi se možda dogodio u službi različitog, jednostranog utjecaja. Mnoge stvari bi imale drugačiji tijek. Jer je također postojala namjera gašenja ove pariške lože uz pomoć psihičkih sposobnosti Blavatsky. Da je ona bila ugašena, ne bi bilo ničega iza svih onih ljudi koji su doprinijeli povijesti, više ili manje kao marionete. Ljudi kao Silvagni, Durante, Sergi, Cecconi, Lombroso i sve njegove veze, i mnogi drugi ne bi imali okultne sponzore iza sebe. Mnoga vrata, mnoga klizna vrata, bila bi ostala zaključana.

Shvaćate da je ovo mišljeno simbolično. U nekim zemljama izdavački uredi — mislim ovo kao na sliku! — imaju pristojna vrata i klizna vrata. Kroz pristojna vrata ulazite u ured a kroz klizna vrata ulazite u neko tajno bratstvo ili sličnu djelatnost, kako sam na razne načine napominjao proteklih dana, da bi postigli stvari o kojima smo govorili. Dakle namjera je bila ukinuti nešto iz svijeta što bi uklonilo, najmanje, jednu struju koja radi u naše sadašnje vrijeme. Gospodin d'Annunzio ne bi održao govor koji smo citirali.

Možda smo mogli umjesto ovog uzeti i nešto drugo, gurajući stvari u drugom smjeru. Ali vidite da kada stvari nisu potpuno pod kontrolom, kada su ljudi gurani kroz nejasnoću njihove svijesti, i kada se koristi okultizam, ne za opće dobro čovječanstva — a iznad svega, u naše vrijeme, ne sa pravim znanjem — ali u svrhu postizanja jednostranih ciljeva, tada stvari mogu zaista izgledati vrlo ozbiljno.

U svakom slučaju, članovi ove lože su bili, sa stajališta lože, dovoljno mudri da ne ulaze u raspravu o ovim stvarima. Kasnije, određene stvari su zataškane, zatamnjene, činjenicom da je Blavatsky spriječena njenim okultnim utamničenjem od publiciranja impulsa te američke lože i dajući im njeno vlastito gledište, što bi inače u svakom slučaju učinila. Jednom kada su sve stvari zauzele svoj smjer, jedini koji su imali koristi od Blavatsky bilo je indijsko bratstvo. Ima priličan značaj za sadašnje vrijeme činjenica da je određena količina okultnog znanja ušla u svijet jednostrano, indijskom obojanošću. To znanje je ušlo u svijet; ono sada postoji. Ali svijet je ostao više ili manje

nesvjestan toga zbog paralize koju sam vam opisao.

Oni koji misle na ovakve stvari uvijek računaju s dugim vremenskim razdobljima. Oni pripreme stvari i ostave ih da se razviju. To nisu pojedinci, već bratstva u kojima nasljednik preuzima od prethodnika i nastavlja u sličnom smjeru kao na početku.

Na osnovu dva primjera koja sam vam dao, o okultnim ložama, možete vidjeti da mnogo toga ovisi o aktualnim impulsima koji nisu javni. Ne želim da me se krivo razumije pa sam prema tome izjavio da je prvi pokušaj koji sam vam opisao temeljen na određenom stupnju čestitosti. Ali je iznimno teško za ljude da budu potpuno objektivni s obzirom na čovječanstvo u cjelini.

Ima malo sklonosti za to ovih dana. Ljudi tako lako zastranjuju od grupnog instinkta koji nije objektivan prema čovječanstvu u cjelini već plaća služenje jednoj ili drugoj grupi, uživajući u osjećaju 'pripadanja.' Ali ovo je nešto što stvarno više nije relevantno u točki do koje smo došli u ljudskoj evoluciji. Potrebno u sadašnjem momentu je da bi trebali, barem u određenoj mjeri, osjećati sebe kao individue i izolirati se, barem iznutra, od grupnih stvari, tako da pripadamo čovječanstvu kao ljudska individua. Čak iako se, sada, pokazuje tako groteskno koliko je to nemoguće za neke ljude, ipak je usprkos tome to potreba našeg vremena.

Na primjer, pozvati ću se na ono što sam ovdje rekao prije par dana. Nacija u cjelini je individualitet takve vrste da se ne može uspoređivati sa ljudskim individualitetima, koji žive ovdje na fizičkom planu i zatim prolaze kroz razvoj između smrti i novog rođenja. Nacije su prilično različiti individualiteti. Kao što možete vidjeti iz svega što nalazimo u našoj antropozofskoj duhovnoj znanosti, duh naroda, duša naroda, je nešto različito od duše pojedinog ljudskog bića. Besmislica je govoriti u materijalnom smislu, kako se čini danas, o duši naroda dok se u pozadini nečijeg uma misli na nešto što čini dušu pojedinca — čak iako se, naravno, to sebi ne priznaje. Tako čujete da ljudi govore o 'francuskoj duši'; ovo se stalno govori proteklih godina. To je besmislica, čista besmislica, jer je to analogija uzeta od pojedinog čovjeka i primijenjena na dušu naroda. Možete govoriti o duši naroda ako uzimate u obzir kompleksnu ukupnost opisanu u ciklusu predavanja o različitim dušama naroda. Ali govoriti u bilo kom drugom smislu o duši naroda je krajnja besmislica, čak iako mnogi, uključujući novinare, to rade — i može im se oprostiti, pošto ne znaju o čemu pričaju. Samo je verbalizam govoriti — kao što je to napravljeno — na primjer za 'keltsku dušu i latinski duh'. Možda je ovakva stvar prihvatljiva samo kao analogija, ali u njoj nema stvarnosti. Moramo biti načisto u vezi značenja Misterija na Golgoti. Tako često smo govorili da je Misterij na Golgoti ostvaren na takav način da ono što se ujedinilo sa zemaljskom evolucijom od tada je tu za cijelo čovječanstvo, ali ako pojedinac govori o mističnom Kristu unutar sebe, to nije više od praznog govora. Misterija na Golgoti je objektivna stvarnost, kao što znate iz mnogo toga što je ovdje rečeno. Dogodila se za čovječanstvo u

cjelini, što znači za svako pojedino ljudsko biće. Krist je umro za sva ljudska bića, kao ljudsko biće za ljudska bića, ne za bilo koju drugu vrstu bića. Moguće je govoriti o kršćaninu, o onome čiji je misaoni stav kršćanski, ali je potpuna besmislica govoriti o kršćanskoj naciji. U tome nema stvarnosti. Krist nije umro za nacije, nacije nisu pojedinci za koje je On umro. Pojedinačnik koji se približio biću misterija na Golgoti može biti kršćanin, ali nije moguće govoriti o kršćanskoj naciji. Prava duša nacije, njena narodna duša, pripada oblasti u kojoj se Misterij na Golgoti nije odigrao. Dakle nikakvi odnosi i akcije između nacija nikada se ne mogu interpretirati ili komentirati u kršćanskom smislu.

Naglašavam ove stvari zato jer je jednostavno neophodno da posebno vi, moji dragi prijatelji, razumijete koliko je danas važno doći do očiglednih koncepata. To se može jedino primjenjujući duhovnu znanost, a ipak čovječanstvo u cjelini teži loviti u mutnom sa konceptima koji su krajnje besmislice i opskurni. Dakle važna stvar je, iznad svega, doći do očiglednih koncepata, vidjeti sve u odnosu na očigledne koncepte, i također razumjeti da su u naše vrijeme određeni okultni, duhovni impulsi na djelu, uglavnom kroz ljudska bića. To se uklapa u peti post-atlantski period.

Tako da je Blavatsky mogla u to vrijeme govoriti, određene tajne bi bile otkrivene, tajne koje sam spominjao da pripadaju određenim tajnim bratstvima i povezane s težnjama široko rasprostranjene mreže grupa. Ranije sam vam rekao da su u pozadini određeni zakoni kod uspona i evolucije ljudi, nacija. Ovi zakoni su uglavnom nepoznati vanjskom, fizičkom svijetu. To je u redu i ispravno, jer u prvom redu njih bi trebali prepoznati samo oni čija je želja primiti ih sa čistim rukama. Ono što je uzrok strašnih iskušenja kroz koja čovječanstvo sada prolazi i prolaziti će u budućnosti to je jednostrano mijesanje, određenih modernih bratstava, sa duhovnim silama koje pulsiraju u ljudskoj evoluciji u području u kojem se, na primjer, nacije, ljudi, ostvaruju. Napredak evolucije u skladu s određenim zakonima; to je regularno i dolazi kroz određene sile. Ali ljudska bića se upleću, određenim dijelom nesvjesno, premda ako su članovi tajnih bratstava, tada to čine svjesno.

Da bi mogli suditi ove stvari trebate ono što sam jučer nazvao širi horizont; morate steći širi horizont. Pokazao sam vam sile kojima je Blavatsky postala igračka, da bih naznačio kako ovakva igračka može biti iskorištena, od Zapada do Istoka, od Amerike do Indije. To je zato što su na djelu snage koje su organizirane od ljudskih bića za određene ciljeve, uz pomoć strasti i osjećaja nacionalnosti, koji su, međutim, prvo bili proizvedeni. Ovo je najvažnije. Važno je razviti čulo za način na koji osoba koja, zbog tipa strasti u njoj — u njenoj krvi — može biti postavljena u određenu poziciju i dovedena pod njihalo određenih utjecaja. Isto tako, oni koji ovo rade moraju znati da se određene stvari mogu postići, u zavisnosti od pozicije na koju je osoba smještena. Mnogi pokušaji propadnu. Ali u obzir se uzimaju dugi periodi vremena i mnoge mogućnosti. Iznad svega, u obzir se uzima koliko malo ljudi imaju sklonosti

obratiti pažnju na širi — najširi, kontekst.

Sada se zaustavimo i okrenimo jučerašnjoj priči. Ona nam govori o vremenu oko desetog stoljeća, kada je konstitucija duša bila još ona od četvrtog post-atlantskog perioda. Vidjeli smo kako je duhovni svijet intervenirao u život cara Otta od Crvene brade. Njegov cijeli život je transformiran jer ga je duhovni svijet napravio svjesnim Gerharda dobrog. Od Gerharda dobrog naučio se strahu od Boga, pravoj pobožnosti, i da se ne smije očekivati — iz dosta egoističkih razloga — blagoslov nebesa za zemaljska djela. Tako mu je duhovni svijet naložio da potraži Gerharda dobrog. Ovo je jedna strana: što uplivava iz duhovnog svijeta.

Oni koji poznaju to doba — ne kako ga je opisala vanjska povijest, već kakvo je stvarno bilo — svjesni su da je duhovni svijet zaista radio kroz prave vizije kakva je opisana u vezi cara Otta Crvenog, i da su duhovni impulsi sasvim sigurno igrali značajnu ulogu. Onaj koji je zabilježio ovu priču jasno se izrazio da je u mladosti napisao još mnoge priče, kao i drugi njegovi suvremenici. Čovjek koji je zabilježio priču o Gerhardu dobrom bio je Rudolf von Ems, približno suvremenik Wolfram von Eschenbach-a. Rekao je da je isto tako napisao i druge priče ali da ih je uništio jer su bile bajke. Ipak nije mislio da je ova priča bajka već čisto povijesna, čak iako izvana nije povijesna — znači da ne bi bila uključena u današnje povijesne knjige koje u obzir uzimaju jedino mayu. Kroz način na koji je priča, ne može se usporediti sa vanjskom, čisto fizičkom povijesti; a ipak njegovo kazivanje je istinitije nego što čisto fizička povijest može biti jer, u cjelini, to je samo maya. On kazuje priču za četvrti post-atlantski period.

Znate, jer to stalno ponavljam, da ni na koji način ne zauziram strane već jednostavno izvještavam činjenice koje daju temelj na kojem se mogu formirati prosudbe. Samo oni koji ne žele biti objektivni podržavati će da ono što ću pokušati reći nije objektivno. Netko tko ne želi biti objektivni ne može, naravno, očekivati da nađe objektivnost u onom što je, u stvari, objektivno. Činjenica da duhovni svijet ima upliva u ljudske poslove nije jedini važni aspekt priče o Gerhardu dobrom.

Također je značajno da vodeća osobnost prima iz duhovnog svijeta impuls da se okrene prema članu trgovačkog svijeta, svijeta trgovine. To je zaista povijesna činjenica da su, u Centralnoj Europi, u to vrijeme članovi vladajuće dinastije kojoj je Otto Crveni pripadao počeli potpomagati trgovačku klasu u gradovima. U Europi ovo je bilo vrijeme rasta trgovine.

Nadalje moramo uzeti u obzir da u to vrijeme još nije bilo oceanskih ruta između Orjenta i Occidenta(Zapada). Trgovačke rute su još bile kopnene rute. Trgovci kao Gerhard dobri koji je, kao što znate, živio u Kelnu, vršili su trgovinu kopnom od Kelna do Orjenta i ponovno natrag. Upotreba brodova je bila

prilično beznačajna. Trgovačke rute su bile kopnene rute. Brodske veze nisu bile mnogo više od pokušaja da se primitivnim brodovima tog doba napravi ono što se kopnom radilo mnogo efikasnije. Dakle glavne trgovačke rute su bile kopnene, doje je brodarstvo tek bilo na početku. To je ono što je karakteristično za to doba, jer naprednije brodarske operacije dolaze mnogo kasnije.

Ovdje imamo kontrast koji proizlazi iz same prirode stvari. Onoliko dugo koliko su Orjent i Zapad povezani kopnenim vezama, potpuno je prirodno da zemlje Centralne Europe preuzimaju vodstvo. U skladu s tim je i oblikovan život u ovim centralno europskim zemljama. Mnogo duhovne kulture je također putovalo ovim rutama. Bilo je to dosta različito od onog što je došlo poslije. Kako su prolazila stoljeća, kopnene rute su zamjenjivane oceanskim rutama. Kao što znate, Engleska postepeno preuzima kontrolu nad svim oceanskim vezama koje su ostali otvorili. Španjolska, Holandija i Francuska su bile sve osvojene što se tiče njihovih kapaciteta na udaljenim morima, tako da je na kraju sve bilo pod moćnom dominacijom koja je obuhvaćala četvrtinu zemaljskog suhog kopna, a postepeno također i zemaljske oceane.

Možete vidjeti kako je sistematično ovo osvajanje, ovo gotovo uništavanje, ostalih prekomorskih snaga kako sam vam prije nekog vremena rekao da u tajnim bratstvima, posebno onima koja su tako snažno rasla od vremena Jamesa I naovamo, bile je rečeno kao očita istina da će anglo-saksonskoj rasi — kako su to zvali — morati biti dana dominacija nad svijetom u petom post-atlantskom periodu. Vidjeti ćete kako su sistematični svjetski procesi bili kada uzmete u obzir što sam također spominjao i što se također smatralo: da će ova peta post-atlantska rasa englesko govorećih naroda morati prevladati narode latinske rase.

Za početak, glavna stvar je međuodnos između englesko govorećih naroda i onih čiji jezik ima latinski izvor. Nedavna povijest se ne može shvatiti bez da razumijemo da je važan cilj — što je također ono za čime se težilo — da svjetski poslovi budu uređeni na način da su englesko govoreći narodi favorizirani, dok istovremeno utjecaj bilo kod naroda čiji je jezik temeljen na latinskom slabi. Unutar određenih uvjeta može se postići da nešto slabi tretirajući to neko vrijeme favorizirano, pa to tako preuzeti. Tako je to onda lakše progutati.

U ovim tajnim bratstvima, koje sam često spominjao, malo značaja je pridavano Centralnoj Europi, jer su dovoljno pametni da uviđaju da Njemačka, na primjer, posjeduje samo jednu trideset trećinu zemljine zemaljske površine. To je zaista malo, u usporedbi s cijelom četvrtinom kopnene površine plus dominacija na moru. Dakle malo je važnosti pridavano Centralnoj Europi. Veliki dio važnosti je pridavan, međutim — posebno tijekom perioda kada su sadašnji događaji

pripremani — nadjačavanju svih onih impulsa povezanih s latinskim rasama.

Izvanredno je kako je moderno povijesno gledanje kratkovidno i kako se malo sklonosti ima za ići dublje u stvari koje su prilično karakteristične. Već sam naglasio da ono što se već toliko dugo prakticira kao pragmatički pogled na povijest nije bitno, izvješćujući da se dogodio jedan događaj, da ga je slijedio još jedan, pa još jedan, pa još jedan. Ono što je važno to je prepoznati činjenice koje karakteriziraju mnoge međuodnose u događajima koji slijede jedan drugi. Ono što je važno je naznačiti ono što je karakteristično za činjenice, naime, što otkriva sile koje leže iza maye. Pragmatična povijest mora danas ustupiti mjesto povijesti simptoma.

Oni koji vide kroz stvari na ovakav način biti će u poziciji formirati prosudbe o određenim događajima koje se bitno razlikuju od onih od ljudi koji odmotavaju događaje svjetske povijesti — te fable convenue — jednog za drugim, kako se danas radi kod povijesne znanosti. Uzmite u obzir neke od stvari koje dobro znate u vezi s nekim drugim stvarima koje ću vam reći.

Najprije, jednostavna činjenica: 1618 počeo je Tridesetogodišnji rat jer su se neke reformacijske ideje razvile unutar češkog slavenskog elementa. Onda su određeni aristokrati koji su pripadali ovim slavenskim krugovima preuzeli pokret i pobunili se protiv onog što bi mogli nazvati Protu-reformacija, naime, katolicizma od Španjolske koji je bio favoriziran od Habsburga. Prva stvar koja se obično priča o Tridesetogodišnjem ratu je priča o pobunjenicima koji idu u gradsku vijećnicu u Pragu i bacaju savjetnike Martinitz-a i Slavatu i sekretara Fabriziusa kroz prozor. Ipak ovo je prilično beznačajno. Jedina interesantna stvar je možda da se tri gospodina nisu ozlijedila jer su pala na gomilu đubra. To za nas nisu stvari koje mogu dovesti do Tridesetogodišnjeg rata niti nam pokazuju njegove prave uzroke.

Reformacijska stranka je izabrala Frederika, izborni knez od Rajne, kao protu-Kralja Bohemie u 1619. Tada slijedi, kao što znate, bitka na Bijeloj planini. Sve do izbora za izbornog kneza, svi događaji su bili uzrokovani strastvenim osjećajima ovih ljudi za reformatorski pokret, pobunom protiv proizvoljnih akata moći kao što je zatvaranje ili uništenje protestantskih crkava u Braunau i Kloster Grabu. Nema vremena da vam kažem cijelu priču. Ali sada razmislite: Frederick, izborni knez od Rajne, je izabrani Kralj. Sve do ove točke svi događaji su temeljeni na ljudskoj strasti, ljudskom entuzijazmu, čak je opravdano reći ljudskom idealizmu — prilično sam sretan ovo kazati.

Ali zašto je, od svih ljudi, izborni knez od Rajne izabran kao Kralj Bohemie? Zato što je bio zet Jamesa I, koji stoji na početku obnove bratstava! Ovdje, dakle, možemo primijetiti značajan prst u piti ako pokušavamo gledati na povijest simptomatično. Napravljen je pokušaj upravljanja događajima u određenom smjeru. Nisu uspjeli. Ali vi vidite da je tu prst u piti. Najznačajniji pokazatelj

kakvu vrstu impulsa je trebalo pokrenuti u ovoj situaciji je da je zet jednog od najznačajnijih okultista, Jamesa I, bio ubačen na ovu poziciju.

Vidite, činjenica je da se cijela nedavna povijest tiče kontrasta između drevnog rimsko-latinskog elementa i onog elementa, ne od engleskog naroda — jer oni bi bili savršeno sretni sa svijetom — već onog elementa koji, dovoljno sam ga opisao, bi se napravio iz engleskog naroda ako bi propustili da pruže otpor. Ono što je na djelu to je konflikt ta dva elementa.

U međuvremenu nešto drugo je manipulirano, jer se na jednom mjestu dosta toga može postići dovodeći druge događaje u događaj.

Pogledajmo na kasniji datum. Možete uzeti povijesnu knjigu čitati povijest o Sedmogodišnjem ratu. Naravno povijest ovog rata se čita nepažljivo kao i bilo kojeg drugog. Jer za razumjeti što se stvarno odigrava i istražiti koje povijesne sile igraju ulogu, morate ispravno pogledati različite veze između različitih okolnosti. Morate uzeti u obzir, na primjer, da je u to vrijeme južni dio Centralne Europe, naime Austrija, bila povezana u svim aspektima sa latinskim elementom i imala čak i propisnu alijansu sa Francuskom, dok je sjeverni dio Srednje Europe — ne odmah, već kasnije — bio odvučen u ono što je trebalo postati, od određenih centara, englesko govoreća, peta post-atlantska rasa.

Kada pogledate поближе na alijanse i sve ostalo što se odvijalo u to vrijeme — one stvari koje nisu bile maya, naravno — otkrivete rat što se u stvarnosti vodio oko Sjeverne Amerike i Indije između Engleske i Francuske. Ono što se događalo u Europi bila je zaista samo slaba zrcalna slika ovoga. Jer ako usporedite sve što se odigravalo na velikoj skali — proširite horizonte! — tada ćete vidjeti da je sukob bio između Engleske i Francuske i da je na Sjevernu Ameriku i Indiju već počelo davati efekta. Bilo je u pitanju koja od ove dvije sile je pametnija i sposobna događaje usmjeriti na takav način da dominacija nad Sjevernom Amerikom ili Indijom bude otrgnuta od ove druge. Ovdje se radilo o dalekosežnim budućim planovima i kontrolom važnih impulsa. Točno je: Utjecaj koji je Engleska ugrabila od Francuske u Sjevernoj Americi bio je dobiven na bojnim poljima Silesie za vrijeme Sedmogodišnjeg rata!

Promatrajte mijenjanje alijansi kada situacija postaje pomalo neugodna i teška; promatrajte alijanse s ovog stajališta!

Sada, još jedna priča. Neophodno je gledati na ove stvari, i čim netko nije krivo shvaćen, čim se pretpostavlja da mu je originalna svrha doći do jasne slike o tome što se događa u svijetu, čim teži biti objektivan, neće biti loše primljen kada se pričaju ovakve stvari; umjesto toga biti će shvaćeno da je naša svrha razumijevanje a ne zauzimanje strane. U stvari, to su upravo oni ljudi koji osjećaju da su pod utjecajem određenih stvari kojima bi trebalo biti posebno drago naučiti više o tome.

Jer tada su oni podignuti iznad svog sljepila i dan im je uvid, a ništa za osobu nije bolje od toga da dobije stvaran uvid u to kako se odvijaju stvari u svijetu. Uzmimo sada primjer koji vam može pokazati različitu stranu o tome kako stvari rade.

Kroz okolnosti koje možete pogledati u povijesnoj knjizi, kraljevstva Hanovera i Engleske su jednom bili povezana. Zakoni nasljeđivanja u dvije zemlje su bili različiti — ne trebamo ići ovdje u detalje — i rezultat je da je, kada je Victoria došla na prijestolje Engleske, Hanover morao postati odvojen. Drugi član engleske kraljevske kuće je morao doći na prijestolje Hanovera. Osoba izabrana, ili radije osoba koja se progurala na prijestolje Hanovera bio je Ernst August, vojvoda od Cumberlanda, koji je prethodno bio povezan s prijestoljem Engleske. Tako je ovaj Ernst August došao na prijestolje Hanovera u dobi od šezdeset šest. Njegov karakter je bio takav da, nakon njegovog odlaska da postane kralj Hanovera, engleske novine su pisale: Hvala nebesima da je otišao; nadajmo se da se neće vratiti! Smatran je za užasnu osobu zbog načina na koji se ponašao. Kada pogledate dojam koji je ostavio na svoje suvremenike i one koji su s njim imali posla, dolazite do određene vrste karaktera koja je frapantna za onog tko razumije ovakvu vrstu karaktera. Hanoverani ga nisu mogli razumjeti. Mislili su da je sirov. Bio je zaista sirov, tako sirov da je pjesnik Thomas Moore rekao: On zasigurno pripada dinastiji Beelzebub. Ali znate izreku: Nijemac laže ako je pristojan. Dakle oni su imali određeno razumijevanje za sirovost, ali su pretpostavljali da je onaj tko je sirov barem iskren. Ernst August je, međutim, uvijek lagao kao što je i bio sirov, a ovo Hanoverani nisu mogli razumjeti. Imao je isto tako i druge slične osobine.

Najprije, Ernst August je opozvao Hanoverski ustav. Tada je otpustio čuvenih 'sedam profesora' sveučilišta u Göttingenu. Poslao ih je ravno van iz zemlje, tako da nije dok nisu dosegli Witzenhausen, koji leži izvan granica njegovog visočanstva, njihovim studentima bilo dopušteno da ih napuste. Ne trebam vam kazati cijelu priču. Ali kakvo je objašnjenje? Oni koji ne traže daljnje objašnjenje za ovu iznimnu masku samo dolaze do toga da je Ernst August sirov i nepošten. Čak je prevario i Metternicha, što zaista mnogo govori, i tako dalje. Ali ima nešto izvanredno sistematično u svemu ovome. A sistematski aspekt se ne mijenja s činjenicom da je većinu svog života do šezdeset šeste godine živio u Engleskoj, gdje je bio časnik Dragoona.

Objašnjenje se može naći u činjenici da je u svom cijelom držanju manifestirao impulse koje netko ima kada je član takozvane 'Narančaste lože'. Njegovo kompletno držanje je bilo izraz impulsa Narančaste lože, čiji je bio član.

Ono što moramo raditi je učiti da razumijemo povijest simptomatično i širiti naše horizonte. Trebamo razviti osjećaj za ono što je važno i što zaista daje uvid. Tako sam vam kazao priču o Gerhardu dobrom da bi pokazao kako je, kroz takav fenomen kao Narančasta loža, i tako dalje, ono što je bila Centralna

Europa prilično sistematično povlačeno na Zapad. Ja ne iznosim nikakve zamjerke, jer je to bila povijesna neophodnost. Ali to treba znati i ne primjenjivati moralne prosudbe na ovakve stvari.

Ono što je esencijalno je razviti volju da se vide stvari, da se vidi kako su ljudska bića manipulirana, da se vidi gdje bi mogli biti impulsi kojima su ljudi manipulirani. To je isto što i težnja za osjećaj za istinu. Često sam naglašavao da to nije nešto što nam dopušta da kažemo: Ali ja sam to stvarno vjerovao, to je bilo moje pošteno i iskreno mišljenje! Ne zaista. Onaj tko posjeduje osjećaj za istinu je onaj koji istrajno teži naći istinu o stvari, onaj tko nikada ne prekida tražiti istinu i koji preuzima odgovornost za sebe čak i kada kaže nešto neistinito zbog neznanja. Jer, objektivno, nije važno da li se nešto pogrešno kaže znajući ili ne znajući. Slično je beznačajno da li držite prst na plamenu svijeće zbog neznanja ili sa svrhom; u oba slučaja ćete se opeći.

U ovoj točki moramo razumjeti što se dogodilo u tranziciji iz četvrtog post-atlantskog perioda – kada je trgovima još bila pod utjecajem duhovnog svijeta, kako je naznačeno u priči o Gerhardu dobrom — u peti period, kada je sva trgovima bila povučena u okultnu sferu koja je upravljana od takozvanog 'Bratstva sjenki'. Ova bratstva se drže određenih principa. Sa njihove točke gledišta bilo bi iznimno opasno kada bi ovi principi trebali biti iznevjereni. Zato su bili tako pažljivi u sprječavanju Blavatsky da ih objavi ili da ih preda u druge ruke. Oni bi, u stvari, bili preneseni od Zapada na Istok; ne u Indiju već na Istok u Rusiju.

Netko sa osjećajem za ono što leži iza mase može razumjeti da vanjske institucije i vanjske mjere mogu imati različite vrijednosti, razlikovati se u stupnju važnosti u cijelom kontekstu. Razmotrimo incident u nedavnoj povijesti. Rekao sam vam toliko okultnih, duhovnih stvari tako da sam, na određeni način, 'ispunio moje vrijeme' i sada sam slobodan nastaviti i dati vam neke indikacije iz novije povijesti. Nitko ne bi trebao kazati da oduzimam vrijeme od posvećenja okultnim stvarima; ove stvari su također važne.

Dakle uzмимо primjer iz nedavne povijesti. 1909 dogovoren je sastanak između Kralja Italije i Cara Rusije. Do tada nije bilo mnogo ljubavi između ova dva predstavnika, ali od tada nadalje mislilo se da je dobra stvar navesti ih na međusobno druženje. Tako se dogodio sastanak u Racconigi. Nije ga bilo jednostavno dogovoriti. U opisu svih mjera koje je morao poduzeti za sprječavanje 'incidenta ubojstvene prirode' možete čitati da je to bilo složeno za jasnog Giolittia, koji je bio u to vrijeme predsjednik vlade.

Onda je bilo i pitanje naći pogodnu osobu koja bi platila rimsko odavanje počasti Caru. To je trebala biti osoba određene vrste. Ovakve stvari trebaju unaprijed biti dobro pripremljene tako da kada bude pogodan moment one se mogu uputiti na licu mjesta. Za postići zaista 'sočan' efekt, nije bio svatko

pogodan da plati rimsko odavanje počasti Caru — počast latinskog Zapada za samozvani slavenski Istok. To bi trebala biti posebna osobnost, koju možda ne bi bilo lako nagovoriti da preuzme ovaj zadatak. Sada 'slučajno', kako bi rekli materijalisti, ali 'ne slučajno', kako bi rekli oni koji nisu materijalisti, određeni signor Nathan — kakvo vrlo talijansko ime! — bio je u to vrijeme gradonačelnik Rima. Iz mnogo razloga njegov stav je bio više demokratski i to ga uopće nije činilo sklonim da plati počasti Caru, između svih ljudi. On je bio uzeo talijansko državljanstvo kratko prije negoli će postati gradonačelnik Rima. Prije toga je bio engleski državljanin. Treba uzeti u obzir činjenicu da je bio miješane krvi; bio je sin njemačke majke i koristio ime Nathan jer je njegov otac bio čuveni talijanski revolucionar Mazzini. To je činjenica.

Dakle nagovarajući njega da plati počasti Caru bilo je moguće reći: Vidite kako se prava demokracija preobrtila. Ovdje imamo nekog tko nije obična osoba već netko tko je premazan svim mastima demokracije, ali — također i netko tko je bio dobro pripremljen. Od tog momenta nadalje određene stvari postaju sramotne. Danas je poznato, na primjer, da je od tog momenta nadalje sva korespondencija unutar Trostruke Alijanse bila promptno izvještavana u St Petersburg! Ljudske strasti su također igrale neku ulogu u ovim stvarima, pošto je posebna uloga odigrana u ovom izvještavanju od dame koja je našla 'sestrinsku' rutu između Rima i St Peterburga. Ovakve stvari mogu očitito biti pripisane koincidenciji. Ali oni koji žele gledati iza mase neće ih opisati kao koincidenciju već će tražiti dublje veze unutar toga. Onda, kada netko traži ove dublje veze, nije više u mogućnosti toliko lagati, nije više sposoban obmanjivati ljude da bi ih odvojio od istine, što je ono što je bitno.

Na primjer — ja ovo govorim da bih opisao istinu — bilo bi očitito najsrमतnije za široke krugove ako bi pažnju ljudi odveli na činjenicu da se cijela invazija Belgije ne bi bila dogodila ako bi ta rečenica koju sam spominjao, koju je mogao izgovoriti Lord Grey — Sir Edward Grey je sada postao lord — ako bi ta rečenica zaista bila izgovorena. Cijela invazija Belgije se ne bi bila dogodila. To bi bio ne-događaj, ne bi se bio dogodio. Ali umjesto govorenja o pravom razlogu, ukoliko je ovo razlog pošto je mogao spriječiti invaziju, očitito je mnogo udobnije tratiti vrijeme ljudi pričajući o 'belgijskim zvjerstvima'. Ipak ona se, također, ne bi dogodila da je Sir Edward Grey poduzeo ovu, kratku mjeru. Da bi skrili jednostavnu istinu potrebno je nešto drugo, nešto što izaziva opravdane ljudske strasti i moralno ogorčenje. Ne govorim ništa protiv ovoga. Potrebno je nešto drugo. To je karakteristika našeg vremena, čak i danas kada je to posebno bolno, raditi sve da zatamnimo istinu, zaslijepiti ljude za istinu.

Ovo, također, treba biti pažljivo pripremljeno. Svaki procjep u proračunu napravio bi to nemogućim. Cijela periferija, koja je pažljivo kreirana za ovu svrhu, bila je potrebna.

Ali ove stvari su bile pažljivo pripremane, i politički i kulturalno. Svaka mogućnost je uzeta u obzir; i to je zasigurno bilo neophodno, pošto najnevjerojatnija nebriga ponekad prevlada, čak i na mjestima gdje se takve stvari najmanje očekuju. Dati ću vam primjer, objektivnu činjenicu, koja će nam omogućiti da proučimo ovu nebrigu.

Jednom je Bismarck imao vezu s određenim Usedom-om u Firenci i Torinu. Rekao sam vam prije: Moderna Italija je nastala zaobilaznim sredstvima i u stvari duguje svoje postojanje Njemačkoj; ali ovo je povezano sa svakakvim drugim stvarima. Ovo što govorim ima duboke temelje, a u politici se isprepleću svakakve niti. Tako su se jednom ispreplele niti koje su trebale pobijediti talijanske republikance. Ukratko, u određeno vrijeme jedna takva veza je postojala između Bismarcka i Usedom-a u Firenci i Torinu. Usedom je bio prijatelj Mazzini-ja i ostalih koji su uživali određeni ugled u nacionalističkim krugovima. Usedom je bio čovjek koji se dosta držao kao mudra osoba. Zaposlio je za osobnog tajnika nekog za koga se pretpostavljalo da je sljedbenik Mazzini-ja. Kasnije se pokazalo da ovaj osobni tajnik, o kojem je rečeno da je bio iniciran u Mazzini-jevo tajno društvo, nije bio ništa do obični špijun. Bismarck priča ovu priču prilično naivno i onda dodaje, kao ispriku što je toliko pogriješio: Ali Usedom je bio visoko rangirani Slobodni zidar. Mnoge stvari se mogu kazati na ovaj način i obično će se pokazati da su oni koji su umiješani potpuno nevini jer onaj tko povlači žice ostaje u pozadini.

Nemojte misliti da nema smisla pitati se zašto se dozvoljava da se ovakve stvari dogode od strane mudrih vođa svjetske evolucije — zašto su ljudska bića, u velikom stupnju, prepuštena ovakvim makinacijama, opravdavajući se da nema šanse doći do dna ovakvih stvari. Jer, uistinu, ako ih se traži iskreno, ima mnogo načina za saznati što se dešava. Ali vidimo, čak i u našem vlastitom Društvu, koliko otpora daju pojedinci kada je u pitanju slijediti jednostavnu stazu istine. Vidimo koliko mnogo stvari se koje bi trebalo uzimati objektivno u težnji za znanjem, kada bi najbolje služili dobrobiti za čovječanstvo, umjesto toga uzima subjektivno i osobno. Postoje — zar ne? — unutar našeg Društva grupe koje su vrlo pažljivo studirale esej od, vjerujem, 287 strana koji su uzeli krajnje ozbiljno i u vezi kojeg im je još zagonetno, da li je pisac — koji nam je dovoljno poznat — možda u pravu. Ukratko, unutar naših vlastitih krugova možemo ponekad otkriti zašto je tako teško vidjeti kroz stvari. Ipak, u stvari, nije uopće teško vidjeti kroz stvari samo ako se iskreno teži istini. Godinama je toliko toga rečeno unutar našeg Društva. Ako bi sakupili zajedno sve što je rečeno od 1902 vidjeli bi da ima mnogo toga što nam može pomoći vidjeti kroz veliki dio onog što se događa u svijetu. Ipak naša antropozofska duhovna znanost nikada se nije predstavljala kao da spada u tajna društva. Zaista najvažnijim stvarima smo se uvijek bavili na javnim predavanjima otvorenim svakom. Ovo je suprotnost koju treba primijetiti.

Mogu isto tako sada kazati: Ako određene struje unutar našeg Antropozofskog društva nastave postojati i ako, zbog ljudske taštine, nastave zloupotrebljavati određene stvari koje su rečene iza zatvorenih vrata — iz razloga ne većih nego što bi na sveučilištu isključili studenta prve godine od onog što se govori onima na drugoj godini — tada, eventualno ničeg ezoternog neće ostati. Ako se stvari ne uzimaju savršeno prirodno, ako ljudi nastave ustajati i govoriti: To je tajna, to je veoma ezoterno, to je okultno, i meni se ne dopusti govoriti o tome! — ako se ovakva politika nastavi slijediti od određenih struja u našem Društvu, ako oni i dalje ne uspijevaju shvatiti da bilo kakva taština mora prestati, da sve što čovječanstvu treba kazati o današnjici morat će biti raspravljano javno. Da li je moguće objaviti određene stvari, reći će potrebe trenutka. Ali Antropozofsko društvo je jedino značajno ako je 'društvo', odnosno, ako se svaki pojedinac pobrine zauzeti stav protiv taštine, protiv gluposti i taštine i svega drugog što prekriva stvari lažnim velovima misticizma, služeći jedino za zbunjivanje ostalih ljudi i čineći ih pakosnima. Misterioznost određenih tajnih bratstava nema ništa s našim Društvom, jer mi moramo brinuti isključivo o tome što je potrebno za dobro čovječanstva. Kako sam često govorio, naši neprijatelji će biti sve brojniji i brojniji.

Možda možemo otkriti od čega su napravljeni naši neprijatelji po načinu na koji se svađaju s nama. Do sada nemamo poštenih oponenta vrijednih spomena. Oni bi bili, u stvari, samo naša prednost! Vrsta opozicije kakvu do sada srećemo je potpuno očita kroz njihove načine i sredstva djelovanja. Možemo isto tako strpljivo čekati da otkrijemo da li će daljnji oponenti biti iz samog našeg kruga, kao što to obično biva, ili od drugdje! Upravo sam imao vijesti od opozicije iz jednog sjedišta koje će se istresti na nas kao hladan tuš. Skorašnja knjiga je bila najavljena za vrijeme nekih predavanja. Autor, uobražena osoba, nije nikada pripadala našem Društvu ali je zabavljala svijet svim vrstama dvostrukih ega i takvim stvarima. Sada iskorištava šansu različitih nacionalnih mržnji i strasti za postaviti napad na našu Antropozofiju takve vrste koja pokazuje čije ruke nisu čiste.

Dakle ne smijemo izgubiti iz vida ove stvari i moramo shvatiti da je do nas samih da se čvrsto držimo smjera koji vodi do istine i znanja. Čak i kada govorimo o tekućim stvarima to smije biti samo kao težnja za znanjem i istinom. Moramo stvari gledati ravno u oči i tada svaki pojedinac može zauzeti svoju poziciju u skladu sa svojim osjećajima. Svaka pozicija će biti razumljiva, ali mora biti temeljena na istini.

Ovo su riječi koje moraju danas zauzeti posebno mjesto u našoj duši. Toliko toga ima u današnje vrijeme što zbunjuje ljude i što im je trebalo pokazati da je neophodno težiti zdravim prosudbama temeljenim na istini. Iskusili smo kako čežnja za mir osjeti sebe u svijetu jedino tako što bude utišana. I još vidimo kako ljudi postaju ljuti ako se spomene mir na jednom mjestu ili drugom. Oni su ljuti, ne samo ako netko od vojnika spomene mir, već i ako se spomene na

neutralnom mjestu.

Preostaje da vidimo da li će svijet biti sposoban za dovoljnu zaprepaštenost u vezi ovih stvari. Dosadašnje iskustvo govori, recimo najmanje. U travnju i svibnju 1915 veliki teritorij trebao je biti dobrovoljno prepušten, ali ponuda je odbijena da bi se mogao voditi rat. Pošto je svjetska javnost propustila formirati barem djelomičnu prosudbu o ovom događaju, izgleda da za to nema ničeg osim da očekujemo zaista najgore. Mi isto tako možemo očekivati najgore, pošto ljudi izgledaju skloni govoriti, ne istinu, već ono što im služi svrsi. Njihovo razmišljanje je čudno i posebno u određenom stupnju. Ipak za latiti se stvari ispravno treba pronaći prave točke.

Pročitat ću vam kratki pasus napisan od strane talijana prije izbijanja sadašnjeg rata, u vrijeme kada su talijani bili ushićeni oko konflikta u Tripoliju — što ja ne kritiziram. Neću nikada reći ništa protiv pripojenja Tripolija od Italije, jer ove stvari sude različito oni koji znaju što je neophodno i moguće u odnosima između država i nacija. Oni ne formiraju prosudbe temeljene na lažima niti izražavaju mišljenja natopljena u svakakve moralističke vrline. Ali ovdje imamo čovjeka, Prezzolini, koji piše o Italiji koja mu se sviđa, koja je evoluirala izvan Italije što mu se ne sviđa. Počinje sa onim što bi Italija trebala postati, kako je pala dolje u svijetu, i onda nastavlja — direktno pod impresijom konflikta u Tripoliju:

‘A ipak, potpuno nesvjesna ovog ekonomskog risorgimenta, Italija u isto vrijeme prolazi period depresije opisan gore. Stranci su bili prvi primijetili ponovno buđenje. Neki talijani su to također izrazili, ali to su bili brbljavci koji nastavljaju o čuvenom i nečuvenom “prvenstvu Italije”. Knjiga od Fischera, nijemca, napisana je 1899, a ona od Bolton-Kinga, engleza, 1901. Do danas ni jedan talijan nije objavio rad usporediv s ovima, čak i u čast pedesete godišnjice “ujedinjenja”. Primjećuje se iznimno dobar osjećaj ovih stranaca jer, stvarno, oni izvana niti su ikada željeli, niti sada žele, znati bilo što o modernoj Italiji. Onda, kao i sada, prosudbe ljudi, ili prije predrasude o Italiji dosežu do toga da kažu: Italija je zemlja prošlosti, ne sadašnjosti; treba “odmarati na staroj slavi” a ne ulaziti u sadašnjost. Oni teže za Italijom arhiva, muzeja, hotela za medeni mjesec i za zabavu bolesnih na slezeni i plućnih pacijenata — Italijom orguljaša, serenada, gondola — punu vodiča, čistača cipela, poliglota. Premda su oduševljeni ovih dana putovati spavaćim kolima umjesto poštanskom kočijama, oni ipak pomalo žale odsutnost kalabreških drumskih razbojnika sa pištoljem i kapom od samta. O, slavno talijansko nebo, zamrljano tvorničkim dimnjacima.

O, lijepi Napulju, oklevetan od parobroda koji su istovareni; Rim ispunjen talijanskim vojnicima; takvo žaljenje za predivne dane Papal-a, Bourbon-a i Leopoldine-ova Rima! Ovi čovjekoljubivi osjećaji još daju osnova za svako anglo-saksonsko i njemačko mišljenje o nama. Da bi pokazao kako duboko idu,

sjetite se da su izražene od ljudi sa visokim ugledom na drugim područjima, kao što su Gregorovius i Bourget. Italija koja se reformirala i udebljala, Italija koja je viđena da nosi velike novčanice u svojoj torbici — to je Italija koja je napokon dobila odgovarajuće samopouzdanje. Trebamo joj oprostiti i razumjeti je ako sada reagira i ide malo dalje nego što bi trebalo u svom entuzijazmu. Deset godina je jedva dovoljno da ideja o budućnosti i snazi Italije prijeđe od onih koji su je prvi vidjeli, na većinu stanovništva koje je sada ispunjeno i uvjerenost u to.

Bilo bi uzaludno kada bi naši veliki mislioci nagomilali obimne dnevnik, statističke papire, filozofske radove i knjige o modernoj umjetnosti.'

Ovo je stav, moji dragi prijatelji! 'Bilo bi uzaludno kada bi naši veliki mislioci nagomilali obimne dnevnik, statističke papire, filozofske radove i knjige o modernoj umjetnosti.' Sve ovo bilo bi bezvrijedno, on misli, za podići narod. Ovaj moderan čovjek nema vjere u vrijednosti i rad na kulturi ni u duhovne vrijednosti!

'Bilo bi uzaludno kada bi naši veliki mislioci nagomilali obimne dnevnik, statističke papire, filozofske radove i knjige o modernoj umjetnosti; niti bi narod niti stranci ikada bili uvjereni, barem dok ne bi proteklo veoma mnogo godina.'

Dakle ovaj čovjek nema povjerenja u stvaranje duhovne kulture na ovaj način.

'Velika i brutalna sila je bila potrebna da zdrobi iluziju i dade posljednjem i najjadnijem selu osjećaj nacionalne solidarnosti i rastući napredak.'

Čemu on daje osobinu sposobnosti postizanja što ni jedna duhovna kultura ne može napraviti? On kaže:

'To je rat koji je služio ovome.'

Ovdje to imate! To je ono što su ljudi vjerovali. Tripoli je bio tamo i trebao je biti tamo. Povrh toga, oni također kažu: Rat je potreban da dovede naciju do točke za koju se nije mislilo da je treba dosegnuti sredstvima duhovne kulture.

Zaista, moji dragi prijatelji, ovakve stvari govore kada ih smjestimo uz bok sa drugim glasom koji govori: Mi ne želimo ovaj rat; mi smo nevina janjad koju su uzeli iznenađenjem. Čak i sa ove strane dolazi plač: Da bi sačuvali slobodu, da bi sačuvali male nacije, prisiljeni smo ići u rat. Ovaj čovjek nastavlja:

'Mi mladi ljudi rođeni oko godine 1880 ušli smo u život na svijetu sa novim stoljećem. Naša zemlja je izgubila hrabrost. Njen intelektualni život je nisko pao.'

Ovo su bili ljudi rođeni oko godine 1880.

'Filozofija: pozitivizam. Povijest: sociologija. Kriticizam: povijesna metoda, ako ne čak psihijatrija.'

Ovo zaista može biti rečeno u zemlji od Lombrosa!

'Vrućinom na petama talijanskih dobavljača došli su i talijanski paraziti; ne samo njihovi sinovi, naši oci, već također njihovi unuci, naša starija braća. Herojska tradicija risorgimenta je izgubljena; nema ideje o plamenu u novoj generaciji. Među najboljima, religija je potonula u procjenama ali je ostavila vakuum. Za ostale je to bila navika. Umjetnost se namatala u čulnom i neestetskom gnjevu i nedostajala je bilo kakva istina ili vjera. Od Carduccia, kojeg je papa čitao uz pratnju čaše toskanskog vina i jeftine cigare, okrenuli su se d'Annunziu, bibliji naše starije braće, odjevenom prema posljednjoj modi, njegovi džepovi puni slatkiša, zavodniku i praznom hvalisavcu.'

Ipak ova marioneta — o kojem je ovdje rečeno da je 'odjevenom prema posljednjoj modi, njegovi džepovi puni slatkiša, zavodniku i praznom hvalisavcu' — ova marioneta je razjasnila narodu u Whitsuntideu 1915 da trebaju ono što im ni jedan duhovni rad ne može dati!

Kada su vremena ozbiljna najnužnije je praviti napore za gledati pravo u istinu, za udružiti snage s istinom. Ako ne želimo prepoznati istinu odstupamo od onog što može biti dobro za čovječanstvo. Prema tome neophodno je razumjeti da upravo u ovim vremenima ozbiljne riječi trebaju biti izgovorene. Jer danas smo u poziciji u kojoj čak i onaj tko je sedam osmina slijep treba vidjeti što se događa kada je poziv za mir utišan. Netko tko vjeruje da se možete boriti za stalni mir dok stišavate poziv za mir može, uvjerljivo, imati vrijedna mišljenja na nekim drugim poljima; ali ne može ga se shvatiti ozbiljno s obzirom na ono što se događa. Ako, sada kada smo suočeni s ovim, ne možemo se posvetiti istini, tada su izgledi za svijet veoma, zaista veoma loši.

To za mene uopće nije ugodan zadatak privući pažnju na mnogo toga što se sada odvija. Ali kada čujete što je rečeno na svim stranama, shvaćate neophodnost. Ne smijemo izgubiti hrabrost, utoliko što se najgore još nije dogodilo. Ali iskra nade je malena. Mnogo volje zavisi od ove male iskre kroz slijedećih nekoliko dana. Mnogo zavisi i od toga da li ima još ljudi koji su voljni plakati svijetu krajnju apsurdnost ovoga što se dešava — kako je to upravo sada napravljeno, čak i u najvećim gradovima na svijetu.

Svijet treba mir i patiti će veliku oskudicu ako mir nije postignut. I patiti će veliku oskudicu ako se povjerenje nastavi davati onima koji govore: Prisiljeni smo boriti se za stalni mir; i ako ovi isti ljudi nastavljaju dočekivati svaku šansu

za mir sa prezirom, bez obzira kako prerušenim u pametne riječi. Ali mi smo došli do točke, moji dragi prijatelji, kada se čak i Lloyd Georgea može uzeti kao velikog čovjeka u najširim krugovima! Možemo dakle reći: Stvari su zaista daleko otišle!

Ipak ove stvari su samo iskušenja za testiranje čovječanstva. One bi ipak bile iskušenja ako bi se dogodilo ono što sam dopustio sebi izraziti na kraju božićnog predavanja, naime, ako bi se zabilježilo za sve to vrijeme da je, u vrijeme Božića tisuću devetsto i šesnaest godina nakon Misterija na Golgoti, poziv za 'mir na zemlji među ljudima dobre volje' utihnuo na najispraznijem govoru. Ako govori i nisu potpuno isprazni, onda su zaista još zlokobni. Ako je to slučaj, tada je neophodno prepoznati što je stvarno na djelu u ovom gašenju svake misli o miru: ta do čak nije ni pitanje o onom što se govori na periferiji, već sasvim drugih stvari. Tada će biti shvaćeno da je opravdano kazati da je ono što se sada događa krucijalno za sreću i nesreću Europe.

Ne mogu ići dalje večeras zbog kasnog sata. Ali želim utisnuti ove riječi u vaša srca!

Karma neistine - 12. dio

KARMA NEISTINE 12/13

Dornach, 30 prosinca 1916

Naša nedavna razmatranja, u jednu ruku, referiraju na ljudsku evoluciju u cjelini, utoliko što je na to utjecao Misterij na Golgoti. Razmatrali smo do određenog stupnja najuzvišenije, najznačajnije aspekte univerzalne i ljudske evolucije. U drugu ruku, sasvim je razumljivo da smo ušli u sadašnje događaje. Posebno je to bilo neophodno jer je veliki dio naših prijatelja izrazio želju čuti nešto o tekućim događajima. Moramo priznati da nas gravitacija vremena okuražuje da povežemo konkretna dnevna proživljavanja sa nervnim centrom, najskrivenijim impulsima, naših duhovno znanstvenih stremljenja. Jer nakon mnogo istraživanja možemo sa sigurnošću reći da su razlozi za katastrofu koju sada vidimo svuda oko sebe u ljudskoj evoluciji zakopani zaista veoma duboko, i da je površno gledati na tekuće događaje samo uzimajući u obzir vanjsku razgranatost.

Gledajući samo na njih nikada nećemo postići plodonosan pogled na sadašnje događaje. Plodonosan pogled bi bio koji bi nam davao mogućnost nalaženja misli kako izdvojiti sebe od katastrofe u kojoj se svijet sada nalazi. Dakle pogledajmo još neke detalje. Nadalje ja sutra namjeravam pokazati važnu vezu otkrivenu od duhovne znanosti, vezu koja će dotaći naše duše na način koji će nam omogućiti steći aktivan i razumljiv dohvat ovih stvari. Hajdemo se sada za ovo pripremiti pomoću još detalja.

Najprije, naglasiti ću još jednom da ništa nije dalje od mojih namjera nego staviti u prvi plan politička razmatranja. To zasigurno nije naš zadatak. Naš je zadatak koristiti razmatranja za stjecanje znanja, znanja kako su stvari povezane. Za to moramo gledati u detalje. I zbog ovog osobitog razloga naša razmatranja su daleko od bilo kog oblika zauzimanja strane. Posebno iz tog pogleda molim vas da me krivo ne razumijete. Koje god stajalište jedan ili drugi od nas mogao imati u vezi s nacionalnim aspiracijama ne smije mu se dopustiti da se na bilo koji način miješa s dubljim osnovama naših duhovno znanstvenih stremljenja. Moja namjera je samo dati sugestije na kojima se mogu temeljiti prosudbe. Ni na koji način ne želim utjecati na nečije mišljenje.

Nerazumijevanje se može lako pojaviti na ovom polju, a čini mi se da su neke stvari koje sam nedavno rekao zaista otvorene za nerazumijevanje. Prema tome odmah ću kazati — pošto se svakog ovako može krivo razumjeti — da, na primjer, kada sam govorio o pitanju belgijske neutralnosti i događajima povezanim s tim, nisam imao apsolutno nikakvu intenciju bilo što napadati ili braniti već sam samo želio navesti činjenice. Zaista, kada sam prvi puta to spomenuo jednostavno sam citirao Georga Brandesa koji je, meni se čini, izrazio potpuno neutralni sud.

Ne brinem se oko toga da politički kritiziram neku mjeru koju je poduzela jedna ili druga strana. Moja namjera je bila naglasiti važnost principa istine u svijetu, naglasiti da do karme koja se ispunjava u čovječanstvu često dolazi pošto pažnja pridavana činjenicama, pažnja pridavana povijesnim i drugim vezama u životu u našem materijalističkom dobu, nije prožeta istinom. Kada istina nije na djelu, kada je iznimna suprotnost istini, naime, nedostatak sklonosti za traženje istine, na djelu, kada je malo čežnje za istinom — sve to je povezano s karmom našeg vremena. To je ono što moramo proučavati.

Kada vidimo što je bilo kazano za vrijeme ovih godina u kojima čovječanstvo živi, kroz ono što se danas naziva rat, ne možemo se žaliti da su takve stvari rečene samo kroz novine. Ono što je bitno je učinak. Ove stvari imaju snažne učinke. Kada obratimo pažnju na ono što je rečeno i na to kako su te stvari rečene, nalazimo da baš u onome 'kako' radi nešto što zaista ne ide u korak s istinom. Nemojte misliti da misli i izjave nisu stvarne sile same po sebi! One su stvarne, aktualne sile!

Neizbježno je da ih prate posljedice, čak i ako nisu prevedene u vanjska djela. Što ljudi misle je daleko važnije za budućnost od onog što rade. Misli postaju radnje tijekom vremena. Mi danas živimo na mislima proteklih vremena; one se ispunjavaju u djelima počinjenim danas. Naše misli koje teku danas svijetom u budućnosti će teći u djelima.

Sada dolazim na nešto što lako može voditi do krivog shvaćanja, tako ću reći unaprijed: Koristim slijedeće kao model za način na koji se može tražiti istina.

Rekao sam prije par dana da bi mir bio sačuvan da je Sir Edward Grey odgovorio afirmativno na pitanje njemačkog ambasadora u Londonu da li bi Engleska ostala neutralna ako bi Njemačka poštovala belgijsku neutralnost. Ova izjava može biti osporena. Ja držim, međutim, da se ne može poreći da bi stvari krenule drugačijim tijekom da je Sir Edward Grey odgovorio afirmativno; jer tada se ne bi dogodila povreda belgijske neutralnosti.

Ako se prisjetite svega što sam kazao — i molim uzmite u obzir da su ovdje bitne nijanse — vidjeti ćete da ni s jednom riječju nigdje nisam branio povredu belgijske neutralnosti. Zsigurno to nisam radio. Ali niti to trebam žigosati kao povredu zakona. To bi bilo kao nositi ugljen u Newcastle, kako se kaže. Na samom početku rata njemački Kancelar je priznao da je to bilo kršenje zakona. Nije na meni da ovome išta dodam niti da opravdavam bilo što u vezi toga. To je priznato od onih kompetentnih da prosude to kao kršenje zakona.

Činjenice ostaju — i molim vas da danas ispravno razumijemo jedan drugog, moji dragi prijatelji — ostaje činjenica da je 1 kolovoza engleski ministar vanjskih poslova bio upitan: Hoće li Engleska ostati neutralna ako se Njemačka suzdrži od povrede belgijske neutralnosti? I on je dao dvosmisleno odgovor! Način na koji je pitanje bilo uokvireno ne ostavlja mjesta sumnji da, u slučaju afirmativnog odgovora, belgijska neutralnost ne bi bila povrijeđena.

Možete reći da je neutralnost Belgije bila zajamčena od 1839, i da onako kako stvari stoje nije to trebalo pitati, pošto je Njemačka obvezna poštovati neutralnost Belgije. Prema tome Njemačka nije imala nikakva prava tražiti da Engleska ostane neutralna u slučaju da Njemačka poštuje zakon, pošto je to bila njena dužnost. Poštovanje belgijske neutralnosti ne bi trebalo zavisiti od engleske neutralnosti. Mogli biste reći da je njemački veleposlanik samo pitao: Hoće li Engleska ostati neutralna ako Njemačka održi svoje obećanje?

Tako ako netko podržava da je formalno u redu da je Sir Edward Grey odgovorio dvosmisleno, on je potpuno u pravu. Toliko je u pravu da je besmisleno dalje ulaziti u to. Ali legalne formalne prosudbe nikada nisu bitne u ljudskoj evoluciji. Ovakve prosudbe nikada nisu u skladu sa stvarnošću! Svjetska povijest nastavlja na načine koji se ne mogu zaokružiti formalnim prosudbama. Formalna prosudba je stranac za stvarnost. Ali netko tko napravi formalnu prosudbu će, samo ako je više dovoljno glasno, uvijek biti u pravu pošto, naravno, osjetljivi ljudi ne prigovaraju ispravnosti formalnih prosudbi. Formalne prosudbe je također vrlo lako razumjeti; ali one ne obuhvaćaju stvarnosti.

Mogu li vas podsjetiti da sam u svojoj nedavnoj knjizi Misterij čovjeka naglasio da nije samo važna formalna ispravnost prosudbe već i stupanj u kojem je u skladu sa stvarnošću. Važna stvar je da prosudba mora obuhvaćati stvarnost.

Nitko je može imati prigovora na formalnu ispravnost odgovora Sir Edward Greya. Nema ničeg za raspravu, jer je savršeno očito. Ali ono na što moramo gledati su činjenice, premda način na koji gledamo činjenice mora biti takav da pokazuje kako trebamo suditi o vanjskim stvarima ako se želimo pripremiti da dobijemo ispravnu percepciju i o duhovnim stvarima također. Duhovne stvari treba shvatiti u svoj njihovoj stvarnosti; a za to, formalne prosudbe nisu dovoljne. Dakle moramo se prilagoditi držati stvari zajedno onako kako to možda možemo kod vanjskih stvari također.

O ovome mogu dugo raspravljati, jer možemo danima govoriti samo o ovom pitanju. Najprije, ako je riječ o uspostavi pravne osnove — jer ako će neutralnost biti povrijeđena, mora prvo postojati — moramo otkriti da li je belgijska neutralnost, u stvari, postojala u vrijeme kada je trebala biti povrijeđena. Ne mislim ovdje na dokumente koji su pronađeni tijekom rata. Nema svrhe raspravljati o njima pošto su upitni i moguća su različita mišljenja. Ali ako su stvari raspravljene, i ako je sve relevantno proučeno i procijenjeno na način kako se i druge stvari sude u svakodnevnom životu, onda bi se i ovo pitanje trebalo pojaviti također: Sigurno je stara neutralnost formalizirana 1839 izgubila valjanost kada je Belgija okupirala Kongo. Ako je država kreirala nove okolnosti ulazeći u međunarodne odnose do stupnja na kojem može dati ili prodati teritorije velike kao one od Konga — ili učiniti bilo što drugo s njima u odnosu prema drugim državama — tada, zasigurno njena neutralnost mora biti upitna.

Znam da je 1885 Kongo isto tako proglašen neutralnim; ali to će trebati odlučiti dali ovo je ili nije sporno. Ali ja ne želim ništa odlučivati. Želim samo privući vašu pažnju na teškoće koje postoje i da nije sasvim lako imati objektivni sud o ovim stvarima. Brojne druge stvari jednakog kalibra mogu se postaviti kao argumenti, pa je to gdje poteškoće počinju. Niti bi trebali raspravljati koliko dugo stari sporazum iz 1839 može biti valjan, pošto Njemačka nije osnovana do 1871. Sve ove stvari se moraju uzeti u obzir. Jer u objektivno napredovanje događaja teku ne samo fantastične ideje koje mi formaliziramo, već također i stvarne činjenice, bez ikakva udjela ljudskih bića; stvarne činjenice također igraju svoj dio.

Sada, da li je stvarno točno da je njemački ambasador formulirao pitanje o nečemu što se trebalo podrazumijevati? Pitanje koje je postavio bilo je: Da li bi Velika Britanija ostala neutralna ako bi Njemačka održala obećanje iz 1839, čak i ako Njemačka nije postojala u to vrijeme! Ranije, niti belgijska neutralnost nije se podrazumijevala. Kada je, 1870, izbio rat između Prusije — zajedno sa njemačkim kneževinama udruženima s njom — i Francuske, postignut je sporazum između Velike Britanije sa ministrom vanjskih poslova Gladstonom i Njemačkom u jednu ruku, i između Velike Britanije i Francuske u drugu ruku. U svakom slučaju složili su se da će Velika Britanija ostati neutralna ako ostale

dvije strane respektiraju neutralnost Belgije.

Dakle, godine 1870, Velika Britanija je bila u potpuno istoj situaciji. Ipak nije zauzela stav da je stari sporazum iz 1839 u potpunosti valjan. Umjesto toga, u slučaju da se bilo što trebalo dogoditi, ona je balansirala neutralnost Belgije i svoju vlastitu. Ako se pojavi unaprijed stvoren stav kao ovaj, ne može se reći da se slični koraci ne smiju poduzeti kasnijeg datuma. Tako ću se opet pozvati na nešto što sam više puta naglašavao: Postoji kontinuitet u životu koji ide kroz povijest; stvari su međusobno povezane. Baš kao što i pojedinac ne može napraviti nešto kako bi poništio ono što je jednom napravljeno, tako je i s nacijama. Ne možete uzeti nešto za dopušteno ako prethodno nije bilo dopušteno.

Dakle i ovo, također, mora se uzeti u obzir. Čak i ako su stvari bile tako jednostavne da se moglo reći: Sporazum iz 1839 je očito bio valjan, i dakle nema potrebe tražiti od Velike Britanije dodatna jamstva — čak i ako je ovo moglo biti izrečeno — da je protu argument: da je 1870 Velika Britanija sama preuzela inicijativu. Velika Britanija je bila ona koja je pitala Francusku, na jednoj strani, i Njemačku, na drugoj, da li bi poštovali neutralnost Belgije. Dakle u to vrijeme odvijala se rasprava oko neutralnosti. I kada je rasprava završila, ostali je mogu slijediti kasnijeg datuma.

Može se također reći i slijedeće. Znači da nije moj posao braniti povredu neutralnosti, ali mogu reći: Da je afirmativni odgovor od Velike Britanije vodio do toga da nije došlo do povrede belgijske neutralnosti, tada bi sve na Zapadu išlo drugim smjerom. Ali ovo nije moja zadnja riječ, jer sam hitro dodao: Dodatno, Njemačka je ponudila poštovanje Francuske i njenih kolonija ako bi Engleska ostala neutralna. Kada se pozitivan odgovor nije pojavio ni u vezi ovog pitanja, postavljeno je daljnje pitanje: Pod kojim bi uvjetima Engleska ostala neutralna? Engleska je stvarno pozvana da navede uvjete pod kojima bi ostala neutralna. Ovo je sve bilo završeno i gotovo 2 kolovoza, jer se dogodilo 1 kolovoza. Engleska je odbila. Velika Britanija nije željela dati nikakav odgovor na pitanje o ovoj temi. Dakle zaista možete reći: Da je Velika Britanija dala bilo kakav odgovor, na Zapadu bi sve išlo drugačijim tijekom; ovo čak pokazuje i vanjski smjer povijesti.

Ali ni ovdje neću stati, jer sam vam rekao da mi je poznato zbog drugih okolnosti da je čak i cijeli rat s Francuskom mogao biti izbjegnuto da je Engleska dala odgovarajući odgovor. Činjenica da postoje drugi, dublji razlozi, zašto se to nije dogodilo je nešto što vuče uteg na drugu stranu. Ali sve treba pažljivo razmotriti ako želimo formirati prosudbu o mišljenju koje zubi svijetom zadnje dvije i po godine. Jer postoji još mnogo ljudi koji vjeruju da je Engleska ušla u rat zbog povrede belgijske neutralnosti, dok se u stvari cijela stvar mogla izbjeći da ona nije ušla u rat!

Sada bi mogli reći: Cijela ratna situacija na Zapadu bila bi drugačija na Njemačka nije povrijedila neutralnost Belgije. Ali tada ne razdvajate ono što je formalno i legalno ispravno i sve ono što je povezano s tragedijom svjetske povijesti. Veoma je važno razlikovati između onog što je tragično i što je formalno ispravno. Naravno, stvari bi bile različite. Što bi to bilo različito? Bez da, molim vas, dovodimo moralne aspekte u raspravu, pogledajmo sada što bi bilo različito.

Pretpostavimo da je belgijska neutralnost poštovana usprkos odbijanju Velike Britanije da se obveže, što bi značilo da se svakog minuta moglo očekivati da će ući u rat. Kako su stvari stajale, stav Velike Britanije učinio je da je potpuno neizbježno izbijanje rata na Zapadu. Ovo mora biti očito svakome tko zaista proučava materiju, ne samo Plavi Papir već isto tako i ostale dokumente. Da li bi ga bilo moguće izbjeći sa raspoloženjem u Francuskoj kakvo je tada bilo je drugo pitanje — teško, možda! Ali pretpostavimo da je rat na Zapadu izbio zbog stava Velike Britanije. Što bi se dogodilo da je belgijska neutralnost bez obzira na sve bila poštovana? Kako sam rekao, ne vodim do moralne osude u bilo kom smjeru.

Dogodilo bi se slijedeće: Daleko najveći dio njemačke vojske, koja je toliko optuživana, bio bi upleten u francusku obranu i iskorišten na zapadnoj strani. Usprkos svom govoru o pruskom militarizmu, teško da je francuska vojska slabija od njemačke — figure su relativno identične — a tako je bilo i prije rata. Prema tome, očito njemačka vojska bila bi iskorištena na Zapadu, a invazija s Istoka koja je započela u kolovozu i rujnu, bila bi započela s osvetom. Jer su eksperti rekli da bi bilo nemoguće voditi rat na Zapadu bez uključenja gotovo cijele njemačke vojske istovremeno. Njemačka bi bila potpuno izložena invaziji s Istoka.

Takva je bila situacija. Mogli je biti rečeno da je ovo bila pogrešna strateška procjena. To je bilo sporno za vrijeme prvih ratnih mjeseci, ali duže ne. Jer od propalog pokušaja u Verdunu, oni koji su govorili da će se iskoristiti cijela njemačka vojska ako se razvije samo na Zapadu dokazali su da su u pravu.

Dakle bio je izbor između izricanja smrtne kazne Njemačkoj ili poduzimanje tragičnog koraka direktnog upada u Belgiju, što je bilo jedina alternativa ako se rat na Zapadu ne može izbjeći; jer na Istoku ga se zasigurno neće izbjeći! Svatko tko danas kaže da ga se moglo izbjeći mora imati drskost reći Da i Ne u isto vrijeme. Ljudi su danas teško sposobni razmotriti što bi moglo biti istina a što ne, ali s obzirom da neki mogu imati drskosti reći i Da i Ne u isto vrijeme, ovo je što bi oni podržavali: Mi smo napadnuti od strane Centralnih Sila; nas ne treba kriviti za početak rata; ali mi nećemo prekinuti rat dok ne postignemo naš ratni cilj, naime, da osvojimo ovo ili ono!

Tu imate i Da i Ne u istom dahu! Mi nismo oni koji žele bilo što, to su drugi koji nešto žele; oni žele osvajati, zato su nas napali; mi, međutim, nećemo okončati ovaj rat dok ne postignemo naš dugoročni cilj ovog ili onog osvajanja! Zaista je nevjerojatno da postoje ljudi koji imaju drskost kazati Da i Ne u istom dahu. Možda ćete u nekoliko slijedećih dana otkriti da zaista postoji osoba koja je sposobna reći Da i Ne u istom dahu. Ovdje je vjerojatno najužasniji dokument koji je ikada bio objavljen u proteklim vremenima, jer opisuje logiku otkinutu od sveg značenja. Ovo je zaista nešto što pripada karmi našeg vremena.

Dakle ono što mi moramo napraviti je razlikovati između onog što je logično i formalno legalno i što je čisto tragično. Ne smijemo podleći naročitom pogrešnom shvaćanju da je to moguće u mayi — to jest, u svijetu na fizičkom planu — za stvarne događaje da su se dogodili jedino u skladu s onim što je samo formalno i logično. Ali pogledajmo dalje: Mi nismo krenuli bilo što braniti ili napadati. Naša namjera je bila pokazati da to nije opravdano — posebno pošto optuženi nisu u poziciji da se brane — razglasiti vani to da se ovaj rat vodi od jedne od strana zbog povrede belgijske neutralnosti, bez da se također obznani da je netko imao mogućnost sprječavanja ove povrede. Jedina mogućnost izbjegavanja tragedije bila bi neutralnost Engleske. Jer ni jedan državnik ne može unaprijed proglasiti smrtnu presudu za svoju vlastitu zemlju.

Naravno da je razumljivo ako svi oni koji su zadovoljni sa razumnim prosudbama kažu: Sporazuma se treba pridržavati. Moji dragi prijatelji, ako biste pogledali popis svih ugovora u javnom i privatnom životu koji se krše, i ako bi vam se pokazalo što su kršenja tih ugovora svijetu donijela, počeli biste shvaćati koje su sile u mayi stvarno djelotvorne.

Ali da li je bilo zaista savjesti na strani sile koja nije dala afirmativni odgovor? Činjenice izgleda govore protiv toga. Jer kada se, kasnijeg datuma, na pitanje iz ove rasprave između njemačkog ambasadora i Sir Edward Grey-a još jednom podsjetilo, i kada je bilo rečeno da je Engleska mogla spasiti neutralnost Belgije, engleska vlada se branila. To je napravila ne izvlačeći argumente koji su samo formalno i legalno ispravni — za to je bilo previše izvrsnih državnika u engleskoj vladi u to vrijeme. Iako ja ne povlačim prosudbu Sir Edward Greya — koju nisam uobličio ja već njegovi engleski kolege — on je bio, usprkos tome, previše dobar državnik da bi pribjegao stavu da pošto je ugovor formuliran 1839, Njemačka je bila obvezna da se tome povinuje čak i ako je Engleska dala dvosmislen odgovor. Umjesto da napravi ovako engleski se državnik opravdavao na drugačiji način. Grey je rekao da je Lichnowsky zaista postavio ovo pitanje ali da je to napravio u privatnom svojstvu a ne po uputama njemačke vlade. Da je to napravio po uputi njemačke vlade, tada bi bilo drugačije. Iako je Lichnowsky djelovao iz najbolje namjere da na Zapadu održi mir, nije imao njemačku vladu iza sebe!

Zar ne mislite da bi u bilo kojoj privatnoj situaciji ovo bilo nazvano neuvjerljivim opravdanjem, savršeno uobičajeno neuvjerljivo opravdanje! Jer cijeli svijet zna da kada veleposlanik zemlje govori sa ministrom vanjskih poslova on to mora raditi s punom snagom njegove zemlje iza njega, i da njegova zemlja ne može nego ratificirati što je veleposlanik govorio, ukoliko ne želi izgledati sasvim nemoguća u očima svijeta. Dakle ovo je bilo savršeno uobičajeno neuvjerljivo opravdanje, dobiveno takvo jer nitko se nije želio povući na položaj na kojem bi se morao braniti govoreći, jednostavno: Ono što smo napravili bilo je ispravno. Oni su sigurno osjećali težinu činjenice da je Engleska mogla spriječiti povredu neutralnosti, bez obzira je li povreda bila opravdana sa stajališta druge strane. Ako lavina prijete da padne a onaj na vrhu brda se suzdržava od toga da je drži natrag pošto, iz nekog razloga — koji može a ne mora biti opravdan i može zasigurno biti neopravdan — on je prinuđen da je pusti, i kada netko dolje niže također propusti da je zadrži, sa opravdanjem da je to onaj gore na vrhu trebao napraviti — ne, ne možete raspravljati na ovaj način! Ali formiranje prosudbe o ovim stvarima uvijek uključuje njihovo vaganje. Tako da slijedeće također treba uzeti u obzir:

Kada se to dogodilo? Sada dolazimo na 2 kolovoza. 2 kolovoza Kralj od Belgije je tražio intervenciju Engleske, to jest, tražio je da se Engleska umiješa s Njemačkom. Belgijski Kralj vidio je to naravno kao stvar da Engleska treba pregovarati s Njemačkom o neutralnosti Belgije. Inicijalno, Engleska nije napravila ništa. Čekala je cijeli dan dok je Sir Edward Grey govorio u Parlamentu u Londonu. Radeći tako on je prikrio razgovor koji je imao s njemačkim veleposlanikom. Ni riječ nije izustio o tome. Da je to spomenuo, cijelo zasjedanje parlamenta imalo bi drugačiji tijek!

Dakle nakon što se odigrao razgovor s njemačkim veleposlanikom, i nakon što je Kralj Belgije tražio intervenciju Engleske, sve se zaustavilo u Engleskoj, ništa nije napravljeno. Što su svi čekali? Čekali su da povreda belgijske neutralnosti bude izvršena! Ukoliko ostaje neizvršena, stvari još mogu imati smjer u kojem se ne bi dogodila. Moćne sile su radile protiv i to je visjelo o svilenjoj niti. Da je zahtjev belgijskog Kralja bio izvršen dovoljno brzo, da je Engleska intervenirala, upitno je da li bi se povreda neutralnosti dogodila. Ali kada je Grey intervenirao? Četvrtog, kada je njemačka vojska već bila ugazila na belgijsko tlo! Zašto je on čekao, čak i nakon zahtjeva Kralja od Belgije? Ova se pitanja trebaju postaviti.

Mnogo toga se ovome može dodati ako se dokumenti proučavaju i prema naprijed i prema natrag. Ali ovo nije neophodno, jer vjerujem da sam vam razjasnio da se ove stvari pripremaju godinama unaprijed. Tako nema potrebe biti iznenađen da događaji imaju smjer kao prethodnih godina. Naravno, ako proučavate dokumente samo prema naprijed, doći ćete samo do formalnih

odgovora.

Moja je namjera bila ne zauzimati ni jednu ni drugu stranu, već samo pokazati što je neophodno za prosuditi ove stvari. Jer u skladu s nervnim centrom duhovne znanosti, gdje težimo za uzvišenim stajalištem, radije se suzdržavam od afektivnog pravljenja pogrdnih prosudbi o tome što se događa u svjetskoj povijesti kada se države sučeljavaju; jer nemojte zaboraviti: Ni nacije, ni narodi, ne vode rat; države vode rat!

Na ovom polju skloni smo premalo uzeti u obzir, da uz sile rasta i nastajanja, svjetski događaji također trebaju i sile razaranja i raspadanja. Je li to različito sa pojedinim ljudskim bićem? Kao što razvijamo naše sposobnosti tijekom života, mi uzrokuje da se naše tijelo raspada i bude razoreno. Sutra ću vam pokazati kakva duboka veza postoji između našeg duševnog života i bunike (velebilja), jimson weed-a (dature), i drugih otrova koji se nalaze vani u svijetu. Ovo su istine koje ulaze duboko u stvari. Treba imati hrabrosti dati ovim istinama važnost u svjetskoj povijesti. Prema tome mnogo je bolje razumjeti, nego suditi u skladu s nekom takozvanom normom ili nečim drugim. Svaka kritika država ili nacija obično stoji na nesigurnim temeljima. Ako ćemo se napokon penjati prema duhovnom svijetu i biti u stanju išta tamo razumjeti, moramo se prilagoditi jednostavno gledati na činjenice, bez ikakvog kriticizma — koji pripada sasvim drugoj oblasti. Samo tada ćemo razumjeti koje sile su na djelu u evoluciji svijeta.

Sa ove točke gledišta pogledajmo sada na određene događaje — bez gnjeva, ali proučavajući ih pažljivo — određeni događaji koje sam dosada promatrao do sada su razmatrani samo s moralnog gledišta. Takvo gledište mora, naravno, biti primijenjeno na djela pojedinaca, iako ga je apsurdno primijeniti na živote država. Netko od vas može misliti da je čudno da ove događaje trebam gledati bez moralne prosudbe; ipak oni sigurno mogu biti razmatrani bez ikakvog moralnog prigušenja.

Jedan od glavnih elemenata moćnog britanskog Carstva je njegova vlast nad Indijom. Ova vlast nad Indijom je prošla mnoge ranije stupnjeve. Počela je sa Istočno indijskom kompanijom, trgovačkom organizacijom koja je, za početak, uživala privilegiju da je bila jedina kompanija kojoj je bilo dopušteno trgovati s Indijom u korist Engleske. Onda, kako je vrijeme prolazilo, tamo se razvila, neumoljivo i prikladno, iz različitih privilegija koje je uživala Istočno indijska kompanija, vlast Engleske nad Indijom — zaista, Englesko Carstvo Indije. Iz ovoga, zbilja također kroz Istočno indijsku kompaniju, također se razvila engleska trgovina s Kinom. Od kraja osamnaestog stoljeća postojao je živi trgovački odnos između Indije i Kine, i engleska Istočno indijska kompanija je već bila umiješana u to vrijeme. Znači da je Engleska postepeno narasla do najvećeg trgovca na svijetu.

Dalje, kako se element trgovine etablirao na Orjentu, tu se rodilo nešto drugo; došlo se u kontakt s nečim drugim. Od sedamnaestog stoljeća nadalje navika pušenja opijuma u Kini je postala široko rasprostranjena. Vjerojatno su to bili Arapi koji su naučili kineze kako pušiti opijum, pošto do sedamnaestog stoljeća to nisu radili. Za one koji to rade, pušenje opijuma daje upitno ali jako zadovoljstvo. Pušač opijuma stvara sebi najrazličitije fantazije iz astralnog svijeta. U njima on živi. To je potpuno drugi svijet, ali dosegnut čisto materijalnim putem.

Kada se ljudi koji su dirigirali Engleskom trgovinom s Kinom, na opisani način, primijetili da se navika, strast pušenja opijuma rapidno širi kod kineza, osnovali su ogromne plantaže maka u Bengalu za proizvodnju opijuma. Oni koji su upoznati sa zakonima trgovine znaju da ne samo da potražnja stimulira opskrbu, već opskrba također stimulira potražnju. Svaki ekonomist će vam reći da ako se ponudi velika količina nekog artikla uskoro će biti i velika potražnja za njim. Istočno indijska kompanija je dobila monopol od Engleske za izvoz opijuma iz Indije u Kinu. I što je više opijuma dolazilo u Kinu, zla navika se više širila. Od 1772 nadalje nekoliko tisuća sanduka se uvezlo godišnje, svaki u vrijednosti od otprilike 4,800 maraka.

Izabrao sam ovaj primjer jer ima veoma duboku kulturnu i povijesnu pozadinu, ako se sve uzme u obzir. Samo uzmite u obzir da, uvođenjem opijuma, koji radi na duši, vi se miješate u duhovni život cijele nacije ili, barem, na one koje snabdijevate. Mogu koristiti ovaj primjer pošto nemam namjeru proklinjati ikog tko namjerava trgovati. Trgovina je nešto što se u svijetu mora kretati slobodno. To je potpuno pravedan princip. Nemam namjeru proklinjati nikog tko bi mogao uzgajati mak u Bengalu da bi proizvodio opijum za Kinu i uzimao zlato u zamjenu.

Ali kinezi su vidjeli svoje patetično iscrpljene pušače opijuma. Pušači opijuma postepeno se pogoršavaju, i poslije nekog vremena je primijećeno da navika uzrokuje degeneraciju cijelih dijelova kineske populacije. Kada su to kinezi primijetili zabranili su pušenje opijuma 1794. Željeli su spriječiti da opijum više dolazi u zemlju.

Ali kao što je to slučaj kod ovakvih stvari, prohibicija neće obvezno spriječiti trgovinu zabranjenim artiklom. Putovi i načini su nađeni za nastavak trgovine. Tako je došlo do toga da usprkos formalnoj prohibiciji, usprkos zakonu koji zabranjuje uvoz opijuma, trgovina opijumom je cvjetala. Postoje svakakvi putovi, od kojih je podmićivanje samo jedan. Ukratko, trgovina opijumom cvjetala je i rasla od par tisuća sanduka 1773 do trideset tisuća sanduka 1837: odnosno, kroz samo nekoliko desetljeća. Profit, oko trideset miliona franaka godišnje, tekao je prema Britanskoj Indiji.

Kada su jednom stvari izašle van kontrole do ove mjere, kinezi nisu mogli misliti

ni o kakvoj drugoj mjeri osim konfiskaciji poslane robe kako stigne. U Kanton, koji je bio uobičajena destinacija poslane robe, poslali su sposobnog kineza — energičnog čovjeka, Lin se zvao, koji je plijenio sanduke kako su dolazili. Englezi su također imali sposobnog čovjeka u njihovom konzulatu, kapetan Elliot, koji je bio vrlo energičan i čak je uspio u jednoj prigodi proći kroz kinesku blokadu ratnim brodom.

Sada se tamo pojavilo pitanje kako se izvući iz ove točke. Planine sanduka s opijumom su čekale, ali kinezi nisu popuštali. Situacija je bila veoma neugodna. Tako je Elliot, koji je bio u poziciji da to napravi, imao 20,283 sanduka naznačenih za njega osobno i onda ih je predao u ruke kineske vlade. Ovo je bio izlaz za trenutak.

Međutim, ovo nije uklonilo trgovinu opijumom s lica zemlje, jer u nekim sjedištima nije bilo želje da se svijet riješi trgovine opijumom. Tako su kinezi došli do toga da im ne preostaje ništa već napraviti nove zakone, zaista veoma striktno zakone. Lin je izdao dekret da će svatko tko bude uhvaćen u trgovini opijumom biti osuđen na smrt na kineskim sudovima i da će od sada nadalje svi brodovi biti konfiscirani. Tako su kinezi sada bili suočeni s mogućnošću smrtno kazne ako su trgovali s opijumom.

Ali britanci nisu razmatrali aboliciju trgovine opijumom, samo zato jer nekoliko ljudi može izgubiti glavu. Umjesto toga rekli su — a ja citiram — 'Sa ovim zahtjevom, kineska vlada je konačno uništila bilo kakav osjećaj za sigurnost.' Zatim su naredili da je napuste svi britanske nacionalnosti koji žive u Kini, dok je oružana pomoć zatražena od Indije. Oni su, tako reći, okupirali cijelo područje. Kinezi su u međuvremenu stajali prilično hrabro pri svojoj odluci da otkinu glavu svakome tko je uhvaćen u trgovini opijumom. Tako je izgledalo da je trgovina opijumom prekinuta. Pošto su kinezi namjeravali konfiscirati svaki britanski brod s opijumom, izgledalo je da nema više britanskih brodova. Ono što se dogodilo je da je opijum u Indiji bio umjesto toga tovaren na američke brodove! Dakle, jednako toliko — zaista sve više i više — opijum je nastavio dolaziti u Kinu na američkim brodovima.

Elliot, civilni sluga, je rekao: Pitanje u pozadini našeg sukoba je sasvim jednostavno. Želi li Kina voditi časnu i sve veću trgovinu s nama, ili želi li prihvatiti odgovornost za dopuštanje da njen obalni promet padne kao žrtva otvorenog piratstva i gusara? Luka u Kantonu je bila blokirana uz pomoć Indije. U čarkama koje je ovo uključivalo, kinez je bio ubijen od strane engleskog mornara. Naravno da je kineska vlada zahtijevala izručenje mornara. Svako malo kinezi se umore od cijele stvari, ponekad želeći dokazati da su u pravu i ipak ne želeći dokazati ni da su englezi u krivu. To je sasvim moguće! Jednog dana engleski mornar se utopio nesretnim slučajem. Tada se Elliot, veoma pametan čovjek, složio s Linom, predstavnikom kineske vlade, da će oni

potvrditi da je mornar koji se utopio ujedno i onaj koji je ubio kineza. Utopljeni mornar je bio optužen i stvar je za neko vrijeme sjela. Ali sve ove stvari su na kraju vodile, 1840, do rata između Engleske i Kine.

Dakle cijeli smjer događaja je bio neumoljiv i nije mogao voditi negdje drugdje. Bridak utjecaj je upotrebljavan na materijalni način na duševni život naroda. Dogodilo se nešto što je povezano s cijelim procesom svjetske evolucije. U Engleskoj su ljudi 'znali' o čemu se tu radilo! Što su oni znali? U Engleskoj su ljudi 'znali' da je Engleska bila 'iznenađena' od Kine — tako su to dali — i dat je razlog da Kina ne može tolerirati engleski transport opijuma u Indiji jer su kinezi htjeli graditi svoj vlastiti uzgoj. To je bilo rečeno. Svi su 'znali' sve o ovome, a druga stvar koju su znali bila je da su kinezi barbari! To je ono što su ljudi u Engleskoj tada znali. Lord Palmerston je rekao: Zaštiti uzgoja maka u Indiji treba dati prednost; to je stvar zaštite uzgoja maka u Indiji; nadalje, ekonomisti u Kini ne žele da iz njihove zemlje iziđe novac s kojim bi trebalo platiti Indiji. Sve ove stvari su bile dobro 'poznate' i razumijevane u Europi!

Rat je bjesnio; a u ratu, neizbježno, događaju se zvjerstva. Zvjerstva su počinjena, i sa strane kineza i sa strane engleza. Nađena su cijela sela gdje žene leže u bazenima krvi u svojim kućama; kineski muškarci, boreći se hrabro, vidjeli su da se moraju ili ubiti ili predati, pa su prvo ubili svoje žene i djecu. Ovaj rat 1840 bio je tužan rat. Čudne glasine počele su kružiti o Elliotu, koji ga je cijelog promatrao i koji ga je u stvari imao na svojoj savjesti. Glasine su — možda su bile istinite — govorile da je on bio sklon započeti mirovne pregovore s kinezima. Tako je on bio srušen. Tada — ne, ne Lloyd Georgeu! — izvjesnom Pottingeru je dat položaj Elliota koji je želio započeti mirovne pregovore. Rat se odvijao do svog gorkog kraja, to jest, dok otok Chusan i gradovi Ningpo i Amoy nisu bili zauzeti, dok Engleska nije došla do Nankinga i dok, 1842, Kina nije postala potpuno demoralizirana. Hong Kong je pripao Engleskoj, pet luka u Kini su bile otvorene za neograničenu trgovinu opijumom, i bili su smješteni britanski konzuli. Kao dodatak na ranijih dvadeset pet milijuna ucijenjenih — ne mislim baš ucijenjenih, ima druga riječ koju trenutno ne mogu naći — kao dodatak na ranijih dvadeset pet milijuna ucijenjenih od kineza, daljnji zahtjev je sada za pola milijuna i devedeset sedam ratne štete.

Kako sam ranije rekao, ni ne sanjam da interpretiram ovaj proces kao bilo što osim povijesnu neophodnost. Ni ne sanjam optužiti bilo koga. Oni koji razumiju potrebe ovakve vrste, oni koji razumiju kako se odvijaju stvari na fizičkom planu, znaju da su ovakve stvari savršeno moguće u normalnom fizičkom putu svjetske evolucije. Profiti od opijuma su sada bili apsorbirani u englesku nacionalnu ekonomiju, a engleska nacionalna ekonomija sadržava velik dio engleske kulture. Baš kao što bi bilo besmisleno podcijeniti englesku kulturu, tako je isto besmisleno sumnjati u neophodnost ovakvih događaja, premda bi možda sitni satirički epilog cijele stvari mogao biti isključen iz te neophodnosti:

Kada je prva rata od pola milijuna i devedeset sedam ratne štete bila primljena, određeni ljudi su se pojavili tvrdeći da su bili prvi koji su imali konfiscirane sanduke opijuma i da je kompenzacija koju su dobili bila minimalna. Sada, kazali su, vidimo da naša zemlja gleda na trgovinu opijumom sa Kinom kao legitimnu, tako mi zahtijevamo punu kompenzaciju, pošto smo mi samo radili nešto zbog čega je naša zemlja vodila rat. Ministar koji je trebao odlučiti o toj stvari izvukao je iz džepa papir koji je u to vrijeme bio dao kapetanu Elliotu, koji navodi da tako dugo dok kinezi zabranjuju trgovinu opijumom, engleska vlada se neće nikada složiti da plati kompenzaciju bilo kome tko je mogao pretrpjeti gubitak kao rezultat nastavljanja ove trgovine. Pošto je ovaj kineski zakon bio na snazi u to vrijeme, rekao je, vaš zahtjev nije utemeljen pošto ste kršili ovaj zakon koji je tek kasnije poništen kao rezultat rata.

Ne moramo odlučiti da li i ovaj epilog spada u povijesnu neophodnost. Ali ono što je neophodno je to da moramo gledati činjenice. Kada je ovaj anglo-kineski rat započeo 1840, čovječanstvo je stajalo na početku vremena o kojem smo često govorili. Spominjao sam vam baš ovu godinu kao onu u kojoj je materijalizam dosegao svoj zenit. Dobro je razumjeti kako se ove stvari razvijaju. Kao što sam rekao, baš kao što bi bilo besmisleno podcijeniti englesku kulturu ili engleski život — englesku civilizaciju — tako bi bilo besmisleno vjerovati da se nešto ovakve prirode moglo izbjeći u cjelokupnom kontekstu engleske evolucije. To joj pripada. Potpuno je pogrešno formirati bilo kakav moralni sud o tome. Ako bi to napravili, činili bi pogrešku osuđivanja cijelih nacija, cijelih grupa na način koji je jedino primjeren za prosudbu pojedinaca. Ovo je takva stvar koju je nemoguće napraviti.

Ipak se uvijek i ponovo podržava da je to moguće. Upravo sam primio još jedan pamflet — ima toliko mnogo mirotvornih pamfleta s kojima smo sada suočeni — koji kažu: Države imaju svoje vlastito razmišljanje, osjećaje i volju, kao što imaju i pojedinci. Naravno da je ovo krajnja besmislica pošto ne možete, analogijom, prenijeti nešto što ima realnost na višem planu na plan ljudskih bića koja imaju svoje mišljenje, osjećaje i volju u fizičkoj sferi. Naravno da narodni duhovi, narodne duše, također imaju svoje karakteristike, ali one su onakve kako sam ih opisao u ciklusu predavanja kojeg sam spominjao neki dan. Ali govoriti o mišljenju, osjećaju i volji nacija je jednostavno besmislica.

Moji dragi prijatelji, danas sam vas upoznao s određenim stvarima, iz jednostavnog razloga jer je bilo neophodno dodati upečatljive primjere na naš osnovni materijal. Sutra ćemo nastaviti ovo sa dalekosežnih stajališta.

Karma neistine - 13. dio

KARMA NEISTINE 13/13
Dornach, 31 prosinca 1916

Shvatiti ćete da će za onog tko sa simpatijama slijedi sudbinu čovječanstva danas biti teško govoriti, na novogodišnju večer.

Očekujem da je razumljivo ako ono što moram reći danas ne može biti zaokruženo na način koji bi očekivali, jer 'novogodišnji poklon' koji je dobilo čovječanstvo teško da dopušta slobodno otkrivanje onog što mi je u duši.

Jučer sam težio opisati vam povijesni događaj i pokazati da se ni na čiji račun takav događaj ne može suditi u smislu morala, jer događaje temeljene na povijesnoj neophodnosti ne može se moralno ocjenjivati. Mora nam biti sasvim jasno da baš kao što Misterij na Golgoti nema ništa sa narodima ili grupama ljudi — jer njegovo svjetlo pada samo na individualna ljudska bića — tako je, analogno, također nemoguće prenijeti na grupe način na koji mi moralno prosuđujemo mišljenjem osjećanje i volju osobe.

Postoje i drugi slučajevi, također, na koje se ne mogu primijeniti moralna mjerila. Na primjer, nikome neće doći da primjeni moralno mjerilo na gradnju kuće; nitko neće misliti da je jedan krov manje moralan od drugog zbog oblika. Ovaj primjer je ekstreman, pa je očitije da ljudi neće primijeniti moralni sud na ovakve stvari; u ovakvom ekstremnom slučaju malo je vjerojatno da će dopustiti da ih zavede moralna prosudba. Nasuprot tome, međutim, oni koji žele raditi na ljudskim dušama, koje su uvijek otvorene za takve stvari, biraju upravo ovakvu metodu popločavanja sa moralnim razlozima stvari na koje, uistinu, moralne prosudbe nisu primjenjive i koje se ne mogu suditi moralno, osim od licemjera. Zato sam pred vas stavio događaj koji može baciti svjetlo na određene motive koji rade u ljudskoj evoluciji na fizičkom planu.

Nije dopustivo moralno suditi, bilo pozitivno ili negativno, o događajima kao što je Opijumski rat koji sam jučer opisao. Gdje bi moralni sud vodio, čak i ako bi bili onaj koji može učiniti da ljudi preispitaju svoju savjest? Pretpostavimo da bi netko rekao: To je bio zaista nemoralan pothvat, ali sada je on iza nas. To bi bio jedan od onih sudova koji bi nas želio mirno uspavati! Jer zahvaljujući milijunima koji su tada tekli od Azije u Europu, danas postoji, u svojoj svojoj slavi, to kraljevstvo koje bi trebalo ispitati svoju savjest.

Da bi bili logični tada bi isto tako bilo neophodno, sa istog stajališta svijesti, proklinjati sadašnje intrige tako čvrsto i oštro kao što bi proklinjao Opijumski rat! Ako ne bi tako napravili to bi bilo kao da u vezi kuće uzimamo u obzir, samo prvi, drugi i treći kat i potkrovlje, dok izostavljamo ono što se ne može izostaviti — naime, pod. Ono što je dobiveno u to vrijeme pripada sada cijeloj konfiguraciji britanskog carstva. Možda ste čuli za primjer o tome koliko bi

penny ili cent investiran u vrijeme rođenja Krista uz miješanu kamatu do sada bio povećan. To nam pokazuje koliko uvećanje bogatstva je moguće kroz godine. Tako ako želite prosuđivati dobit od Opijumskog rata morate gledati na to kao na cjelinu. Onda ćete vidjeti da ono što je izraslo iz tih milijuna — na koncu, to se odvija cijelo stoljeće — je nešto što se sprema vladati svijetom, osvojiti svijet; to bi možda našli u onom što je osvojeno u to vrijeme!

Vidite, to bi bio prekršaj prema cijeloj istini razmatrati izolirano jedan događaj koji je dio evolucije koja se odvija. Ono što možete reći je da ono što se od tada razvilo je posljedica Opijumskog rata. To možete reći sasvim objektivno, bez zauzimanja moralnog stajališta. Nije dopušteno bojati činjenice sjenom moralnosti. Ako bi to danas radili, sprječavamo mogućnost daljeg uvida u ono što se sada događa. Na karmičkoj i moralnoj podlozi moramo pretpostaviti da, osvrćući se na današnje događaje u desetljećima ili stoljećima koja će doći, ljudi će osuđivati s jednakim stupnjem sigurnosti i uvjerenosti ono što se danas brani sa uzvišenim moralnim patriotizmom. U stoljećima što dolaze, današnji događaji će izgledati veoma slično.

Odgovaralo nam je pogledati dublje u ovakve stvari kako se pojavljuju na fizičkom planu, posebno u trenucima kao što je ovaj kada, u jednu ruku, prekretnica godine treba buditi svečano raspoloženje u našim dušama, dok nas u drugu ruku gorki okus događaja mora duboko taknuti — ukoliko nismo krajnje površni. Bez obzira na bilo koju stranu koju bi podržavali, nitko od nas ne može propustiti shvatiti da od riječi koje danas čitamo može zavisiti najstrašnija sudbina za cijelo čovječanstvo.

Rekao sam: Onima od nas koji su za duhovnu znanost odgovaralo je pogledati dublje u stvari. Tako danas, pošto ne znam koliko će dugo biti moguće govoriti o ovakvim duhovnim stvarima u Europi, želim privući vašu pažnju na nešto što može služiti kao primjer koji će nam pomoći pogledati dublje u uvjete koji se izvana manifestiraju u ono što vidimo na fizičkom planu. Vidite, čak i više nego je to slučaj kod znanosti koja se primjenjuje na fizičkom planu, neophodno je da bude jasno da u duhovnoj znanosti činjenice i način na koji u povezane uopće nisu jednostavne, već su zaista veoma komplicirane. Često sam naglašavao kompliciranu prirodu ovih činjenica i molio vas da shvatite da premda su opće formule, ideje i zakoni o vezama između različitih aspekata života koje dobivamo iz duhovne znanosti u potpunosti točne, i pored toga one su prirodno iznimno kompleksne u svojoj primjeni na aktualne slučajeve.

Često smo govorili o vremenu između smrti i novog rođenja i o tome kako ljudska bića ponovno silaze u fizički svijet da bi inkarnirali svoje duševno-i-duhovno biće u fizičko tijelo. Tako mi možemo shvatiti da kad god podignemo naše duhovno oko u duhovni svijet uvijek nalazimo duše koje se, sa snagama koje su prikupili između smrti i novog rođenja, pripremaju sići u fizička tijela.

Drugim riječima, ovdje dolje mogućnosti čekaju stvaranje tih fizičkih tijela, dok gore iznad su sile u dušama koje ih vode do ovih fizičkih tijela.

Sada morate uzeti u obzir neke druge stvari zajedno s ovim što sam upravo rekao. Znae da jedna od primjedbi na koncept ponavljanja zemaljskih života je: Ljudska populacija se cijelo vrijeme povećava, dakle odakle sve te duše dolaze?

Često sam odgovarao da je ovo površna primjedba, zbog jednostavnog razloga da ljudi zaboravljaju uzeti u obzir da ovo takozvano povećanje svjetske populacije promatrano je tek u nedavnim stoljećima. Na primjer, oni znanstvenici koji su toliko ponosni na točnost svojih kalkulacija bili bi prilično posramljeni ako bi ih netko upitao o statistici populacije godine 1348 kada Amerika još nije bila otkrivena. Često spominjane primjedbe su zaista klimavo površne. Činjenica je da se u nekim dijelovima svijeta stopa rađanja smanjuje dok u drugim raste, tako da je gustoća populacije različita na različitim mjestima. To dovodi do određenog nesklada. Može se dogoditi da, u skladu s uvjetima koji prevladavaju u odnosu na inkarnaciju duša koje žive između smrti i novog rođenja, postoje određene duše koje su, kao rezultat prethodnih inkarnacija, sklone silaziti u određeni dio svijeta ali da tamo postoji premalo slobodnih tijela. To se zaista može dogoditi. Nadalje, postoji i nešto drugo što se može dogoditi, što bih volio da razmotrite u vezi s onim što smo govorili.

Prije nekog vremena — i vidjeti ćete da predavanja koja sam održao ovdje proteklih tjedana nisu bila bez šireg konteksta — spomenuo sam da su John Stuart Mill, i ruski filozof i političar Herzen, obojica naglasili da se na mnogo načina vrsta 'kinezizacije' počela manifestirati u Europi, kao da je Europa postala 'kinezizirana'. To za mene nije primjedba bez značaja. Ako je John Stuart Mill, koji je bio revan promatrač, promišljao da je mnogo ljudi u njegovu susjedstvu počelo pokazivati značajna kineska obilježja, tada je u određenim pogledima bio prilično u pravu.

Razmislite o slijedećem: Postoje duše koje su, kao rezultat njihovih prethodnih života, bile se sklone inkarnirati u kineskim tijelima za vrijeme devetnaestog stoljeća ili početkom dvadesetog. Sada pošto kineska populacija nigdje nije ni blizu velika kao u prošlim vremenima, to je, u svakom slučaju, nemoguće za sve kineske duše da se inkarniraju tamo. U Europi se, u drugu ruku, fizička populacija značajno povećala u prethodnom vremenu, i toliko se mnogo duša smjestilo ovdje koje su bile određene za inkarnaciju u kineska tijela. To je jedan razlog zašto su revni promatrači počeli primjećivati europsku 'kinezifikaciju'.

Ali samo ovo nije bilo dovoljno da pripremi Europu za europsku karmu koja je trebala doći. Ruka koja pomaže je trebala sudjelovati u određenom aspektu velikog zakona egzistencije. Sada ako je kroz dugi period došlo do nečega kao

što sam jučer spominjao, naime, da je veoma mnogo tijela u cijeloj populaciji postalo iznureno, tada je došlo do situacije u kojoj se duše koje su imale sklonost prema tom području neće, poslije svega, inkarnirati u ta tijela. Donoseći 'opijumiziranje' kineskih tijela i uzrokujući da generacije dolaze na svijet pod djelovanjem opijumskih sila, bilo je moguće osuditi kineze da uzmu, u određenoj mjeri, neke vrlo nezrele, ispod-standardne duše, o čijim kvalitetama neće raspravljati. Ali one duše koje su se odlučile inkarnirati u kineska tijela bile su stoga spriječene pristupiti ovim 'opijumiziranim' tijelima. Bile su preusmjerene u Europu gdje su dovele među europljane one osobine koje su, u međuvremenu, bile primijećene od strane oštrih promatrača koje sam spominjao.

Dakle vidite da događaj na fizičkom planu kao što je Opijumski rat ima sasvim određenu duhovnu pozadinu. U prvom redu, njegova uloga nije pomoći određenim ljudima da naprave milijune i obogate se već da spriječe određene duše koje bi došle iz duhovnog svijeta otprilike sada, da ojačaju kulturne snage Europe, da se još ne inkarniraju, i umjesto toga kradomice ispune europska tijela kineskim dušama. To je zbilja tako, bez obzira koliko paradoksalno može izgledati. Ovaj značajni događaj je zaista postao činjenica. Kod velikog broja europskih ljudi disharmonija između duše i tijela je dovedena na ovaj način kako sam upravo opisao. Ovakva disharmonija između duše i tijela uvijek ima za posljedicu da čini nemogućim ispravno koristiti alate tijela. Ovo čini mogućim, u zamjenu, za druge da se bave greškama i neistinama. Ne bi bilo tako lako raditi pomoću grešaka i neistina, ako oni koji vide kroz ove pogreške i neistine ne bi bili osuđeni, po konvencijama njihova dana, da propovijedaju u divljini.

Vidite, prema tome, ja zasigurno nisam spominjao ono što sam vam jučer rekao da bih to povezao na uvredljiv način sa određenom nacijom. Spomenuo sam to kao primjer kako djela ljudskih bića ovdje na fizičkom planu mogu dovesti do dalekosežnih promjena u duhovnoj evoluciji čovječanstva u cjelini. Nadalje, molim vas da ne zamišljate da sam vam rekao ono što sam napravio u vezi legla obmane, i načina na koji dovode pogreške i iluzije, jednostavno iz vlastite razonode. Tu je, također, moja namjera bila pokazati što se zbiva u našem materijalističkom dobu. A danas sam nastojao pokazati kakav rezultat se dobije ako se promatraju ne samo fizički doživljaji već također i duhovna pozadina onog do čega dolaze ljudska bića. Gledano na ovaj način, da Opijumski rat znači zamjenu duševnog elementa dijela zemlje kojem je pripadao — i gdje bi mogao biti koristan, jer bi bio ujedinjen s tijelima s kojima bi se poklapao — za drugi dio zemlje gdje bi mogao postati oruđe za sile čije namjere nikako nisu neophodno dobrobit za čovječanstvo.

Moramo uočiti, naravno, da će standardni povjesničar jedino zamijetiti neki stupanj degeneracije u određenom sloju kineske populacije kao rezultat

Opijumskog rata. Ali onaj koji, dodatno, promatra duhovne aspekte kulturne povijesti morati će dublje pogledati da bi vidio što ova degeneracija donosi za cjelinu čovječanstva. Jer jedino u ovom petom post-atlantskom periodu, koji je cijeli prožet materijalizmom, moguće je promatrati stvari na način tako duboko ahrimanički — način koji prožima svo mišljenje i sve ideje — da ako je nešto dobro ili nešto loše učinjeno dijelu čovječanstva, ljudi zaista mogu vjerovati da to neće utjecati na čovječanstvo u cjelini. Što god je učinjeno u vezi sa, ili kod, dijela čovječanstva, uvijek će utjecati na cijelu ljudsku evoluciju zbog načina na koji sile iza scene fizičke egzistencije uređuju stvari.

Sve do šestog post-atlantskog perioda osjećaj za odgovornost neće postati općenit unutar čovječanstva tako da se svaki pojedinac osjeća odgovornim za ono što radi, ne samo prema sebi već prema čovječanstvu u cjelini. Danas smo okruženi takvim katastrofičnim raspoloženjem jer je generalni trend nešto sasvim suprotno od ovog, i iz stavova koji danas prevladavaju čovječanstvo se sprema iskristalizirati suprotno kao ispravan pogled.

Dakle ovo je primjer koji nam može pokazati da ono što se odigrava na fizičkom planu stvarno ima utjecaja čak i na duhovni svijet, i prema tome nije samo značajno za fizički plan već odjekuje u događajima u duhovnom svijetu i prema tome u cijelom univerzumu. Ovo je sasvim promišljeno izraženo u misterijskoj drami ne radi poetskog efekta već, jednom, da bi dali utjelovljenje istini koju treba smjestiti u naše sadašnje vrijeme jednako kao i sve ostalo što je sadržano u Misterijima.

Čovjek za sada nije daleko napredovao na putu postizanja širih horizonta u svom pogledu na svijet. Nekako ne želi šire horizonte u svom pogledu na svijet. U isto vrijeme, danas znanost namjerava sve više i više ograničiti horizont. Jer se znanost potajno boji onog što je stvarno istina. Strah od istine koje čovječanstvo ima se pojačava, i u svakodnevnim stvarima i u širem kontekstu. Zaista, kada to ne bi bio slučaj u širem kontekstu, ne bi došlo do toga ni u svakodnevnim situacijama. Na primjer, ljudi ne bi dalje nastavili izvlačiti rat samo zato jer se boje jer ako bi došlo do razumijevanja pomoću odgovarajuće diskusije, tada bi se otkrile određene stvari kojih se — dakle, kojih se boje.

Neki od vas će se sjetiti ciklusa predavanja koji sam održao u Beču u proljeće 1914 kada sam sumirao mnogo od onoga što sam kroz godine govorio o tendencijama i sklonostima našeg vremena. Tamo sam rekao da je moguće govoriti o socijalnom karcinomu. Moram priznati da postajem nekako iznenađen sa načinom na koji su ove opaske — koje bacaju duboko svijetlo na neke postojeće stvari — veoma često uzimane samo kao opaske koje u određenom opsegu zadovoljavaju radoznalost, baš kao i bilo koje opaske koje se mogu dati.

Pokušavao sam naglasiti — na početku 1914 — da su u našem životu danas aktivni određeni impulsi koji su usporedivi s impulsima u fizičkom ljudskom organizmu koji su osnova formiranja karcinoma, bolesti raka. Rekao sam da baš kao što se proučava bolest fizičkog organizma, sve će više i više biti zadatak za čovječanstvo proučavati socijalni organizam. Premda otrovi uzročnici bolesti nisu prisutni na isti način kao što su u fizičkom organizmu, i pored toga nisu ništa manje otrovi koji kreiraju bolest. Ali za to napraviti, potreban je osjećaj za duhovno. A ne možete imati osjećaj za duhovno ako poričete postojanje. Naravno da socijalni organizam nije infiltriran sa bakterijskim otrovom kao što je fizički organizam. Otrov u socijalnom organizmu može se naći samo ako imate osjećaj za duhovno kako je utkano u fizičku egzistenciju. Ali ako postoji mogućnost napraviti više osim samo pravljenja analogija — što je svakako nedopustivo — ako postoji mogućnost praćenja događaja na različitim planovima, tada će biti moguće formirati ideju o tome što je iza ovih stvari.

Mogao bih biti upitan kako je uopće moguće u socijalnom životu globusa micati, na način koji sam opisao, cijele grupe duša od jednog mjesta na drugo, baš kao što se misli da je bolest umjetno kultivirana u ljudskom tijelu. Ali ako se ove stvari razumiju, ako su, za početak, proučavane nezavisno od onog s čime se srećemo u ljudskom životu, mnogo se toga može zamijetiti. Uzmite u obzir da je biljni život, životinjski život i, naravno, također i minerali, da su sposobni izlučivati otrove. Kao što znate, ovi otrovi imaju dvije različite karakteristike. U jednu ruku oni su 'otrovi', uništavaju više forme života; oni uništavaju i ubijaju, na primjer, ljudski organizam. Ali u drugu ruku, pogodno pripremljeni i uzeti u pogodnim dozama, oni su lijekovi.

Ovo proizlazi iz duboke međupovezanosti u cijelom realitetu prirode. Trebamo postepeno prikupljati određene ideje o ovome, ne bazirane na hipotezama ili, još gore, na fantaziji, već na duhovnoj znanosti. Znamo, na primjer, istinu o evoluciji čovjeka i, povezano s tim, o načinu na koji je svijet prošao kroz Saturnovo, Sunčevo i Mjesečevo postojanje i sada je dosegao Zemaljsku egzistenciju. Znamo da je prije sadašnje zemaljske egzistencije bila mjesečeva egzistencija. Ovo sam u određenoj mjeri opisao, iako do sada više fizički, opisujući supstancijalnost, supstance mjesečeve egzistencije. Iz mog opisa vidite da je mjesečeva egzistencija bila prilično fizička, da je bila — barem u određenim stupnjevima — upravo fizička kakva je zemaljska egzistencija danas. Čak iako mineralno kraljevstvo nije postojalo, mjesečeva egzistencija je bila fizička. Fizičke strukture su održavane različitim uvjetima, ali bile u fizičke. Tako se javlja pitanje: Kako se supstancijalnost drevnog Mjeseca može usporediti sa supstancijalnošću Zemlje, što teče i pulsira u supstancama naše Zemlje?

Duhovno istraživanje otkriva da su se supstance koje danas postoje na Zemlji mogle jedino pojaviti za vrijeme zemaljske egzistencije. One su takve da ljudsko tijelo, koje ih treba za prehranu, može sebe ujediniti s njima. One su prošle

kroz ranije stadije ali su sadašnje stanje doogle tek za vrijeme zemaljske egzistencije. Ne možete govoriti o 'pšenici' ili 'ječmu' za vrijeme mjesečeve egzistencije.

Dakle što su supstance sada prisutne na zemlji bile za vrijeme mjesečeve egzistencije? Svaki mineralni, biljni i životinjski otrov, svaki otrov koji teče ovim kraljevstvima, sve što danas zovemo otrov i što danas radi kao otrov — to su bile normalne supstance mjeseca! Samo se trebate sjetiti nečeg što sam često napominjao, naime, da je cijanovodična kiselina bila prisutna kao nešto sasvim normalno na drevnom Mjesecu. To sam spominjao više puta od 1906, kada sam o tome prvi puta govorio, u Parizu. Sve ove stvari su povezane s cijanovodičnom kiselinom.

Na drevnom Mjesecu supstance koje su danas otrovne igrale su istu ulogu koju danas na Zemlji igraju biljni sokovi, oni sokovi koji se slažu s čovjekom. Ali zašto su otrovi još prisutni danas? Iz istog razloga iz kojeg je prisutan Ahriman. Oni su ono što je ostalo iza, nešto što je ostalo iza u fizičkoj formi. Dakle sada imamo što se slaže s čovjekom, to jest, što god je napredovalo na normalan način, i određene druge supstance koje su preostale na mjesečevu stadiju, koje su sada u stadiju otrova.

Postoji također još jedan aspekt ove stvari. Znamo da se današnja duhovnost razvila samo kao mogućnost za vrijeme tranzicije od drevnog Mjeseca do zemaljske egzistencije. Naš normalni razvoj je također bio paralelan u supstancama nižih kraljevstava. Samo su otrovi ostali iza. Ali postoji veza, ne u duhovnom već u fizičkom smislu, između supstanci na kojima se temelji naš viši čovjek — to jest, viši organi koji nas čine čovjekom, oni organi koji su se razvili tek za vrijeme zemaljske egzistencije — i otrovnih supstanci mjesečeve egzistencije. U određenom stupnju mi nosimo u sebi slijedeći stupanj razvoja otrova. Supstance koje danas gledamo kao otrovne su nešto što je preostalo od ranijeg stupnja. One supstance nižih kraljevstava koje čovjek ne može podnositi razvile su se u retrogradnom smjeru. Ali one supstance koje su se razvile u smjeru naprijed, one supstance koje žive u nama na takav način da se mogu transformirati da postanu nositelj našeg ega, to su transformirane otrovne supstance drevnog Mjeseca.

Samo zbog toga što nosimo u sebi ove transformirane otrovne supstance drevnog Mjeseca u određenoj mjeri imamo sposobnost biti ego-svjesna bića. Ovo sam spominjao, čak i u javnim predavanjima, govoreći da, da bi živjeli, čovjek treba ne samo konstruktivne već i destruktivne sile. Bez potonjih, ego inteligencija ne bi bila moguća. Od rođenja nadalje, rušenje, starenje i smrt su neophodni, jer upravo je to proces rušenja — ne onaj građenja — gdje živi mogućnost našeg duhovnog razvoja. Proces građenja utišava nas u san. Proces građenja je kao čin, izdašan rast koji nas šalje na spavanje. On zamagljuje

svijest. Svijest može živjeti jedino koristeći duhovne snage. Te strukture u nama, zajedno sa svojim supstancama, koje koriste duhovne snage — to su transformirane otrovne supstance drevnog Mjeseca; transformirane su tako da više ne rade na način kao na drevnom Mjesecu.

Teško je ovo zamisliti u vezi s određenim otrovnim supstancama. Ali ono što moramo razmisliti o razvoju ovih otrova je da je njihov intenzitet umanjen na jednu sedminu, ili dvije sedmine, ili tri sedmine. Otrovnost supstanci u biljkama su takve kakve su danas jer su preostale od mjesečeve egzistencije. Ali druge otrovne supstance imaju svoj otrovni potencijal umanjen mnogo puta, i one su ucijepljene u nas za vrijeme tijeka evolucije. Zbog toga smo mi sposobni stariti za vrijeme našeg života.

Također zbog ovoga mi smo sposobni koristiti ove otrovne efekte — jer to su otrovni efekti — koji su povezani s načinom na koji muški element radi na ženskom elementu u ljudskom stvaranju. Efekt otrova je izražen u činjenici da, bez njega, sama žena bi težila tome da donese samo eteričko biće. Da bi ovo eteričko biće došlo do fizičke forme, bujanje eteričkog života treba biti otrovano. Ukazao sam na ovo u svom predavanju o psihologiji prije nekog vremena u Pragu. Činom oplodnje dolazi do ovog otrovanja, baš kao što u životu biljke efekt eteričkog materijala na tučku — što je čin oplodnje biljke — donosi otrovanje sa svjetlošću.

Ovdje imate nešto što se javlja kod čovjeka od početka zemaljske egzistencije: stvaranje. To je vrsta destiliranog otrovnog efekta, otrovnog efekta koji je postojao na drevnom Mjesecu u intenzitetu jednakom onom od otrova koji su sada preostali u nižim kraljevstvima. Sada možete razumjeti rečenicu koju jednostavno za trenutak želim staviti ispred vas: Obični otrovi, koji su ahrimaničke supstance preostale od drevnog Mjeseca, oponenti su progresivne evolucije; destilirani, nekako razblaženi, oni osiguravaju fizičku supstancu koja je nositelj našeg duhovnog života.

Što se događa kada se pojavi bolesna forma, kada forma padne bolesna? Medicinska znanost će se morati sve više baviti ovakvim stvarima, tako da može širiti pogled kroz duhovnu znanost. Kada se pojavi bolest oblik, to znači da evolucija napreduje brže, i sa njom naš fizički organizam. Ako neki oblik — a to ne mora biti samo rast, može biti nešto fluidno ili čak ni to u organizmu — ako se pojavi ovakav oblik, to znači da dio fizičkog organizma raste brže nego što je normalno. Karcinom se, na primjer, javlja kada dio organizma isključi sebe i počinje evoluirati brže od ostatka ljudskog organizma. U fizičkom životu, životu supstanci, to je nešto luciferičko. Ne mislim luciferički u moralnom smislu; to je jednostavno objektivno luciferički. I to je uravnoteženo sa otrovom, pošto je otrov ahrimanički — a to je suprotnost. Ako možete naći odgovarajući suprotni pol tada će luciferički rast biti uravnotežen s otrovom, koji je ahrimanički. Ovo dvoje mogu uravnotežiti jedno drugo ako rade na pravi način.

Iz ovog vidite da koncepti o tome što je liciferičko i što je ahrimaničko mogu se tražiti pravo dolje u oblasti prirodnog života. Također mogu biti traženi i naviše u ljudskom životu, ljudskom socijalnom životu. Ako bi željeli biti pametniji od bogova, možemo se pitati zašto nisu napravili svijet bez ovih otrova. Trebali bi biti pametni kao Kralj Španjolske, koji je prvi ovo pitao u vezi sa određenim slučajem. Sada, baš kao što ovi otrovi rade kao stvarne supstance u ljudskom organizmu, tako isto rade i duhovno u socijalnom životu. I u socijalnom životu moguće ih je navoditi i voditi. Što je zaista siva magija? Siva magija je ništa drugo osim vođenja otrovnih efekata na takav način da oni uzrokuju štetu i dovode do bolesti u socijalnom smislu.

Ovo je, na prvom mjestu, nešto što trebaju uzeti u obzir oni ozbiljno žele učiti o životu. Tako da ne bismo predugo išli s jednim predmetom, nastaviti ćemo — vjerojatno sutra — dalje govoriti o otrovu, bolesti i zdravlju.

U međuvremenu, u našoj duši možemo naći pitanje: Što je posljedica svega ovoga? Ako meditirate o ovome nećete promašiti vidjeti vezu. Posljedica je da, evoluiravši iznad bivšeg atavističkog znanja o ovim stvarima, čovječanstvo sada ima zadatak težiti istini sa novom svijesti koja je postignuta. Bez ovoga, ništa nije moguće. Veze sa starim atavističkim znanjem su prekinute, upravo zato jer će čovječanstvo postati slobodno razviti ego-svijest sve više. Dakle imamo blijeđenje onog što je još bilo jasno staroj atavističkoj svijesti i što je izraženo u određenim mitovima. Demonstrirao sam vam vezu između mita kao što je Mit o Balduru i velike sveobuhvatne manifestacije ljudske evolucije.

Naši znanstveni glupani koji provode istraživanja o mitovima i legendama ne mogu ići dalje od roga da podržavaju to da su oni izraz kreativne narodne imaginacije. U stvarnosti, međutim, oni zaokružuju duboko značajne istine koje se otkrivaju posebno kroz činjenicu da su razrađene do zadnjih detalja. Kao primjer, mit o Balduru, između mnogih drugih stvari, daje nam veoma dobru ideju o gradacijama otrova. Da parazitska biljka ima određeni stupanj otrova predivno je izraženo u načinu na koji je Baldur nadvladan od imele. Ovo pokazuje da je postojalo znanje o gradaciji otrova u svijetu, na primjer, da je imela otrovna do stupnja koji čovjek ne može podnositi. Sve se razlikuje u stupnjevima, sve je stupnjevano.

Kada se za određene stvari kaže da su 'otrov', misli se da su one jači otrov koji je preostao iz mjesečeve faze — nisu nastavile evoluirati. Ali sve je u nekoj maloj mjeri otrov, u svemu je malo otrova; jedina je razlika u stupnju. Premda se ne mogu vratiti određenom doktoru i profesoru koji je bio naklonjen alkoholu i tvrdio da može dokazati da je mnogo više ljudi umrlo od otrovne 'vode' nego od otrovnog 'alkohola', pa ipak ono što je naglasio je važno: U svim otrovima je stupnjevanje, i to je točno da je više ljudi ubijeno od vode nego od alkohola. To

je činjenica da nešto može biti istinito ali u isto vrijeme može, bez da postane neistina, biti neprimjenjivo u određenom slučaju. Često sam rekao da nije dovoljno da nešto bude točno. Ono što je bitno je da li se to može pripojiti stvarnosti, da li pripada aktualnoj stvarnosti.

Drevne istine su u velikoj mjeri, iščezle. To je zašto značajne indikacije o istini drevnih mitova koje se još daju, na primjer, od takozvanog 'nepoznatog filozofa' Saint-Martina, ostaju potpuno nedohvatljive onima koji ga slijede. Saint-Martin, koji je na sebe gledao kao na učenika Jakob Böhmea, još je bio sposoban ukazati na pravu jezgru mitova. To je bilo u osamnaestom stoljeću. Sa devetnaestim stoljećem potpuna i krajnja besmislica je postala način interpretacije mitova. Sve to je povezano sa načinom na koji našem vremenu nedostaje jak, intenzivan zahtjev za istinom. Ako bi ovaj zahtjev za istinom bio dovoljno jak, bio bi dovoljan da vodi čovječanstvo daleko obimnije prema duhovnom životu nego što je to sada slučaj. To je slabost zahtjeva za istinom koja je dovela do toga osjeća potrebu produbiti svoj duhovni život.

To se pokazuje i u vanjskom, konkretnom svijetu isto tako. Tužni i bolni današnji događaji pokazuju da osjećaj za istinu ne teče svijetom kao krv duše, i to nije uvijek greška ljudskih bića. Osjećaj za istinu mora biti ispravno probuđen. To je zašto je, tijekom proteklih tjedana, bilo neophodno ukazati na konkretna, čulno-osjetilna pitanja utoliko što oni izražavaju duhovne impulse i duhovne događaje. To je zbog težnje s istinom — ili radije zbog nedostatka težnje za istinom danas — da se podržavaju tekuće radnje i izgovorene stvari u najširim krugovima, premda u stvari nisu ništa osim inverzije istine. U dobu kada je moguće da se istina, prilagodi bilo kakvoj antipatiji, strasti ili instinktu, potrebni su veliki naponi u ovo doba za probuditi jaki osjećaj za istinu koji onda može voditi do duhovnog života. Detalji pokazuju da je to tako.

Samo uzmite u obzir sve stvari koje su kazane u dvije i pol godine otkada je događaj koji se naziva rat počeo bjesnjeti. Nadalje uzmite u obzir sve stvari u koje se vjerovalo. Kao što sam rekao jučer, težnja za istinom, traženje istine, jedina je pozicija sa koje sam sve govorio; uopće nije bilo namjere zauzimanja strane na bilo koji način. Neophodno je, međutim, kada tvrdimo — čak i samo u vlastitoj duši, jer je i to jednako stvarnost — da imamo volje uzeti u obzir da vam u pojedinom slučaju istina možda nije potpuno dostupna i da je prema tome stvar vraćanja natrag i traženja putova koji omogućuju nešto prosuditi. Pogledajmo konkretan slučaj. Mislite na sve što se razbacivalo u Americi u vezi s europskim životom tijekom podizanja do ovog rata! Mnogo toga što je došlo kao eho natrag u Europu otkriva što se vjerovalo u Americi. Zašto su se te stvari vjerovale? Vjerovale su se pošto ljudi preko u Americi imaju, naravno, tako malo mogućnosti razumijevanja europskog života kao i Englezi u odnosu na život u Kini nakon Opijumskog rata. Grižnja savjesti možda danas inspirira nekog priznati da je Opijumski rat bio faux pas. Želio bih podsjetiti na takvu

osobu između ostalih u engleskom parlamentu koja je pjevala zahvalnice prihodu od Opijumskog rata kao o 'postignuću britanske kulture', to je bio sam stari Wellington — ne jedan od najgorih.

Prije nekog vremena jedan Amerikanac je napisao esej svom sunarodnjaku koji očito nisu zamijetili. Da zaokružimo večeras ja ću vam pročitati neke pasuse tako da možete vidjeti kako sudi čovjek koji iskreno teži razumjeti stvari. Nemojte prigovoriti da se nakon što smo vidjeli što se događalo proteklih godina moglo doći do drugačijeg suda. Naravno da se mogla naći dublja pozadina. Ali za formiranje prosudbe ovakve stvari nisu neophodne. Da bi formirali prosudbu dovoljno je imati osjećaj za objektivnost o vanjskim događajima koji se odvijaju. Ovaj osjećaj za objektivnost se malo da primijetiti.

Ovo je George Stuart Fullerton, profesor na njujorškom sveučilištu, napisao o Njemačkoj. Dopustite mi da vam pročitam nešto iz ovog dokumenta, što je takva suprotnost onom novogodišnjem dokumentu koji sada kruži svijetom. Fullerton piše:

'Ja sam amerikanac bez ijedne kap njemačke krvi u mojim venama, tako da se ne može sumnjati da imam prirodnu naklonost prema Njemačkoj što karakterizira njemačkog-amerikanca. Nadalje, Mogu tvrditi da imam pravo biti amerikanac kao bilo tko drugi, pošto je moja familija američka onoliko koliko i postoji američka nacija. Volim svoju zemlju, i molim da je ispred nje velika budućnost, i napredan temeljen na pravu i pravdi. Usprkos tome, nitko nema prava biti samo amerikanac, već se mora sjetiti da je također i čovjek, i da, kao čovjek, treba biti zabrinut za to da pravda treba prevladati i na ostalim kontinentima osim samo na njegovom. Mi amerikanci smo neutralni, ali imamo pravo znati činjenice o velikom ratu, i naša je dužnost postići inteligentno razumijevanje situacije.'

On je čovjek koji koristi samo svoj zdrav razum na ono što vidi; on nije okultist.

'Trideset godina poznavao sam Njemačku, i zanimao se za njenu znanost, literaturu, i njen politički i ekonomski razvoj. Prije svega, Vidio sam zemlju pogledom puka posjetitelja, ali kasnijih godina imao sam je priliku upoznati mnogo intimnije. Vidio sam narod, nekad relativno slab, ne mnogo jak, ne blisko združeni u cjelinu, kako je postao bogat, snažan, ujedinjen, i tako napredan u svom socijalnom razvoju da njegova interna organizacija prisiljava na divljenje ekonomista i humanitarca. Zemlja je silno napredovala u inteligentnoj potrazi za umjetnošću mira. Austrija koju sam posjetio zadnjih godina, a zadnju zimu sam proveo u tom Carstvu u svojstvu prvog američkog profesora u razmjeni na austrijskom sveučilištima, predajući u Beču, Grazu, Innsbrucku, Cracowu i Lembergu. Susreo sam mnogo ljudi u javnom i privatnom životu i imao priliku osjetiti puls javnog mišljenja.

Kažem bez dvojbe da ni jedna klasa, bilo u Njemačkoj ili Austriji, nije željela učestvovati u ovom strašnom ratu. Mir je bio priželjkivan, iskreno priželjkivan, iz ekonomskih razloga. Ali rat je nametnut objema nacijama. Taj je rat došao upravo kada bi se mogao smatrati nesrećom, jer je sigurno dolazio u svakom slučaju.

Pošto mnogi od mojih dragih sunarodnjaka nisu savršeno upoznati sa uvjetima kakvi prevladavaju u Europi; jer sami žive unutar uvjeta koji su toliko različiti da im je teško shvatiti značaj čak i činjenica koje su im vjerno predočene; kao što su, povrh toga, bili sistematično dezinformirani od određenih interesnih skupina, koje su imale mogućnost presjeći njemačke kabele, nije iznenađujuće da je bilo, u Americi, mnogo nerazumijevanja situacije. Mislim da je moja dužnost napraviti kratki doprinos prema razjašnjavanju ovih nesuglasica.

Amerikanci su nedavno mnogo čuli o njemačkom militarizmu, i mnogi od njih imaju maglovitu predstavu da je to prijetnja europskoj civilizaciji. O tome što ta riječ zapravo znači oni nemaju inteligentnu predstavu. U Americi mi imamo kratke napade militarizma — kao u vrijeme španjolsko-američkog rata, ili kada se govorilo o mogućem ratu s Meksikom — ali militarizam, kao stalno stanje stvari, ne postoji. I ako se s time ne srećemo u Velikoj Republici, zašto to treba postojati u Njemačkoj? Amerikanac koji nije upoznat s Njemačkom i s pozicijom u kojoj se nalazi ne mogu naći odgovarajući odgovor na to pitanje. Odgovor, međutim, nije daleko za naći.

Nijemci su miroljubiv narod. Mi amerikanci znamo da nema elementa u našoj populaciji koji je više uredan, marljiv, i više se pridržava zakona, nego je to njemački element. Nijemci u Njemačkoj imaju iste karakteristike. Zemlja je uredna zemlja, a stanovništvo je prosvijećeno, disciplinirano, i obrazovano da poštuje zakon. Prava čak i najponiznijih se ljubomorno čuvaju. Sudovi su pravedni. Uspjesi Njemačke su postignuti kao rezultat pažljive pripreme i ustrajne industrije. Čak je i suparništvo u poslu pažljivo regulirano zakonom, a zakoni protiv onog na što zajednica gleda kao na 'nelojalnu konkurenciju' rigorozno se primjenjuju. Nitko tko živi s nijemcima i uči da ih upozna ne osjeća da ima posla sa agresivnim i predatorskim narodom. A onaj koji je proveo u Njemačkoj, kao ja, mjesec kolovoz 1914, miješajući se slobodno s gomilom na ulicama za vrijeme dva tjedna mobilizacije, kada je javno uzbuđenje bilo najveće, može se samo čuditi da narod tako miroljubiv i suzdržan može biti sposoban za drsku odvažnost koja je od tada poharala tvrđave, i pobrala lovorike na kopnu i moru na način koji sili na divljenje svih koji ne ignoriraju činjenice.

Ipak ovaj običan i miroljubiv narod, narod koji ne samo da voli mir, već je i više od četrdeset godina čuvao mir, dok su ostale nacije ratovale, narod koji je u potrazi za umjetnošću mira, narastao prekomjerno bogat i napredan — ovaj

narod ima sve dok je trenirao masu svoje muške populacije da se pripremi za rat u slučaju nužde, i sagradio tešku flotu. Konačno, otišao je u rat protiv što je izgledalo, u početku, po svemu sudeći nadmoćno, i uzdizanje nije bilo klase, već nacije. Niti je Car, niti Vlada, niti su časnici u vojsci i mornarici odgovorni za javni osjećaj koji je od ovog pokreta u Njemačkoj napravio nacionalni ustanak. Čak i socijal-demokrati i oni rodbinskog načina razmišljanja, ljudi koji nisu nikad bili optuživani za servilnost Caru ili Vladi, niti sumnjali u slabost vojske ili mornarice, stali su uz svoju zemlju, i sada se hrabro bore i umiru bez žaljenja na frontu. U zadnja tri mjeseca nisam se susreo s nijemcem iz bilo koje klase, od najviših do najmanjih, koji nije bio srcem i dušom za rat. Nisam čuo jadikovanje od onih koji su slali svoje sinove; nisam čuo kritiku zemlje od onih koji su bili ožalošćeni, a znam mnogo takvih.

Čudan fenomen se može vidjeti kod miroljubive i marljive rase, rasa je posvećena kultivaciji znanosti i umjetnosti kao što je i industrijskim težnjama; civilizirana rasa, ne ona koja živi u stanju barbarizma i kojoj je rat dobrodošao, razonoda radije nego bijeda. Za amerikanke koji se ne mogu staviti na mjesto nijemaca, neobjašnjiv fenomen. Što su nijemci posjedovali da bi se pripremili za rat u tolikoj mjeri? Što ih vodi da se bore protiv cijelog naoružanog svijeta, i da svi učestvuju u gigantskoj borbi?

Pomognite mi da amerikanca stavim u položaj nijemca. Mi amerikanci naseljavamo zemlju veličine oko četiri petine cijele Europe uključujući Rusiju. To je petnaest puta kao njemačko carstvo, i imamo samo devedeset osam milijuna stanovnika, dakle mi smo u poziciji obitelji zauzete rastom da popuni veliku dobro namještenu kuću. Ne pada nam na pamet da nas naši susjedi, bilo bliži ili udaljeni, mogu ozbiljno preplašiti. Tko nas može osvojiti da bi se nadao uspjehu? Tko može prijetiti našoj nacionalnoj opstojnosti, ili dovesti nas do nečega što bi bilo stanje ropstva?

Na sjeveru nam je Kanada — prazna kuća, zemlja sa samo sedam milijuna stanovnika, koja nam ne može naškoditi čak i kada bi to željela. Na jugu je Meksiko, koji može izazvati probleme unutar vlastitih granica i može uzrokovati da neki amerikanci zažale zbog svojih investicija tamo, ali koji nije strašniji za Sjedinjene Države od nestašnog školskog razreda. Na zapadu i na istoku imamo prostrano more. Japan može biti u zavadi s nama, i može biti štete za našu vanjsku trgovinu.'

Ovdje je više optimističan! Ali nije bitno; u to vrijeme ovaj sud je bio primjeren.

'Ali Japan je daleko od nas,'— približiti će se u budućnosti! — 'a mi znamo vrlo dobro da je previše siromašan, i da će dugo biti siromašan, da bi vodio dugotrajan rat. Najviše, Japan nam može samo smetati. Da će nas europske države, samostalno ili kombinirano, slomiti, previše je udaljeni slučaj da bi pao

unutar našeg horizonta. Onoliku vojsku i onoliku flotu koliku smatramo neophodnom za naše potrebe možemo slobodno uspostaviti, niti je potrebno tražiti odobrenje bilo koje druge sile prije nego se pojačamo. Zašto bi Mr. Carnegie napunio svoju kuću kruhom, kao mjeru protiv moguće gladi u državi New York? Zašto bi Mr. Rockefeller spremio zlatne i srebrne novčiće u čarapu i sakrio ih u svom madracu? Zakupca farme u Nebraski koji bi izgradio brod sposoban za plovidbu morem, da bi bio spreman za hitan slučaj, trebali bi smatrati ludim. Mi amerikanci radimo ono što nam izgleda praktično i pametno u uvjetima koji prevladavaju u Americi, i ne trebamo ništa više zbog njemačke vojske nego što filadelfijski kveker, na svom godišnjem skupu, treba revolver. U ono što mislimo da nam zaista treba, međutim, mi ulažemo mnogo energije za to postići.

Ali pretpostavimo da naš teritorij nije prevelik da bi bio osvojen. Pretpostavimo da sjeverno od nas, imamo veliku zemlju sa ogromnom populacijom od više od sto milijuna, pod autokratskom vladom, razmetljivom, čak i u doba mira, sa ogromnom vojskom. Pretpostavimo da ta zemlja kroz mnoga desetljeća pokazuje neumornu aktivnost u proširenju svojih granica na račun susjeda, pri čemu nalazi da su oni preslabi da se odupru agresiji. Pretpostavimo da je njena populacija na civilizacijskom planu mnogo manje napredna nego naša vlastita; tako malo napredna, zaista, da je ogromna većina prisiljena živjeti u onome na što civilizirani čovjek mora gledati kao na uvjete nesretne bijede, ignorancije, gluposti, pasivnosti, kao oruđe u rukama birokratske klase koja ne bi prva patila zbog povećanja mizerije zbog stanja rata. Pretpostavimo da imamo informaciju da taj naš susjed već neko vrijeme grupira trupe na svojoj granici na način koji se može protumačiti samo kao prijetnja.

Opet, pretpostavimo da južno od nas imamo, ne Meksiko, već bogatu, punu resursa, i visoko civiliziranu naciju od četrdeset milijuna stanovnika, sa velikom vojskom, strašnom, dobro uvježbanom, i dobro opremljenom sa svime potrebnim za uspješno vođenje modernog oružanog sukoba. Pretpostavimo da ova nacija već četrdeset godina ne taji činjenicu da u njoj živi gorki osjećaj ozlojeđenosti na nas, i nada je osveti jednog dana. Pretpostavimo da tako stoji u odnosu na gore opisane sile, i također s trećom silom koja se spominje niže, tako da smo imali razloga bojati se da bi one mogle djelovati na našu štetu.

Sada proširimo naše pretpostavke, također, na slučaj ove treće sile. Pretpostavimo da nemamo široko more na našim granicama na istoku i zapadu, sa svjetskim trgovačkim rutama otvorenim za nas, već da tamo postoji treća sila tako sretno smještena da je nedostupna kopnom a ipak ima direktnu kontrolu našeg jedinog slobodnog izlaza na more. Pretpostavimo da je naša strana trgovina daleko važnija za naš prosperitet nego što u stvari je; da je naš prosperitet u velikoj mjeri temeljen na našoj izvoznoj trgovini. Pretpostavimo da je treća sila o kojoj se radi bila toliko bogata da održava mornaricu jednako

jaku našoj skupa s bilo kojom većom silom s kojom bi mogli sklopiti alijansu, i otvoreno priznaje namjeru da zadrži kontrolu mora održavajući ovu proporciju. Pretpostavimo da njena kontrola mora čak omogućava ovoj sili da presječe međunarodnu užad, i samo propusti u svijet onoliko s obzirom što smo napravili mi ili su drugi napravili nama kako to izgleda u skladu s njihovom politikom. Pretpostavimo da se ova sila "razumije" s dvije gore opisane, a mi imamo, razloga bojati se da će se udružiti kako bi nas napali.

Kako mi amerikanci prihvaćamo ovakvu situaciju? Poznajem svoje amerikance. Živio sam kroz španjolski rat, i vidio sveučilišta prazna od profesora i studenata željnih borbe pod zastavom svoje zemlje. A ipak je španjolski rat bio, za Ameriku, veoma mali i nevažan sukob. Španjolska ne može više slomiti Sjedinjene Države i učiniti našu zemlju relativno podčinjenom nego može ostati lutati u svojim revolucijama. Ako bi naša zemlja stvarno bila u opasnosti, ili bi mi vjerovali da je u opasnosti, što bi se dogodilo u sjedinjenim državama? Bi li mi bili miroljubivi i strpljivi, uznemireni radi ustupaka, voljni predati teritorij, željeli ograničiti, pod prinudom, našu vojsku i mornaricu? Bi li mi ponizno proglasili našu spremnost iskoračiti iz utrke za industrijski uspjeh, ili bi drugu silu pitali za dozvolu za pristup trgovačkim rutama svijeta? Znam moji amerikanci, i ovakva pitanja odzvanjaju mi kao potpuno šaljiva.

U ovom traktatu nemam drugi cilj osim postaviti Amerikanca na mjesto Nijemca. Da li je ili nije poželjno da Austrija ili Njemačka, ili njihovi dijelovi, budu svedeni na stanje Finske ili Poljske; da li Francuskoj treba dopustiti da uzme Alsace i Lorraine; da li se Engleska treba osloboditi poslovnog takmaca tako inteligentnog i marljivog tako strašnog za vrijeme mira, i da li treba ostati u kontroli morskih ruta za Ameriku, Aziju, Afriku ili Oceaniju; — sve me ovo ni na koji način ne brine. Želim samo razjasniti da, pod sličnim okolnostima, amerikanci bi napravili isto što su napravili i Nijemci. Nijemci imaju, ne bez razloga, strah od Ruske i Francuske agresije, i dugo godina su se pripremali da je spriječe. Njemačka znanost i industrija je dovela do enormnog povećanja njemačke trgovine, i Nijemci nisu bili spremni povjeriti svoju trgovinu na milost Velike Britanije. Pod ovim režimom Njemačka je prekomjerno napredovala. Militarizam, kojeg Nijemci gledaju kao na samo nekako napadnije ime za svoje neophodne pripreme da bi odagnali vrlo stvarne opasnosti, legitimnu mjeru samoobrane, nije sputavao Njemačku desetinu koliko je sputavao u prošlosti, kada se nije bila u prilici obraniti. Militarizam je bez sumnje breme, ali nije spriječio Njemačku od uspješnog kultiviranja znanosti i umjetnosti, na veliku dobit za čovječanstvo; od iniciranja i izvršavanja socijalnih reformi koje osiguravaju svim klasama njene populacije neobične mjere blagostanja; od razvijanja njenih internih resursa izgradnje strane trgovine na način da je učini bogatom nacijom. Militarizam može biti teško breme, uzimajući apstraktno, ali on nije srušio Njemačku, i, za Nijemce, to je razmatranje koje zaslužuje odmjerenje.

Svi smo pod utjecajem konstantnog ponavljanja krilatice. Amerikanci su toliko puta čuli o njemačkom militarizmu, najviše iz određenih stranih izvora, da bi bilo iznenađujuće kada neki ne bi bili obmanuti vjerovanjem da je Njemačka jedina europska nacija s velikom vojskom. Ipak Rusija ima veću vojsku, i godinama je koristila za agresiju. Francuska, sa mnogo manjom populacijom nego Njemačka, ima vojsku približno iste veličine, i, stoga, može, mnogo ispravnije nego Njemačka, biti optužena za militarizam.

A Velika Britanija ima egzaktan ekvivalent ogromne vojske — ona ima kolosalnu flotu, koju održava enormnim troškovima, i koju uvećava s vremena na vrijeme, sa priznatim ciljem da ni jednoj naciji ne dozvoli da omete njenu kontrolu na moru, taj veliki svjetski autoput, preko kojeg sve može proći, ali koji ni jedna nacija ne može posjedovati. Kako strašan ovaj ekvivalent velike vojske može biti ostalim nacijama postalo je jasno u sadašnjoj krizi. Nema nacije u Europi koja može, bez traženja dozvole Engleske, ploviti Atlantikom, proći tjesnac Gibraltar, koristiti se Mediteranom, ili dosegnuti Aziju pomoću Sueskog kanala. Javni autoput je ograđen od jedne nacije i učinjen privatnim vlasništvom.

Šteta je da riječ "navalizam" nije dobar engleski, jer točno opisuje ono što je naročito englesko već stoljeće. "Navalizam" može biti mnogo ozbiljnija prijetnja nego militarizam, jer ovaj drugi uglavnom prijeti neposrednim susjedima. "Navalizam" prijeti svakoj naciji na globusu.

Ponavljam da, u ovom traktatu, ne težim tome da bi za svijet bilo dobro kada bi jedna nacija prije nego neka druga iz ovog velikog takmičenja izašla pobjednički. Nečije mišljenje o ovim stvarima nije u cijelosti diktirano čistim razlozima.'

Ovaj čovjek govori s jako dobrim osjećajem!

Želim samo razjasniti pravi problem, i izbjeći zablude krilatice i fraza. Ja se ne pozivam na neutralnost Belgije, niti mislim da je vrijedno dotaći se pitanja tko je prvi formalno proglasio rat na ovoj strani ili na onoj. U svijetlu onog što svijet sada zna, to su postale potpuno trivijalne stvari. Objašnjenje stava njemačkog naroda treba tražiti na mnogo dubljem nivou. I ja držim bez oklijevanja da bi mi amerikanci, pod istim okolnostima, napravili upravo ono što je i Njemačka napravila. Da li bi to bilo ispravno? Da li bi to bilo pogrešno? Ostavljam to amerikancima da odluče.

Neki amerikanci — ne mnogo njih — po svojoj prirodi su spremni prihvatiti status quo, taj ponešto dvosmislen izraz tako često nađen u ustima čovjeka koji misli da je njegova dužnost težiti kontinuiranoj egzistenciji države o stvarima koje su bile tu ili onima koje su došle nedavno. Da je Austrija prihvatila status quo, ne bi vrijeđala revolucionarne aktivnosti srba unutar njenih granica; ne bi

vrijeđala ubojstvo njenog kraljevskog princa; ne bi pružila otpor Rusiji. Da je Njemačka prihvatila status quo, ne bi se pripremila za obranu, reagirala na rusku mobilizaciju ona njenoj granici, ili nastojala spriječiti komadanje Austro-Ugarske. Ponudila bi svoj obraz Francuskoj; ostavila bi Britaniji da vlada valovima u skladu sa svojim zadovoljstvom, i u skladu sa starom tradicijom. Što bi se dogodilo Austriji i Njemačkoj da je status quo bio tako poštovan? To bi bez sumnje bilo nešto veoma neprijatno za Nijemce. O ovoj točki svi se slažu, i to je ono što je vodilo princa i seljaka, katolika i protestanta, konzervativca i socijal-demokrata, da odbaci sve druge stvari i svesrdno ide u rat.

Hoćemo li tražiti od Njemačke, prije nego od drugih nacija, prihvaćanje statusa quo i blago odobravanje "ravnoteže sila"? Što se tiče "ravnoteže sila", svaka nacija koja je inteligentna i marljiva, i koja, sačuvavši mir gotovo pola stoljeća, može razviti industrije i postati strašno bogata i moćna, nesvjesno je uznemiruje. Nacije manje civilizirane, ili manje industrijske, ili više svadljive, su stavljene u hendikep. Što se tiče statusa quo, da li je on bio prihvaćen od Srbije, Rusije, od Francuske, od Engleske, od Japana? I što je, u cjelini, bio stav Amerike u odnosu na to?

Da li smo mi prihvatili status quo kada smo oduzeli imanje indijancima? Da li smo se poklonili principu kada smo objavili našu Deklaraciju o nezavisnosti 1776? Da li smo pokazali naše poštovanje za njega kada smo se pobunili protiv pretrage američkih brodova i nasilnog uzimanja američkih mornara od Velike Britanije u godini koja je prethodila 1812? Da li smo mislili na status quo 1861, kada smo odbili priznati Konfederaciju, i inzistirali na integritetu Unije? Dali smo bili skloni tome u vrijeme našeg rata s Španjolskom?

Status quo je krilatica. Ravnoteža sila je nešto što se, u normalnom tijeku ljudskih događaja, stalno prevrće i ponovno postavlja na novim osnovama. Mi Amerikanci nismo, ja mislim, svadljiv narod, ali smo davno prepoznali da se vremena mijenjaju i da se mi mijenjamo s njima. Za nove uvjete mi radimo nove prilagodbe, i dovoljno ljubomorno čuvamo ono što smatramo našim legitimnim interesima, bez obzira da li su oni stari ili novi. Kada je bilo neophodno, nismo oklijevali čuvati ih promptnom demonstracijom sile. I unutar naših legitimnih interesa mi bi zasigurno smjestili u prvom redu našu samoobranu i uživanje u takvim prednostima kakve smo, inteligencijom i industrijom, i težnjama za umjetnosti i mirom, postigli.

Mi smo neutralni, ali imamo pravo znati istinu čak i u vezi Centralne Europe. Nije u redu da nas se drži u neznanju, ili vodi, preko krivih interpretacija, do brze osude nacija sa kojima smo u prijateljskim odnosima. Kada vidimo veliku naciju od nekih sedamdeset milijuna, naciju visoko civiliziranu, zdravu i kulturnu, naciju dobro svjesnu da može napredovati kao i neke druge, ako bi joj se dopustilo da upotrebljava svoje industrije u miru — kada vidimo da takva

nacija ide u rat protiv moćnih, riskirajući svoju opstojnost u borbi, morali bi biti plitki, zaista, ako bi pretpostavili da je njena cijela populacija, prirodno miroljubiva i uredna populacija, ili poludjela ili posrnula u barbarizam. Moramo se suočiti s neriješenim problemom dok ne dođemo do informacija i razumijevanja.

Neka amerikanci zaborave uvjete pod kojima oni sami žive. Neka zamisle sebe u situaciji Nijemca. Zatim neka se upita što bi, u takvim okolnostima, sam učinio.'

Ovo su riječi onog tko ima volju vidjeti stvari onakve kakve stvarno i jesu, a ne da sluša što je rečeno u novinama i časopisima na periferiji. Da li su ovo jedini ljudi koji ovako govore? Ovakvi ljudi imaju izvorni osjećaj za istinu. Tako oni govore.

Jučer — ovo je dosta relevantno — bacio sam pogled na Basler Nachrichten. Citirane su neke riječi koje su stvarno izgovorene. To je dobro da su citirane. Izgovorene su 1908 od Engleza ispred drugog Engleza da bi se naznačilo da Njemačka ima sve razloge prigrliti militaristički stav, i da to ne bi bilo mudro od Njemačke da nisu prigrlili taj 'militarizam', koji je otada postao slogan za klevetanje. Riječi koje je Englez uputio drugom Englezu bile su:

'Pogledaj poziciju Njemačke... Pretpostavi da mi imamo ovdje moguću kombinaciju (neprijatelja) koja bi nas činila otvorenim za invaziju, pretpostavi da Njemačka, i Francuska, ili Njemačka i Rusija, ili Njemačka i Austrija, imaju flote koje, bi zajedno, bile jače nego naša, zar mi ne bi bili preplašeni? Zar se mi ne bi naoružali? Naravno da bi!'

Lloyd George govori ove riječi 1908 sa istim tolikim uvjerenjem s kojim sada grmi svoje tirade u svijet! Ove riječi je izgovorio Lloyd George 1908!